הלכות אישות פרק י"ד - תמלול

סיכום השיעור

הלכות אישות – פרק י"ד

אין דעם פרק גייט דער רמב"ם אריין אינעם דריטן דאורייתא'דיגן חיוב פונעם מאן צו זיין ווייב (נאך שארה און כסותה אין די פריערדיגע פרקים) – מצות עונה, אינאיינעם מיט אלע אירע פרטים (שיעורים, נדרים, מורד און מורדת). דערנאך באהאנדלט דער פרק דריי פון די זיבן דרבנן'דיגע חיובים (וואס מאכן צוזאמען צען חיובים פונעם מאן צו דער פרוי): לרפאותה (איר אויסהיילן), לפדותה (איר אויסלייזן פון שביה), און קבורה (איר באגראבן).

הלכה א'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

עונה האמורה בתורה לכל איש ואיש כפי כוחו וכפי מלאכתו. כיצד? בני אדם הבריאים הרכים והענוגים, שאין להם מלאכה שמכשלת כוחן, אלא אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן – עונתן בכל לילה. הפועלים כגון החייטים והאורגים והבונים וכיוצא בהן: אם היתה מלאכתן בעיר – עונתן פעמיים בכל שבת, ואם היתה מלאכתן בעיר אחרת – עונתן פעם אחת בכל שבת. החמרים – פעם אחת בשבת, הגמלים – אחת לשלשים יום, המלחים – אחת לששה חדשים. תלמידי חכמים – עונתן פעם אחת בשבת מפני שתלמוד תורה מתש כוחן, ודרך תלמידי חכמים לשמש מטתן מלילי שבת ללילי שבת.

2. פשט-ערקלערונג

די מצוה פון עונה וואס שטייט אין דער תורה איז איינגעטיילט פאר יעדן מענטש לויט זיין כח און לויט זיין מלאכה (ארבעט).

* מענטשן וואס זענען געזונט, איידל און צערטליך ("רכים וענוגים"), וואס האבן נישט קיין שווערע ארבעט וואס שוואכט אפ זייער כח, נאר זיי עסן, טרינקען און זיצן אינדערהיים – זייער חיוב עונה איז יעדע נאכט.

* ארבעטער ("פועלים") ווי שניידערס, וועבערס און בויערס: אויב זיי ארבעטן אין דער זעלבער שטאט וואו זיי וואוינען, איז זייער עונה צוויי מאל א וואך ("שבת" מיינט דא א וואך). אויב זיי ארבעטן אין אן אנדער שטאט, איז עס איינמאל א וואך.

* אייזל-טרייבערס (חמרים / בעלי עגלה) – איינמאל א וואך; קעמל-טרייבערס (גמלים, וואס פארן ווייט אין מדבר ווייל קעמלען קענען אנהאלטן לאנג אן וואסער) – איינמאל אין דרייסיג טעג; מאטראזן (מלחים) וואס פארן אויפ'ן ים – איינמאל אין זעקס חדשים.

* תלמידי חכמים – זייער עונה איז איינמאל א וואך, ווייל דאס לערנען תורה שוואכט אפ זייער כח, און זייער שטייגער איז משמש צו זיין פון פרייטאג צו נאכטס צו פרייטאג צו נאכטס.

3. חידושים און הסברים

*** דער לשון "עונה האמורה בתורה":**

* **ר' יואל אשר** לערנט אז דער רמב"ם לייגט דא אריין א געדאנק אז עונה איז אנדערש ווי שאר וכסות; עס איז נישט אזוי שטארק תלוי אינעם דעת פון די צוויי מענטשן און עס איז נישט ווי א דבר שבממון וואו עס העלפט מחילה, נאר מען איז עס מער מחויב ווייל אזוי האט די תורה פארלאנגט אלס דער יסוד צווישן א מאן און א פרוי. (אויב ביידע זענען מסכים עס נישט צו טוהן, איז מען אפשר מחויב מצד פריה ורביה, אבער מצד דין עונה איז דער גדר אז אויב איינער וויל, מוז דער צווייטער זיך צושטעלן).

* **ר' יצחק** איז מסביר פארוואס דער רמב"ם הייבט אן מיט "עונה האמורה בתורה" אנדערש ווי ביי שארה וכסותה. ער ברענגט אז דאס איז א לשון פון א ברייתא (און **רש"י** אין פרשת וישלח ניצט אויך דעם לשון: "מכאן לעונה האמורה בתורה"). דער פשוט'ער פשט איז ווייל דאס ווארט "עונה" האט צו טוהן מיט צייט – א זמן קבוע לתשמיש. אין דער תורה שטייט "ועונתה", אבער עס שטייט נישט וויפיל און ווען די צייט איז, ממילא פעלט ממש דער טייטש אינעם פסוק (פונקט ווי עס וואלט געשטאנען א חיוב לקרוא קריאת שמע בזמנה, וואלט מען געפרעגט "ואיזהו הזמן?"). דעריבער קומען די חכמים מפרש זיין וואס דער שיעור זמן איז פון דער "עונה האמורה בתורה".

*** דער חילוק אין למדות צווישן שאר וכסות און עונה ("כפי כוחו וכפי מלאכתו"):**

* **ר' יואל אשר** מערקט אן אז ביי שאר וכסות איז אויך דא א חילוק צווישן אן ארעמאן און אן עושר, אבער דארט איז דא א מינימום וואס אפילו דער ארעמסטער מענטש מוז געבן אז מען זאל נישט שטארבן פאר הונגער. עונה איז מער א לוקסוס-זאך (מען קען לעבן אן דעם, ווי ווען זיי זענען געווען פנויים און פנויות, און ביי גענויסע ארבעט איז דער חיוב נאר איינמאל אין זעקס חדשים), בעת שאר וכסות איז אסאך מער פראקטיש.

* **ר' יצחק** שטעלט אוועק דעם למדות'דיגן חילוק: ביי שאר וכסות גייט אלעס לויט א "סטאנדארד" – עס איז דא א מינימום סטאנדארד און א בעל-הבית'ישער סטאנדארד (לויט דער שטאט אדער דער משפחה), און ווען מען האט חתונה איז מען זיך מתחייב אויף דעם סטאנדארד. ביי עונה איז עס נישט קיין נושא פון א סטאנדארד (און א באווייז דערצו איז אז מען קען עס טוישן אינמיטן), נאר די שיעורי עונה זענען בעיקר א נושא פון **יכולת** – דער מאן דארף געבן וויפיל ער קען, און וויפיל ער קען איז תלוי אין וואספארא מענטש ער איז.

* **ר' יואל אשר** לייגט צו אז ביי עונה איז ממילא נישט שייך א "סטאנדארד" ווייל עס איז א דבר צנוע, און א סטאנדארד איז נאר

שייך ביי זאכן וואס זענען פאר די אויגן פון מענטשן.

* **[Digression: אויספרעג ביי יונגעלייט וועגן א סטאנדארד און יראת שמים]:** זיי רעדן ארום צי מען וואלט געקענט מאכן אן אויספרעג ביי יונגעלייט וועגן א סטאנדארד. **ר' יצחק** זאגט אז אן ערליכער יונגערמאן איז מקפיד אויף אלע מצוות (ווי עסן לעבער שבת ביינאכט צוליב א מנהג אין גאליציע). **ר' יואל אשר** פארמולירט עס בעסער: אן עובד השם און א ירא שמים טוט עונה לויט וואס די הלכה איז אים מחייב און איז מקפיד אויף עונת שבת, ווידעראום אן איש פשוט וועט אמאל טוהן אסאך ווייל די תאוה טרייבט אים און אמאל אינגאנצן איגנארירן זיין ווייב ווייל ער רעכנט זיך נאר מיט זיינע אייגענע געפילן און נישט מיט דער תורה אדער מיט דער ווייב.

* **דער חילוק צווישן שאר וכסות צו עונה בנוגע הגדרת הנישואין ומחילה:**

* **ר' יואל אשר** וויל מאכן א חילוק אז עונה איז די עצם דעפיניציע פון זיין חתונה געהאט ("אדם פוגש אשה"). ממילא פרעגט ער: ביי שאר וכסות זאגן מיר אז אויב דער מאן איז אן ארעמאן און האט נישט וואס צו געבן, מעגן זיי ווייטער וואוינען צוזאמען אויב די פרוי איז מוחל – צי וועט מען ביי עונה אויך אזוי זאגן, אדער אויב עס איז גארנישטא קיין עונה קוקט מען עס אן ווי א פאלש פארפאלק וואס זענען בכלל נישט חתונה געהאט?

* **ר' יצחק** ענטפערט: קודם כל, שאר איז אויך א חלק פון דער דעפיניציע פון חתונה האבן (אויב ער קען נישט געבן דעם מינימום צו עסן, צווינגט מען אים צו געבן א גט). צווייטנס, לגבי עונה, אויב איינער פון זיי וויל נישט איז עס "מתנה על מה שכתוב בתורה", אבער אויב ביידע זענען מסכים און ווילן זיין "פרושים", שטערט עס נישט פאר קיינעם און מחילה העלפט יא. **ר' יואל אשר** בלייבט אבער ביי זיין סברא אז ביי שאר פעלט נאר א חלק וואס קומט איר, משא"כ ביי עונה אויב גארנישט גייט פאר, מאכן זיי זיך נאר ווי זיי זענען חתונה געהאט.

* **וואס מיינט "כפי כוחו וכפי מלאכתו" (יכולת, עלטער, און דאגות אויפ'ן קאפ):**

* **ר' יצחק** קלערט צי די שיעורים וואס גייען לויט דער מלאכה (פועלים, חמרים, גמלים) זענען א חזקה און א כלל אז ווער עס האט די ארבעט האט געווענליך אזויפיל כח און אזויפיל צייט.

* **ר' יואל אשר** וויל מחלק זיין אז "כפי כוחו" איז אן עקסטערע זאך וואס גייט ארויף אויפ'ן עלטער פונעם מענטש אדער זיין פיזישער אפגעמוטשעטקייט, און "כפי מלאכתו" האט צוויי טיילן: (א) ארבעט וואס מוטשעט זייער אפ, (ב) פראקטישע אורזאכן וויל ער איז פשוט נישט אינדערהיים (ווי גמלים און מלחים וואס פארן אוועק). ער וויזט אז אין **שולחן ערוך** און **רמ"א** ווערט צעטיילט צווישן "כוחו" (צי ער איז געזונט אדער קראנק) און "מלאכתו", און אין די ווערטער פונעם רמב"ם שטייט ביידע: "הבריאים הרכים והענוגים" גייט ארויף אויף זיין פיזישן כח, און "שאין להם מלאכה" גייט ארויף אויף דער ארבעט.

* **ר' יצחק** האלט אז עס שטייט נישט אין דער הלכה קיין שום דין וועגן עלטער. ער וויזט אויף תלמידי חכמים וואו די גמרא זאגט אז דער טעם איז וויל "תורה מתשת כוחן", און ביי פועלים וואס זייער מלאכה איז אין דער שטאט איז עס אויך נישט קיין חסרון אין צייט נאר אין כח. ער איז מסביר אז דאס וואלט **"כוחו"** מיינט נישט דווקא פיזישע קראפט, נאר באופן כללי **"יכולת"** (אריינגערעכנט דאס וואס ער איז נישט דא אין שטאט). אויב אן אלטער איד האט נישט קיין כח איז ער אפשר פטור, אבער דאס איז א זייטיגער פרט און נישט דער עצם שיעור פון "עונה האמורה בתורה".

* **ר' יצחק** לייגט צו א שטארקע הבנה אין דעם: וועו מען רעדט פון מלאכה וואס שוואכט אפ דעם מענטש ("מכשלת כוחן"), מיינט עס נישט בלויז פיזישע מידקייט (אויסגעמוטשעט די מוסקלען). אפילו איינער וואס ארבעט שווער אויף א טראק א גאנצן טאג איז ביינאכט נישט פיזיש פאר'חלש'ט אז ער זאל נישט קענען. דער עיקר פשט איז אז א מענטש וואס ארבעט האט **"דאגות אויפ'ן קאפ"** – ער איז פארנומען אין מוח, ער איז נישט אין דער שטימונג, ער וויל מען זאל אים אפלאזן און גיין שלאפן. א "רך וענוג" איז איינער וואס האט נישט קיין דאגות הפרנסה אויפ'ן קאפ.

* **די סטרוקטור פון מצות עונה – דער מאן אלס נותן, די פרוי אלס מקבלת, און דער גדר השעבוד:**

* **ר' יואל אשר** ברענגט ארויס א נקודה: מען זאגט נישט אז ביידע האבן א מצות עונה, נאר די הלכה רעדט דא אויף אן אופן וואו די וויב איז אייביג גרייט צו נעמען, און די שאלה איז נאר וויפיל דער מאן איז מחויב איר צוצושטעלן.

* **ר' יצחק** איז מבאר די יסודות'דיגע געבוי פון דער הלכה: מצות עונה האט פונקט די זעלבע סטרוקטור ווי שארה און כסותה – עס איז א חיוב **ממנו אליה** (ער גיט און זי איז די מקבלת און די תובעת). אין דעם זין פון מצות עונה איז עס א **"צורך האשה"** וואס דער מאן דארף צושטעלן (פונקט ווי מזונות), און נישט קיין "צורך האיש" (אויף וויפיל זי בעט און דארף, איז ער מחויב צוצושטעלן לויט די שיעורים).

* דערפון קומט אויס א גרויסער חילוק אין שיעורים צווישן מאן און ווייב: דער מאן האט באשטימטע שיעורים וויפיל ער איז מחויב צו געבן. די פרוי אבער האט בכלל נישט קיין "שיעורים" מצד איר – זי קען נישט טענה'ן אז איר טבע פארלאנגט נאר צוויי מאל א יאר; אויב זי שטעלט זיך נישט צו פאר'ן מאן, באקומט זי א דין פון א "מורדת".

* **דער מהות פון דעם שעבוד (קנין אישות קעגן לא יגרע): ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** קלארן אויס אז מעיקר הדין (פאר חרם דרבינו גרשום) איז דער מאן נישט געווען משועבד נאר צו איר, ווייל ער האט געקענט נעמען א צווייטע פרוי. זי איז אבער יא משועבד צו אים. **ר' יואל אשר** דייקט אז וועו זי זאגט "ניין" איז זי נישט עובר אויף א לאו פון "עונתו לא יגרע" (ווייל עס איז נישטא אזא לאו אויף איר), נאר עס איז קעגן דעם עצם גדר פון **קנין**

אישות – דער תורה'דיגער געדאנק אז דער מאן איז קונה די פרוי צו זיין זיין ווייב.

* **צוויי גאנץ אנדערע גדרים אין "בעל כרחה": ר' יואל אשר** פרעגט אויף דעם יסוד: שפעטער אין רמב"ם שטייט דאך אז א מאן טאר קיינמאל נישט בועל זיין בעל כרחה (כנגד רצונה), זעט מען אז עס איז אויך תלוי אין איר רצון און כח? **ר' יצחק** ענטפערט אז דער איסור פון "בעל כרחה" צעטיילט זיך אויף צוויי באזונדערע מושגים וואס זענען נישט סותר דעם יסוד:

1. *אין א נארמאלן זיווג (מצד דרך ארץ):* וועו ער קומט מיט זיין עונה טאר ער זיך נישט פירן ווי א חיה, נאר ער דארף איר מפייס זיין בתחילה. אויב זי זאגט "איך וויל נישט היינט, לאמיר לאזן אויף מארגן", איז דאס אן ענין פון דרך ארץ, שלום בית און מענטשליכקייט; ווי דער רמב"ם שרייבט אין הלכות דעות/דרך ארץ אז עס דארף זיין "ברצון שניהם ושמחתם".

2. *מצד דער טענה פון "מאוס עלי":* וועו א פרוי זאגט "איך וויל בכלל נישט לעבן מיט דעם מענטש", איז עס א מחלוקת ראשונים. לויט'ן רמב"ם (וואס מיר וועלן לערנען אין הלכה ח') איז דאס נישט סתם א מורדת, נאר זי באקומט א גט אן א כתובה, ווייל "אינה שבויה שתיבעל לשנוי לה" – מען קען איר נישט צווינגען צו לעבן מיט א מענטש וואס איז מאוס אויף איר.

* **די הלכה פון "הבריאים הרכים והענוגים – עונתן בכל לילה":**

* **דער טייטש פון "רכים וענוגים": ר' יואל אשר** טייטשט עס לכתחילה ווי געצערטלטע קינדערלעך (אויפ'ן לשון הפסוק "הרכה בך והענגה", אדער ווי א יונגערמאן אין שנה ראשונה וואס ארבעט נישט און לערנט נישט). **ר' יצחק** ערקלערט אז עס מיינט א "מפונק" – איינער וואס טרעט נאר אויף טעפיכער, אזוי ווי מרתא בת בייתוס אין דער גמרא. ער ברענגט די גמרא (**כתובות ס"ב ע"א**) וואס גיט א קאנקרעטע דוגמא אויף דעם: רב שמואל בר שילת, וואס די גמרא זאגט אויף אים "אכל מדידיה ושתה מדידיה וגני בטולא דאפדנא" (ער האט געגעסן און געטרונקען פון זיינע אייגענע פארמעגנס, געשלאפן אין שאטן פון זיין פאלאץ), און קיינער האט אים נישט געדודפ'ט פאר קיין שטייערן אדער מיליטער-דינסט, און אויך די "מפנקי דמערבא".

* **"בכל לילה" אלס א טייל פונעם סדר החיים: ר' יואל אשר** פארבינדט דעם דין פון "בכל לילה" מיט א יסוד וואס מ'האט געלערנט פריער: א זאך וואס איז א גוטע זאך (ווי תורה, תפילין, בויען די וועלט), ווערט א חלק פונעם טאג טעגליכן סדר החיים. ממילא, וועו די פרוי האט דעם זכות און דער מאן האט נישט קיין שום תירוץ פון מידקייט, איז דער חיוב יעדן טאג, און עס איז נישטא קיין שיעור למעלה (מער ווי איינמאל א טאג איז נישט שייך, אבער עס איז מדי יום ביומו). **ר' יצחק** לייגט צו אז "בכל לילה" ווייזט אויך אז עונה האט א באשטימטע צייט אין דעם סדר היום – עס איז א זאך וואס קומט ביינאכט, נישט אינדערפרי.

* **איז מען עובר אויף א לאו יעדע נאכט? ר' יואל אשר** וואונדערט זיך אויף דער שטרענגקייט פון דער הלכה: שפעטער זאגט דער רמב"ם אז ווער עס פארמינערט עונה איז עובר אויף א לא תעשה ("עונתה לא יגרע"). קומט אויס אז אזא "רך וענוג" וואס איז נישט מקיים עונה אין נאכט איז מבטל א מצוה און איז עובר אויף א לאו! **ר' יצחק** באשטעטיגט אז מעיקר הדין איז עס טאקע אזוי, נאר פראקטיש געראדט, ביי איינעם וואס איז מחויב יעדע נאכט איז מסתבר אז די פרוי וועט אסאך מער אפט מוחל זיין ווי ביי איינעם וואס זיין עונה איז נאר איינמאל א וואך.

* **א נייע סברא אין דעם חיוב פון די "טיילים" (הבטלה מביאה לידי זימה): ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** לייגן צו אן אנדערע סברא (הגם דער רמב"ם ברענגט עס נישט דא, ווייל דא רעדט ער מצד דעם זכות האשה פון "לא יגרע", נישט מצד "מציל אותו מן החטא"): א מענטש וואס איז פארנומען און ארבעט שווער אויפ'ן פעלד האט נישט קיין קאפ צו טראכטן פון נארישקייטן. אבער איינער וואס גייט ארום לוידיג ("טיילים"), אויב ער וועט נישט האבן דעם חיוב עונה יעדע נאכט, וועט עס אים ברענגען צו עבירות מיט אנדערע פרויען, לויט'ן מאמר חז"ל (**כתובות נ"ט ע"ב**) "הבטלה מביאה לידי זימה", ווייל וועו מען האט נישט וואס צו טוהן טראכט מען פון לוקסוסן און עקסטרעם.

* **די הלכה פון פועלים ("אם היתה מלאכתן בעיר אחרת"):**

* **ר' יצחק** קוועלט זיך וואס "מלאכתן בעיר אחרת" מיינט פונקטליך – צי מיינט עס אז ער בלייבט איבער דארט די גאנצע וואך און קומט אהיים נאר אויף שבת, אדער אז ער קומט יא אהיים יעדן טאג נאר ער דארף פארן א לאנגן וועג אהין און צוריק.

* **ר' יואל אשר** זאגט א חידוש אז אפילו אויב ער קומט אהיים יעדן טאג, קען זיין אז דאס פארן אליין (למשל דריי-פיר שעה א טאג אויפ'ן וועג נאך צען שעה ארבעט) מאכט די מלאכה פיל שווערער און לייגט אים אריין אין א העכערער שטופע פון פארמאטערטקייט, און דערפאר פאלט אראפ זיין חיוב צו איינמאל א וואך.

* **די הלכה פון חמרים, גמלים ומלחים:**

* **קביעות'דיגער סטאנדארט קעגן טוישונגען אין ארבעט: ר' יואל אשר** פרעגט: פארוואס גיט די הלכה א פיקסירטן שיעור פאר א חמר, און מען זאגט נישט אז אין א שוואכער וואך וועו ס'איז נישטא קיין געשעפט און ער זיצט אינדערהיים זאל ער ווערן מחויב בכל יום ווי א "רך וענוג"? ער ענטפערט אז מצות עונה פאדערט א קביעות'דיגן זמן און א קלארע סיסטעם. וויבאלד דער גרונט פון עונה איז משביע זיין רצון אשתו, וועו די פרוי האט חתונה מיט אים אדער וועו ער נעמט די ארבעט, מאכט זי שלום מיט דעם מצב אז דאס איז זייער סטאנדארט, און ממילא ווערט דאס זיין קבוע'דיגער שיעור. (**ר' יצחק** דייקט אז ס'איז נישט בלויז א מחילה מצד איר, נאר חז"ל האבן אוועקגעשטעלט אן אלגעמיינעם כלל און סדר און זענען נישט אריינגעגאנגען אין יעדן איינצעלנעם פרט).

* **דער חיוב צו באגרעניצן די ארבעט צוליב עונה: ר' יצחק** ברענגט ארויס די אנדערע זייט פון דער מטבע: די שיעורים זענען א חיוב אויפ'ן מאן אז ער **מוז** אהיימקומען צו דער צייט. א חמר טאר נישט אננעמען קיין ארבעט וואס וועט אים האלטן אוועק פון

דער היים מער ווי א וואך, און א גמל מוז אויסשטעלן זיין צייט-פלאן אז איינמאל א חודש איז ער צוריק אינדערהיים.

* **[Digression: דער שיעור פון זעקס חדשים ביי מלחים און דאס ווארט "מלח"]: ר' יצחק** איז מסביר אז אמאליגע שיפן זענען געווען געבויט צו פארן לויט די תקופות השנה (זומער אדער ווינטער), און א נארמאלע רייזע האט געדויערט זעקס חדשים (דריי חדשים אהין און דריי צוריק). **ר' יואל אשר** ווייל דאס פארבינדן מיט אנדערע שיעורים פון זעקס חדשים אין הלכות אישות (ביי שאר וכסות), אבער **ר' יצחק** ווייזט אן אז ס'איז פארקערט: יענע הלכות שפעטער זענען געבויט אויף דעם וואס די לענגסטע עונה אין דער תורה (סדר המלחים) איז זעקס חדשים. שפעטער ווארפט **ר' יצחק** אריין א געדאנק וועגן דעם ווארט "מלח" – צי עס קומט פונעם לשון "זאלץ" (ווייל ער פארט אויף א זאלציגן ים) אדער אפשר פונעם לשון "מישן" (ווייל ער מישט אויף דאס וואסער מיט די וויאסלעס).

* **די הלכה פון תלמידי חכמים ("מפני שתלמוד תורה מתש כוחן... מלילי שבת ללילי שבת"):**

* **אינטעלעקטועלע אנשטרענגונג אלס "מתש כח" און אנדערע גייסטיגע ארבעטערס: ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** מערקן אן דעם חידוש: מען וואלט געקענט מיינען אז א תלמיד חכם וואס זיצט אין כולל און ארבעט נישט פיזיש האט א דין פון "הטיילים" (בכל יום). קומט דער רמב"ם און זאגט אז "תלמוד תורה מתש כוחן" – די גייסטיגע און אינטעלעקטועלע אנשטרענגונג פונעם קאפ מאטערט אויס דעם מענטש פונקט ווי שווערע פיזישע ארבעט. אויפ'ן סמך פון דעם לייגט **ר' יואל אשר** פאר א חידוש, אז לויט'ן רמב"ם וועט דאס זעלבע גילטן ביי א גרויסן אדוואקאט אדער א מלמד וואס דארף זיך זייער שטארק אנשטרענגען מיט'ן קאפ – זיי וועלן אויך נישט היסן "טיילים", ווייל "כוחו ומלאכתו" גייט נישט נאר אויף פיזישער ארבעט. (דאקעגן איינער וואס האט א גרינגע ארבעט וואו מען זיצט רואיג א גאנצן טאג אן קאפ-אנשטרענגונג, ווי א רעסעפשעניסט, האט מער כח ווי א חייט אדער אורג וואס ארבעטן שווער מיט די הענט).

* **צווייטער פשט אין "מתש כוחן" און דער חידוש פונעם ר"ן: ר' יצחק** לייגט צו אן אנדערן פשט: ס'גייט נישט נאר אויף פיזישער אויסגעמוטשעטקייט, נאר אויף דעם וואס זיין גאנצער אינטערעס און קאך איז אריינגעטוהן אין לערנען. ער ברענגט דעם **ר"ן** (וואס ווערט געברענגט אין די אחרונים אויף שולחן ערוך) וואס פרעגט: פארוואס ווערט דער שיעור פון תלמידי חכמים נישט אויסגערעכנט אין דער משנה צוזאמען מיט אלע אנדערע ארבעטער, נאר ערשט אין דער גמרא? ענטפערט דער ר"ן, ווייל א פועל האט א קלארע ארבעט וואס ענדיגט זיך, איז זיין שיעור פעסטגעשטעלט. א תלמיד חכם אבער, הגם באופן כללי איז זיין עונה איינמאל א וואך, איז עס נישט אזוי מוגבל; אויב ער פאלט אריין אין א שווערער סוגיא און איז אינגאנצן פארקאכט און פארפלאנטערט דערין, קען ער נישט אפלאזן דאס לערנען און ער איז פטור אפילו אין ליל שבת.

* **הלכה למעשה – דער מעיל צדקה: ר' יואל אשר** ברענגט פונעם ספר **מעיל צדקה** (רבי יונה לאנדסופר, געבראנגט אין **ביאור הלכה**), וואס שטעלט אוועק אז דער גדר פון א תלמיד חכם לענין דעם איז נאר ווער עס מוטשעט זיך באמת שטארק אפ אין לערנען ביז ס'שוואכט אפ זיין כח. פונדעסטוועגן, האט דער מעיל צדקה געזאגט פאר זיינע ארומיגע אז צוליב "פרצת הדור" און די נסיונות פון קוקן אויף פרעמדע פרויען, זאלן אפילו תלמידי חכמים זיך פירן ווי "פועלים" וואס זייער עונה איז צוויי מאל א וואך.

* **[Digression: נישט לערנען בעיון אום שבת]: ר' יואל אשר** מאכט א געוואלדיגן צושטעל: אין שולחן ערוך (בשם אחרונים און דעם **של"ה הקדוש**) שטייט א הלכה אז שבת זאל מען נישט לערנען קיין שוועריגע סוגיות בעיון. לויט די דברי הרמב"ם דא פארשטייט מען זייער גוט די סיבה: א גאנצע וואך לערנט דער תלמיד חכם בעיון, וואס איז "מתש כוחו" און פטר'ט אים פון עונה; אבער שבת איז דאך די צייט פון "לשמש מטתן מלילי שבת ללילי שבת", דערפאר טאר ער נישט לערנען קיין שווערן עיון אום שבת כדי עס זאל נישט אפשוואכן זיין כח פאר דער מצות עונה! **ר' יצחק** ווארפט אריין צוויי הערות אויף דעם: ערשטנס, אז אין ליל שבת קומט דאך די עונה *פאר* דעם לערנען פון שבת בייטאג. צווייטנס, ברענגט ער אז **רבי יעקב עמדין** קריגט שטארק אויף דער הלכה פון נישט לערנען בעיון אום שבת, און האלט אז פאר א תלמיד חכם איז דער גרעסטער עונג שבת דווקא צו לערנען טיף בעיון. **ר' יואל אשר** ענטפערט אז אפילו לויט דעם, לערנט מען שבת ווייניגער שעות צוליב די לאנגע סעודות און זמירות (א בחינה פון "חציו לכם").

* **די סיבה פארוואס דווקא ליל שבת (רוה-צייט קעגן עונג שבת): ר' יואל אשר** לייגט פאר אז אפשר האט עס צו טוהן מיט דעם וואס שבת לערנט מען ווייניגער ("חציו לכם וחציו לה'", כאטש דאס שטייט באמת נאר ביי יום טוב); אינמיטן דער וואך האט א תלמיד חכם נישט קיין רעכט צו פראווען א לאנגע סעודה, אבער שבת קען מען זיצן רואיג און זינגען זמירות. **ר' יצחק** ווארפט דאס אפ אלס א תירוץ פון א פאלשן תלמיד חכם וואס זוכט תירוצים צו פארברענגען צייט; באמת ביי דער סעודה פון אן אמת'ן תלמיד חכם לערנט מען ווייטער שבת פונקט ווי א גאנצע וואך. ביידע קומען אבער צום אויספיר אז דער "דרך תלמידי חכמים" צו משמש זיין ליל שבת איז אן ענין פון **עונג שבת**.

* **פארגלייך צו "ואוכל עמה מלילי שבת ללילי שבת": ר' יואל אשר** פארבינדט דאס מיט דעם וואס מ'האט פריער געלערנט (אין פרק י"ב) אז א מאן דארף עסן מיט זיין ווייב ליל שבת. יענע הלכה האט דער רמב"ם אריינגעלייגט אין די הלכות פון "שאר" (מזונות). כאטש "שאר" מיינט בעצם נאר איר געבן צו עסן און נישט דווקא עסן צוזאמען מיט איר, האט דער רמב"ם דארט צוגעלייגט אז צוליב עונג שבת דארף ער עסן מיט איר איינמאל א וואך ליל שבת (איר געבן צו עסן "פון דער נאנט", ווי **ר' יצחק**

דריקט זיך אויס, אלס א מצוה פון עונג שבת). פונקט אזוי דא ביי עונה: דער עצם חיוב איז איינמאל א וואך, און צוליב עונג שבת איז דער דרך עס צו טוהן ליל שבת.

הלכה ב'

1. דעם רמב"ם'ס וועריאנט

יש לאשה לעכב על בעלה שלא יצא לסחורה אלא למקום קרוב שלא ימנע מעונתה, ולא יצא אלא ברשותה. וכן יש לה למנעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה, כגון חמר שנעשה גמל. ותלמידי חכמים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות נשותיהן שתים ושלש שנים. וכן מי שהיה בטל ונעשה תלמיד חכם אין אשתו יכולה לעכב.

2. פשט-ערקלערונג

א פרוי האט דאס רעכט אפצוהאלטן איר מאן פון פארן האנדלען אויף א ווייטן ארט כדי ער זאל נישט פארפאסן איר עונה, און ער מעג נישט ארויספארן נאר מיט איר רשות. אזוי אויך קען זי אים אפהאלטן פון טוישן זיין פראפעסיע פון אן ארבעט מיט א נאנטער עונה צו אן ארבעט מיט א ווייטער עונה – למשל, אן אייזל-טרייבער (חמר, איינמאל א וואך) וואס וויל ווערן א קעמל-טרייבער (גמל, איינמאל אין דרייסיג טעג).

תלמידי חכמים זענען א יוצא מן הכלל: זיי מעגן אוועקפארן פון דער היים צו לערנען תורה פאר צוויי אדער דריי יאר אפילו אן רשות פון זייערע וויבער (אבער מזונות און כסות דארף ער ווייטער שיקן, אז נישט זענען בית דין יורדין לנכסיו). אזוי אויך, איינער וואס איז געווען א "טייל" (בטל – זיין עונה איז געווען יעדן טאג) און איז געווארן א תלמיד חכם (וואס זיין עונה איז נאר איינמאל א וואך), קען זיין וויב אים נישט מעכב זיין.

3. חידושים און הסברים

*** די סתירה צווישן הלכה א' און הלכה ב' (פרנסה קעגן עונה):**

* **ר' יואל אשר** פרעגט א שטארקע קשיא: אין הלכה א' האט אויסגעזען אז א מענטש מעג זיין א חמר, א גמל אדער א מלח, און די הלכה פון עונה פאסט זיך צו צו זיין פרנסה (אז פרנסה קומט פאר עונה, און די וויב קען נישט פאדערן מער). דא אין הלכה ב' זעט אבער אויס אז זי קען אים יא אפהאלטן!

*** תירוץ א' (ר' יצחק'ס חילוק צווישן די צוויי פאלן אין הלכה ב'):** דער ערשטער פאל ("שלא יצא לסחורה") רעדט פון א נארמאלן ארבעטער וואס וויל מאכן אן איינמאליגן געשעפט דריי שטעט ווייטער; דארט דארף ער בעטן רשות פאר יענער וואך. דער צווייטער פאל ("לצאת ממלאכה...") רעדט פון איינעם וואס וויל אינגאנצן טוישן זיין פראפעסיע (פון חמר צו גמל); דא קען זי אים אינגאנצן מונע זיין.

* **תירוץ ב' (סברה וקיבלה): ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** ערקלערן אז הלכה א' רעדט ווען ער האט שוין געהאט די ווייטע מלאכה פאר דער חתונה – דעמאלט האט זי געוואוסט דערפון און "סברה וקיבלה", זי האט חתונה געהאט על דעת כן. אבער אין הלכה ב' ווייל ער טוישן זיין מלאכה *נאך* דער חתונה צו א ווייטערער עונה; דאס קען זי מעכב זיין, ווייל זי האט חתונה געהאט על דעת צו האבן א נאנטע עונה.

* **תירוץ ג' (פארהאנדלונג): ר' יואל אשר** לייגט אויך פאר אז "יש לאשה" קען מיינען אז זי האט א רעכט צו תובע זיין און פארהאנדלען מיט אים ער זאל נעמען אן ארבעט וואס צאלט ווייניגער כדי צו זיין מער אינדערהיים.

*** עונה איז וויכטיגער פאר איר ווי מער געלט (קב ותפלות):**

* **ר' יצחק** ברענגט די גמרא (**כתובות ס"ב ע"ב**) "רוצה אשה בקב ותפלות מעשרה קבין ופרישות". אפילו אויב דער מאן טענה'ט אז אלס גמל וועט ער פארדינען אסאך מער געלט ווי אלס חמר, האט זי דאס רעכט צו זאגן: "איך וויל נישט קיין געלט, איך וויל אז דו זאלסט זיין דא מיט מיר".

*** דער גדר פון "יש לאשה לעכב" – רעכט קעגן דעם לאו פון "לא יגרע":**

* **ר' יואל אשר** וויל מברר זיין צי דאס וואס ער פארט אוועק אן איר רשות מיינט אז ער איז עובר אויפ'ן לאו פון "לא יגרע", אדער נישט. ער ווייזט אן אז שפעטער אין רמב"ם זעט אויס אז דעם לאו פון "לא יגרע" איז מען נאר עובר ווען מען טוט עס מיט א כוונה איר מצער צו זיין (מיט א שטיקל רשעות). דא אבער, ווען ער פארט פאר פרנסה, איז עס נישט דער לאו, נאר אן ענין פון **רעכט** ("יש לה למנעו").

* **ר' יצחק** שטימט צו אז דא רעדט מען נאכנישט פונעם לאו, נאר פון אירע רעכט אין די שיעורים פון חיוב עונה (און אויב ער פאלגט נישט, האט זי דאס רעכט צו פאדערן א גט). אויב זי פאדערט עס נישט, איז זי ממילא מוחל.

*** דער יוצא מן הכלל פון תלמידי חכמים ("יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות"):**

*** [Digression: היסטאריישער קאנטעקסט]: ר' יואל אשר** מערקט אן אז אמאל פלעגט מען חתונה האבן זייער יונג, און די בחור'ישע יארן פון פארן לערנען אין ישיבה האט מען געטוהן נאך דער חתונה.

*** דער מקור אין משנה/גמרא און דער טעם ההלכה (חתם סופר קעגן תלמוד תורה כנגד כולם): ר' יצחק** ברענגט אז אין דער משנה (**כתובות ס"א ע"ב**) שטייט אז תלמידים מעגן גיין אן רשות נאר פאר דרייסיג טעג. אין דער גמרא זאגט רב אז דאס איז נאר די שיטה פון רבי אליעזר, אבער די חכמים האלטן אז מען מעג גיין פאר צוויי-דריי יאר (און אפילו אויב די פרוי איז בפירוש מוחה, ווי **ר' יואל אשר** איז מדייק, קען זי אים על פי דין נישט מונע זיין).

וואס איז דער טעם? **ר' יצחק** ברענגט בשם דעם **חתם סופר** אז דער טעם איז ווייל באמת, אין טיפענים פון הארץ, וויל יעדע אידישע פרוי אז איר מאן זאל זיין א תלמיד חכם. **ר' יואל אשר**

שטעלט דאס קעגן אן אנדער אויפטייטש: אפשר איז עס נישט צוליב דעם וואס זי וויל עס (אזוי ווי דער רמב"ם זאגט ביי "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" ביי א קרבן און א גט, אז יעדער איד וויל באמת טוהן דאס ריכטיגע), נאר ווייל "תלמוד תורה כנגד כולם" – פאר דער טובה פון תורה און כלל ישראל האבן חז"ל ("הם אמרו והם אמרו") איגנארירט איר רצון און געגעבן יעדן איד דאס רעכט צו נעמען דעם "כתר תורה" וואס איז מונח לכל! **ר' יצחק** ענטפערט אז ביידע טעמים קומען אויס צו דער זעלבער זאך: עונה איז זייער וויכטיג, אבער תלמוד תורה איז נאך וויכטיגער. אויפ'ן צווייטן פאל (א בטל וואס ווערט א תלמיד חכם) זאגט **ר' יואל אשר** אז דא איז דער יסוד אז "כתר תורה" ליגט פאר יעדן איד; פונקט ווי זי האט א זכות צו עונה, האט ער א זכות צו ווערן א תלמיד חכם, און זי קען אים נישט אפהאלטן פון דעם.

* **הלכה למעשה און די סכנה דערפון (רב אדא בר אהבה און קאצק): ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** ברענגען די גמרא (**כתובות ס"ב ע"ב**) אז כאטש דער רמב"ם פסק'נט ווי רב אדא בר אהבה (און די גמרא זאגט אז מען איז זיך סומך אויף אים), שטייט אבער אין דער גמרא אז מען קען שטארבן דערפון (וועו רב רחומי האט פארפאסט זיין צייט און זייך וויב האט געווייגט, איז ער געשטארבן). דעריבער איז עס הלכה למעשה זייער נישט פשוט צו טוהן. **[Digression: חסידישע געשיכטע]:** זיי מערקן אן אז די הלכה איז געווען דער מקור פאר די קאצקער חסידים און די "יושבים" ביי חסידישע רביים וואס פלעגן אוועקפארן פון דער היים אויף לאנגע צייטן.

* **א ראיה פון רבי עקיבא אז מער ווי דריי יאר דארף מען רשות: ר' יצחק** ווייזט אן אז דער היתר איז בלויז אויף "שתים ושלש שנים", נישט אויף צען יאר. דעריבער, וועו רבי עקיבא איז אוועקגעפארן אויף צוועלף יאר (און נאך צוועלף יאר), איז דאס געווען מער ווי דער שיעור ההלכה, און ער האט געדארפט האבן די הסכמה פון רחל. **ר' יואל אשר** ברענגט א שיינע ראיה צו דעם פונעם מאמר חז"ל וואו רבי עקיבא האט געזאגט פאר זיינע תלמידים: "שלי ושלכם שלה הוא". וועו ער וואלט געקענט פארן על פי דין אן איר רשות, וואלט איר נישט געקומען דער גאנצער קרעדיט! נאר ווייל אויף צוועלף יאר האט ער נישט געהאט קיין רעכט אן איר הסכמה, און וועו נישט איר רשות וואלט ער נישט געקענט לערנען, דעריבער געהערט זיין גאנצע תורה צו איר.

הלכה ג'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

נושא אדם כמה נשים, אפילו מאה, בין בבת אחת בין בזו אחר זו, ואין אשתו יכולה לעכב, והוא שיהיה יכול ליתן שאר כסות ועונה כראוי לכל אחת ואחת. ואינו יכול לכוף אותן לשכון בחצר אחת, אלא כל אחת ואחת לעצמה.

2. פשט-ערקלערונג

א מאן מעג חתונה האבן מיט אסאך פרויען, אפילו הונדערט, סיי אין איין צייט (בבת אחת, ווי "כולכם מקודשות לי") און סיי איינע נאך דער אנדערער (בזו אחר זו). זיין ווייב קען אים נישט מעכב זיין, בתנאי אז ער האט די מעגליכקייט צו געבן שאר, כסות און עונה ווי עס פאסט פאר יעדער איינער באזונדער. ער קען זיי אבער נישט צווינגען צו וואוינען אין איין חצר, נאר יעדע איינע באקומט אן אייגענעם פלאץ פאר זיך.

3. חידושים און הסברים

* **די הווא אמינא פון "בבת אחת" קעגן "בזו אחר זו":**

* **ר' יצחק** פרעגט וואס דער אונטערשייד איז צווישן נעמען אסאך ווייבער בבת אחת אדער בזו אחר זו. ער איז מסביר אז מען וואלט געקענט מיינען אז בלויז "בבת אחת" קען קיינע נישט האבן קיין טענות, ווייל זיי האבן אלע חתונה געהאט אין דער זעלבער צייט און געוואוסט דערפון. אבער ביי "בזו אחר זו", קען די ערשטע פרוי טענה'ן אז זי האט געמיינט אז זי איז די אייניציגסטע, און פלוצלינג אינדערפרי כאפט זי זיך אויף אז ער האט מקדש געווען נאך איינע. דעריבער דארף דער רמב"ם מחדש זיין אז אפילו אין אזא פאל מעג ער, און "אין אשתו יכולה לעכב". (**ר' יואל אשר** דערמאנט דערביי אז דער מושג פון חתונה האבן "בבת אחת" איז שוין אמאל אויסגעקומען בנוגע שבע ברכות, צי מען דארף מאכן באזונדערע שבע ברכות פאר יעדער איינער).

* **דער פשט אין "לשכון בחצר אחת" און וויאזוי דאס שטעלט אפ דעם מאן:**

* **ר' יואל אשר** ווייזט אן אז דער דין אז ער קען זיי נישט צווינגען צו וואוינען אין איין חצר קומט פון דער פריערדיגער הלכה אז א פרוי קען זאגן אז זי וויל נישט קיין פרעמדע מענטשן אין איר דירה. בפרט ביי "בזו אחר זו", קען די ערשטע ווייב זאגן אז כאטש זי קען אים נישט מעכב זיין פון נעמען נאך א ווייב, האט ער איר שוין געגעבן דעם מדור און זי וויל נישט וואוינען מיט נאך פרויען.

* **ר' יואל אשר** באמערקט אז פראקטיש וועט אט די הלכה אליין שוין אפשוואכן דעם מאנ'ס רעכט צו נעמען אסאך ווייבער, וויל "חצר אחת" מיינט אז ס'איז נישט גענוג צו האבן איין ריזיג הויז וואו יעדע האט א באזונדער צימערל, נאר ער מוז אויסהאלטן אינגאנצן באזונדערע חצרות (ווירטשאפטן). **ר' יצחק** לייגט צו אז ער מוז טאקע זיין א גרויסער גביר דערצו, און אויב ער קען דאס נישט צושטעלן, טאר ער באמת נישט חתונה האבן מיט נאך א ווייב מדין שאר כסות ועונה (לא יגרע).

* **א חידוש וועגן היתר מאה רבנים אין היינטיגע צייטן:**

* **ר' יצחק** ברענגט ארויס א גרויסן חידוש: די הלכה אז "נושא אדם כמה נשים ואין אשתו יכולה לעכב" איז נאר געווען אין אמאליגע צייטן וועו דער מנהג איז געווען צו נעמען מערערע ווייבער, ממילא וועו א פרוי האט חתונה געהאט, האט זי פארשטאנען אז דער מאן קען נעמען נאך איינע. אבער היינטיגע צייטן וואס דער מנהג איז נישט אזוי, וועו א מענטש האט חתונה איז עס כאילו ער זאגט צו פאר זיין ווייב אז זי וועט זיין זיין

איינציגסטע. לויט דעם קומט אויס, אז אפילו אויב א מאן באקומט א "היתר מאה רבנים", העלפט דאס נאר אויף דעם חרם דרבינו גרשום, אבער ער וואלט נאך אלץ געדארפט האבן א מחילה פון דער ערשטער ווייב מדין "לא יגרע" (שאר כסות ועונה), און אן דעם איז ער עובר אויף שאר כסות ועונה!

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** זענען אבער מסביר אז פראקטיש, ווען מען ניצט א היתר מאה רבנים היינט צו טאג, רעדט מען געוועלניך ווען די פרוי איז א מורדת וכדומה און מען קען איר נישט כופה זיין צו נעמען א גט, ממילא איז דער פראבלעם פון שאר כסות ועונה סיי ווי נישט נוגע (אדער עס ליגט שוין אינעם היתר).

הלכה ד'

1. דעם רמב"ם'ס וועריאנט

וכמה היא עונתן? לפי מניינן. כיצד? פועל שהיו לו שתי נשים, יש לאחת עונה אחת בשבוע ולשניה עונה אחת בשבוע, נמצאת עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שבתות. היו לו ארבע נשים, נמצאת עונת כל אחת מהן פעם אחת בארבע שבתות. וכן אם היה מלח ולו ארבע נשים, תהיה עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שנים. לפיכך צוו חכמים שלא ישא אדם יתר על ארבע נשים אף על פי שיש לו ממון הרבה, כדי שתגיע להן עונה פעם אחת בחדש.

2. פשט-ערקלערונג

וויפיל איז זייער עונה ווען ער האט מערערע ווייבער? לויט זייער צאל. מען צעטיילט דעם מאנ'ס עקזיסטירנדע עונה צווישן די ווייבער. למשל, א פועל (אדער איינער וואס זיין עונה איז איינמאל א וואך / צוויי מאל א וואך לויט'ן חשבון) וואס האט צוויי ווייבער, באקומט יעדע איינע איינמאל אין צוויי וואכן; ביי פיר ווייבער, באקומט יעדע איינמאל אין פיר וואכן. א מלח (וואס זיין עונה איז איינמאל אין זעקס חדשים) וואס האט פיר ווייבער, באקומט יעדע איינע עונה איינמאל אין צוויי יאר. דעריבער האבן חכמים באפוילן אז א מענטש זאל נישט נעמען מער ווי פיר ווייבער, אפילו ער האט אסאך געלט, כדי יעדע פרוי זאל באקומען עונה לכל הפחות איינמאל אין חודש.

3. חידושים און הסברים

*** די שוועריגקייט און סתירה אין דעם דין פון צעטיילן די עונה:**

* **ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** וואונדערן זיך שטארק אויף דער הלכה: פארוואס ווערט די עונה פון דער ערשטער ווייב ווייניגער יעדעס מאל וואס ער האט חתונה? זי האט דאך חתונה געהאט מיט א פועל על דעת צו באקומען זיין פולע עונה, פארוואס פארלירט זי א האלבע עונה? נאך מער, זיי ווייזן אן אויף א סתירה אין די ווערטער פונעם רמב"ם אליין: אין הלכה ג' שרייבט דער רמב"ם אז ער מעג נעמען נאך ווייבער נאר "והוא שיהיה יכול ליתן... כראוי לכל אחת ואחת" (וואו **ר' יואל אשר** האט שוין ביים אנהייב פון הלכה ג' געפרעגט וויאזוי ער קען פיזיש געבן עונה פאר הונדערט ווייבער!), און גלייך אין הלכה ד' זאגט ער אז די עונה ווערט צעטיילט און פארקלענערט (אז ביי הונדערט ווייבער וואלט עס אויסגעקומען איינמאל אין פיר יאר)! **ר' יצחק** זאגט אז בדוחק מוז מען טייטשן אז "כראוי לכל אחת" אין הלכה ג' מיינט שוין לויט דעם נייעם חשבון נאכדעם וואס עס ווערט ווייניגער.

*** סברות אויף צו פארשטיין פארוואס די עונה מעג פארקלענערט ווערן:**

1. **ר' יואל אשר** שלאגט פאר א סברא: וויבאלד די תורה און חכמים גיבן דעם מאן א רעכט צו נעמען נאך א ווייב, ליגט שוין אין דעם אז "א מענטש איז נאר א מענטש" און מען קען נישט פאדערן פון אים מער כח ווי זיין נאטירליכער שיעור עונה.

2. **ר' יואל אשר** זאגט א טיפערן פסיכאלאגישן טעם: דער עיקר ווייטאג פון א פרוי ביי מניעת עונה איז נישט בלויז דער פיזישער מאנגל, נאר דאס וואס זי שפירט אז דער מאן איגנארירט איר אדער האט איר פיינט. ממילא, ווען דער מאן נעמט נאך א ווייב (וואס ער האט א רעכט צו טוהן) און ער גיט איר ווייטער איר חלק עונה אויף א מסודר'דיגן וועג לפי המצב, פארשטייט זי אז ער האט איר נישט מער פיינט ווי פריער און ער טראכט פון איר, נאר די פראקטישע מציאות האט זיך געטוישט. (**ר' יצחק** האלט אבער אז דאס פארענטפערט נאך אלץ נישט אינגאנצן די סתירה אין לשון הרמב"ם).

* **דער חשבון פון "פעם אחת בחדש" ביי פיר ווייבער:**

* זיי זענען דן אויף וועמען דער רמב"ם בויט דעם חשבון אז ביי פיר ווייבער קומט אויס עונה איינמאל א חודש (וואס מיינט אז זיין גרונט-עונה איז איינמאל א וואך). **ר' יואל אשר** זאגט אז דאס גייט ארויף אויף א תלמיד חכם (וואס זיין עונה איז פון שבת צו שבת), אדער פועלים שעושים מלאכה בעיר אחרת (איינמאל א וואך), ווייל פועלים בעיר זענען דאך צוויי מאל א וואך. **ר' יצחק** ווייל זאגן אז דאס איז אן אלגעמיינער מינימום שיעור פאר רוב מענטשן.

*** "צוו חכמים" קעגן "עצה טובה" אין דער גמרא:**

* **ר' יצחק** באמערקט אן אינטערעסאנטע זאך: אין דער גמרא שטייט אז דאס נישט נעמען מער ווי פיר ווייבער איז בלויז אן "עצה טובה קמשמע לן", אבער דער רמב"ם טוישט דאס לשון און שרייבט "לפיכך **צוו** חכמים"!

* **ר' יואל אשר** בויט אויף דעם א געוואלדיגן חילוק: אויב עס איז נאר אן "עצה טובה", וואלט א מאן געקענט זאגן אז ער וועט נעמען מער ווי פיר ווייבער און ער וועט זיך פשוט מער אנשטרענגען און מאכן עונה מער מאל אין דער וואך ווי זיין רגילות. אבער וועז דער רמב"ם פסק'נט "צוו חכמים", איז עס א פעסטע תקנה און ער קען נישט טוהן מער.

* **ר' יצחק** איז מסביר דעם טעם הדבר: די גאנצע מצות עונה איז געבויט אויף דער מציאות אז א מאן איז מטורד און האט נישט קיין

כח, און מען מוז אים מחייב זיין צו גיין צו זיין ווייב. אויב ער וועט האבן אסאך וויבער וואס וועלן אים רודפ'ן פאר עונה, וועט ער עס פיזיש נישט קענען אויסהאלטן. דעריבער האבן חכמים געמאכט א נארמאלן סדר וואס איז נסבל פאר א דורכשניטליכן מענטש (איינמאל א וואך), און נישט געלאזט נעמען מער ווי פיר וויבער.

*** [Digression: סטאטיסטיקס און דער דורכשניטליכער שיעור עונה]:**

* עס אנטוויקלט זיך א שמועס וועגן וואס עס הייסט א "נארמאלער מענטש" בנוגע עונה. **ר' יואל אשר** טענה'ט אז לויט חז"ל איז צוויי מאל א וואך (פועלים בעיר) דער נארמאלער שטאנדפלאץ, און איינמאל א וואך איז שוין אראפגענידערט. **ר' יצחק** ברענגט פון אלגעמיינע וועלטליכע סטאטיסטיקס אז דער דורכשניט פון מענטשן איז איינמאל א וואך. **ר' יואל אשר** פרעגט אפ די סטאטיסטיקס, ווייל א דורכשניט נעמט אריין אלע יארגאנגען צוזאמען – און א מענטש גייט דאך אדורך תקופות אין לעבן וואו אינדערהיים ביי דער חתונה איז ער ווי א "רך וענוג", און שפעטער ווערט ער ווי א "פועל", און אויף דער עלטער ווערט ער ווי א "מלח" – אבער די גמרא גיט א מינימום חיוב לויט דעם מענטש'ס יעצטיגן מצב. **ר' יצחק** ענטפערט אז די שיעורים פון דער גמרא זענען אויך געבויט אויף אן אלגעמיינעם דורכשניט.

הלכה ה'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

המדיר את אשתו שתאמר לאחרים מה שאמר לה או מה שאמרה לו מדברי שחוק וקלות ראש שמדבר אדם עם אשתו על עסקי תשמיש הרי זה יוציא ויתן כתובה, שאין זו יכולה להעיז פניה ולספר לאחרים דברי קלון. וכן אם הדירה שתהיה מתהפכת בשעת תשמיש כדי שלא תתעבר, או שהדירה שתעשה מעשה שוטים, הרי זה יוציא ויתן כתובה.

2. פשט-ערקלערונג

פונקט ווי ביי שארה וכסותה איז דא א סוגיא פון "המדיר את אשתו", איז אויך דא אזא דין ביי עונה: אויב א מאן מאכט א נדר אויף זיין ווייב אז זי מוז פארציילן פאר אנדערע מענטשן די פריוואטע שמועסן פון "שחוק וקלות ראש" (ליבשאפט) וואס זיי רעדן צווישן זיך פאר תשמיש, צווינגט מען אים צו געבן א גט מיט א כתובה, ווייל א פרוי קען נישט האבן אזא עזות פנים צו פארציילן פאר אנדערע אזעלכע שעמדיגע זאכן ("דברי קלון"). אזוי אויך אויב ער מאכט א נדר אז זי מוז זיך איבערדרייען בשעת תשמיש כדי נישט טראגעדיג צו ווערן, אדער ער מאכט א נדר אז זי זאל טוהן נארישע זאכן ("מעשה שוטים"), מוז ער ארויסגעבן א גט און באצאלן די כתובה.

3. חידושים און הסברים

*** וואס מיינט "שחוק וקלות ראש" און א קל וחומר פון בארגן כלים:**

* **ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** ערקלערן אז דאס גייט ארויף אויף די רייד פון ליבשאפט וואס א מאן רעדט מיט זיין ווייב כדי זי צו מרצה זיין פאר תשמיש (און אפילו אביסל מער ווי סתם ריצוי). דער מאן קען נישט פארלאנגען פון איר ארויסצוגעבן די אינטימע סודות אין גאס.

* זיי פארגלייכן די הלכה צו דעם וואס מען האט געלערנט פריער (אין פרק י"ג), אז א מאן קען נישט מאכן א נדר אז זיין ווייב זאל נישט בארגן קיין כלים פאר די שכנים, ווייל זי ווייל נישט באקומען א שלעכטן נאמען. כל שכן דא, אז ער קען איר נישט צווינגען צו פארציילן אינטימע זאכן, וואס וועט מאכן אז מענטשן זאלן קוקן אויף איר ווי א נידריגע און אומאיידעלע פרוי.

*** דער אמת'ער טייטש פון "עז פנים" און "בושה":**

* **ר' יצחק** שטעלט זיך אפ אויפ'ן לשון פונעם רמב"ם "להעיז פניה... דברי קלון". ער ברענגט ארויס א טיפן טייטש אין די מושגים: ביי אונז אין דער געוועלטליכער שפראך מיינט "עז פנים" א מחוצף, און "בושה" מיינט א שעמעדיגער מענטש. אבער דא זעט מען אז דער אמת'ער טייטש פון "מי שיש לו בושה" איז איינער וואס האט **צניעות און איידלקייט** – ער האט א חוש צו פארשטיין וואס עס פאסט צו זאגן אין וועלכן פלאץ, און וואס עס געהערט צו בלייבן פריוואט. ממילא, "עז פנים" מיינט נישט א מחוצף, נאר דער היפך פון איידלקייט ("אין לו בושה") – א מענטש וואס האט נישט קיין צניעות און שעמט זיך נישט צו רעדן אין דער עפנטליכקייט וועגן זאכן וואס געהערן אין צימער. "דברי קלון" מיינט זאכן וואס עס איז א בושה און א מאנגל אין איידלקייט צו פארציילן פאר א צווייטן.

*** [Digression: דער פסוק "מגיד לאדם מה שיחו"]: ר' יואל אשר** ברענגט ארויף די גמרא אויפ'ן פסוק "מגיד לאדם מה שיחו", אז אפילו א גרינגער שמועס צווישן א מאן און א ווייב ווערט אויסגעזאגט פאר'ן מענטש בשעת'ן משפט. ער וואונדערט זיך אויף א ווערטל'דיגן אופן: אויב דאס איז "דברי קלון", וויאזוי טוט דער אייבערשטער אליין אזא זאך פון איבערזאגן די שמועסן? **ר' יצחק** ענטפערט אז די כוונה פונעם מאמר חז"ל איז נאר ארויסצוברענגען אז אפילו אין די אינטימסטע ענינים דארף א מענטש זיך נאך אלץ פירן איידל און אידישליך.

*** דער ביאור אין "מתהפכת בשעת תשמיש" און דער פרוי'ס רעכט אויף קינדער אלס א חלק פון עונה:**

* **ר' יואל אשר** פרעגט וואס "מתהפכת" מיינט – צי עס מיינט שלא כדרכה, אדער אן אקט וואס פרויען טוען נאך תשמיש נישט צו ווערן טראגעדיג (השחתת זרע). **ר' יצחק** ערקלערט אז אין דער גמרא (**כתובות ע"ב ע"א**) שטייט א לשון "ממלאה ומערה לאשפה" (זי פילט אן א כלי מיט וואסער און גיסט עס אויס אין מיסט), און עס איז א שאלה אין גמרא וואס דאס מיינט. דער רמב"ם צעטיילט עס אויף צוויי באזונדערע הלכות: (1) "מתהפכת... כדי שלא תתעבר" – דער מאן צווינגט איר צו טוהן א פעולה וואס פארמיידט הריון; (2) "שתעשה מעשה שוטים" – ער צווינגט איר צו טוהן ממש נארישקייטן.

* **ר' יצחק** ברענגט ארויף די גמרא'ס קשיא: א פרוי איז דאך נישט מצווה אויף פריה ורביה, טא וואס גייט איר אן אויב ער צווינגט איר נישט צו ווערן טראגעדיג? די גמרא ענטפערט אז א פרוי וויל אויך האבן קינדער כדי זיי זאלן איר העלפן אויף דער עלטער ("מרה שחורה" / א שטעקן אין האנט). **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** שמועסן אויס אז עס קומט ארויס א חידוש: הגם זי האט נישט קיין מצוה פון פריה ורביה, איז דאס האבן קינדער איר נאטירליכער ווילן און באדערפעניש, און ממילא גייט איר רעכט צו האבן א קינד אריין אין דעם חיוב פון "שארה כסותה ועונתה" – זי קען פאדערן אז די עונה זאל זיין אויף אן אופן וואס קען ברענגען קינדער.

* **טייטשן אין "מעשה שוטים":**

* **ר' יצחק'ס צד:** עס מיינט פשוט'ע נארישקייטן (ווי די גמרא זאגט: אנפילן וואסער און אויסגיסן אין מיסט), און דער מאן האט נישט קיין רעכט איר צו פארשעמען און מאכן נאריש.

* **ר' יואל אשר'ס צד:** וויבאלד דאס שטייט אין די הלכות פון עונה (און נישט אלס אן אלגעמיינער כלל אין הלכות קידושין אויף אלע געביטן פון לעבן), ווייזט עס אז "מעשה שוטים" גייט ארויף אויף משוגעת'ן און מיאוס'ע פאנטאזיעס אין עניני תשמיש גופא. וויבאלד עונה איז א דבר שבצינעה און עס זענען נישטא קיין קלארע סטאנדארטן, מאכט זיך אז א מאן האט משוגענע פארלאנגען.

* **דער חילוק צווישן בעטן און מאכן א נדר (צווינגען דורך נדרים):**

* **ר' יואל אשר** מערקט אן א וויכטיגן פונקט: אויב א מאן בעט סתם פון זיין ווייב צו טוהן א נארישקייט, איז דאס נישט קיין סיבה פאר "יוציא ויתן כתובה". נאר ווען ער מאכט א **נדר** ("הדירה") – וואס דורכדעם צווינגט ער איר און לייגט אויף איר אן איסור – דעמאלט איז יוציא ויתן כתובה.

* זיי שמועסן ארום דעם היסטארישן קאנטעקסט: אין די צייטן פון חז"ל, ווען מענטשן האבן זייער מורא געהאט פון נדרים, איז א נדר געווען דער וועג וויאזוי א מאן (ספעציעל צווישן תלמידי חכמים וואס האבן נישט געניצט קיין פיזישע געוואלד) האט געקענט צווינגען און אונטערדריקן זיין ווייב. **ר' יואל אשר** לייגט צו נאך א סברא פארוואס דווקא ביי א נדר איז יוציא ויתן כתובה: א סתם בקשה איז אן איינמאליגע זאך (מען קען אים הייסן גיין זיך אויסרועון א וואך זיך צו בארואיגן), אבער א נדר שאפט א קביעות'דיגן, לאנג-טערמיניגן צוואנג און איסור אויף איר.

הלכה ו' (מיט'ן המשך וועגן דעם אופן הנדר)

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

המדיר את אשתו מתשמיש המיטה שבת אחת ממתינין לו, יתר על כן יוציא ויתן כתובה או יפר נדרו. ואפילו היה מלח שעונתו לששה חדשים, שכיון שנדר הרי ציערה ונתייאשה. וכיצד מדירה? אם נשבע – נשבע לשוא מפני שהוא משועבד לה. אמר לה הנאת תשמישך אסורה עלי – הרי זה נדר ואסור לשמש...

2. פשט-ערקלערונג

אויב א מאן מאכט א נדר פארבאטנדיג תשמיש המיטה אויף זיין ווייב, ווארט מען אים צו איין וואך ("שבת אחת"). אויב דער נדר איז אויף לענגער ווי א וואך, מוז ער אדער געבן א גט מיט א כתובה, אדער מבטל זיין זיין נדר. די הלכה גילט אפילו אויב דער מאן איז א מאטראז ("מלח") וואס זיין געוועלניכע עונה איז נאר איינמאל אין זעקס חדשים – ווייל וויבאלד ער האט געמאכט א נדר, האט ער איר פארשאפט צער און זי האט זיך שוין מיאש געווען.

און וויאזוי קען ער בכלל מאכן אזא נדר? אויב ער שווערט נישט משמש צו זיין, איז עס א שבועת שוא וויל ער איז משועבד צו איר. נאר ווען ער זאגט איר "הנאת תשמישך אסורה עלי" (די הנאה פון דיין תשמיש איז אסור אויף מיר), איז דאס א נדר וואס איז חל און ער טאר נישט משמש זיין.

3. חידושים און הסברים

* **פארוואס ווארט מען פונקט "שבת אחת" (איין וואך):**

* *כעס און בארואיגונג:* אין פארגלייך צו נדרים אין שארה וכסותה וואו מען ווארט א חודש, ווארט מען ביי עונה נאר איין וואך. **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** זענען מסביר אז מען גיט דעם מענטש איין וואך צייט זיך צו בארואיגן און ארויסגיין פון זיין כעס אדער משוגעת איידער בית דין מישט זיך אריין צו צווינגען א גט.

* *אויסלאזן איין עונה:* **ר' יואל אשר** זאגט א שיינעם פשט אין דעם שיעור פון איין וואך: וויבאלד דער דורכשניטליכער חיוב עונה איז איינמאל א וואך, מיינט "שבת אחת" אז מען לאזט אים דורכלאזן **איין מאל** זיין חיוב עונה, אבער נישט מער.

* **דער לשון פונעם רמב"ם "או יפר נדרו":**

* **ר' יצחק** שטעלט זיך אפ אויף א לשון'דיגער שווערigקייט: "הפרה" איז נאר שייך ווען א מאן איז מפר דעם נדר פון זיין ווייב; אבער דא האט דאך דער מאן אליין געמאכט דעם נדר (ווי עס ווערט באלד אויפגעקלערט אז ער זאגט "הנאת תשמישך אסורה עלי"), און א מענטש קען נישט אליין מבטל זיין זיין אייגענעם נדר, ער מוז גיין צו א חכם וואס זאל אים "מתיר" זיין! לכאורה האט דער רמב"ם געדארפט שרייבן "או יתיר נדרו".

* **דער חילוק צווישן אונס און רשעות (דער דין פונעם מלח און צער האשה):**

* דער מלח קען לכאורה טענה'ן: פארוואס צווינגט מען אים צו געבן א גט נאך איין וואך, ער קומט דאך סיי ווי נישט אהיים פאר זעקס חדשים? **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** ערקלערן דעם יסוד פונעם רמב"ם ("שכיון שנדר הרי ציערה ונתייאשה"): ווען א מאן איז אוועק אויפ'ן ים צוליב פרנסה, פארשטייט די פרוי אז דאס איז אן אונס און עס טוט איר נישט ווייי אויפ'ן זעלבן אופן. אבער ווען ער מאכט א נדר פאר ער פארט ארויס, ווייזט ער אז ער האלט זיך צוריק פון איר אויס שלעכטקייט, און זי פארלירט די האפענונג

("נתייאשה") אז אפילו וועז ער וועט צוריקקומען וועט ער זיין מיט איר. די עצם ידיעה אז ער איז איר מרחק מיט א נדר ברענגט איר גלייך א פנימיות'דיגן צער. מען זעט פון דא אז דער גאנצער איסור פון מבטל זיין עונה איז דירעקט פארבונדן מיט'ן **צער האשה.**

* **דער הלכה'דיגער מעכאניזם פון "וכיצד מדירה" (שבועה קעגן נדר אויף הנאה):**

* **שבועה לשוא צוליב שעבוד: ר' יצחק** איז מסביר די סברא פארוואס א שבועה איז נישט חל: א מענטש קען נישט אסר'ן יענעמ'ס זאכן. דער תשמיש האיש באלאנגט פאר דער פרוי (ער ליגט ברשותה; ווי **ר' יואל אשר** זאגט: ער האט א משכנא-חוב, און יעדעס מאל ער טוט עס איז ער פורע זיין חוב), ממילא איז עס נישט זיינס צו קענען אסר'ן.

* **דער חילוק צווישן א שבועה און א נדר ("הנאת תשמישך אסורה עלי"):** פארוואס איז א נדר יא חל? א נדר איז אייביג חל אויף דער חפצא. אויב ער וואלט געזאגט "תשמישי אסור עליך", וואלט עס נישט געהאלפן ווייל זיין תשמיש באלאנגט פאר איר. אבער דא זאגט ער "הנאת תשמישך אסורה עלי" – ער אסר'ט אויף זיך די *הנאה* וואס ער באקומט פון איר. זיין אייגענע הנאה באלאנגט פאר אים, און אויף דעם קען ער יא מאכן א נדר.

* **פארוואס דער חיוב עונה איז נישט מבטל דעם נדר: ר' יצחק** ברענגט ארויס אז ביי נדרים איז נישטא דער כלל פון "מושבע ועומד מהר סיני", און א נדר איז חל אפילו אויף א מצוה (ווי דער רמב"ם שרייבט אין הלכות נדרים לגבי איינעם וואס איז נודר הנאה פון מצה, אז דער נדר איז חל און ער טאר נישט עסן). ממילא, הגם ער האט א חיוב עונה צו זיין ווייב, קען מען אים נישט צווינגען משמש צו זיין ווייל "אין מאכילין את האדם דבר האסור לו". **ר' יואל אשר** גלייכט עס צו צום דין וואס מ'האט געלערנט פריער (ביי תנאים אין קידושין) אז אויב זי מאכט א תנאי "על מנת שתבוא על אביך" קען מען נישט צווינגען דעם טאטן צו טוהן אן איסור. **ר' יצחק** באמערקט אז דורך דעם קומט אויס אז א מענטש קען כביכול אומגיין די סיסטעם – וואו א שבועה ארבעט נישט, קען ער מאכן א נדר אויף זיין הנאה און עס וועט חל זיין (און אויב ער איז עס נישט מתיר, בלייבט עס שטעקן און ער מוז געבן א גט).

* **דער באדייט פון "הנאה" ביי תשמיש: ר' יצחק** באמערקט אגב אורחא אז מ'זעט פון דא אז ער קען נישט זאגן "איך וועל משמש זיין אן הנאה". דאס ווארט "הנאה" דא מיינט נישט בלויז דאס פארגעניגן (הנאת הגוף), נאר עס מיינט עצם דעם שימוש.

הלכה ז'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

אסור לאדם למנוע אשתו עונתה. ואם מנע כדי לצערה עבר בלא תעשה שנאמר שארה כסותה ועונתה לא יגרע. ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים שמא יבריא שאין לך עונה גדולה מזו. ואחר כך או יטול ממנה רשות או יוציא ויתן כתובה.

2. פשט-ערקלערונג

עס איז אסור פאר א מענטש צו פארמיידן זיין ווייב פון איר עונה. אויב ער האט עס פארמיטן כדי איר מצער צו זיין, איז ער עובר אויף א לא תעשה פון "שארה כסותה ועונתה לא יגרע". אויב אבער ער איז קראנק געווארן אדער זיין כח איז אפגעשוואכט געווארן און ער קען נישט בועל זיין, ווארט מען זעקס חדשים אפשר וועט ער געזונט ווערן, ווייל עס איז נישטא קיין גרעסערע (ווייטערע) עונה ווי דאס (פון א מלח). נאך זעקס חדשים מוז ער אדער נעמען רשות (מחילה) פון איר, אדער ארויסגעבן א גט און באצאלן די כתובה.

3. חידושים און הסברים

* **פארוואס ווערט דער לאו דערמאנט נאר ביי עונה?**

* **ר' יצחק** פרעגט פארוואס דער רמב"ם ברענגט דעם לאו פון "לא יגרע" נאר דא ביי עונה, און האט עס נישט דערמאנט פריער ביי שארה און כסותה, וואס שטייען אין דעם זעלבן פסוק. ער דערמאנט אז אין **ספר המצוות** שטייט טאקע אז דער לאו גייט אויף אלע דריי, און אפשר שרייבט עס דער רמב"ם דא נאר ווייל ביי עונה איז עס מער נפוץ.

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** לייגן צו נאך א סברא: שארה וכסותה זענען מער א "שם ממון" וואס איז תלוי אין מענטשן, איז דער איסור שוואכער, מה שאין כן עונה (הגם מחילה און תנאי העלפן אויך דארט) האט א שטערקערן איסור וואס בלייבט אלעמאל.

* **דער תנאי פון "כדי לצערה":**

* דער רמב"ם לייגט צו א קריטיש ווארט: ער איז נאר עובר אויפ'ן לאו אויב ער איז מונע **"כדי לצערה". ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** זענען מסביר אז "לצערה" מיינט נישט סתם איר אוועקנעמען איר זכות (צוליב דעם וואס ער ארבעט ווייט אדער ער האט נישט קיין כח), און אפילו נישט ווען ער טוט עפעס וואס ער האט נישט קיין רעכט צו טוהן (וואו ער איז עובר אויף דיני חושן משפט, למשל ער ווערט א מלח אן איר רשות). "לצערה" מיינט דווקא ווען ער האט יא כח און חשק, אבער ער איז ברוגז און צעקריגט מיט איר און וויל איר אפטוהן.

* **א חולה אדער תשש כחו – עונה אלס א תנאי אינעם נישואין:**

* אויב ער קען נישט משמש זיין מחמת אונס (קראנק אדער אפגעשוואכט), איז ער נישט עובר אויפ'ן לאו ווייל עס איז נישט "לצערה". דעמאלט ווארט מען זעקס חדשים "שמא יבריא" – מ'זעט דא נאכאמאל אז זעקס חדשים איז דער אבסאלוטער מינימום וואס א פרוי קען ערווארטן אין א חתונה.

* אויב ער ווערט נישט געזונט נאך זעקס חדשים, מוז ער אדער נעמען רשות פון איר (און אויב זי איז מוחל, קענען זיי בלייבן אינאיינעם און ס'איז נישטא קיין שום איסור), אדער "יוציא ויתן

כתובה". **ר' יצחק** ווייזט אן אז דא זעט מען ווי עונה פונקציאנירט ווי א תנאי אינעם נישואין: אפילו ער האט גארנישט שלעכטס געטוהן און ער איז אינגאנצן אן אנוס, אויב ער קען נישט מקיים זיין דעם חיוב עונה נאך זעקס חדשים און זי איז נישט מוחל, מוז ער איר געבן א גט מיט דער כתובה.

הלכה ח'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

האשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה היא הנקראת מורדת. ושואלין אותה מפני מה מרדה. אם אמרה מאסתיהו ואיני יכולה להבעל לו מדעתי, כופין אותו להוציא לשעתו לפי שאינה בשביה שתבעל לשנוי לה, ותצא בלא כתובה כלל. ותיטול בלאיותיה הקיימין בין מנכסים שהכניסה לבעלה ונתחייב באחריותן בין מנכסים שלא נתחייב באחריותן, ואינה נוטלת משל בעלה כלום, ואפילו מנעל שברגלה ומטפחת שבראשה שלקחן לה פושטת ונותנת, וכן כל שנתן לה מתנה מחזרת אותו שלא נתן לה על מנת שתיטול ותצא.

2. פשט-ערקלערונג

א פרוי וואס פארמיידט איר מאן פון תשמיש המיטה ווערט אנגערופן א "מורדת". מען פרעגט איר פארוואס זי האט ווידערשפעניגט. אויב זי זאגט "מאסתיהו ואיני יכולה להבעל לו מדעתי" (ער איז מיר מאוס און איך קען נישט זיין מיט אים מיט מיין גוטן ווילן), צווינגט דער בית דין דעם מאן איר צו געבן א גט גלייך אויפ'ן פלאץ ("לשעתו"), ווייל זי איז נישט קיין געפאנגענע אז זי זאל געצווינגען ווערן צו זיין מיט איינעם וואס איז איר פיינט. זי גייט אבער ארויס אינגאנצן אן א כתובה.

וואס נעמט זי יא? זי נעמט מיט זיך די איבערגעבליבענע אפגענוצטע זאכן ("בלאיותיה הקיימין") פון איר אייגענער נדוניא וואס זי האט אריינגעברענגט פאר דעם מאן – סיי פון "נכסי צאן ברזל" (וואס דער מאן האט מקבל געווען אחריות אויף זייער ווערט) און סיי פון "נכסי מלוג" (וואס דער מאן עסט נאר די פירות אבער האט נישט קיין אחריות אויף דעם קרן). אבער פון דעם מאנ'ס זאכן נעמט זי גארנישט מיט; אפילו די שיך אויף אירע פיס און דאס טיכל אויף איר קאפ וואס ער האט איר געקויפט, מוז זי אויסטוהן און אים צוריקגעבן. אויך יעדע מתנה וואס ער האט איר געגעבן מוז זי צוריקגעבן, ווייל ער האט עס איר נישט געגעבן אויף א תנאי אז זי זאל עס נעמען און אוועקגיין.

3. חידושים און הסברים

*** דער מהות פון א פרוי'ס חיוב און דעם רמב"ם'ס הגדרה פון "מורדת":**

* וועז די פרוי וויל נישט משמש זיין, האט זי נישט קיין לאו פון "לא יגרע", אבער איר פגם איז אז זי איז א "מורדת". **ר' יואל אשר** שטעלט זיך אפ אויף דעם לשון: ביים מאן הייסט עס אז ער צאלט נישט זיין חוב, אבער ביי איר הייסט עס א "מרידה" – ווי א מורד במלכות, א ווידערשפעניגונג קעגן אן אויטאריטעט, ווייל דער מאן איר קונה געווען. איר חיוב צו זיין גרייט פאר'ן מאן איז אזוי פשוט אין עצם דעם קנין אישות אז ס'דארף אפילו נישט קיין פסוק.

* **ר' יצחק** באמערקט אז דער רמב"ם לייגט דא אראפ א יסוד (קעגן אנדערע שיטות אין גמרא וואס האלטן אז מורדת קען אויך מיינען מורדת ממלאכה): וועז מיר רעדן פון א "מורדת", מיינט עס דווקא א פרוי וואס איז מונע איר מאן מתשמיש המיטה.

*** די סברא פון "לפי שאינה בשביה" און דער פונקטליכער גדר פון "מאסתיהו ואיני יכולה":**

* אין דעם פאל פון "מאסתיהו" צווינגט מען דעם מאן צו געבן א גט גלייך אויפ'ן פלאץ ("לשעתו"), אן געבן קיין שום ווארט-צייט איבערצובעטן (אנדערש ווי ביי א רגילה מורדת אין הלכה ט').

* עס אנטוויקלט זיך א וויכטיגע שקלא וטריא צווישן **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** ווועגן דעם גדר פון "מאסתיהו": **ר' יואל אשר** וויל אנפאנג זאגן אז זי איז ווי אן אנוסה ("מוכרח"), זי קען זיך פסיכאלאגיש נישט ברענגען דערצו, און ער דייקט אז דאס ווארט **"ואיני יכולה"** וואס דער רמב"ם האט אריינגעלייגט איז א וויכטיגער ווארט ווי "מאסתיהו".

* **ר' יצחק** שטעלט קלאר: "מאסתיהו" אינעם רמב"ם מיינט נישט אז זי האט אן אביעקטיוון תירוץ אדער אז זי איז באונס. דער מאן קען זיין א גוטער מאן, אבער זי האט אים פשוט נישט ליב און וויל בכלל נישט בלייבן מיט אים; די נקודה פון "ואיני יכולה" איז א מציאות אז "זי האלט נישט דערביי" און ס'איז נישטא מיט ווועמען צו רעדן, ממילא מוז מען זיין רעאליסטיש און ענדיגן דעם שידוך. אבער וויבאלד עס איז איר באשלוס און איר שולד אז זי וויל נישט, גייט זי ארויס "בלא כתובה כלל" – דער מאן דארף גארנישט באצאלן.

* **דער אייגנארטיגער קנין פון אישות און די סברא פון פארלירן די כתובה: ר' יואל אשר** פארבינדט דאס מיט'ן יסוד אז דער קנין פון א ווייב איז אנדערש ווי אלע אנדערע קנינים (ווי כלים), ווייל דא איז די פרוי אליין די מקנה זיך צום מאן, און זי אליין איז דער קנין, און א מענטש קען מען נישט האלטן בשביה קעגן איר ווילן. דאס איז דאס ערשטע מאל וואס מיר זעען א וועג וויאזוי א פרוי קען אליין פאדערן און ארויסצווינגען א גט פונעם מאן (דורך בית דין, ווי **ר' יצחק** באטאנט). **ר' יואל אשר** ערקלערט פארוואס זי פארלירט די כתובה: די גאנצע תקנה פון כתובה איז געמאכט געווארן דורך חכמים "כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה" (אז עס זאל נישט זיין גרינג אין דעם מאנ'ס אויגן איר ארויסצואווארפן). דא אבער, וועז זי איז די וואס וויל ארויסגיין, האט זי נישט קיין כתובה.

*** טייטש פון "בלאיותיה הקיימין" און פארוואס זי מוז צוריקגעבן שיך און מתנות נאך צעז יאר:**

* ביים אנהייב וויל **ר' יואל אשר** טייטשן אז "בלאיותיה" מיינט די אויסגענוצטע וועש וואס דער מאן האט איר געקויפט ביים יערליכן חיוב, אז דאס אלטע בלייבט אירס. **ר' יצחק** בעסערט אים אויס אז

"בלאיותיה" מיינט אירע אייגענע אפגעניצטע זאכן וואס זי האט אריינגעברענגט פון דער היים אלס נדוניא (סיי נכסי צאן ברזל און סיי נכסי מלוג), ווי דער רמב"ם איז מפרש גלייך נאכדעם. מיט אירע אייגענע זאכן קען זי אהיימגיין, אבער פון דעם מאנ'ס בגדים נעמט זי גארנישט.

* **ר' יואל אשר** פרעגט: אויב א פרוי איז געווען א גוטע ווייב פאר צען יאר, וויאזוי קען דער מאן יעצט צונעמען אירע שיך וואס ער האט איר געקויפט? **ר' יצחק** ענטפערט אויפ'ן פלאץ: זי האט טאקע געהאט דאס רעכט עס צו ניצן ביז יעצט (כל זמן זי איז זיין ווייב), אבער ער האט עס איר קיינמאל נישט געגעבן אלס מתנה אז זי זאל עס האלטן בתור א גרושה וואס גייט אוועק אויף איר אייגענער פאדערונג ("שלא נתן לה על מנת שתיטול ותצא").

*** [Digression: די מבוכה אין היינטיגע צייטן ביי "מאוס עלי", כתובה און מזונות הילדים]:**

* **ר' יצחק** באמערקט אז דער דין פון כופין אותו להוציא ביי א טענה פון "מאוס עלי" איז א באוואוסטע מחלוקת הפוסקים (דאס איז די שיטה פון דעם רמב"ם און די גאונים, אבער אסאך ראשונים קריגן דערויף).

* ער ווייזט אן אויף א גרויסן אומיושר אין היינטיגע צייטן: לויט דעם רמב"ם'ס שיטה איז דער גאנצער באלאנס דאס וואס הגם זי קען צווינגען א גט, פארלירט זי אבער אלעס – די גאנצע כתובה (וואס איז געווען איר פינאנציעלע זיכערקייט) און אפילו דאס טיכל פון איר קאפ. היינט אבער, וועו די כתובה מאכט סיי ווי נישט אויס פאר גארנישט, קומען מענטשן און ניצן דעם רמב"ם צו צווינגען דעם מאן צו געבן א גט, און אינאיינעם דערמיט נעמט זי נאך צו זיינע זאכן און ער מוז איר נאך צוצאלן אויכעט! (**ר' יצחק** זאגט אז לויט דעם וואלט מען היינט – וועו די כתובה איז נישט קיין שטראף – געדארפט זאגן אז זי קען נישט באקומען די קינדער אויב זי גייט אוועק אן א סיבה, ווייל חכמים האבן דאך מתקן געווען אז זי מוז עפעס פארלירן און ס'קען נישט זיין אז זי זאל תובע זיין א גט צוליב איר אייגענעם פראבלעם און דער מאן זאל נאך דארפן צוצאלן).

* **ר' יצחק** לייגט צו א שארפע הערה וועגן "מזונות פאר די קינדער" אין היינטיגע צייטן: ער זאגט אז דאס וואס מען רופט עס "מזונות פאר די קינדער" איז נישט אמת, ווייל אין פאקט גיט מען דאס געלט גלייך אין דער פרוי'ס באנק-קאנטע און זי מוז נישט קויפן עסן פאר די קינדער דערמיט (א מאן קען נישט רופן זיין גרושה אין בית דין טענה'ן אז זי קויפט נישט גענוג פאר די קינדער). ארגינעל אין הלכה מיינט מזונות פאר די קינדער אז דער טאטע אליין גייט אייקויפן פאר זיי (אדער צאלט פאר זייערע הוצאות), נישט אז ער צאלט איר א פעסטע סומע.

הלכה ט' – הלכה י'

1. דעם רמב"ם'ס וועריאנט

ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו ואמרה הריני מצערת אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך או מפני שקיללני או מפני שעשה עמי מריבה וכיוצא בדברים אלו, שולחין לה מבית דין ואומרין לה הוי יודעת שאם את עומדת במרדך אפילו כתובתיך מאה מנה הפסדת אותה. ואחר כך מכריזין עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בכל יום ארבע שבתות זו אחר זו ואומרין פלונית מרדה על בעלה. ואחר ההכרזה שולחין לה מבית דין פעם שניה ואומרין לה אם את עומדת במרדך הפסדת כתובתיך. אם עמדה במרדה ולא חזרה נמלכין בה ותאבד כתובתה ולא יהיה לה כתובה כלל. ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש, ואין לה מזונות כל שנים עשר חודש, ואם מתה קודם הגט בעלה יורשה. כסדר הזה עושין לה אם מרדה כדי לצערו ואפילו היתה נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש, ואפילו היה בעלה מלח שעונתו לששה חדשים, ואפילו יש לו אשה אחרת. וכן ארוסה שהגיע זמנה לינשא ומרדה כדי לצערו ולא נישאת הרי זו מורדת מתשמיש. וכן יבמה שלא רצת להתייבם כדי לצערו כסדר הזה עושין להן.

2. פשט-ערקלערונג

אויב די פרוי איז מורדת אויף איר מאן נישט ווייל ער איז איר מאוס, נאר כדי אים מצער צו זיין – ווייל ער האט איר געטוהן אזוי און אזוי, געשאלטן אדער זיך געקריגט מיט איר – שיקט מען צו איר פון בית דין אן ערשטע ווארענונג אז אויב זי בלייבט אין איר מרידה פארלירט זי איר כתובה אפילו עס איז הונדערט מנה. דערנאך רופט מען אויס אויף איר אין די שולן און בתי מדרשים יעדן טאג פאר פיר וואכן נאכאנאנד: "פלונית מרדה על בעלה". נאך דער הכרזה שיקט מען צו איר א צווייטן מאל פון בית דין מיט דער זעלבער ווארענונג. אויב זי בלייבט ווייטער איינגעשפארט, איז מען זיך "נמלך" מיט איר (מען שמועסט מיט איר זי איבערצורעדן), און אויב זי גייט נישט צוריק פארלירט זי איר גאנצע כתובה. פונדעסטוועגן, גיט מען איר נישט קיין גט ביז צוועלף חדשים (און אין די צוועלף חדשים האט זי נישט קיין מזונות). אויב זי שטארבט פאר'ן גט, איז איר מאן איר יורש.

דעם גאנצן סדר טוט מען אפילו אויב זי איז א נדה אדער קראנק וואס איז סיי ווי נישט ראוי לתשמיש, אדער איר מאן איז א מלח (זעקס חדשים), אדער ער האט א צווייטע ווייב. אזוי אויך אן ארוסה וואס עס איז אנגעקומען איר צייט חתונה צו האבן און זי וויל נישט חתונה האבן כדי לצערו, און א יבמה וואס וויל זיך נישט לאזן מייבם זיין כדי לצערו, האבן א דין פון א מורדת מתשמיש און מען טוט צו זיי דעם זעלבן סדר.

3. חידושים און הסברים

*** דער פסיכאלאגישער חילוק צווישן "מאסתיהו" און "כדי לצערו":**

* **ר' יואל אשר** ערקלערט: ביי "מאסתיהו" איז זי אינגאנצן פארפרעמדט פון אים; די מרידה איז א וועג ארויסצוגיין פון דער באציאונג. דא אבער, ביי "כדי לצערו", איז זי נישט פארפרעמדט פון אים, נאר פארקערט – עס איז דא א שטארקער קשר, עס איז

דא אהבה, שנאה און דראמע ("כי עזה כמות אהבה קשה כשאול קנאה"). זי איז בלויז באליידיגט און וויל זיך נוקם זיין אין אים. איר מורד זיין איז אליין א חלק פון זייער פארוויקלטער באציאונג.

*** דקדוק אין "שולחין לה מבית דין":**

* **ר' יואל אשר** ווייזט אן אויף אן אינטערעסאנטן לשון: פריער שטייט "ואמרה הריני מצערת אותו", וואס קוקט אויס ווי זי שטייט אין בית דין און זאגט עס, און דערנאך שטייט "שולחין לה מבית דין" (מען שיקט צו איר שלוחים פון בית דין)! ער ערקלערט אז "ואמרה" מיינט אז זי האט אזוי געזאגט פאר איר מאן אינדערהיים, און דער מאן איז געקומען אין בית דין דערציילן וואס זי זאגט, דעריבער שיקט דער בית דין שלוחים צו איר.

*** די "חושן משפט" שפראך פון בית דין אנטקעגן שלום בית און "בני מריבה":**

* **דער געדאנק פון ר' יואל אשר:** ער באמערקט אז דער בית דין דא שפילט נישט די ראלע פון א שלום-בית פארמיטלער אראפצוזעצן דעם מאן און אים פרעגן פארוואס ער האט איר געשאלטן (אפילו דער מאן קען זיין די גרעסטע חיה וואס שעלט קללות נמרצות; בית דין האט א באזונדערן אפטיילונג וואו דער רב נעמט זיך צו דעם מאנ'ס ביינער). דא רעדט דער רמב"ם ריין אין דער שפראך פון "חושן משפט" – די הלכות פון זכויות און חובות אין דעם ענין פון עונה און כתובה. ער ווארפט אריין א געדאנק אז באמת, אויב דער מאן האט זיך געקריגט מיט איר א גאנצע וואך, איז זי דאך לכאורה געהערט אז זי וויל נישט האבן תשמיש מיט אים, ווייל אין הלכה שטייט אז מען טאר נישט האבן תשמיש בשעת א קריגעריי צוליב דעם איסור פון "בני תשע מידות" (בני מריבה)! א רב אדער משפיע וואלט טאקע געזאגט פאר'ן מאן אז ער טאר נישט זיין מיט איר ביז ער בעט זיך איבער.

* **די אפוועדונג פון ר' יצחק: ר' יצחק** איז אינגאנצן נישט מסכים מיט דעם לימוד זכות אויף דער פרוי. ער האלט אז א פרוי טאר קיינמאל נישט מורד זיין אין עונה, אפילו נישט בשעת א מריבה! ער ערקלערט דעם חילוק: דער ענין פון "בני מריבה" ביי בני תשע מידות רעדט פון אסאך א קלענערער שטופע – וועו זיי זענען ביידע צוזאמען נאר עס פעלט די שלימות פון אהבה אין הארצן (און אויב א מאן צווינגט זיין וויב מיט כח וועו זי וויל נישט, איז ער סתם א חיה רעה און א רשע, פון אזא מציאות רעדט מען בכלל נישט דא). "מורדת" מיינט אז דער מאן איז א נארמאלער מענטש וואס צווינגט איר נישט מיט געוואלד, נאר זי ניצט אויס איר כח און זאגט "איך וויל נישט" און גייט אוועק כדי אים מצער צו זיין.

* **ר' יצחק** שטארקט דעם יסוד: די הלכות דא זענען אזוי ווי "חושן משפט". עונה איז א גמור'דיגער חיוב: פונקט ווי א מאן האט א חיוב צו געבן פרנסה און ער קען נישט פארמאכן די קרעדיט-קארטלעך מיט א תירוץ אז ער איז נישט אין דער שטימונג אדער צוליב א מחלוקת, אזוי אויך האט א פרוי נישט קיין שום רעכט צו זיין מורד מתשמיש און נישט גיין אין מקוה ווייל דער מאן האט איר געשאלטן. אויב זי קען נישט לעבן מיט אים, קען זי אלעמאל זאגן "מאסתיהו" און ארויסגיין אן א כתובה (לויט'ן רמב"ם), אבער זי האט נישט קיין היתר צו בלייבן און נישט געבן קיין עונה. (**ר' יואל אשר** האלט אבער אז עונה איז פארט אנדערש און הארבער ווי א געלט-חיוב, און מען קען עס נישט אינגאנצן אפטיילן פון דעם מצב צווישן זיי).

*** דער מהות פון דער הכרזה אין שול (קלון, מחלוקת ראשונים, און די צוויי התראות):**

* **בושה און קלון: ר' יואל אשר** וואונדערט זיך אויף דער תקנה פון אויסרופן אין שול פיר וואכן "פלונית מרדה על בעלה": פרויען פלעגן דאך בכלל נישט קומען אין שול יעדן טאג, און עס זעט אויס זייער מאדנע אז מענער זאלן שטיין אין שול און הערן מעלדונגען וועגן יענעמ'ס תשמיש המיטה! ער מיט **ר' יצחק** קומען צום אויספיר אז דער גאנצער ציל דא איז "קלון" און פארשעמען – אז עס זאל ארויסגיין א קול אין שטאט וואספארא חוצפה די פרוי האט, און דורך דער בושה זאל זי זיך אונטערברעכן. (**ר' יואל אשר** דערמאנט אז אמאל איז די הכרזה אין שול געווען אן אפיציעלער מוסד, ענליך צו "עיכוב הקריאה", און ער באמערקט וויציג אז דאס איז א מקור פאר א טראק מיט שילדן ארומצופארן און מכריז זיין קעגן איינעם...).

* **מחלוקת ראשונים וועו מען איז מכריז: ר' יצחק** ברענגט ארויס א מחלוקת ראשונים: דער רמב"ם זאגט "ארבע שבתות" אבער ער מיינט פיר וואכן **יעדן טאג** ("בכל יום"), בעת אנדערע ראשונים (ווי דער **רא"ש**) האלטן אז מען איז מכריז נאר אום שבת, ווייל דער עולם איז אין שול נאר אום שבת. **ר' יואל אשר** וויל צולייגן אן אייגענע סברא אז שבת איז דאך די צייט פון עונה (ליל שבת), קען די פרוי גלייך צופרי לויפן אין בית המדרש צום רב. **ר' יצחק** ווארפט דאס אפ, ווייל די הכרזות קומען דאך פאר א לאנגע צייט נאכדעם וואס עס איז שוין געווען אין בית דין און מען האט שוין דן געווען די זאך. (**ר' יואל אשר** צייכנט אויך אן אז דער שיעור פון פיר וואכן איז א חלק פון די קבועים שיעורים אין הלכה פאר א חזקה, ווי דריי חדשים אדער דריי רגלים).

*** פארוואס ווארנט מען צוויי מאל וועגן דער כתובה (פאר און נאך דער הכרזה)?** מען זעט פון דעם סדר אז מן הדין וואלט מען איר געדארפט גלייך גט'ן אן א כתובה, נאר חכמים האבן געגעבן א לאנגע פראצעדור פון התראות (אזוי ווי ביי פרעה, ווי **ר' יצחק** גלייכט עס צו – "כולי ואולי") איר צו געבן יעדע מעגליכקייט תשובה צו טוהן. **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** באמערקן אז דאס פארלירן די כתובה איז געווען אסאך א גרעסערער סטראשע ווי די בושה פון דער הכרזה אליין! ביי דער ערשטער התראה האט די פרוי אפשר געמיינט אז בית דין סטראשעט נאר אן אמת. דעריבער ניצט מען די פיר וואכן פון הכרזה אלס א געצייג איר צו ווייזן אז בית דין מיינט עס ערנסט און צוצוגרייטן דעם באדן צו דער צווייטער, ענדגילטיגער התראה איבער דער כתובה.

*** דער טייטש פון "נמלכין בה" און לטובת וועמען דער פראצעס איז:**

* ביים דריטן שטאפל שטייט אין רמב"ם "נמלכין בה". **ר' יצחק** טייטשט עס פשוט אז מען שמועסט מיט איר און מען פרובירט איר איבערצורעדן. **ר' יואל אשר** ברענגט ארויס א טיפערע נקודה: ביז יעצט האט מען געהאט דעם "מכריז" וואס האט געסטראשעט (דער "שלעכטער פאליציאנט"), און יעצט קומט א צווייטער מענטש וואס איז זיך "נמלך" (דער "גוטער פאליציאנט" / בארטער) וואס פרובירט צו פארשטיין פון וואו זי קומט און געבן עצות (לשון "נמלך במלאכי השרת"). **ר' יצחק** וואונדערט זיך פארוואס מען דערמאנט זיך צו מאכן שלום בית ערשט נאך די אלע שווערע סטראשעס. **ר' יואל אשר** ענטפערט א פסיכאלאגישן יסוד: אסאך מאל פעלט אויס צו שטופן א מענטש ביז'ן עק; ערשט יעצט, ווען זי איז שוין געבראכן און זעט אז די גאנצע וועלט איז קעגן איר, עפענען זיך אירע אויגן און זי איז גרייט צו הערן און מאכן שלום.

* זיי קלארן אויס אז דער מאן פון זיין זייט וואלט איר געקענט געבן א גט אין יעדער מינוט אויב ער איז גרייט צו באצאלן די כתובה. דא רעדט מען אז דער מאן וויל איר ארויסווארפן אן א כתובה. קומט אויס אז דער גאנצער לאנגער פראצעס פון התראות און הכרזות איז באמת געבויט **לטובתה פון דער פרוי**, איר צו באשיצן אז זי זאל נישט פארלירן איר כתובה איבער א געוועלטיגער קריגעריי, ביז מען זעט קלאר אז עס איז אן אמת'ע מרידה.

*** וואס איז דער גדר פון "ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש" (און "בעלה יורשה")?**

* *די סתירה אין דעם מצב:* נאך די הכרזות האט זי שוין לכאורה פארלוירן די כתובה ("ולא יהיה לה כתובה כלל"), אבער דער רמב"ם זאגט אז מען גיט איר נישט קיין גט ביז 12 חדשים.

* *שיטת ר' יצחק:* די פשטות איז אז מען ווארט 12 חדשים אפשר וועלן זיי זיך איבערבעטן ("מפייס זיין"). ער פרעגט אבער: אויב זי האט שוין פארלוירן די כתובה ביי די הכרזות, וואס וועט זיין אויב זיי בעטן זיך איבער אינמיטן די 12 חדשים? **ר' יואל אשר** ענטפערט אז דעמאלט וועט דער מאן איר מוזן שרייבן א נייע כתובה מדין "אסור לו לאדם לשהות עם אשתו בלא כתובה". קומט אויס אז ביז די 12 חדשים זענען פאריבער, איז דער איבוד הכתובה נאכנישט ענדגילטיג למעשה, אדער אז דער מאן טאר איר נאכנישט ארויסשיקן אן א כתובה בתוך די י"ב חודש.

* *שיטת ר' יואל אשר (לטובתה קעגן לטובתו):* אין אנהייב זאגט **ר' יואל אשר** אז די 12 חדשים זענען א זכות פאר איר – אז דער מאן זאל איר נישט קענען גלייך אוועקווארפן אן א כתובה און גיין חתונה האבן מיט א צווייטער, ווייל חכמים ווילן נישט מען זאל זיך גט'ן אזוי גרינג (מזבח מוריד דמעות). שפעטער לייגט ער פאר א צווייטן פשט: "אין נותנין לה גט" מיינט אז מען איז *אים* נישט כופה צו געבן א גט פאר 12 חדשים, ווייל ער האט א רעכט צו ווארטן אפשר וועט זי זיך בארואיגן און מוחל זיין.

* *דיוק אין די מפרשים:* **ר' יצחק** וואונדערט זיך אויף די מפרשים וואס מישן דא אריין דעם ענין פון "כופין אותו להוציא". ער האלט אז עס פאסט נישט אריין דא: כפיה איז נאר שייך ווען זי זאגט "מאסתיהו" און וויל א גט אן א כתובה. דא אבער רעדט מען פון א פרוי וואס וויל *נישט* קיין גט; זי וויל בלייבן חתונה געהאט (און האלטן די כתובה), נאר זי וויל מורד זיין מתשמיש כדי צו צווינגען דעם מאן זיך צ

ו טוישן. דערפאר געדויערט דער פראצעס 12 חדשים צו זען ווער עס וועט זיך ברעכן.

* **ואם מתה קודם הגט בעלה יורשה:** אויב זי שטארבט אין די צוועלף חדשים פאר'ן גט, ירש'נט איר דער מאן, ווייל נאר *זי* האט פארלוירן אירע זכותים דורך איר מרידה, אבער *ער* האט נישט פארלוירן זיינע זכותים אלס מאן.

*** מרידה ווען עס איז סיי ווי נישטא קיין תשמיש (נדה, חולה, מלח, אשה אחרת, ארוסה ויבמה):**

* **דער פרינציפ פון מרידה – די בושה פון אפגעווארפן ווערן (דווקא איז ערגער ווי מעשה): ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** שטעלן זיך אפ אויף דעם חידוש אז א נדה, א קראנקע, א ווייב פון א מאטראז וואס איז ניין הונדערט מייל אוועק, אדער איינע וואס דער מאן האט אן אנדער פרוי (אזוי אז עס פעלט אים למעשה נישט קיין עונה), ווערט פארט אנגערופן א מורדת מתשמיש. זיי ערקלערן אז מען זעט דא אז דער עיקר פון מרידה איז נישט דער פיזישער חסרון פון דער מעשה, נאר די "דווקא" – דער פרינציפ און די בושה פון ווערן אפגעווארפן דורך דער פרוי וואס זאגט "איך וויל נישט געבן קיין עונה" כדי אים ווייַ צו טוהן.

* **נישואין מיינט עונה (ביי ארוסה):** ביי אן ארוסה וואס וויל נישט חתונה האבן ווען עס קומט די צייט (נאך י"ב חודש, אדער שלשים יום ביי אן אלמנה), רופט איר דער רמב"ם אן "מורדת מתשמיש". **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** דייקן דערפון אז דאס וואס זי קומט נישט צו דער חתונה מיינט נישט אז זי פעלט פון דער סעודה, נאר דער גאנצער מהות פון "נישואין" איז עונה. ממילא, אויב זי לאזט נישט מאכן נישואין, איז זי א מורדת מתשמיש.

* **מרידה ביי א יבמה ("שלא רצת להתייבם"): ר' יואל אשר** באמערקט אז מען זעט דא אז די "זיקה" און די מצוה פון יבום מאכט איר מחויב צום יבם פונקט ווי אן ארוסה (און ער קלערט פון ווען אן זי וועלט אזוי מחויב – צי מען דארף האבן א "מאמר", אדער ווען זי איז נאר א שומרת יבם פאר מען האט מחליט געווען וועלכער פון די ברידער עס גייט מייבם זיין). ער פרובירט אויך צו פארשטיין וויאזוי א יבמה קען הייסן א מורדת אויב חכמים האבן דאך מתקן געווען אז מען קען טוהן חליצה (ווי **ר' יצחק** מערקט אן אז אויב זי וויל סתם אזוי נישט חתונה האבן קען זי בעטן חליצה). **ר' יואל אשר** קלערט אז דא רעדט מען נאכדעם וואס מען האט שוין אפגעשמועסט און מחליט געווען אז מען גייט טוהן יבום (נישט חליצה), און עס איז שוין אנגעקומען די באשטימטע צייט (אזוי ווי "הגיע זמנה לינשא" ביי אן ארוסה), און יעצט ציט זי צוריק און וויל נישט, "כדי לצערו". **ר' יצחק** לייגט צו אז אפשר גייט עס לויט דער שיטה אז מצות יבום קודמת לחליצה (מען דארף דווקא מאכן יבום).

הלכה י"א – הלכה י"ד (די נכסים פון א מורדת און מנהגי הגאונים)

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

כשהיא יוצאת אחר שנים עשר חודש בלא כתובה תחזיר כל דבר שהוא של בעל, אבל נכסים שהכניסה לו ובלאיותיהן קיימין – אם תפשה אין מוציאין מידה, ואם תפשן הבעל אין מוציאין מידו. וכן כל מה שאבד מנכסיה שקיבל הבעל אחריותן עליו אינו משלם לה כלום. זה הוא דין התלמוד במורדות. ואמרו הגאונים שיש להן בבבל מנהגות אחרות במורדת, ולא פשטו אותן המנהגות ברוב ישראל, ורבים וגדולים חולקין עליהן ברוב המקומות, ובדין התלמוד ראוי לתפוש ולדון.

2. פשט-ערקלערונג

וועז די מורדת ("כדי לצערו") גייט ארויס נאך צוועלף חדשים אן א כתובה, מוז זי צוריקגעבן אלעס וואס געהערט צום מאן. אבער בנוגע די נכסים וואס זי האט אריינגעברענגט פאר'ן מאן און זייערע איבערבלעבענישן (בלאות) זענען נאך דא: אויב זי האט עס געכאפט (תפשה), נעמט מען עס נישט אוועק פון איר; און אויב דער מאן האט עס געכאפט, נעמט מען עס נישט אוועק פון אים. אויך, אלע נכסים אירע וואס זענען פארלוירן געווארן, אפילו דער מאן האט געמוען אחריות אויף זיי (נכסי צאן ברזל), דארף ער איר גארנישט באצאלן.

דאס אלעס איז דער דין פון דער גמרא ביי א מורדת. די גאונים זאגן אבער אז אין בבל האבן זיי געהאט אנדערע מנהגים ביי א מורדת. אבער די מנהגים האבן זיך נישט פארשפרייט אין רוב כלל ישראל, און אסאך גרויסע פוסקים אין רוב ערטער זענען חולק אויף זיי. דעריבער איז ראוי זיך צו האלטן און פסק'נען לויט דעם דין פון דער גמרא.

3. חידושים און הסברים

*** חילוק צווישן א מורדת פון "מאיס עלי" און א מורדת "לצערו" בנוגע בלאות (תפיסה ביי ספק ממון):**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** שטעלן זיך אפ אויף א בולט'ן חילוק: פריער ביי "מאיס עלי" (הלכה ח') האבן מיר געלערנט אז זי נעמט צוריק די "בלאות" לכתחילה. דא אבער, ביי א מורדת וואס ווארט י"ב חודש, איז עס א **ספקא דדינא** אין דער גמרא צי עס קומט איר אדער נישט, ממילא פסק'נט דער רמב"ם אז עס וועגדט זיך אין **תפיסה**.

* זיי שמועסן אויס אז וויבאלד אין הלכות ממון איז דער כלל אז "אין ספק מוציא מידי ודאי", גייט בית דין נישט ארויסנעמען פון דעם מוחזק. **ר' יואל אשר** רופט עס אן "כל דאלים גבר", אבער **ר' יצחק** איז מתקן אז עס הייסט נישט "כל דאלים גבר" (ווייל עס גייט נישט אויף כח), נאר פשוט וועט עס איז דער **מוחזק** – און "תפשה" קען פשוט מיינען אז זי טראגט עס אויף זיך אדער עס ליגט שוין אין איר רשות. בית דין מישט זיך נישט אריין פאר קיין שום זייט.

*** דער פטור פון אחריות אויף נכסי צאן ברזל:**

* **ר' יצחק** ערקלערט די סברא פארוואס דער מאן באצאלט נישט פאר די פארלוירענע נכסים וואס ער האט מקבל געווען אחריות אויף זיי: דער גאנצער חיוב אחריות וואס ער האט זיך אונטערגענומען איז נאר ביי א נארמאלן גט וואו ער שיקט איר אווק. אבער דא אז זי איז א מורדת און גייט אוועק אויף איר אייגענער אחריות, פאלט אראפ זיין התחייבות און זי באקומט גארנישט, אפילו פאר זאכן וואס זענען אינגאנצן אירע.

*** די שיטה פון די גאונים ("מנהגות אחרות בבבל") און דער חילוק אין הגדרות:**

* **ר' יואל אשר** קלערט צי "מנהגות אחרות בבבל" מיינט אז שוין בזמן התלמוד האט מען זיך געפירט אנדערש אין בבל. **ר' יצחק** זאגט אז ניין, עס מיינט אז די גאונים האבן געמאכט **תקנות** פאר פארשידענע סיבות.

* וואס האבן די גאונים געטוישט? **ר' יצחק** ערקלערט אז לויט ווי דער רמב"ם פארשטייט, האבן די גאונים נישט געווארט קיין צוועלף חדשים נאר געגעבן א גט גלייך אן א כתובה. ער לייגט צו א יסודות'דיגע נקודה: עס קען זיין אז עס איז גאר א מחלוקת אין פשט אין דער גמרא וויאזוי צו טייטשן די מושגים – דאס וואס דער רמב"ם רופט "מורדת" (לצערו), האבן די גאונים געפרופן "מאיס עלי" (און ממילא געגעבן א גט גלייך). דער רמב"ם אליין פירט אבער נישט אויס וואס זייערע מנהגים זענען, ווייל ער האלט אז מען דארף עס אינגאנצן איגנארירן.

*** דער טייטש פון "מנהגות" און "חולקין עליהן": ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** שטעלן קלאר אז "מנהגות" מיינט נישט א מנהג פון פשוט'ע מענטשן, נאר די פראקטיק און תקנות פון די **בתי דינים**. וועז דער רמב"ם זאגט "רבים וגדולים חולקין עליהן", מיינט עס נישט בלויז אז מען פירט זיך נישט אזוי, נאר די תלמידי חכמים האלטן אז די תקנה פון די גאונים איז **נישט ריכטיג און נישט צודק** ווייל עס גייט קעגן דין התלמוד.

*** פארוואס דערמאנט דער רמב"ם בכלל די גאונים? ר' יואל אשר** פרעגט פארוואס דער רמב"ם ברענגט בכלל אריין די שיטת הגאונים אויב ער ווארפט עס אפ. **ר' יצחק** ענטפערט אז וויבאלד דער **רי"ף** ברענגט עס און יעדער וואס לערנט די סוגיא ווייסט דערפון, וואלט מען גלייך געפרעגט א קשיא אויפ'ן רמב"ם פארוואס ער שרייבט אנדערש. דעריבער שרייבט דער רמב"ם בפירוש אז ער ווייסט דערפון און ער ווארפט עס אפ.

*** ווערטער-שפיל אין רמב"ם ("לתפוש"): ר' יואל אשר** באמערקט א שיינע ליטעראריש נקודה אין דעם לשון פונעם רמב"ם: גלייך נאכדעם וואס דער רמב"ם האט געערעדט וועגן דער הלכה פון "אם **תפשה**" (וועט עס כאפט די בלאות), ניצט ער דאס זעלבע ווארט "ובדין התלמוד ראוי **לתפוש**" – דאס ווארט איז אים געלעגן אויף דער צונג, ווי צו זאגן: וואו לוינט זיך יא צו מאכן א "תפיסה"? אין דעם דין התלמוד!

הלכה ט"ו

1. דעם רמב"ם'ס וועריטער

המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס אבל איני בא עליה מפני ששנאתיה, מוסיפין לה על כתובתה משקל שש ושלשים שעורה של כסף בכל שבת ושבת, וישב ולא ישמש כל זמן שתרצה היא לישב. ואף על פי שכתובתה הולכת ונוספת הרי הוא עובר בלא תעשה שנאמר לא יגרע. שאם שנא ישלח, אבל לענות אסור. ולמה לא ילקה על לאו זה? מפני שאין בו מעשה.

2. פשט-ערקלערונג

א מאן וואס ווידערשפעניגט קעגן זיין ווייב און זאגט: "איך וועל איר ווייטער שפייזן און אויסהאלטן, אבער איך גיי נישט זיין מיט איר (תשמיש) ווייל איך האב איר פיינט" – לייגט מען איר צו אויף איר כתובה די וואג פון 36 זילבערנע געשטן יעדע וואך, און ער קען אזוי בלייבן זיצן און נישט משמש זיין כל זמן זי ווייל אזוי בלייבן.

אבער כאטש איר כתובה וואקסט יעדע וואך, איז ער נאך אלץ עובר אויף א לא תעשה פון "לא יגרע"; ווייל אויב ער האט איר פיינט זאל ער איר אוועקשיקן מיט א גט ("שאם שנא ישלח"), אבער איר צו פייניגן ("לענות") איז אסור. און פארוואס באקומט ער נישט קיין מלקות אויף דעם לאו? ווייל עס איז א לאו שאין בו מעשה (שב ואל תעשה).

3. חידושים און הסברים

*** דער לשון "מורד" ביי א מאן (די היראַרכיע אין שלום בית):**

* **ר' יצחק** וואונדערט זיך אויף דעם לשון "המורד על אשתו". ביי א פרוי פארשטייט מען דאס וואַרט "מורדת" ווייל דער מאן איז "קונה" איר און זי איז ווידערשפעניג קעגן אים; אבער וויאזוי שטימט דאס לשון "מורד" ביים מאן?

* זיי קומען ארויס מיט א שיינעם געדאנק: "מורד" מיינט נישט ווי "מורד במלכות" (קעגן א העכערן הערשער), נאר עס מיינט ווידערשפעניגן אין זיין **חיוב** און אין דעם אפמאך (שותפות) צווישן זיי. אין געוויסע ענינים איז ער דער מלך, און אין אנדערע ענינים (ווי ארבעטן פאר איר און עונה) איז ער ווי אן עבד און זי איז דער מלך – בקיצור, ביידע זענען מלכים, און די לשונות פון חז"ל זענען נישט מקפיד אויף אן איינזייטיגער היראַרכיע.

*** פארוואס ביים מאן שטייט נאר "שנאתיה" און נישט "מאסתיה":**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** שטעלן זיך אפ אויף דעם וואס ביים מאן איז דא נאר איין קאטעגאריע ("מפני ששנאתיה", וואס איז מקביל צו דער פרוי'ס "לצערו"), און עס שטייט נישט קיין קאטעגאריע פון "מאיס עלי" ביים מאן. **ר' יצחק** ערקלערט די סברא: ביים מאן איז נישט שייך א טענה פון "מאסתיה" – אויב זי איז אים מאוס, האט ער דאך דעם כח אין זיינע הענט איר צו געבן א גט גלייך (און באצאלן די כתובה)! אויב ער גיט איר נישט קיין גט און וויל נאר מונע זיין תשמיש, איז עס מוכח אז ער טוט עס דווקא להכעיס און איר מצער זיין ("שנאתיה").

*** דער חילוק אין עונש צווישן א מורד און א מורדת (פסיכאלאגיע פון מענער און פרויען):**

* **ר' יואל אשר** באמערקט ווי חז"ל האבן צוגעפאסט די מיטלען לויט דער טבע פון מענער און פרויען. ביי א פרוי מאכט מען הכרזות אין שול און מען פארשעמט איר ביז זי פארלירט די כתובה. ביי א מאן אבער, ווייסט מען אז מען דארף אים טרעפן אין קעשענע – מען סטראשעט אים מיט געלט דורכדעם וואס מען לייגט ארויף א קנס פון 36 שעורות כסף יעדע וואך אויף זיין חוב פון דער כתובה.

*** דער ציל פונעם קנס ("כל זמן שתרצה היא לישב") און דער חילוק צווישן חושן משפט און איסור והיתר:**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** זענען מסביר אז וויבאלד דער חיוב עונה איז איר זכות, האט זי די ברירה: אויב זי וויל א גט, קען זי שוין נאך איין וואך פאדערן א גט מיט איר כתובה (ווי ביי "המדיר"). אבער דא רעדט מען אז זי וויל בלייבן און וואַרטן האפנדיג אז ער וועט זיך מיישב זיין, און ער וויל אויך נאכנישט געבן קיין גט. לייגט בית דין אויף אים א פינאנציעלן דרוק (מען נעמט נישט קיין מזומן גלייך, נאר זיין כתובה-חוב וואקסט יעדע וואך פאר ווען ער וועט איר שפעטער גט'ן) כדי ער זאל אדער אויפהערן מורד זיין אדער געבן א גט.

* אבער דער רמב"ם קומט אויסשליסן א טעות: א רייכער מאן (וואס האט למשל אפאר ווייבער) זאל נישט מיינען אז דאס איז א לעגאלע ברירה ("איך קען עס באצאלן", איך וועל צוצאלן 36 שעורה א וואך און פטור ווערן), אדער אז צוליב דעם צוצאל איז זי מוחל. דערפאר זאגט דער רמב"ם אז ער איז ווייטער עובר אויף א לאו. **ר' יואל אשר** פארמולירט דאס אז עס זענען דא צוויי באזונדערע חלקים: דער "חושן משפט'דיגער" בית דין לייגט געלט-דרוק (און צווינגט נאכנישט קיין גט ווייל מען האפט אויף שלום בית), אבער דער רב אלס "משפיע" זאגט אים: וויסן זאלסטו אז די גאנצע צייט ביסטו עובר אויף א הארבן לאו, און דאס וואס בית דין לאזט עס גיין מיינט נישט אז עס איז א מותר'דיגע ברירה (וואו זי איז נישט מוחל).

*** וועריטער-שפיל צווישן "עונה" און "לענות": ר' יואל אשר** באמערקט אן אינטערעסאנטע פארבינדונג אין לשון הרמב"ם: דאס פארקערטע פון געבן **"עונה"** איז **"לענות"** – איר צו פייניגן דורך מונע זיין עונה.

*** דער מקור פאר "שאם שנא ישלח" (גמרא גיטין צ' און נבואת מלאכי):**

* **ר' יואל אשר** פרעגט אויף וועלכער גמרא דער רמב"ם בויט זיין לשון "שאם שנא ישלח". **ר' יצחק** ברענגט די גמרא אין **גיטין דף צ'** אויפ'ן פסוק אין **מלאכי (ב', י"ד–ט"ז)**: "ובאשת נעוריך אל יבגוד כי שנא שלח" (וואו עס שטייט אז אויף איינעם וואס גט זיין

ערשטע פרוי "ה' מוריד עליו דמעות", אבער ביי זיווג שני אדער אויב ער האט איר פיינט זאגט די גמרא "אם שנאתה שלח").

* זיי קוקן אריין אינעם פסוק אין מלאכי ("חלל יהודה קודש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר... ובאשת נעוריך אל יבגוד"). **ר' יואל אשר** הייבט אן קלערן צי דאס איז א משל צווישן דעם אייבערשטן און כלל ישראל, אבער **ר' יצחק** קלערט אויף דעם פשוט'ן פשט און הינטערגרונט: אין די צייטן פון עזרא און מלאכי האבן אידן געהאט אידישע ווייבער ("אשת נעוריך") און צוגענומען צו זיי גוי'אישע ווייבער ("בת אל נכר" – ממש נשים נכריות). די אידישע ווייבער זענען געבליבן פארלאזט אינדערהיים אן שאר כסות ועונה. האט דער נביא געשריגן: אויב דו האסט איר פיינט און קענסט נישט לעבן מיט איר, שיק איר אוועק מיט א גט ("כי שנא שלח")! פארוואס האלטסטו איר געבונדן און רודפ'סט איר? דער רמב"ם ניצט דעם יסוד צו זאגן פאר'ן מאן: א גט איז בעסער ("לאז איר לעבן") אריידער איר צו האלטן און זיין עובר אויף "לא יגרע" און "לענות".

* **די פראקטישע ווירקונג פונעם לאו אן מלקות:**

* **ר' יצחק** באמערקט אז וויבאלד עס איז א לאו שאין בו מעשה און מען גיט נישט קיין מלקות, העלפט דער לאו נישט פראקטיש פאר בית דין אים צו צווינגען; עס העלפט נאר פאר אן ערליכן איד וואס האט מורא פון עובר זיין אויף א לאו מער ווי פארלירן געלט. **ר' יואל אשר** לייגט צו אז דער רמב"ם קומט אויסלערנען פאר א מענטש וואס וויל זיין א "בן אדם טוב" אז ער זאל וויסן אז ער טוט דא א "דבר שלא טוב".

הלכה ט"ז

1. דעם רמב"ם'ס וועריאנט

איש ואשתו שבאו לדין, הוא אומר זו מורדת ממני מתשמיש והיא אומרת לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמו, וכן אם טענה היא שהוא מורד מתשמיש והוא אומר לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמה – מחרימין בתחילה על מי שהוא מורד ולא יודה בבית דין. ואחר כך אם לא הודו אומרין להן התייחדו בפני עדים. נתייחדו ועדיין הם בטענתן מבקשין מן הנטען ועושין פשרה כפי כח הדיין. אבל לבעול בפני אדם אי אפשר לפי שאסור לבעול בפני כל בריה.

2. פשט-ערקלערונג

וועז א מאן וויל קומען אין בית דין און איינער באשולדיגט דעם צווייטן אין זיין א מורד/מורדת מתשמיש, און דער צווייטער לייקנט און זאגט "כדרך כל הארץ אני עמו/עמה" (איך פיר זיך נארמאל ווי עס דארף צו זיין), און בית דין וויסט נישט ווער עס זאגט דעם אמת (ענליך צו טענת בתולים):

1. צום ערשט מאכט בית דין א חרם אויף ווער עס איז באמת מורד און איז נישט מודה אין בית דין.

2. אויב זיי זענען נאך אלץ נישט מודה, הייסט מען זיי זיך מתייחד זיין אין א פארמאכטן צימער פארנט פון עדים (וואס שטייען אינדרויסן).

3. אויב נאכ'ן יחוד האלטן זיי ווייטער אן זיערע קעגנזייטיגע טענות, בעט מען זיך ביים "נטען" (דער אויף וועמען מען האט די טענה אז ער איז מורד) אויפצוגעבן, און דער דיין מאכט א פשרה לויט זיין כח און פארשטאנד.

אבער מען קען נישט שטעלן א מענטש אינעווייניג אין צימער צו זען צי זיי זענען משמש, ווייל עס איז אסור צו זיין בועל פארנט פון אירגענד וועלכער באשעפעניש ("בפני כל בריה").

3. חידושים און הסברים

* **וואס מיינט די טענה "כדרך כל הארץ"? (א וויכוח אין דער מאס עונה):**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** זענען דן וואס דער פאל דא איז. פשטות רעדט מען אז איינער לייקנט אינגאנצן אז ער איז מונע תשמיש, און "כדרך כל הארץ" איז בלויז אן איידעלע שפראך צו זאגן אז זיי לעבן נארמאל.

* אבער זיי הייבן אויף א שאלה: וואס איז אויב דער וויכוח צווישן זיי איז נישט אויף אינגאנצן מונע זיין, נאר אויף דער אפטקייט (די מאס עונה)? למשל, זי טענה'ט אז ער איז א "רך וענוג" וואס דארף געבן עונה יעדן טאג, און ער פירט זיך ווי א חמר (איינמאל א וואך), און ער ענטפערט "כדרך כל הארץ אני עמה" – איך גיב איר די נארמאלע מאס וואס איך דארף געבן! אויף דעם קלערן זיי א חילוק: צי דער לאו פון "לא יגרע" און דער דין פון "מורד" (וואס פירט צו א גט און קנסות) גייט אויף יעדער פארמינערונג פון איר ספעציפישער עונה (למשל פון יעדן טאג צו איינמאל א וואך), אדער אפשר איז ער טאקע עובר אויפ'ן לאו פון "לא יגרע", אבער דער פראצעס פון "מורד" (צו צעברעכן די חתונה) הייבט זיך נאר אן וועז ער גיט ווייניגער ווי דער מינימום פון איינמאל א וואך. (זיי לאזן עס אלס א פראגע וואס דארף נאך מחשבה).

* **די נאטור פונעם חרם און "התייחדו בפני עדים":**

* **ר' יצחק** ווייזט אן אז דער חרם וואס בית דין מאכט דא ("מחרימין בתחילה על מי שהוא מורד") איז א סתם חרם אן א נאמען. ממילא איז נישטא קיין הלכה'דיגע נפקא מינה פון הלכות מנודה וחרם (ווי נישט שטיין אין זיינע ד' אמות וכדומה), ווייל מען וויסט דאך נישט ווער עס זאגט ליגנט! דער גאנצער ציל פונעם חרם איז בלויז פסיכאלאגיש, זיי צו דערשרעקן אז דער ליגנער זאל מודה זיין.

* וויבאלד מען טאר נישט משמש זיין בפני כל אדם, מיינט "בפני עדים" אז זיי שפארן זיך איין אין א צימער און די עדים שטייען אינדרויסן. **ר' יואל אשר** איז מסביר אז ביי נארמאלע מענטשן העלפט דאס שוין צו לייזן דעם פראבלעם, ווייל די סיטואציע אליין – אז מען שפארט זיי איין און עדים שטייען אינדרויסן – ברענגט זיי אין א מבוכה און צווינגט זיי זיך דורכצוקומען.

* **"מבקשין מן הנטען ועושין פשרה" – דער ראב"ד און דעם רמב"ם'ס שיטה וועז הלכה "הייבט הענט":**

* **ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** ברענגען ארויס אז אין סוף גיט דער רמב"ם נישט קיין קלארע הלכה'דיגע לייזונג, נאר לאזט עס איבער צום דיין ("מבקשין מן הנטען" – מען בעט זיך ביי דעם וואס ווערט באשולדיגט אויפצוגעבן זיינע משוגעת'ן, און מען מאכט א פשרה).

* **ר' יצחק** דערמאנט אז דער **ראב"ד** שטעלט זיך גלייך אויף דעם און פארשטייט נישט וואס "פשרה" מיינט דא; אין דער משנה **(נדרים צ' ע"ב)** שטייט דאך אין אזא פאל "השמים ביני לבינך"! אויך האלט דער ראב"ד אז מען מאכט נישט קיין חרמות און יחוד פאר עדים ווייל עס איז א "גנאי להם" (א בושה פאר זיי).

* זיי פארגלייכן דעם רמב"ם "ועושין פשרה" צו דעם וואס מען האט געלערנט פריער אין רמב"ם "נמלכין" – אז ווען דעם רב'ס סטראשע העלפט נישט, דארף מען זוכן אנדערע וועגן. זיי דערמאנען אויך א מקור (מדרש/גמרא) אז דער דיין מאכט פאר זיי א גרויסע סעודה זיי צו דערפרייען און מאכן שלום צווישן זיי (ווי די באקאנטע מעשה מיט רבי שמעון בר יוחאי, וואו ער זעט אז זיי זענען ביידע הונגעריגע און צעבראכענע ארעמעלייט און מאכט זיי א סעודה). דער יסוד פונעם רמב"ם איז אז די הלכה פרובירט אלע כלים (חרמות, יחוד בפני עדים), אבער ביים סוף קומט א פונקט וואו די פארמאלע הלכה "הייבט אויף די הענט" און זאגט פאר'ן דיין: גיב זיך אן עצה מיט פראקטישער חכמה.

* **"אסור לבעול בפני כל בריה":**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** זענען מציין אז "כל בריה" נעמט אריין אפילו בעלי חיים (חיות, ווי עס שטייט אויך אין הלכות דעות). זיי קלערן אויס דעם גדר: דאס איז א פעסטער איסור, און אפילו דער ענין פון שלום בית איז נישט דוחה דעם דין פון צניעות און דרך ארץ.

הלכה י"ז (לרפאותה)

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

האשה שחלתה חייב לרפא אותה עד שתבריא. ואם ראה שהחולי ארוך ויפסיד ממון הרבה לרפואה ואמר לה הרי כתובתך מונחת או רפאי עצמך מכתובתך או הריני מגרשך ונותן כתובה והולך – שומעין לו, ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ.

2. פשט-ערקלערונג

דער מאן איז מחויב צו באצאלן פאר דער פרוי'ס דאקטוירים און רפואות ביז זי ווערט געזונט. אויב אבער ער זעט אז עס איז א לאנגע קרענק ("חולי ארוך") וואס ווען אים קאסטן זייער אסאך געלט, האט ער א רעכט לויט'ן דין צו מאכן א גרעניץ (שיעור הכתובה). ער קען איר געבן צוויי ברירות: אדער זיי בלייבן חתונה געהאט אבער ער גיט איר דאס געלט פון דער כתובה און זי זאל זיך אליין היילן דערמיט (און העכער פון דעם צאלט ער נישט), אדער ער גיט איר א גט מיט דער כתובה און גייט אוועק. אבער דער רמב"ם ענדיגט צו אז ס'איז נישט ראוי אזוי צו טוהן מפני דרך ארץ.

3. חידושים און הסברים

* **דער טייטש פון "דרך ארץ" דא און דער מקור פונעם ספרי (יפת תואר):**

* **ר' יואל אשר** ווייזט אן אז געוועלך מיינט "דרך ארץ" דאס פארקערטע פון חוצפה (עטיקעט). דא אבער מיינט עס דאס פארקערטע פון אכזריות – עס איז אן ענין פון רחמנות. כאטש לויט די טרוקענע דינים פון חושן משפט קען מען אים נישט צווינגען צו צאלן אויף אייביג, איז עס אבער "נישט קיין וועג" אזוי צו טוהן.

* **ר' יצחק** ברענגט א מקור פונעם **ספרי** ביי "יפת תואר", וואו עס שטייט אויפ'ן פסוק "ושלחתה לנפשה" אז אויב זי איז קראנק קען מען איר נישט ארויסווארפן אין גאס, נאר ער דארף איר קודם אויסהיילן און ערשט דערנאך אוועקשיקן. דער ספרי מאכט א קל וחומר: אויב ביי א געגנב'עטער יפת תואר טאר ער דאס נישט טוהן, "קל וחומר לבנות ישראל שהן טהורות וקדושות". **(ר' יואל אשר** מערקט אן אז ביי יפת תואר איז עס א דין אין דרך ארץ, און ביי אן אידישער פרוי איז עס נאך מער ווי דעם).

הלכה י"ח – הלכה י"ט (לפדותה און דער פארגלייך צו רפואה)

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

נשבת חייב לפדותה. ואם היה כהן שכבר נאסרה עליו פודה אותה ומחזירה לבית אביה, ואפילו היו בעיר אחרת מטפל בה עד שמחזירה למדינתה ומגרשה ונותן לה כל כתובתה. היה בעלה ישראל שהשבויה מותרת לו מחזירה לו לאשה כמות שהיתה ואם רצה אחר כך מגרשה. אין מחייבין את הבעל לפדות את אשתו ביתר על דמיה אלא במה שהיא שוה כשאר השבויות. היו דמיה יתר על כדי כתובתה ואמר הריני מגרשה וזו כתובתה תלך ותפדה את עצמה – אין שומעין לו, אלא כופין אותו ופודה אותה אפילו היו דמיה עד עשרה בכתובתה, ואפילו אין לו אלא כדי פדיונה. במה דברים אמורים? בשנשבית פעם ראשונה, אבל אם פדאה ונשבית פעם שניה ורצה לגרשה הרשות בידו, הרי זה מגרש ויתן כתובתה והיא תפדה את עצמה.

2. פשט-ערקלערונג

אויב זי ווערט געפאנגען דארף ער איר אויסלייזן. א כהן, וועמען א שבויה איז אסור (ווייל ס'איז דא א חזקה אז זי איז נבעלה געווארן, און אפילו באונס איז זי אסור צו א כהן), דארף איר פארט אויסלייזן און איר צוריקברענגען צו איר טאטנ'ס הויז – אפילו אויב דאס איז אין אן אנדער שטאט/לאנד – און דערנאך גיט ער איר א גט און צאלט אויס די גאנצע כתובה (ווייל זי איז אן אנוסה). אויב דער מאן איז א ישראל (וועמען א שבויה באונס איז מותר),

נעמט ער איר צוריק אהיים ווי א ווייב, און אויב ער וויל קען ער איר שפעטער גט'ן.

א מאן איז נישט מחויב אויסצולייזן זיין ווייב פאר מער ווי איר וועלט אויפ'ן מארק (ווי אנדערע שבויות). אבער אויב איר מארק-וועלט איז טייערער ווי איר כתובה (אפילו צען מאל אזויפיל ווי די כתובה), קען דער מאן נישט זאגן "נעם דיין גט מיט דער כתובה און לייז זיך אליין אויס", נאר מען צווינגט אים איר אויסצולייזן, אפילו אויב דאס איז אלעס וואס ער פארמאגט. דאס אלעס איז נאר דאס ערשטע מאל וואס זי וועלט געפאנגען; אבער אויב ער האט איר שוין איינמאל אויסגעלייזט און זי איז נאכאמאל געפאנגען געווארן, מעג ער איר געבן א גט מיט איר כתובה און זי וועט זיך אליין אויסלייזן.

3. חידושים און הסברים

*** דער גדר פון "לפדותה" (א זכות פאר איר, און דער חיוב איר צוריקצוברענגען לחוף מבטחים):**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** לערנען ארויס א יסוד פון דעם דין פון א כהן: מ'וואלט געקענט מיינען אז דער חיוב פדיון איז נאר כדי דער מאן זאל האבן א ווייב אין שטוב; ממילא ביי א כהן אז זי וועלט סיי ווי אסור צו אים די רגע זי קומט ארויס, פארוואס זאל ער איר דארפן אויסלייזן? זעט מען פון דא אז "לפדותה" איז נישט קיין אייגננוציגער חיוב פאר'ן מאן, נאר עס איז א זכות פאר דער פרוי – איר ארויסצונעמען פונעם שוועלן מצב פון שביה.

* **נייער טייטש אין דעם תנאי כתובה פון "לפדותה":** ביי א ישראל שטייט "מחזירה לו לאשה... ואם רצה אחר כך מגרשה". **ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** וואונדערן זיך: וואס איז דער חידוש אז א ישראל מעג איר צוריקנעמען, ס'איז דאך פשוט אז א שבויה איז נאר אסור לכהן? זיי קומען אויף מיט א געוואלדיגן חידוש אין פשט: דער רמב"ם לערנט אז דער מאן קען נישט פשוט שיקן א גט צו די רויבערס אדער איר אויסלייזן אין א ווייטן לאנד און איר דארט גט'ן. דער גדר פון דעם חיוב **"לפדותה"** מיינט נישט בלויז באצאלן דאס אויסלייז-געלט, נאר עס מיינט **איר צוריקברענגען אהיים צו א זיכערן פלאץ (לחוף מבטחים)** און צוריקשטעלן דעם נארמאלן סדר! דעריבער: ביי א ישראל ענדיגט זיך דער חיוב "לפדותה" ערשט ווען ער ברענגט איר צוריק אהיים צו זיך ("מחזירה לו לאשה"), און ערשט דערנאך קען ער איר געבן א גט ("ואם רצה אחר כך מגרשה"). און ביי א כהן (וועלכער טאר נישט גיין אהיים מיט איר), ענדיגט זיך דער חיוב "לפדותה" ערשט ווען ער פירט איר אפ ביז צו איר טאטנ'ס הויז אין איר שטאט ("מטפל בה עד שמחזירה למדינתה").

*** איז דא אן איסור פאר'ן מאן צו צאלן "יתר על כדי דמיה" אדער נאר א פטור?**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** דייקן אין דעם לשון הרמב"ם **"אין מחייבין את הבעל"**. ביי אלגעמיינעם פדיון שבויים (פון כספי צדקה) איז דא א תקנה אז מ'*טאר* נישט צאלן מער ווי דער וועלט (כדי די גויים זאלן נישט גיין כאפן דווקא אידן). אבער א מענטש פאר זיך אליין מעג יא צאלן וויפיל ער וויל זיך אויסצולייזן. דא שטייט "אין מחייבין" – משמע אז דער חיוב הכתובה צווינגט אים נישט צו צאלן מער ווי איר וועלט, אבער אויב דער מאן *ווייל* פרייוויליג צאלן מער פאר זיין ווייב (ווי פאר זיך אליין), קען זיין אז ער מעג.

*** [Digression: דער גדר החיוב פון דעם מאן קעגן דעם חיוב הצדקה פון דער קהילה און פונעם יחיד]:**

* **ר' יצחק** ווארפט אריין א כללות'דיגע שאלה: אויב א מענטש זעט א סתם איד א חולה מסוכן וואס מ'קען אים ראטעוון מיט א מיליאן דאלאר, איז דער יחיד מחויב צו געבן זיין גאנץ פארמעגן?

* **ר' יואל אשר** ענטפערט אז נישט ווי ביי א "מת מצוה" (וואס פאלט אויפ'ן ערשטן וואס זעט אים), ביי רפואה און פדיון שבויים איז דער יחיד מחויב נאר נישט צו איגנאריר (מצד "אל תתעלם" און "לא תעמוד על דם רעך") און ער מוז לויפן צום רב, אבער דער גענעלט-חיוב ליגט אויפ'ן ציבור – אויף דער קופה של צדקה (ווי עס שטייט אין הלכות צדקה אז פדיון שבויים קודם לכל המצוות). אבער וועו עס איז דא א מאן, ליגט דער חיוב אויף אים מדין אישות (תנאי כתובה). **ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** מאכן קלאר אז דעם מאנ'ס חיוב איז א "חיוב ממון" – מען נעמט צו זיין גאנץ פארמעגן ביז דער לעצטער פרוטה ("אפילו אין לו אלא כדי פדיונה"), אבער ער האט נישט קיין חיוב הגוף צו גיין שנארן צדקה פאר דעם; אויב ער האט נישט קיין געלט, גייט עס אריבער צו דער קופה של צדקה.

*** די גרויסע קשיא: פארוואס איז פדיון הארבער ווי רפואה? (און דער פארגלייך צווישן "חולי ארוך" און "נשבית פעם שניה"):**

* זיי פרעגן א שטארקע קשיא: פארוואס ביי רפואה (הלכה י"ז) קען דער מאן זאגן "הריני מגרשך ונותן כתובה" (ער איז מוגבל צו דער כתובה-סומע), בשעת ביי פדיון שבויים זאגט מען "אין שומעין לו" און ער מוז צאלן אפילו עשרה בכתובתה?

* **תירוץ א' (ר' יצחק – סכנה און געפאנגענשאפט):** אין שביה איז זי אין א מצב פון סכנה און זי איז פארשפארט ביי די גויים אין די הרי חושך אן קיין שום עצה. ביי רפואה איז זי אינדערהיים; אויב ער גיט איר די כתובה האט זי אן עצה צו זוכן וויאזוי זיך צו העלפן אדער חתונה האבן מיט א צווייטן. **ר' יואל אשר** וואס ארפ דעם חילוק, ווייל "רפואה" קען דאך אויך מיינען אז זי איז א חולה מסוכן און וועט שטארבן אין אפאר טעג ארום!

* **תירוץ ב' (ר' יואל אשר – דיוק אין "חולי ארוך" און היסטאריישע מציאות):** **ר' יואל אשר** באגרינדעט דעם חילוק דורך א מדויק'דיגן דיוק אין די וועלטער פונעם רמב"ם: דער רמב"ם שרייבט נישט "ראה שהחולי *גדול*" (אז זי דארף איין טייערע אפעראציע צו ראטעוון איר לעבן), נאר **"ראה שהחולי ארוך"**! "חולי ארוך" מיינט א כראנישע קרענק וואס איז נישט קיין סכנה, נאר זי גייט לעבן לאנגע יארן און ער גייט דארפן צאלן דאקטוירים וואך איין וואך אוים אויף אייביג. ער לייגט צו א היסטארישן חידוש: אין די אמאליגע צייטן (פאר די היינטיגע אטעם-מאשינען און טייערע מאנאטליכע מעדיצינען) איז נישט

געווען אזא באגריף אז א מענטש זאל זיין א "חולה מסוכן" אויף א לאנגע צייט (חולי ארוך); אויב איינער איז געווען אין א סכנה, איז ער ליידער שנעל געשטארבן. ממילא רעדט "רפואה שאין לה קצבה" נישט פון פיקוח נפש, נאר פון א כראנישן פראבלעם אין א האנט אדער א פוס נישט צו האבן קיין יסורים. (**ר' יצחק** ענטפערט אז דאס איז בעצם די זעלבע אוקימתא וואס ער האט געזאגט אז רפואה רעדט נישט פון אן אקוטער סכנה-סיטואציע).

* **תירוץ ג' — דער געוואלדיגער פארגלייך צו "נשבית פעם שניה":** וועז דער רמב"ם ברענגט אין הלכה י"ט אז דער מאן איז נאר חייב אויסצולייזן זיין ווייב איין מאל און נישט א צווייטן מאל, וואונדערט זיך **ר' יואל אשר** פארוואס דאס איז אנדערש ווי שאר וכסות וואס איז א חיוב יעדן טאג (און פרעגט צי מען איז חושד אויף א קנוניא). **ר' יצחק** ענטפערט א יסוד: פדיונה איז א דין דרבנן (כנגד פירות), און אין הלכה איז נישטא אזא זאך ווי א חיוב ממון אן א גרענץ. דער גרענץ וואס חכמים האבן געשטעלט פאר פדיון שבויים איז: איין מאל (איין קריזיס, אפילו עס קאסט אלע זיינע נכסים).

דערפון קומען **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** ארויס מיט א געוואלדיגן פארגלייך וואס פארענטפערט די קשיא וועגן רפואה: **"חולי ארוך" ביי רפואה איז פונקט דער זעלבער גדר ווי "נשבית פעם שניה" ביי פדיון שבויים!** אן איינמאליגן קריזיס (איין מאל אויסלייזן פון שבי, אדער איין גרויסע אפעראציע ביי א חולי שיש לה קצבה) דארף דער מאן באצאלן. אבער א כסדר'דיגע, אנגייענדיגע הוצאה אן א סוף (געפאנגען ווערן נאכאמאל און נאכאמאל, אדער א חולי ארוך וואס ציט זיך אן א סוף) האבן חכמים נישט ארויפגעלייגט אויפ'ן מאן. (**ר' יצחק** מערקט אן אז ביי נשבית פעם שניה שטייט אפילו נישט אז עס איז נישט קיין מדת דרך ארץ אויב ער גט איר, אנדערש ווי ביי חולי ארוך).

הלכה כ'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

מי שנשבית אשתו והוא במדינת הים, בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בהכרזה ופודין אותה כדרך שהבעל פודה.

2. פשט-ערקלערונג

אויב איינעמ'ס ווייב איז געפאנגען געווארן בשעת ער איז אין א ווייטער מדינה, גייען בית דין אריין אין זיינע נכסים, פארקויפן זיי מיט אן "הכרזה" (עפנטליכער אויסרוף), און לייזן איר אויס פונקט אויפ'ן זעלבן אופן און מיט די זעלבע גדרים ווי דער מאן אליין וואלט איר אויסגעלייזט (למשל, נאר ביז כדי נכסיו, און נאר דאס ערשטע מאל).

3. חידושים און הסברים

* **פארוואס דא דארף מען "הכרזה" אנדערש ווי ביי מזונות:**

* **ר' יצחק** כאפט אויף א דיוק: פריער ביי א מאן וואס איז געפארן קיין מדינת הים און בית דין פארקויפן זיינע נכסים פאר מזונות האט דער רמב"ם געשריבן אז מען פארקויפט **"בלא הכרזה"**, און דא ביי פדיון שבויים שרייבט ער אז מען פארקויפט **"בהכרזה"** (וואס איז א טובה פאר'ן מאן, צו באקומען א העכערן פרייז פאר זיינע פעלדער). פארוואס איז דא א חילוק?

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** ענטפערן אז ביי מזונות האט דער מאן איבערגעלאזט זיין ווייב אן עסן, וואס איז א פשיעה מצד אים, דעריבער קנס'ט מען אים (אדער מען איז נישט חושש פאר זיין הפסד) און מען פארקויפט אן אן הכרזה. דא אבער, אז די ווייב איז געפאנגען געווארן, איז עס א פלוצלינגדיגע טראגעדיע און א נייע מציאות וואס דער מאן האט נישט געקענט פאראויסזען, דעריבער היטן בית דין אויף זיין געלט און פארקויפן מיט אן הכרזה. *(זע אויך ווייטער אין הלכה כ"ד נאך צווויי תירוצים אויף דעם חילוק צווישן פדיון שבויים און קבורה בנוגע הכרזה).*

הלכה כ"א

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

המדיר את אשתו נדר שהוא חייב בגללו לגרשה וליתן כתובתה ונשבית אחר שהדירה אינו חייב לפדותה, שמעת שהדירה נתחייב לגרשה וליתן כתובתה.

2. פשט-ערקלערונג

א מאן וואס מאכט א נדר אויף זיין ווייב פון יענע נדרים וואס צוליב דעם איז ער מחויב איר צו געבן א גט און אויסצאלן איר כתובה, און נאכ'ן מאכן דעם נדר איז זי געפאנגען געווארן, איז ער איר נישט מחויב אויסצולייזן. די סיבה איז ווייל פון דער מינוט וואס ער האט געמאכט דעם נדר איז ער שוין געווארן מחויב איר צו גט'ן.

3. חידושים און הסברים

* **דער גדר פון "נתחייב לגרשה":**

* **ר' יואל אשר** שטעלט זיך אפ אויפ'ן לשון "נתחייב לגרשה" — מען זאגט נישט אז דער חיוב פדיון גייט אן ביז ער גיט בפועל דעם גט (סוף כל סוף קען ער דאך נאך מתיר נדר זיין!), נאר אזוי ווי עס איז שוין דא א פסק פון בית דין אז מען צווינגט אים צו געבן א גט, ווערט ער שוין באטראכט ווי אפגעשיידט פון איר בנוגע דעם חיוב פדיון.

הלכה כ"ב

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

האשה שהיתה אסורה על בעלה מאיסורי לאוין ונשבית אינו חייב לפדותה אלא נותן לה כתובתה והיא תפדה את עצמה. והלא השבויה אסורה לכהן והרי הוא פודה אותה? מפני שלא היתה אסורה מקודם ואיסור השביה הוא שגרם לה.

2. פשט-ערקלערונג

א פרוי וואס איז אסור אויף איר מאן מיט אן איסור לאו (למשל אן אלמנה לכהן גדול, וואו קידושין תופסין אבער עס איז אסור) און זי

ווערט געפאנגען, איז דער מאן איר נישט מחויב אויסצולייזן, נאר ער גיט איר די כתובה און זי לייזט זיך אליין אויס. דער רמב"ם פרעגט: א שבויה ווערט דאך אויך אסור אויף איר מאן אויב ער איז א כהן, און דאך האבן מיר פריער געלערנט אז א כהן מוז יא אויסלייזן זיין ווייב? ענטפערט דער רמב"ם: ווייל דעם כהנ'ס ווייב איז נישט געווען אסור אויף אים פארדעם, נאר דער איסור שביה אליין האט עס גורם געווען.

3. חידושים און הסברים

*** דער יסוד החיוב פון פדיון שבויים – שעת הקידושין קעגן שעת השביה (און דער פלפול פונעם פרישה):**

* **ר' יואל אשר** איז מסביר דעם רמב"ם'ס תירוץ לויט'ן פשוט'ן פשט: ביי איסורי לאוין (אלמנה לכהן גדול) איז די חתונה מעיקרא נישט געווען קיין לעגיטימע חתונה כדת וכדין, און ער שטייט א גאנצע צייט אונטער א חיוב פון "נתחייב לגרשה" נאך פאר'ן שבי. אבער ביי א כשר'ער אשת כהן וואס איז געפאנגען געווארן, האט זי חתונה געהאט מיט אים בהיתר, און דער שבי איז אן אונס. דער חיוב לפדותה קומט נישט ווייל זיי זענען *יעצט* א פארפאלק וואס מעג וואוינען צוזאמען, נאר דער חוב קומט מצד די כשר'ע קידושין וואס זיי האבן געהאט, און דעמאלט איז דער חוב חל געווארן.

* **ר' יצחק** ברענגט א פירוש אין נאמען פונעם **פרישה** וואס זאגט אז ביי אן אשת כהן ווערט דער חיוב לפדותה חל די ערשטע רגע וואס זי ווערט געפאנגען, און דער איסור שבויה לכהן ווערט חל איין רגע שפעטער. **ר' יצחק** וואונדערט זיך אויף דעם: לכאורה קומען דאך ביידע אינאיינעם ("באים כאחד")?

* **ר' יואל אשר** פארטיידיגט דעם געדאנק פונעם פרישה און זאגט אז עס מאכט יא שכל אז זיי זענען נישט "באים כאחד" אין מציאות: דער חיוב פדיון שבויים הייבט זיך אן אין דער מינוט וואס די גויים כאפן איר (למשל ווען מען לייגט איר ארויף אויפ'ן וואגן). אבער דער איסור "שבויה" פאר א כהן (וואס קומט מצד א חזקה אז די גויים האבן איר מטמא געווען) ווערט ערשט חל שפעטער, ווען עס ווערט ביינאכט, אדער ווען מען קומט אריין אין א פארמאכטן ארט (א געצעלט אדער א טונעל) וואו עס איז שייך א שיעור יחוד און ביאה. אויב זי איז געווען געפאנגען נאר א קורצע צייט וואו עס איז נאכנישט שייך געווען קיין ביאה, איז מעגליך אז זי האט נאך בכלל נישט קיין דין שבויה. (**ר' יצחק** האלט אבער אז דאס איז צופיל למדות, און דער פשוט'ער תירוץ אז מעיקרא ביי די קידושין איז זי געווען מותר איז מער אויסגעהאלטן).

הלכה כ"ג (קבורה)

1. דעם רמב"ם'ס וועריטער

מתה אשתו חייב בקבורתה, ולעשות לה הספד וקינים כדרך כל המדינה, ואפילו עני שבישראל לא יפחתו לו משני חליליין ומקוננת. ואם היה עשיר הכל לפי כבודו, ואם היה כבודה גדול מכבודו קוברין אותה לפי כבודה, שהאשה עולה עם בעלה ואינה יורדת ואפילו לאחר מותה.

2. פשט-ערקלערונג

אויב איינעמ'ס ווייב שטארבט, איז דער מאן חייב צו באצאלן פאר איר קבורה, און אויך צו מאכן פאר איר א הספד און קינות (קלאג-לידער) לויט'ן מנהג פון דער מדינה. אפילו דער ארעמסטער איד ט

אר נישט געבן ווייניגער ווי צוויי פלייט-שפילער און איין קלאג-פרוי (מקוננת). אויב דער מאן איז אן עשיר, דארף ער מאכן די לוויה לויט זיין כבוד. אויב איר משפחה'ס כבוד איז גרעסער ווי זיין כבוד, באגראבט מען איר לויט איר כבוד, ווייל דער כלל איז אז א פרוי שטייגט ארויף מיט איר מאן און נידערט נישט אראפ, אפילו נאך איר טויט.

3. חידושים און הסברים

*** "עולה עמו ואינה יורדת ואפילו לאחר מותה" – יקרא דחיי או דשכבי:**

* **ר' יואל אשר** באמערקט אז דא איז לכאורה דאס ערשטע מאל וואס דער רמב"ם ניצט בפירוש דעם כלל "עולה עם בעלה ואינה יורדת".

* **ר' יצחק** און **ר' יואל אשר** שטעלן זיך אפ אויפ'ן חידוש פון "אפילו לאחר מותה": מען וואלט געקענט מיינען אז נאכדעם וואס זי איז שוין טויט, שפילט שוין נישט קיין ראלע איר סטאנדארט (ווייל זי איז דאך שוין נישטא), און דער גאנצער כבוד הקבורה איז נאר פאר די לעבעדיגע וואס זענען איבערגעבליבן – דהיינו דער מאן – זאל מען אלעמאל גיין נאר לויט זיין סטאנדארט! קומט דער רמב"ם און זאגט אז ניין, אויך נאכ'ן טויט האט זי איר אייגענעם דין כבוד, און אויב איר כבוד איז העכער ווי זיינער, מוז ער צאלן לויט איר סטאנדארט. זיי פארבינדן דאס מיט דער באוואוסטער גמרא'ישער סוגיא צי הספד און קבורה איז "יקרא דחיי" (כבוד פאר די לעבעדיגע) אדער "יקרא דשכבי" (כבוד פאר די נפטר'טע).

*** [Digression: א משל פון ר' אלחנן הערצמאן]:**

* אגב דעם דין פון "אם היה עשיר הכל לפי כבודו" ביי קבורה, דערמאנט זיך **ר' יואל אשר** אין א צייכענונג וואס דער בעל מוסר ר' אלחנן הערצמאן (פון דער נאווארדאקער קהילה אין ווילאמסבורג) פלעגט ארויסגעבן אין זיינע ביכלעך: מען זעט איינעם שטיין פאר א הערליכער, פראכטפולער מצבה פון א גרויסן עושר, און ער זאגט: "דאס הייסט געלעבט!..."

הלכה כ"ד

1. דעם רמב"ם'ס וועריטער

לא רצה לקבור את אשתו ועמד אחד מדעת עצמו וקברה, מוציאין מבעלה בעל כרחו ונותנין לזה, כדי שלא תהיה זו מושלכת לכלבים. היה במדינה אחרת כשמתה אשתו, בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בלא הכרזה וקוברין אותה לפי ממון הבעל ולפי כבודו או לפי כבודה.

2. פשט-ערקלערונג

אויב דער מאן האט נישט געוואלט באגראבן זיין ווייב, און א פרעמדער מענטש איז אויפגעשטאנען אויף דער אייגענער האנט ("מדעת עצמו") און האט איר באגראבן (אויסגעלייגט די הוצאות), נעמט מען צו דאס געלט פונעם מאן מיט געוואלד ("בעל כרחו") און מען באצאלט צוריק פאר יענעם מענטש, כדי די פרוי זאל נישט ליגן פארווארפן אין בזיון ווי פאר די הינט.

אויב דער מאן איז געווען אין אן אנדער לאנד ווען זיין ווייב איז נפטר געווארן, גייט דער בית דין אריין אין זיינע פארמעגנס און פארקויפט זיי אן קיין עפנטליכער אויסרופונג ("בלא הכרזה"). מיט דעם געלט באגראבט מען איר לויט דעם פארמעגן פונעם מאן, און לויט זיין כבוד אדער לויט איר כבוד.

3. חידושים און הסברים

*** דער חילוק צווישן א פרעמדן וואס צאלט קבורה קעגן א פרעמדן וואס צאלט מזונות:**

* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** שטעלן קעגן אנאנד די הלכה דא מיט דער הלכה וואס מ'האט געלערנט פריער (אין פרק י"ב הלכה י"ט) בנוגע מזונות: דארט האבן מיר געלערנט אז אויב א פרעמדער מענטש קומט "מדעת עצמו" און שפייזט א פרוי וועז דער מאן איז נישטא, האט ער פארלוירן זיין געלט ("הניח מעותיו על קרן הצבי" / איבד את מעותיו), און דער מאן דארף אים נישט באצאלן (סיידן די פרוי האט געבארגט). דא אבער, ביי קבורה, אויב איינער שטייט אויף "מדעת עצמו" און באגראבט איר, נעמט מען יא ארויס דאס געלט פונעם מאן בעל כרחו!

* זיי קלערן אויס די טיפקייט פון דעם חילוק אויף צוויי אופנים:

1. *מצד דער תקנת חכמים ("כדי שלא תהיה זו מושלכת לכלבים"):* אויב מען וועט נישט צוריקצאלן דעם פרעמדן מענטש, וועט קיינער נישט וועלן אויסלייגן געלט איר צו באגראבן און זי וועט בלייבן ליגן אין בזיון.

2. *מצד דער אומדנא אין דעם מאנ'ס דעת (פארוואס עס הייסט נישט "מבריח ארי" אדער געטוהן שלא מדעתו):* ביי מזונות, ווען עס רעדט זיך פון א לעבעדיגן מענטש, קען דער מאן אלעמאל טענה'ן אז ער האט געהאט אן אנדערן חשבון און אן אנדערן פלאן וויאזוי זי וועט זיך אן עצה געבן אן דארפן אויסגעבן דאס געלט (למשל זי וועט ארבעטן, זיך מצמצם זיין, אדער טרעפן א גוטן "בועז" וואס וועט איר העלפן), דעריבער קען ער זאגן פאר'ן פרעמדן "איך האב נישט געדארפט דיין טובה". אבער ביי קבורה, וואו זי ליגט טויט, איז נישטא קיין שום אנדערע עצה, און עס איז זיכער אן קיין שום ספק אז אין טיפקייט פון הארץ וויל דער מאן אויך אז מען זאל באגראבן זיין נפטר'טע ווייב און זי זאל נישט ליגן אין בזיון. ממילא ווערט עס פאררעכנט ווי יענער האט עס געטוהן בעצם אינגאנצן **"על דעתו"** פונעם מאן.

*** דער באגריף פון "הכרזה" און די קשיא פארוואס קבורה ("בלא הכרזה") איז אנדערש ווי פדיון שבויים ("בהכרזה"):**

* *די הגדרת הדין:* **ר' יצחק** ערקלערט אז "הכרזה" מיינט עפנטליך אויסרופן דעם פארקויף פונעם פעלד, כדי צו באקומען דעם בעסטן פרייז פאר'ן מאנ'ס קרקע (אנדערש ווי פארקויפן "ביחיד" פאר'ן ערשטן וואס קומט אונטער, וואו מען פארלירט געלט). ער ברענגט ארויס פונעם מקור אין גמרא אז בלויז ביי דריי זאכן פארקויפט מען "בלא הכרזה": לכרגא (קאפ-שטייער), למזוני (מזונות), ולקבורה (באגראבן, אבער נישט פאר'ן הספד אליין). ביי אלע אנדערע זאכן – אריינגערעכנט פדיון שבויים ("לפדותה", אין הלכה כ') – מוז מען יא מאכן אן הכרזה.

* *די קשיא:* **ר' יואל אשר** און **ר' יצחק** וואונדערן זיך שטארק אויף דעם חילוק. לכאורה איז די סיבה פארוואס מען לאזט אויס הכרזה ווייל די זאך איז א דרינגענדע נויט און מען קען נישט ווארטן. אויב אזוי, פארוואס ביי קבורה פארקויפט מען אן אן הכרזה, און ביי "לפדותה" (אויסלייזן די פרוי פון געפאנגענשאפט) פארלאנגט מען יא אן הכרזה? פדיון שבויים איז דאך לכאורה די גרעסטע נויט-סיטואציע און פיקוח נפש!

* *תירוץ א' (ר' יואל אשר און ר' יצחק – דער אופן פון שביה בזמנם קעגן הלנת המת):* מען מוז זאגן אז "פדיונה" אין יענע צייטן איז נישט געווען אזוי ווי היינטיגע פארכאפונגען וואס איז א באלדיגע פיקוח נפש ממש אויף דער מינוט. דער וועג וויאזוי געפאנגענשאפט האט דעמאלט געארבעט איז געווען א פראצעס וואס האט גענומען צייט און איין מינוט איז נישט געווען מעלה או מוריד, ממילא האט מען געהאט צייט צו מאכן אן הכרזה. משא"כ קבורה, וואו די הלכה פארלאנגט אז מען מוז באגראבן דעם מת גלייך אין יענעם טאג, איז עס א באלדיגע דרינגענהייט וואס לאזט נישט קיין צייט פאר הכרזה.

* *תירוץ ב' (אייגענער חידוש און סברא פון ר' יצחק – די גרויסקייט פון דער הוצאה):* **ר' יצחק** שלאגט פאר אז דער חילוק האט בכלל נישט צו טוהן מיט צייט-דרוק, נאר מיט דער **סומע געלט** וואס פעלט זיך אויס. פדיון שבויים קען זיין געוואלדיג טייער, און עס איז א חשש אז עס וועט נישט זיין גענוג געלט אין די נכסים. דעריבער איז קריטיש וויכטיג צו מאכן אן הכרזה כדי ארויסצובאקומען דאס מערסטע געלט וואס איז נאר מעגליך פונעם פארקויף. משא"כ ביי קבורה איז די הוצאה באגרעניצט און עס איז געווענליך דא גענוג געלט אין די נכסים דערפאר, ממילא דארף מען נישט מקפיד זיין אויף הכרזה.

תמלול מלא

רמב"ם הלכות אישות – פרק י"ד: דיני עונה און אנדערע חיובים פונעם מאן

אריינפיר צו פרק י"ד

ר' יצחק: א גוטן.

ר' יואל אשר: מ'לערנט הלכות אישות פונעם רמב"ם אין ספר נשים, מ'גייט לערנען דעם פערצנטן פרק.

ר' יצחק: זייער גוט. ס'איז דא דריי חיובים,

ר' יואל אשר: לאמיר קודם אנהייבן מיט א יישר כח פאר די וואס שטיצן און ספאנסערן אונזער שיעור, און פארשטייט זיך בראש וראשון דער פטרון השיעור, אונזער ידיד ר' יואל הלוי ווערצבערגער, יישר כח, זכות התורה זאל אים ביישטיין.

איז אזוי, א מאן איז מחויב צו דער פרוי דריי זאכן מן התורה האט דער רמב"ם גענאמט: שאר, כסות ועונה. אין די פריערדיגע פרקים האבן מיר שוין גענערעט שארה און כסותה. דעם פרק גייען מיר לערנען וועגן מצות עונה, און ס'טייטש ער גייט קאווערן עונה, און נאכדעם גייט ער אויסרעכענען אפאר פון די דרבנן'דיגע זאכן, די חיובים צווישן די זאכן וואס זענען דרבנן. ס'איז דאך דא פערצן זאכן, צען פונעם מאן צו דער פרוי, דריי פון זיי זענען דאורייתא, און פון די דרבנן רעכנט ער אויס אין דעם פרק:

* לרפואותה – דער ענין פון אז ער דארף איר אויסהיילן,

* לפדותה – איר אויסלייזן,

* און קבורה – איר באגראבן.

אין דעם פרק קאווערט ער די פיר, און אפאר דיטעילס ביי דעם יעדן איינעם. למשל ביי עונה, וואס טוט זיך וועז ער וויל נישט, וואס טוט זיך וועז זי וויל נישט, וואס טוט זיך וועז יעדער איינער בלעיומ אז דער אנדערער וויל נישט – מעשה בכל יום. ביי רפואה איז דא אויך ענליך,

ר' יצחק: יא, ביי איינעם ביילט מען, נישט מעשה בכל יום,

ר' יואל אשר: מעשה שוין, ניין, מעשה בכל יום אז ס'איז אייביג דא א "הי סעז, שי סעז", און נאכדעם וואס די ריכטיגע איז. רפואה גייט אריינגיין אביסל אין דיטעיל ביז וויפיל, און די זעלבע זאך פדיון און קבורה. שוין, זייער וויכטיגע חשוב'ע הלכות, זאגט דער הייליגער רמב"ם.

הלכה א': דער גדר פון מצות עונה און אירע שיעורים

דער לשון "עונה האמורה בתורה"

ר' יצחק: זייער גוט. זאגט דער הייליגער רמב"ם: **"עונה האמורה בתורה"**,

ר' יואל אשר: דאס וואס שטייט אין דער תורה די מצוה פון עונה, און דער רמב"ם האט אונז אויך מסביר געווען אז עונה, איך מיין אפשר אז ער לייגט אין דעם אביסל בנימוס אז עונה איז אנדערש ווי די אנדערע זאכן, אז ס'איז נישט אזוי שטארק תלוי אין די צוויי מענטשנס דעת, וויל ס'איז נישט אזוי ווי אן ענין פון ממון וואו ס'העלפט מחילה, סאו דו ביסט מער מחויב וויל אזוי האט די תורה געזאגט, אז דאס איז דער בעיסיק צווישן א מאן און א פרוי. **"עונה האמורה בתורה"**.

ר' יצחק: אבער כ'ווייס נישט אויב דאס איז דא **"עונה האמורה בתורה"** וואס מ'האט גערעדט לעצטע מאל וואס מיר האבן געלערנט געדענק איך אסאך וועגן דעם לשון, ווייל עונה... דאס איז א לשון מיין איך אפשר פון א ברייתא, פון דעם קומט דער רמב"ם **"עונה האמורה בתורה"**. ס'הייסט די ברייתא כ'געדענק אין פרשת וישלח זאגט רש"י **"מכאן לעונה האמורה בתורה"**, עפעס אזא לשון שטייט. ווייל דארט איז ער מפרט אז יעדער איינער האט אן אנדער עמאונט פון דעם חיוב, לויט וויפיל עונה. באט אפשר מיינט ער פשוט **"עונה האמורה בתורה"**, דאס וואס שטייט אין דער תורה, שטייט **"שארה כסותה ועונתה"**, שטייט אבער נישט וויפיל די עונה איז, דארף מען דאך מסביר זיין וויפיל ס'איז.

ר' יואל אשר: ניין, אבער ער האט נישט אנגעהויבן שארה אדער כסותה האמורה בתורה.

ר' יצחק: רייט, איך וועל זאגן פארוואס, אבער עונה איז דער טייטש, מ'האט געלערנט עונה איז דער טייטש,

ר' יואל אשר: אזוי איז ער מסביר דא, ס'הייסט עונה האט דאך אליין מיט צייט.

ר' יצחק: עונה איז דער טייטש א זמן קבוע לתשמיש, אין דער תורה שטייט אבער נישט וועז, וואס דער זמן איז, וואס איז די... ס'הייסט, **"ועונתה"**, וואס איז די עונה? אויף דעם זאגן די חכמים אז ס'מיינט דאס וואס זיי זאגן. ס'הייסט, ס'פעלט ממש א טייטש אין דעם פסוק. פארשטייסט?

ר' יואל אשר: ס'איז געראטן, ווייל וועז איך זאג דאס אז מ'איז מחויב עס צו טוהן וויל אזוי זאגט די תורה און ס'איז אנדערש ווי דבר שבממון, מיינט עס אבער אויך נישט אז אויב ביידע פון זיי זענען מסכים עס נישט צו טוהן לאמיר זאגן פאר ווי לאנג זיי ווילן – אפשר וועט מען זיין מחויב אלס פריה ורביה אדער אלס אנדערע סיבות – אבער מיט דין עונה, דער דין עונה איז אבער אז אויב איינער פון זיי ווייל, מוז זיך דער צווייטער צושטעלן. ס'איז נישטא קיין וועג, ס'איז אויך נישטא אזעלכע איני זן ואיני... ס'איז נישטא קיין וואס?

ר' יצחק: יא יא, אקעי, מ'דארף נישט אנקומען צו דעם, באט איך מיין אז פשוט אין דער תורה שטייט א צייט אבער מ'ווייסט נישט וויפיל צייט. אזוי ווי ס'זאל שטיין אין דער תורה למשל "שיקרא קריאת שמע בזמנה" – דער רמב"ם זאגט אזא לשון, נישט די תורה – וועסטו פרעגן "ואיזהו הזמן?".

ר' יואל אשר: די זעלבע זאך,

ר' יצחק: דא שטייט דו דארפסט געבן אן עונה. אקעי, אבער וואס איז דאס אן עונה?

דער חילוק אין למדות צווישן שאר וכסות און עונה: סטאנדארד קענען יכולת

ר' יואל אשר: דער תירוץ איז אזוי, זאגט דער רמב"ם: **"לכל איש ואיש כפי כוחו וכפי מלאכתו"**. ס'טייטש, אנדערש למשל ווי שארה און כסותה, קענסטו נישט זאגן ס'איז אויך כפי כוחו, ס'טייטש אז אן ארעמאן גיט מען א מינימום,

ר' יצחק: און פאר אן

ר' יואל אשר: עושר גיט מען מער. אבער א מינוט, דארטן ביי שארה און כסותה איז דאך דא פשוט, דער ארעמסטער מענטש מוז אויך געבן אז מ'זאל נישט שטארבן פאר הונגער. עונה איז אסאך מער א לאקשערי זאך, קענסטו געבן איינמאל אין זעקס חדשים. שארה און כסותה איז אסאך מער פראקטיש. עונה איז א זאך וואס וועלן זיי זענען געווען פנויים און פנויות האבן זיי עס נישט געהאט, זיי האבן סורווייווד דערפון.

ר' יצחק: "לפי כוחו" און **"לפי מלאכתו"** איז זייער אנדערש, איך מיין אז ס'איז זייער אנדערש פון די שיעורים וואס איז דא ביי שאר וכסות. ביי שאר וכסות איז אלעס לויט דעם סטאנדארד. דער סטאנדארד איז דא א מינימום סטאנדארד, נאכדעם זענען דא מענטשן וואס ער איז א בעל-הבית'ישער סטאנדארד. אבער דא איז נישט קיין נושא פון סטאנדארד.

ר' יואל אשר: ס'איז נישט שייך, ס'איז נישט שייך סטאנדארד ווייל ס'איז דאך א דבר צנוע. א סטאנדארד מיינט "אין דע פאבליק איי" איז דא א סטאנדארד.

ר' יצחק: מ'קען טענה'ן אז ס'איז דא אזא זאך ווי א סטאנדארד.

ר' יואל אשר: מ'קען מאכן א פאול פרעגן א יונגערמאן.

ר' יצחק: כ'האב נישט געוואלט טוהן מער עונה. סאו נאר זיכער אז ער טוט מער, ווייל ער האט דאך מורא א גאנצע צייט

ר' יואל אשר: פון הרהורים און מצות שבת. ניין, אויכעט ער איז מקפיד אויף עונת שבת און ער איז מקפיד,

ר' יצחק: יא אמת, אן ערליכער איד, ער איז מקפיד אויף אלע מצוות. א חניאקישער אינגערמאן עסט יעדן שבת ביינאכט לעבער, אמת? ווייל ס'איז געווען א מנהג אין גאליציע צו עסן לעבער. זיכער...

ר' יואל אשר: כ'האב א בעסערן וועג עס צו זאגן. ניין, דו פארשטייסט נישט. כ'וויל נישט זאגן דאס ווארט חניאקישער אינגערמאן; אן עובד השם, אדער איינער וואס איז א ירא שמים, טוט אייביג עונה לויט וואס ער פילט אז די הלכה איז אים מחייב. דער איש פשוט וועט אמאל טוהן זייער אסאך ווייל דעמאלטס טרייבט אים די תאוה, און אמאל וועט ער אינגאנצן איגנארן זיין ווייב, ווייל ער רעכנט זיך נישט מיט דער ווייב, ער רעכנט זיך נישט מיט דער תורה, ער רעכנט זיך מיט זיינע פילינגס, סאו קענסטו זאגן דעם וועג.

ר' יצחק: יא, על כל פנים איך מיין נאר צו זאגן אז לכאורה איז עס אין למדות, קום לאמיר טוהן די למדות. די למדות איז אנדערש: דארט איז א נושא פון א סטענדערד, אז כאילו, איך מיין אפשר די איידיע איז וועג מ'האט חתונה איז מען זיך מתחייב ווייל דאס איז דער סטענדערד אדער פון דער שטאט אדער פון זיין משפחה, פון זיין מענטש. עונה גייט נישט נאר אזוי שטארק מיט דעם, ווייל זע איך ווייל מ'קען עס טוישן אינמיטן. די שיעורי עונה איז לכאורה בעיקר א נושא פון יכולת. דארפן דארף מען געבן וויפיל מען קען, אבער וויפיל מען קען איז תלוי אין וואספארא מענטש ער איז.

וואס מיינט "כפי כוחו וכפי מלאכתו"

ר' יואל אשר: סאו **"כפי כוחו"** מיינט דער כח פון דעם מענטש, און **"מלאכתו"** מיינט ממש מלאכתו, אזוי ווי מ'גייט שפעטער זען אז ס'האט צו טוהן מיט וועלכע דזשאב, אז די ווייב קען נישט זאגן דו טארסט נישט טוהן די דזשאב וכדומה.

ר' יצחק: שפעטער וועט מען זען מער וועגן דעם. רייט, לכאורה דער טייטש איז, א סעקנד. וואס כ'האלט אין איין טראכטן איז אז ס'הייסט ס'איז דא לפי כוחו, ס'איז דא נאכדעם די שיעורים גייט יעדער איינער לויט זיין מלאכה, ס'הייסט לויט וואסערע דזשאב ער האט. באט די שאלה איז צי דאס איז פשט אז די חזקה איז כאילו ס'איז אזא ווי א רול: אז געווענליך דער וואס האט די דזשאב האט אזויפיל כח און אזויפיל צייט. כח מיינט צייט אלזא.

ר' יואל אשר: יא? יא, זעט שוין. סאו וואס איז דאך זייער פראקטיש, פועלים, חמרים,

ר' יצחק: גמלים, ווי ווילד די דזשאב איז.

ר' יואל אשר: "כוחו" איז אן עקסטערע זאך. כוחו איז די עידזש,

ר' יצחק: לאמיר זאגן. ניין, לפי כוחו מיינט לפי כוחו לפי מלאכתו. ניין. ס'שטייט נישט דא קיין שום הלכה וועגן עידזש,

ר' יואל אשר: קיינמאל נישט. ער האט נאכנישט געזאגט אבער.

ר' יצחק: ער גייט קיינמאל נישט זאגן.

ר' יואל אשר: אבער דאס דארף ער נישט ארייננגיין, ווייל מ'ווייסט אליין אז א מענטש וועז ער ענדיגט זיין כח איז דאך זיכער אז... ניין,

ר' יצחק: ניין, ניין, קוק למשל ביי תלמידי חכמים זאגט ער קלאר, פארוואס? ווייל **"תורה מתשת כוחן"**. ס'הייסט ס'איז דא שוועררע דזשאבס וואס כח, דער וואס פועלים וואס מלאכתן בעיר, נישט ווייל ער האט נישט קיין צייט, ס'איז נישט קיין נושא פון פיזיש צייט, ס'איז א...

ר' יואל אשר: למשל גמלים און מלחים איז דאך פשוט ווייל ער פארט אוועק,

ר' יצחק: ער איז נישט דא. יא גוט, אבער ס'איז אויך א סארט כח. כח מיינט באופן כללי יכולת.

ר' יואל אשר: כח מיינט... כח איז אלע זאכן. טייערד. **"כפי מלאכתו"** האט צוויי זאכן: ס'איז דא דזשאבס וואס מוטשעט זייער אפ, וועגן דעם פאדערט מען נישט מער, און ס'איז דא זאכן פשוט פאר פראקטיש ווייל מ'איז נישט דא, און א מענטש מעג אוועקפארן.

ר' יצחק: איך ווייס נישט אויב ס'איז... בסדר, אבער איך מיין, איך וואלט געטראכט אז דאס איז בכלל כח. אז איך בין נישט דא, כח טייטש יכולת,

ר' יואל אשר: כח איז נישט טייטש פיזיקל פאוער.

ר' יצחק: יכולת, אקעי. אקעי. אויב אזוי, ביסט געראכט אז ס'איז דא דעם פון כפי מלאכתו זענען כללים, אזוי ווי געווענליך דער וואס טוט א דזשאב. אבער חוץ פון דעם ביסט געראכט אז אן אלטער איד, אפשר איז ער פטור אויב ער האט נישט קיין כח, אבער ס'שטייט נישט דא די הלכה, ס'איז נישט דא קיין אזוי ווי, **"עונה האמורה בתורה"** איז די שיעורים. דיטעילס, אמאל איינער האט נישט קיין כח, וואטעווער, איז נישט אין דער הלכה, ס'איז אן אנדער זאך, אזוי לכאורה.

ר' יואל אשר: אקעי. פארשטייסט וואס איך זאג? אקעי, לאמיר זען. און דער רמב"ם גייט יעצט אנהייבן זאגן, גייט ארייננגיין אין די דיטעילס וואס טייטש **"כפי כוחו וכפי מלאכתו"**, און וואס איז טאקע יעדע מין קאטעגאריע פון מענטשן א חיוב.

די סטרוקטור פון מצות עונה: א חיוב פונעם מאן צו דער פרוי (צורך האשה)

ר' יואל אשר: אבער פאר מ'גייט ווייטער וויל איך ארויסברענגען אן אינטערעסאנטע זאך אז ס'איז אביסל אינטערעסאנט וואס מ'רעדט דא, ווייל ס'איז דאך, ס'איז דא דער מאן און די ווייב. מ'זאגט נישט אז זיי ביידע האבן א מצות עונה; די ווייב דארף זיין גרייט וועז דער מאן וויל, אזוי זעט דא אויס, און נאכדעם, מ'רעדט דא באופן וועז די ווייב איז אייביג גרייט. ס'טייטש, הייפאטעטיקל. דער רמב"ם גייט שפעטער זאגן אז מ'טאר נישט בועל זיין אויב ס'איז כנגד רצונה וכדומה, דאס איז נישט דער נושא דא. זי איז גרייט. יעצט איז די שאלה וויפיל דארף ער איר צושטעלן. זי איז גרייט, ס'טייטש כאילו זי איז גרייט צו נעמען, וויפיל דארף ער איר צושטעלן.

ר' יצחק: זי איז דא די תובעת.

ר' יואל אשר: לאמיר נישט זאגן דאס ווארט תובעת, ווייל ס'קען זיין תובעת... זי איז גרייט. זי איז גרייט, און די מצוה פון עונה פון אים איז צו געבן איר וואס זי האט, דאס זכות וואס זי האט צו באקומען עונה,

ר' יצחק: יא? די סטראקטשער פון מצות עונה איז אזוי ווי די סטראקטשער פון שארה כסותה ועונתה.

ר' יואל אשר: זי איז דער מקבל, ער גיט.

ר' יצחק: זי איז תובעת.

ר' יואל אשר: זי איז תובעת. ס'איז א חיוב,

ר' יצחק: יא, אוודאי זי איז תובעת. ס'טייטש קומט אין בית דין? זי קען קומען אין בית דין?

ר' יואל אשר: שפעטער וועט מען זען.

ר' יצחק: אבער באופן יסודי, די סטראקטשער איז א חיוב ממנו אליה. אויב זי שטעלט זיך נישט צו,

ר' יואל אשר: אויף דעם דארף ער נישט האבן קיין חיוב,

ר' יצחק: דאס איז מורדת. ניין,

ר' יואל אשר: אבער זי האט אבער אויך אן ענין פון כפי כוחה, אזוי ווי זי האט נישט קיין כח, אבער דאס גייט אריין אין דעם וואס דער רמב"ם זאגט שפעטער אז מ'דארף...

ר' יצחק: יעצט גייסטו אריין אין דיטעילס. איך זאג אז די סטראקטשער פון מצות עונה, די סטראקטשער פון מצות עונה איז פונקט ווי די סטראקטשער, קענסט פרעגן אויך אויב די ווייב ווייל נישט אזויפיל מזונות? אקעי,

ר' יואל אשר: זאל זי נישט פארעסן. מותר גייט זיך לבעל.

ר' יצחק: ניין, איך מיין צו זאגן, ס'איז נישטא אזא זאך. כאילו די איידיע, דער וועג ווי די הלכה איז סטראקטשערד איז, אז אלעמאל זי בעט, דאס הייסט זי דארף, איז דא א חיוב אז ער זאל געבן וואס זי דארף. ס'איז א צורך האשה, ס'איז נישט קיין צורך האיש אין דעם סענס פון מצות עונה. קען זיין ס'איז דא א צורך המצוה און אסאך אנדערע זאכן, אבער דא עונה איז א צורך האשה וואס דער מאן דארף צושטעלן, איז ער נאר מחויב צוצושטעלן לויט די שיעורים. אויב זי ווייל נישט בכלל, ס'איז א צורך

ר' יואל אשר: האשה וואס דער מאן דארף צושטעלן אזוי ווי די אנדערע זאכן, זייער גוט געזאגט, און נאכדעם וועגן שלום בית אישות, כאילו דער רמב"ם גייט סוף, סוף פון הלכות אישות גייט ער נאכאמאל זאגן, אז דער מאן זאל עס טוהן, די אופנים וויאזוי דער מאן זאל עס טוהן, כאילו ווי סאך זיך רעכענען מיט איר.

ר' יצחק: דאס איז אן עקסטערער נושא. דא רעדט מען דעם זמן וויפיל ער דארף איר צושטעלן. בתוך החתונה וועט מען זען אז אויב זי ווייל נישט, הייסט זי מורדת. דאס הייסט זי האט אפילו נישט קיין שיעורים, דארפסט פארשטיין, זי האט אפילו נישט קיין שיעורים. זי קען אפילו נישט זאגן: "איך בין אזא פרוי וואס וויל נאר, וואס דארף נאר צוויי מאל א יאר", איך ווייס נישט וואס.

ר' יואל אשר: נישטא אזא זאך. נישטא אזא זאך. מיר גייען שפעטער זען וועגן מורדת, באט שפעטער גייט עס אויך שטיין אז ער קען נישט בועל זיין בעל כרחה. דאס הייסט ס'דארף זיין א געוויסע...

ר' יצחק: ס'איז צוויי זאכן, ניין ניין, לאמיר שוין נישט מאריך זיין צופיל אין בועל זיין בעל כרחה. בעל כרחה מיינט צוויי זאכן:

1. קודם כל בשעת וואס ער קומט מיט זיין עונה זאל ער נישט זיין קיין חיה, זאל ער מפייס זיין תחילה וכדומה, דאס איז איין זאך. און דאס איז סתם אן ענין פון דרך ארץ, נישט קיין שאלה אויב זי זאגט אז איך וויל נישט היינט, אקעי זאל זיין מארגן. איך רעד נישט פון דעם.
2. נאכדעם איז דא א זאך וואס שטייט בעל כרחה לגבי די טענה פון מאוס עלי. ס'איז גלייך...

דער גדר השעבוד אין מצות עונה

שיעורים, מורדת, און די צוויי גדרים פון "בעל כרחה"

ר' יואל אשר: דאס איז אן עקסטערער נושא. דא רעדט מען דעם זמן וויפיל...

ר' יצחק: ער דארף איר צושטעלן. בתוך החתונה איז, באלד וועט מען זען אז אויב זי וויל נישט, הייסט זי א מורדת. זי האט אפילו נישט קיין שיעורים. מ'דארף פארשטיין, זי האט אפילו נישט קיין שיעורים. זי קען אפילו נישט זאגן: "איך בין אזא פרוי וואס וויל נאר, וואס דארף נאר צוויי מאל א יאר,

ר' יואל אשר: איך ווייס נישט וואס" — נישטא אזא זאך! מיין פלאן, דאס איז האקל, גייען מיר שפעטער זען וועגן מורדת. שפעטער גייט אויך שטיין אז ער טאר קיינמאל נישט בועל זיין בעל כרחה. ס'דארף זיין א געוויסע...

ר' יצחק: ס'איז דא צוויי זאכן. ניין, ניין, לאמיר נישט זיין צופיל מאריך אינעם בועל זיין בעל כרחה. "בעל כרחה" מיינט צוויי זאכן:

1. קודם כל, בשעת וואס ער קומט מיט זיין עונה, זאל ער נישט זיין קיין חיה, זאל ער מפייס זיין בתחילה וכדומה. דאס איז איין זאך, און דאס איז סתם אן ענין פון דרך ארץ, ס'איז נישט קיין שאלה פון... זי זאגט אז "איך וויל נישט היינט" — אקעי, זאל זיין מארגן. איך רעד נישט פון דעם.

2. נאכדעם איז דא א זאך וואס הייסט "בעל כרחה" לגבי דער טענה פון "מאוס עלי". זי זאגט: "איך וויל בכלל נישט שלאפן מיט דעם מענטש." דעמאלטס לויט דעם רמב"ם — ס'איז דא א מחלוקת ראשונים — דאס איז נישט מורדת. דאס איז אז זי קען באקומען א גט אן א כתובה. מ'קען נישט פארסן. דער רמב"ם זאגט מ'פארסט נישט א מענטש, **אינה שבויה שתיבעל בעל כרחה**, מ'קען איר נישט פארסן צו לעבן מיט דעם מענטש, ווייל דאס איז נישט קיין פרטיות'דיגע זאך אז היינט וויל איך נישט. דאס אז זי זאגט "איך וויל בכלל נישט", דעמאלטס איז עס אן אנדער שמועס. דאס איז דער שמועס פון מאוס עלי. ס'איז צוויי אנדערע זאכן.

דער מהות פונעם שעבוד: קנין אישות קעגן לא יגרע

ר' יואל אשר: וואס איך האב געמיינט דא צו זאגן איז, זי האט דעם זכות, אבער מיר קוקן עס נישט אן אזוי ווי דער מאן — דער מאן האט דאך אויך דעם זכות. כאילו דער מאן איז נישט נאר עפעס וואס זי וויל. דער מאן גיט איר... דאס וואס שטייט שפעטער אין דער הלכה,

ר' יצחק: אזוי שטייט אויכעט אין **עונתה לא יגרע**. די סטראקטשער פון דער הלכה איז כאילו דער מאן, אויב ער וויל א צווייטע פרוי, קען ער גיין צו א צווייטער פרוי. ער איז נישט משועבד צו איר, זי איז משועבד צו אים. רייט? אזוי איז דאך די הלכה. היינט איז אביסל אנדערש ווייל ס'איז דא חרם דרבינו גרשום, ער דארף אנקומען צו איר אויכעט. אבער אלעמאל איז געווען דאס אז ער, דאס הייסט מעיקר הדין איז זיכער אז אויב זי זאגט ניין, טאר זי נישט זאגן ניין. ס'איז א...

ר' יואל אשר: _אבער איר זאגן ניין איז נישט אן עבירה אויפ'ן איסור אויף "עונתו לא יגרע", נאר ס'איז קעגן דער איידיע אז דער מאן איז קונה די פרוי. די איידיע פון וואס ס'מיינט חתונה געהאט, על כל פנים אין דעם תורה'דיגן בליק פון דא,_

ר' יצחק: יא. רייט. אגעין, נישט אויב זי זאגט "איך וויל נישט היינט נאר מארגן". דעמאלטס איז עס א נושא פון דרך ארץ, א נושא פון מענטשליכקייט.

ר' יואל אשר: אקעי, זאגט ער **כפי כוחו**, ס'טייטשט אז זי איז מחויב אבער ער דארף איר,

ר' יצחק: ברצונו. דאס שטייט, דער רמב"ם אין הלכות דעות זאגט **ברצון שניהם ושמחתם**. ס'מיינט דאס איז א נושא פון דרך ארץ, און וויטהין דעם זענען מיר נישט געקומען דזשאמפן.

שקלא וטריא: דער חילוק צווישן שאר וכסות צו עונה אין דער דעפיניציע פון נישואין

ר' יואל אשר: _אבער דאך איז שווער צו זאגן אז זי האט א זכות און נאו ענפארסמענט אויף דעם זכות. ווייל מ'קען זאגן אז דאס איז אנדערש ווי — לאמיר זאגן גוט אזוי: עונה איז אנדערש ווי שאר און כסות, ווייל דאס איז אויך די דעפיניישן פון זיין חתונה געהאט. יא? דאס איז דער אנהייב, יא? אדם פוגש אשה, און אין א געוויסן סענס איז שאר..._

ר' יצחק: אויך די דעפיניישן פון זיין חתונה געהאט, ווייל איינער וואס קען נישט צושטעלן אפילו דעם מינימום, האט מען געלערנט אז ער דארף געבן א גט. פשט איז, פארט פון דעם דזשאב פון דעם מאן איז צוצושטעלן צו עסן. סאו מ'קען נישט זאגן: "איך האב נישט גארנישט." האסט נישט גארנישט? גיב א גט.

ר' יואל אשר: _רייט, רייט, אקעי. יא, למשל דארטן שטייט אז אויב די פרוי וויל וואוינען מיט דעם מאן אפילו ער איז אן ארעמאן, מעגן זיי וואוינען. די שאלה איז צי ביי עונה וועט אויך זיין די זעלבע זאך, אדער ביי עונה וועט מען עס מער אנקוקן ווי ס'איז א פעיק קאפל בכלל,_

ר' יצחק: זיי זענען נישט באמת חתונה געהאט? אויב זיי ביידע ווילן נישט, זיי ווילן זיין פרושים, זאלן זיי זיין פרושים, פארוואס מאכט עס עפעס אויס? וועמען שטערט עס? אויב איינער פון זיי וויל נישט, דעמאלטס איז עס מתנה על מה שכתוב בתורה. אבער אויב ביידע זענען מסכים אז זיי ווילן זיין חתונה געהאט און זיי ווילן זיין א פרוש — זאלן זיי זיין, ס'שטערט נישט פאר קיינעם. דאס הייסט, דאס האבן מיר געלערנט מתנה על מה שכתוב בתורה אז מען קען נישט מאכן קיין תנאי צו ווערן פטור. אבער אויב מחילה, האבן מיר געזען, מחילה קען העלפן.

ר' יואל אשר: _ס'איז אנדערש. איך זאג אז שאר איז אנדערש ווי עונה מיט דער זאך, אז אויב גארנישט גייט פאר אין דער עריע פון עונה, קען זיין אז זיי מאכן זיך ווי זיי זענען חתונה געהאט. מה שאין כן א מאן וואס גיט נישט פאר זיין וויב דעם שאר אזוי ווי ס'דארף צו זיין,_

ר' יצחק: טוט ער נישט א געוויסן חלק וואס קומט איר. אקעי,

ר' יואל אשר: לאמיר לערנען וויטער.

ר' יצחק: די זאכן וועלן ארויסקומען

ר' יואל אשר: פון די שפעטערדיגע הלכות.

דער שיעור פון "בני אדם הבריאים הרכים והענוגים"

ביאור דברי הרמב"ם

ר' יצחק: איז אזוי: **כיצד?** זאגט ער אזוי:

ר' יואל אשר: בני אדם הבריאים — וואס זענען געזונט, דאס איז דער "כפי כוחו", יא? **הרכים והענוגים** — זענען אזוי געספוילטע קינדערלעך. **הרכה בך והענגה** אזוי ווי עס שטייט אין דער תורה.

ר' יצחק: ספוילד קינדער מיינט זיי זענען נאך יונג און ענוג? ניין, ניין, "רך וענוג" מיינט זיי זענען, "רך" איז טייטש אזוי ווי א מפונק, רייט? ער טרעט נאר אויף דעם קארפעט כביכול. יא? אזוי ווי מרתא בת בייתוס.

ר' יואל אשר: ער ארבעט נישט שווער א גאנצן טאג, ער האט נישט קיין ארבעט. **שאין להם מלאכה שמכשלת כוחן** — זיי האבן נישט קיין ארבעט וואס מוטשעט זיי אפ און מאכט זיי... מוטשעט זיי אפ. **אלא** — נאר וואס דען? זיי זענען מענטשן וואס זענען **אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן**, אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט, שבע ברכות אידן, זיי זענען אזעלכע שבע ברכות אידן וואס

ר' יצחק: עסן און טרינקען און ענדזשויען לייף.

ר' יואל אשר: אזעלכע מענטשן האבן דאך נישט דעם תירוץ אז זיי קענען נישט וועגן זיי זענען אפגעמוטשעט, איז **עונתן בכל לילה** — זייער מצות עונה איז יעדע נאכט.

דער גדר פון "בכל לילה" אלס א חלק פונעם סדר החיים

ר' יואל אשר: _ס'איז אינטערעסאנט, איך האב געטראכט וועגן "יעדע נאכט", אז ס'איז קאנעקטעד מיט דעם וואס מיר האבן געהערט די פאריגע פאר מאל, אז פון וואו שטייט אז מ'דארף לייגן תפילין יעדן טאג? אויף תורה שטייט מ'דארף עס טון יעדן טאג, אבער א זאך וואס איז א גוטע זאך איז א חלק פון דעם סדר החיים, איז די צייט יעדן טאג. סאו נאכאמאל, יא, זי ווייל עס, און זי האט דעם זכות עס צו באקומען, און מען האט נישט קיין שום ריזן פארוואס נישט — איז עס יעדן טאג._

ר' יצחק: נאכאמאל, עונה איז נישט קיין זאך וואס מ'טוט איינמאל א טאג, איינמאל יעדע נאכט — ס'איז דאך דא א זמן דערפאר, ס'איז דאך דא א זמן אויף דעם.

ר' יואל אשר: אבער א זאך וואס איז א גוטע זאך טוט א מענטש יעדן טאג. ס'איז א גוטע זאך צו בויען די וועלט, צו בויען ביזנעס,

ר' יצחק: מ'טוט עס יעדן טאג. ס'איז דאך דא א זמן פון דעם אין בחינת אזוי ווי דער סדר היום: עונה איז א זאך וואס קומט ביינאכט, ס'קומט נישט אינדערפרי.

ר' יואל אשר: נו, איך פארשטיי אויף "לילה", אבער מ'האט געזאגט דאס "בכל לילה". "בכל לילה" איז די זעלבע זאך אזוי ווי אז א גוטע זאך איז א זאך וואס וועלט א חלק פון דער דעילי רוטין. אזוי ווי מ'האט געזאגט מ'לייגט תפילין יעדן טאג, מ'לערנט יעדן טאג — ס'טייטשט די מצות עונה האט נישט קיין שיעור למעלה, ס'טייטשט מער ווי איינמאל א טאג, אזוי ווי מ'לייגט נישט תפילין מער ווי... אקעי, גראדע אין דעם זמן הגמרא האט מען יא געלייגט תפילין א גאנצן טאג, דא איז נישט שייך א גאנצן טאג. אבער ס'איז א זאך וואס איז מדי יום.

דוגמאות אין חז"ל אויף "עונתן בכל לילה"

ר' יצחק: ער ברענגט אין דער גמרא, מ'דארף וויסן די הלכות, ס'איז דא א זיכערקייט אז למשל א שנה ראשונה יונגערמאן, אסאך מאל איז בכלל דאס, מ'דארף זאגן פאר אים ס'איז א דין המשנה אז **עונתן בכל לילה.**

ר' יואל אשר: יא,

ר' יצחק: כ'האב שוין געזען דאס אזוי, חוץ אויב ער איז א תלמיד חכם.

ר' יואל אשר: עס רעדט דאך באופן וועז זי וויל עס בכל לילה, ממילא כאילו זי האט א זכות. מ'רעדט דאך א גאנצע צייט נאכדעם, נישט נאר אין דעם.

ר' יצחק: איך זאג, די טשענסעס פון איר רצונה איז אויב איינער לעבט א לעבן פון מנוחה, מ'האט אים מרים געווען. די גמרא זאגט א דוגמא זייער אינטערעסאנט, אין דער גמרא שטייט א דוגמא אויף דעם. וועל? למשל רב שמואל בר שילת. רב שמואל בר שילת איז געווען עונתו בכל לילה, ווייל **אכל מדידיה ושתה מדידיה**, ער איז געווען א גביר'יש קינד, **וגני בטולא דאפדנא**, ער זיצט אין זיין אפדנא וואטעוועך, און קיינער רודפ'ט אים נישט, מ'בעט אים נישט קיין טעקס אפילו.

ר' יואל אשר: ער דארף נישט גיין אין מיליטער,

ר' יצחק: מ'רופט אים נישט צו טוהן שירות לאומי,

ר' יואל אשר: פאר טעקס האט מען געמוזט ארבעטן. יא, וואטעווער,

ר' יצחק: נעשאנעל סוירוויס. בקיצור, ממילא האט מען נאך געזאגט **מפנקי דמערבא**, בקיצור ס'איז דא אזא גרופע מענטשן וואס זענען — דאס הייסט די גמרא קען ווייזן אויף יענעם, ער איז פון די **עונתן בכל לילה.** כ'זע נישט דא דעם, דא זע איך עפעס איז פאני.

שקלא וטריא: דער לאו פון "לא יגרע" און די סברא פון "הבטלה מביאה לידי זימה"

ר' יואל אשר: אקעי, **עונתן בכל לילה**, און **עונתן בכל לילה** איז א שטארקע זאך, ס'טייטשט דער רמב"ם וועט האלטן אז וועז מ'טוט נישט בכל לילה איז מען מבטל א מצוה.

ר' יצחק: ער איז עובר אויף, ס'איז א חיוב,

ר' יואל אשר: שפעטער גייט ער זאגן וועז מ'איז עובר אויף א לא תעשה, און ער רעדט וועגן מלקות אפילו.

ר' יצחק: יא,

ר' יואל אשר: מ'איז עובר אויף **עונתה לא יגרע**, אבער **עונתה לא יגרע** וועט אין אזא פאל זיין יעדן טאג?

ר' יצחק: יא אוודאי. וואס איז די שאלה? אקעי, מ'דארף טראכטן. יא אוודאי, ער איז מחויב. אגעין, אז זי איז מוחל, קען זיין ס'איז זייער אסאך אז זי איז מוחל,

ר' יואל אשר: איז זי מוחל. אבער פראקטיש אין אזא פאל וועט זי מער אפט מוחל זיין. וואס טייטש? איינער וואס איז איינמאל א וואך וועט זי ווייניגער אפט מוחל זיין.

ר' יצחק: איינער וואס איז בכל לילה איז דאך מסתבר אז זי וועט מער מוחל זיין. דאס איז שוין טריקס מ'זאל נישט עובר זיין אויף **לא יגרע**. אבער די מצוה איז בכל לילה. _ס'איז דא דאך אן אנדער סברא וואס שטייט נישט דא, אבער ס'קען אויך זיין אז איינער וואס איז פון די טיילים,_

ר' יואל אשר: _אויב ער וועט נישט מאכן די עונתן בכל יום וועט ער זיך מטייל זיין מיט די אנדערע ווייבער דארט._

ר' יצחק: _ניין, ס'קען זיין א סברא אויף דער גאנצער סוגיא דא. איינער איז ביזי, איז ער ביזי._

ר' יואל אשר: _ער טוט עס. דאס איז קאנעקטעד מיט דעם מאמר חז"ל **הבטלה מביאה לידי זנות, לידי זימה** שטייט דער לשון. ווייל אז מען האט נישט וואס צו טוהן, קען מען טראכטן פון עקסטרעם, פון לאקשוריס. וועז איינער ארבעט זייער שווער אויפ'ן פעלד קען ער נישט פאוקעסן. יא, און ס'איז טאקע אמת, מ'האט בדרך כלל נישט וואס צו טוהן מיט דער צייט. יא. אקעי, באט דאס איז דאך נישט וואס דער רמב"ם רעדט, ווייל דאס איז דאך א_

ר' יצחק: מצוה פון **לא יגרע**.

ר' יואל אשר: דאס איז דאך אן אנדער הלכה פון **מציל אותו מן החטא**. דער רמב"ם רעדט וועגן דעם ערגעץ?

ר' יצחק: ניין, אבער ס'קען זיין אז דאס איז אויך נאך א זאך אז דאס איז די לאדזשיק. מ'זאגט, עס זעט אויס די עונתן בכל יום צו זיין עפעס א צופיל. וואס זאל איך טוהן, אבער ס'שטייט אין א משנה.

ר' יואל אשר: יא, יא. ניין, ניין, איך פלעג אלעמאל טראכטן פון וועמען ס'רעדט זיך. וועז מ'איז עובר אויף דעם לאו פון **לא יגרע**,

ר' יצחק: זאגט מען דאך.

ר' יואל אשר: נאכדעם וואס מ'זאגט אז די כולל יונגעלייט זענען אין דעם גדר דארף מען דאך וויסן, גייען זיי דאך נאר ציטערן פון לאוין, אקעי.

ר' יצחק: א כולל יונגערמאן וואס לערנט נישט.

ר' יואל אשר: חס ושלום, נישט א כולל יונגערמאן, א פרישער יונגערמאן וואס לערנט נישט און ער ארבעט נישט, וואטעווער ער נעמט זיך איזי די ערשטע... ער פארט ארום אויף האנימון, אפשר דעמאלטס דארף ער אויפ'ן האנימון...

ר' יצחק: אקעי, דארף מען וויסן אז ס'טוישט זיך יעדע וואך, איך ווייס נישט פונקטליך. אקעי.

כוחו קעגן מלאכתו: פיזישע מידקייט אדער דאגות אויפ'ן קאפ

ר' יואל אשר: זאגט דער רמ"א ווייטער.

ר' יצחק: דאס איז... ער ברענגט טאקע מה שכתב השולחן ערוך אז דאס איז אלעס ווער ס'איז געזונט, ווער ס'איז קראנק איז טאקע...

ר' יואל אשר: דאס איז **כפי כוחו**, אלע זאכן.

ר' יצחק: דער שולחן ערוך האט שוין געטייטשט "כוחו" און "מלאכתו", צוויי זאכן. איך ווייס נישט... ס'איז א פשט לכאורה אויפ'ן אופן... אקעי, נאכדעם איז דא אזוי:

ר' יואל אשר: הפועלים... דער **רכים וענוגים** אליין זאגט "כוחו", זעט מיר אויס ווי "רכים וענוגים", אדער עטליסט דאס ווארט "רכים", "רכים" מיינט זיי זענען יונג און געזונט. דער עיקר איז זיי האבן

ר' יצחק: _נישט קיין דאגות אויפ'ן קאפ. דאגות איז דאך עפעס אן ענין, מ'פארשטייט, דאגות איז דאך עפעס מער ווי די פיזישע... פיזיש קלענער איז צו מיד, איך מיין..._

ר' יואל אשר: אין דעם רמב"ם צייטן זעט מען אז די אלע דוגמאות זענען פון פיזישער ארבעט. אין דעם רמב"ם צייטן האבן רוב מענטשן געארבעט פיזישע ארבעט.

ר' יצחק: _יא, אבער ס'מיינט נישט אז קיינער איז נישט צו פיזיש מיד, אז ס'איז מער א נושא פון דער מוד. ער איז ביזי._

ר' יואל אשר: ער האט שוין געארבעט שווער א גאנצן טאג.

ר' יצחק: יא. קוק, לערנען. נו,

ר' יואל אשר: אז היינט איז כמעט נישטא אזא זאך א מענטש זאל ארבעטן פאר צוועלף שעה פיזיש אין א צוג.

ר' יצחק: אפשר היינטיגע מענטשן זענען אלע רך וענוג'ס.

ר' יואל אשר: ניין. אויב מאכט זיך אמאל, ס'איז דא מענטשן וואס ממש א גאנצן טאג אויף אזא טינקערס טראק, ארבעטן ממש שווער, זיי קומען אהיים... ס'איז כמעט נישטא.

ר' יצחק: _אפילו יענער איז נישט צו פאר'חלש'ט, נישט צו פאר'חלש'ט. למעשה, אפילו יענער איז נישט צו פאר'חלש'ט פון... יא, ס'איז מער אז ער איז נישט אין דער מוד, ער האט נישט קיין כח, "לאז אפ"._

ר' יואל אשר: ער גייט שלאפן. ס'קען זיין ביידע.

דער שיעור פון "פועלים"

ר' יצחק: אקעי. **הפועלים** — ארבעטערס,

ר' יואל אשר: כגון החייטים — שניידערס, **והאורגים** — וועבערס, **והבונים** — בויערס,

ר' יצחק: שוועדע ארבעט,

ר' יואל אשר: וכיוצא בהן, אה יא, זאגט דער רמב"ם: **אם היתה מלאכתן בעיר** — אויב ארבעטן זיי אין דער שטאט,

ר' יצחק: ס'וועגדט זיך. אויב זיי ארבעטן אין שטאט, דעמאלטס...

ר' יואל אשר: אם היתה מלאכתן בעיר, זיי זענען נישט אזוי...

פועלים בעיר ובעיר אחרת

ר' יצחק: פארצירן די עונה, קען זיין. יא, ס'איז מער אז ער איז נישט אין דער מוד, ער האט נישט קיין כח, "לאז אפ", ער גייט שלאפן.

ר' יואל אשר: ס'קען זיין ביידע, אקעי. **"הפועלים"**, ארבעטערס, **"כגון החייטים"**, שניידערס, **"והאורגים"**, וועבערס, **"והבנאים"**, בויערס. שוועדע ארבעט, **"וכיוצא בהן"**. יא, איז זאגט דער רמב"ם: **"אם היתה מלאכתן בעיר"**, אויב ארבעטן זיי אין דער שטאט,

ר' יצחק: עס וועגדט זיך. אויב זיי ארבעטן נישט דא, דעמאלטס...

ר' יואל אשר: "אם היתה מלאכתן בעיר", איז **"עונתן פעמיים בכל שבת"**.

ר' יצחק: ער גייט אין דער זעלבער שטאט,

ר' יואל אשר: יא. ער ארבעט אין דער זעלבער שטאט, איז הגם ער ארבעט שוועד, אבער לכל הפחות פארט ער נישט, דארף ער נישט אוועקפארן, איז **"עונתן פעמיים בכל שבת"**, צוויי מאל א וואך.

ר' יצחק: יא, "שבת" דא מיינט א וואך, נישט אין שבת, רייט?

ר' יואל אשר: רייט, פשוט אזוי. **"ואם מלאכתן בעיר אחרת"**, אויב ארבעטן זיי אין אן אנדער שטאט. און וואס,

שקלא וטריא: דער טייטש פון "מלאכתן בעיר אחרת"

ר' יצחק: און זיי קומען אהיים אויף שבת? ניין, אפשר קומט ער אהיים יעדן טאג, אבער ער דארף פארן יעדן טאג, ער קאמיוט, נישט קיין חילוק. דאס הייסט ער קומט אהיים נאר איינמאל א וואך. איז... ארבעט נישט דאס שטיקל, דאס איז דער פראנט. עס ארבעט נישט דא. בקיצור, מען דארף קוקן אין וואס זאגט דער, ווייס נישט, מ'האט מגיד משנה אדער איינער נארמאל. עס שטייט אזוי, שטייט נישט, מ'דארף קוקן רש"י אויף דער גמרא צי עפעס אזא זאך וואס עס שטייט.

ר' יואל אשר: מ'רעדט דאך נישט דא די שאלה צי ער דארף אהיימקומען אינמיטן דער וואך. *ס'קען זיין אז די זאך אליין אז ער דארף טרעוולען מאכט אים נאך א שווערערע מלאכה, ס'איז א העכערער לעוועל פון ארבעטן שוועד. נישט נאר ארבעט ער צען שעה א טאג, נאר ער דארף נאך יעדן טאג טרעוולען דריי שעה פיר צו און פון דער ארבעט.* אינטערעסאנט. ווייטער. שפעטער וועלן מיר זען אוועקפארן איז דאך פשוט אז ס'איז א...

ר' יצחק: פיין, ער קומט אהיים. וואס הייסט ער קומט אהיים? אקעי, באלד גייען מיר טראכטן.

חמרים, גמלים ומלחים

ר' יואל אשר: יעצט גייען מיר זען וועגן מענטשן, נישט וועגן זיי ארבעטן צו שוועד נאר פשוט ווייל זיי ארבעטן אין אן אנדער שטאט. זייער דזשאב איז א דזשאב, נישט נאר זיי ארבעטן שוועד, נאר זיי פארן ווייט אוועק. **"החמרים"**, מענטשן וואס פארן...

ר' יצחק: שוועד. אוי סארי,

ר' יואל אשר: נעקסט וואן,

ר' יצחק: יא יא, משכיל אל דל.

א קביעות'דיגער סטאנדארט קעגן טוישונגען אין דער ארבעט

ר' יואל אשר: "החמרים", מענטשן וואס דרייוון א חמור, איז זיי פארן, זיי האבן א בעל עגלה, ער טראגט מענטשן אוועק, און ער קומט אהיים איינמאל א וואך. קען ער נישט אייביג... קען זיין אז ער האט אמאל... *ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך, מ'זאגט נישט אזוי ווי אז לפי ס'מאכט זיך אים. קען זיין אז מ'גיט אים אויך די רעכט,*

ר' יצחק: אזוי ווי די פרוי האט די

ר' יואל אשר: רעכט, איך ווייס נישט, יעדע זאך קענסטו זאגן. ניין, *ס'קען זיין אזוי ווי די פרוי האט די רעכט צו זאגן אז זי ווייל האבן א קביעות'דיגן זמן, דאס איז דאך א מצות עונה, נישט סתם ווען דער מאן פאקט אן, נאר ס'זאל זיין מוגבל אין זמן, דאס וועגן דעם לייגט מען אריין ניין אלס שידוך. לאמיך ענדיגן מיינס, וואס איך וויל זאגן.*

ווען מ'זאגט פאר א מענטש אז ער דארף זיין מיט זיין ווייב, זאגט מען ער דארף זיין מיט זיין ווייב אין צייט. ס'קען זיין אז דער חמר, ווי זאגט מען דאס? חמר וואטעווער, דער מענטש וואס ער קערט זיך אויס מיט חמורים, מ'זאגט נישט אז לאמיר זאגן ווען ביזנעס איז שוואך, דעמאלטס דארף עס זיין בכל יום, דעמאלטס ווערט ער א רכה וענוגה, אדער אויב איז ער יא אינדערהיים אינמיטן וואך דארף ער אריינכאפן? ניין, מ'האט אים געגעבן א שיעור. בסדר מ'האט אים געגעבן א מצות עונה, ס'זאל אריינגיין אין זיין סיסטעם אז היות דו פארסט גאנץ אפט דארפסטו זיין אוועק, איז אחת בשבת געוג, זי איז מוחל אויף ענימינג עלס.

ר' יצחק: נישט מוחל, דאס איז דער שיעור.

ר' יואל אשר: דאס איז דער שיעור, אבער איך זאג, וואס טוט זיך א חמר וואס א שטיק צייט האט ער נישט קיין שוועדע ארבעט? אקעי, דארף ער יעצט, ווערט ער יעצט, באקומט ער א דין פון א רכה וענוגה? ניין, זעט מען עפעס אויס ווי מ'גיט אים זיין סטענדערד באקומט די מצות עונה.

ר' יצחק: אזוי ווי יעדע זאך איז דא א סדר, דער כלל, דו וועסט נישט אריינגיין אין יעדן דיטעיל, מ'קען נישט זאגן יעדן דיטעיל.

ר' יואל אשר: נישט אין דיטעיל, *איך זאג ס'איז אונטער דעם דא עפעס א גוטע זאך, ווייל אלעס האט דאך צו טוהן מיט סעטיספייען אדער וואטעווער, משביע זיין רצון אשתו. סאו דאס ווייב ווייסט, דער מאן האט געגומען דעם דזשאב, און זי האט שלום געמאכט מיט'ן מצב אז זי באקומט איינמאל אין צוויי וואכן. ממילא מצות עונה גייט נישט זיין העכער פון דעם,*

ר' יצחק: קענסט פארשטיין. באלד וועט מען זען אז מ'קען טוישן,

ר' יואל אשר: סאו ס'איז נישט הלכה ממש אזוי. אוודאי קען מען טוישן. **"הגמלים"**, מענטשן וואס פארן מיט קעמלען, קען מען פארן ווייטער. פארוואס? ווייל קעמלען קענען נעמען זייער אסאך וואסער. קעמלען האבן א ספעשל פלאץ, אקעי סאו מ'דארף וואקן זייער ווייט, נאר דער קעמל קען נעמען אזא ווייטן טריפ אן וואסער. איז **"אחת לשלשים יום"**, ער פארט מער לאנג דיסטענס, און ער איז מער זעלטן אינדערהיים, איז **"אחת לשלשים יום"**. אבער ער מוז,

דער חיוב אויפ'ן מאן צו באגרעניצן זיין ארבעט

ר' יצחק: טייטש אז ער מוז.

ר' יואל אשר: אחת לשלשים יום מוז ער יא.

ר' יצחק: *ס'איז טייטש אז סאו כאפסט, א חמר טאר נישט נעמען קיין דזשאבס וואס האלטן אים פון דער היים מער ווי א גאנצע וואך. יעצט כאפסטו די הלכה. יא, יא. היות דו קענסט פארן איך ווייס, פארן פון דארט ווייטער. ניין, איינמאל א וואך דארפסטו זיין אינדערהיים. די זעלבע זאך, א גמל קען זיין א גמל, אבער איינמאל א חודש דארפסטו מאכן זיכער אז דיין סקעדזשועל ברענגט צוריק אהיים.*

ר' יואל אשר: דאס איז דאך טייטש. אקעי, סאו זעט מען דאך אזוי ווי מ'מאכט א ממוצע, אז היות חמרים דרך כלל גייען נישט אוועק, איז דאס זייער מצות עונה. אויב ווילן זיי יא נעמען אזא ווייטן דזשאב, דארפן זיי זיין ווי מוחל זיין, כאילו מ'האט געגעבן א סטענדערד. שוועך צו זאגן אז כאילו, אונז ווילן אנטייפן חמרים צו מינימייזן זייער דזשאב?

ר' יצחק: יא, דאס איז דער טייטש.

ר' יואל אשר: ער מוז. האט א מצות עונה איינמאל א וואך, ווייל געווענליך חמרים זענען אינדערהיים איינמאל א וואך, און געווענליך גמלים זענען אינדערהיים לכל הפחות איינמאל א חודש. ממילא איז דא דא א מצות עונה.

ר' יצחק: מאכן זיכער אויב ער באקומט א דזשאב ער זאל פארן ווייטער, דאס איז די הלכה, ער מוז אהיימגיין. יא, דאס איז דער טייטש. **"המלחים"**,

דער שיעור פון זעקס חדשים ביי מלחים

ר' יואל אשר: מענטשן וואס פארן איבער'ן ים פארט מען גאר ווייט, איז **"אחת לששה חדשים"**, אז זיי קומען אהיים איינמאל אין זעקס חדשים. שוין. דאס זענען די ארבעטערס. וואס טוט זיך ווען מענטשן וואס ארבעטן נישט? תלמידי חכמים זענען פטור'ן מ...

ר' יצחק: איך מיין אז ששה חדשים איז ווייל געווענליך אין דער שיף קען מען נאר פארן אדער אין דעם ווינטער אדער אין דעם זומער, וועגדט זיך אויף דער סיזען. אין דעם ווינטער איז דא אסאך...

ר' יואל אשר: וויאזוי הייסט דאס? איך מיין ביי איש לאשתו, אונז האבן שוין געהאט ביי שאר און כסות אויכעט, זעקס חדשים איז א שיעור וואס מ'גיט אסאך מאל.

ר' יצחק: ניין, ניין, שפעטער לערנט מען... געבויט אויף דעם, בעקווארד. סדר המלחים. יא, איך ווייס נישט וואס דו געדענקסט. דער סדר המלחים איז אז מ'פארט, דער נארמאלער סדר פון א שיף איז אז מ'פארט, מ'פארט נישט מער פאר א גאנץ יאר אויף א שיף. היינט אפשר איז עס אנדערש, איך ווייס נישט. אמאליגע שיפן זענען נישט געווען געבויט אויף צו קענען פארן אזוי ווייט.

ר' יואל אשר: ניין, איך גלייב שוין, מ'פארט נישט זעקס חדשים אין איין דירעקשאן. ס'מיינט צוויי חדשים, און מ'סטאפט, און מ'קומט צוריק.

ר' יצחק: דריי און דריי לכל הפחות. ער זאגט אבער אז דער סקעדזשול פון די

ר' יואל אשר: מלחים איז א זעקס חדשים סקעדזשול. ניין, אבער איך מיין אז אין הלכות אישות האבן אונז געהאט אפאר מאל שיעורים פון ביז זעקס חדשים גיט מען אים נאך,

ר' יצחק: און ער גייט נישט... *אונז גייען זען שפעטער, און ס'גייט שטיין דארט אז יענץ איז געבויט אויף דעם וואס די גרעסטע עונה איז...*

ר' יואל אשר: אויף שאר און אויף כסות. אויף שאר איז אויך געווען זעקס חדשים? ניין,

ר' יצחק: אונז האבן נישט געהאט קיין זעקס חדשים אין דער גמרא.

ר' יואל אשר: ס'איז יא געווען שיעורים פון זעקס חדשים.

ר' יצחק: שוין טרעפן? דו געדענקסט דריי חדשים. ס'איז געווען א שיעור פון דריי חדשים.

ר' יואל אשר: ס'איז דא שלשים יום, ס'איז דא שלש רגלים. אקעי, אינטערעסאנט, מ'דארף וויסן די אלע שיעורים. ווייטער.

תלמידי חכמים

ר' יואל אשר: "תלמידי חכמים". וואס טוט זיך מיט תלמידי חכמים? זייער גוט. איז **"עונתן פעם אחת בשבת"**. פארוואס? א מענטש וואלט געקענט טראכטן אז א תלמיד חכם איז אזוי ווי הטיילים וואס זענען רכה וענוגה.

ר' יצחק: וואס ער ארבעט נישט פיזיש. אבער נישט אזוי. זייער גוט.

ר' יואל אשר: ער ארבעט נישט פיזיש, וואלט ער דאך געווען אזוי ווי א... זאגט ער, עונתן בכל יום. **"מפני שתלמוד תורה מתש כוחן"**. דאס לערנען תורה, אפשר מיינט דאס וואלט תלמוד, דאס זיך אנשטרענגען אינטעלעקטשועלי,

ר' יצחק: שוואכט אפ דעם מענטש. מ'וואלט געקענט מיינען אפשר אז ער, ניין, גוט, ס'שטייט זייער גוט טייטש, וואלסט געקענט מיינען ער האט דאך נישט קיין ארבעט, ער זיצט אין כולל? ניין,

גייסטיגע און אינטעלעקטועלע אנשטרענגונג אלס "מתש כוח"

ר' יואל אשר: צו לערנען איז אויך א זאך וואס נעמט כח. *סאו איך טראכט לויט דעם ס'קען זיין אז דער רמב"ם וואלט אפשר געזאגט אז איינער וואס איז א טאפ לאיער אדער א טיטשער, ס'טייטש איינער וואס אינטעלעקטשועלי*

ר' יצחק: *דארף ער זיך אנשטרענגען איז אין דעם זעלבן גדר. אפשר, אפשר איז אזוי,*

ר' יואל אשר: *אדער ביסטו א שווערער ארבעטער אדער ארבעט דיין קאפ זייער שווער, אזוי ווי דו זאגסט אז כוחו און מלאכתו מיינט נישט דווקא פיזיש.*

ר' יצחק: אה,

ר' יואל אשר: אבער אויב איינער זאגט ביידע נישט, ער איז א טייפ סעטער, ער ארבעט נישט שווער און ער ארבעט נישט שווער מיט זיין קאפ און ער איז אויך נישט קיין בעל עסק.

ר' יצחק: בעלים שיהא מלאכתן בעיר, בייסיקלי על פי רוב. ניין,

ר' יואל אשר: ער איז אסאך שוואכער ווייל ער ארבעט נישט, ער דארף נישט ממש... איינער וואס האט זייער א רואיגע ארבעט. א חייט,

ר' יצחק: א טעילער מיינע זאכן שטייט אין דער צייט. איינער וואס איז דו,

ר' יואל אשר: ער איז א רעספפשענישט, ער זיצט א גאנצן טאג אויף א פלאץ, ער איז א פועל, איינער וואס איז א פועל. זייער א רואיגע ארבעט. א חייט. די אלע חייטים זענען מענטשן וואס ארבעטן שווער,

ר' יצחק: חייטים זיצן אויך ביי דער דאזיגער...

ר' יואל אשר: בנאים זענען ארבעטן שווער אביוסלי, אבער אורגים אויך, זיי ארבעטן מיט זייערע הענט,

ר' יצחק: זיי דארפן... און פועלים איז פועלים, ס'איז אלעס פועלים. מ'דארף טראכטן.

דער חידוש פונעם ר"ן: וועו א תלמיד חכם איז פארקאכט אין א שווערער סוגיא

ר' יצחק: *און אויך תלמוד תורה מתש כוחן קען זיין אז ס'מיינט אז... אויך אז ווי איך טייטש כח מיינט אז ער איז אינטערעסירט, ער קאכט זיך אין לערנען.*

ר' יואל אשר: ער קאכט זיך אין לערנען, ער לערנט אסאך שעות א טאג, ביז ער ווערט אויסגעמוטשעט.

ר' יצחק: *ס'איז נישט וועגן דעם אויסגעמוטשעט, ס'איז מער דער אינטערעס. דער הייליגער ר"ן, ס'ווערט געברענגט אין דעם שולחן ערוך, אין די אחרונים, דער הייליגער ר"ן זאגט אז דאס וואס שטייט א תלמיד חכם דארף איינמאל א וואך, דאס איז נאר וועו ער לערנט א לייכטע סוגיא, אבער אסאך מאל מאכט זיך א שווערע סוגיא וואס ער מוז,*

ר' יואל אשר: ער קען נישט אהיימקומען אפילו שבת. אבער צוליב דעם איז דאך דא די הלכה אז שבת לערנט

ר' יצחק: מען נישט קיין שווערע סוגיא, ס'איז דאך געוואלדיג. אבער פרייטאג איז ער דאך...

ר' יואל אשר: ער איז נישט אהיימגעגאנגען. נישט צו טוהן מצוה,

ר' יצחק: וואטעוועו ער וואס... מ'גייט נישט אזוי, א תלמיד חכם גייט נישט צו טוהן מצוה, דאס איז עם הארץ,

ר' יואל אשר: ער איז יעצט פארקאכט אין עפעס. ס'איז דא וואס ווילן זאגן אז ליל שבת מיינט מען מצוה, ס'קען נישט זיין אז די גמרא וועט זאגן נישט מצוה, דאס האט בלויז מגור זאגט. נאכאמאל האסט געטראפן א היכי תימצא אז ער פארגט זיך,

ר' יצחק: וויל דאך נאך א ר"ן.

די הלכה פון נישט לערנען בעיון אום שבת

ר' יואל אשר: *אבער איך זאג, איך זאג זייער אן אינטערעסאנטע זאך. ס'איז דא א הלכה און וואס דער רמב"ם סתם נעמט אויך אן, אז מ'לערנט נישט שבת קיין שווערע סוגיות. דער רמב"ם האט אויך א... אזוי שטייט אין שולחן ערוך. ס'שטייט נישט אין דעם רמב"ם.*

ר' יצחק: ס'שטייט אין שולחן ערוך, מ'דארף זען צי דער רמב"ם האט עס געלערנט, מ'דארף קוקן אין די ראשונים. מ'האט עס געלערנט שוין נאך פאר קינדער,

ר' יואל אשר: *אבער עס שטייט, אין שולחן ערוך שטייט עס אויך פאר א זאך, פארוואס זאל זיין דער חילוק? און דא האסטו שוין די סיבה, ווייל א גאנצע וואך איז דאך תלמוד תורה מתש כוחן, אבער שבת איז דאך יא "ודרך תלמידי חכמים לשמש מטתן מלילי שבת ללילי שבת". סאו ס'שטימט זייער גוט, א גאנצע וואך לערנט דער תלמיד חכם א שווערן עיון, און לכבוד דעם איז ער פטור פון זיין מיט זיין ווייב,*

ר' יצחק: "ודרך תלמידי חכמים..."

ר' יואל אשר: דער ר"ן איז געווען א תלמיד חכם,

ר' יצחק: און ער האט נישט געזאגט אזוי, *ער האט געזאגט אז דאס וואס א תלמיד חכם, א תלמיד חכם איז אזא סארט מענטש, וואס דו קענסט אים נישט זאגן קום יעדן שבת אהיים. פארוואס שטייט ביים רמב"ם זייער א שווערע סוגיא,*

ר' יואל אשר: און ער דארף יעצט בלייבן דארטן אין שיעור.

ר' יצחק: *מ'קען דאך נישט טשוזן מראש צי ס'גייט זיין א שווערע סוגיא. אמאל ווערט ער פארפלאנטערט אין עפעס. פארדעם זאגט ער אריין, אז אין דער משנה שטייט נישט תלמיד חכם, דאס שטייט נאר אין דער גמרא, ווייל דער תלמיד חכם, טאקע באופן כללי, איז איינמאל א וואך, אבער ס'איז וויניגער מוגבל ווי א פועל. א פועל האט א דזשאב, ער ענדיגט. א תלמיד חכם מאכט זיך אז ער איז פארקאכט, ער ענדיגט נישט זיין דזשאב.*

הלכה למעשה: דער מעיל צדקה אין ביאור הלכה

ר' יואל אשר: זייער גוט. ער ברענגט דא זייער שיין פון דעם מעיל צדקה, געהייסן רבי יונה לאנדסופר. פרעגט ער, וועט איז דער שיעור? וועט איז דער גדר תלמיד חכם לענין זה? זאגט ער: **יעדער איינער וואס מוטשעט זיך זייער שטארק אפ אין עוסק בתורה מתשת כוחו.** זאגט ער, מכל מקום פלעגט ער זאגן פאר זיינע ארומיגע, דער הייליגער מעיל צדקה, אז **היות פרצת הדור**, ס'איז דאך דא נסיונות, מ'קען קוקן אויף אנדערע ווייבער, **זאל מען זיך פירן כמנהג פועלים שעונתן פעמיים בשבת**, און אזוי איז טאקע אסאך וואס מ'זאגט אזוי,

ר' יצחק: אזוי ברענגט דער ביאור הלכה.

ר' יואל אשר: דער ביאור הלכה ברענגט צום שולחן ערוך אריין י״א.

ר' יצחק: אקעי, מ'דארף וויסן וואס איז די הלכה למעשה. אקעי.

המשך וועגן לערנען בעיון אום שבת: דער של"ה הקדוש קעגן רבי יעקב עמדין

ר' יואל אשר: אבער איך מיין אז ס'איז גאנץ א שיינער צושטעל וואס איר זאגט דאס שטייט אין שולחן ערוך בשם פון אחרונים. של"ה הקדוש רעדט וועגן אז שבת זאל מען נישט לערנען עיון. ס'שטימט זייער גוט מיט דער מצוה

ר' יצחק: פון משמש זיין שבת. קודם כל, **רבי יעקב עמדין איז חולק אויף יענער הלכה, און ער זאגט אז משוגע! דער גרעסטער עונג שבת איז לערנען בעיון.**

ר' יואל אשר: אקעי, דאס איז איין וועג. אבער אויך שעות-ווייז, קען זיין אז ס'איז נישט צו טוהן

ר' יצחק: דווקא מיט דער אינטעלעקטשועל אנשטרענגונג.

ר' יואל אשר: שבת לערנט מען ווייניגער. ס'איז אזוי ווי ס'איז אזא שטיקל "חציו לכם וחציו לה'". שטייט נאר אויף יום טוב, אבער...

ר' יצחק: דאס זענען די פעיק תלמידי חכמים וואס זוכן תירוצים פארוואס צו פארברענגען די צייט.

ר' יואל אשר: אבער אמאל אינמיטן דער וואך האט נישט דער תלמיד חכם די רעכט צו פראווען א לאנגע סעודה. שבת ווייסט מען דאך אז לכל הפחות קען מען זיצן און זינגען.

ר' יצחק: וואטעווער, שבת נעמט מען א חברותא און מ'לערנט א גאנצן טאג.

די סיבה פארוואס דווקא שבת: רו-צייט און עונג שבת

ר' יואל אשר: אקעי, דאס איז איין הלכה. אבער אויך שעות-ווייז, קען זיין אז ס'האט נישט צו טוהן דווקא מיט דער אינטעלעקטשועל אנשטרענגונג. שבת לערנט מען ווייניגער, ס'איז אזוי ווי ס'איז א שטיקל **"חציו לכם וחציו לה'"**, ס'שטייט נאר אויף יום טוב.

ר' יצחק: אבער דאס איז דער פעיק תלמיד חכם וואס זוכט תירוצים פארוואס צו פארברענגען די צייט.

ר' יואל אשר: אמאל אינמיטן דער וואך האט נישט דער תלמיד חכם דאס רעכט צו פראווען א לאנגע סעודה. שבת ווייסט מען דאך אז לכל הפחות קען מען זיצן און זינגען זמירות.

ר' יצחק: ביי דער סעודה פון א תלמיד חכם שבת לערנט מען נאך ווייטער אזוי ווי א גאנצע וואך, ס'איז בכלל נישט קיין גרויסער חילוק. אקעי. ענייוועיז, צוריק צו דער הוספה. ליל שבת, זאגט דער רמב"ם, דאס איז דער חיוב. טייטש, דעם חיוב האט א תלמיד חכם **"אחת בשבת"**, טייטש איינמאל א וואך.

"ודרך תלמידי חכמים", יא, דאס איז נאך א זאך וואס מיר האבן נאכנישט קלאר געלערנט, נאכנישט, יא? חוץ פון דעם וואס ס'איז דא א חיוב וואס איז איינמאל א וואך – ער איז בעיסיקלי אזוי ווי דער **"פועל שמלאכתו בעיר אחרת"**, איך מיין ס'איז דער זעלבער לעוועל – חוץ פון דעם איז דא א דרך:

ר' יואל אשר: וועלכן טאג אין דער וואך ס'זאל זיין. **"ודרך תלמידי חכמים לשמש מטתן מלילי שבת ללילי שבת"**.

ר' יצחק: דאס איז אן ענין פון עונג שבת אזוי ווי דו זאגסט. יא.

חידוש: דער פארגלייך צו "ואוכל עמה מלילי שבת ללילי שבת" אין הלכות שאר

ר' יואל אשר: דאס איז דער שבת פאקטאר. ס'איז אן ענין פון עונג שבת, און וועגן דעם טראכט איך אז אויך דאס וואס מיר האבן פריער געלערנט **"ואוכל עמה מלילי שבת ללילי שבת"** איז אויך אן ענין פון עונג שבת. נאר דער רמב"ם לייגט עס אריין אין עונג שבת, ווייל למעשה רעדט מען דאך אויך וואס אן איד דארף טוהן. סאו ס'איז דא דער דין עונה, און נאר איז דא א דין אז מ'זאל עס טוהן דווקא בשבת.

דא האט ער עס געלייגט אין שאר. טייטש, שאר מיינט נישט עסן מיט איר, אבער שאר מיינט דאך איר געבן צו עסן. איינמאל א וואך איז דא די מצוה פון עונג שבת פון עסן מיט איר.

ר' יצחק: איר צו געבן צו עסן נישט פון דערווייטנס נאר פון דער נאנט.

ר' יואל אשר: רייט, רייט, אבער נישט סתם אזוי ווי מ'זאל האבן א דעיט איינמאל א וואך. קען זיין אויך, אבער היות ס'איז דא א מצוה פון עונג שבת זאל מען דאס טוהן בשבת. יא.

הלכה ב': דאס רעכט פון א פרוי צו מעכב זיין איר מאן אויף זיין מלאכה

דעם רמב"ם'ס וועריאציע און פשט

ר' יצחק: אקעי. יעצט, עד כאן האבן מיר געלערנט וואס איז דער חיוב. יעצט וועלן מיר זען, וויבאלד אויב אזוי איז דאך דא די פארשידענע לעוועלס, דארף מען וויסן צי מען קען סטאפן, צי א פרוי קען זאגן אז א מענטש זאל נישט האבן דעם דזשאב ווייל ער גייט דאך נישט זיין אינדערהיים.

ר' יואל אשר: דער תירוץ איז אזוי, זאגט דער רמב"ם: **"יש לאשה לעכב על בעלה"**, זי האט דאס רעכט צו מעכב זיין אויף איר מאן, **"שלא יצא לסחורה אלא למקום קרוב"**, ער זאל נישט אוועקפארן צו ווייט. טייטש, ער זאל נישט וועלן די חמרים, די

מלחים, און אזוי ווייטער. **"שלא ימנע מעונתה"**, ער זאל נישט מונע זיין איר עונה, **"ולא יצא אלא ברשותה"**, נאר ארויסגיין אין איר רשות.

ר' יצחק: א נארמאלער מענטש, ער בעט א רשות, ער גייט אויף ביזנעס, האט זי צו געבן א רשות, מ'דארף א רשות.

ר' יואל אשר: גוט, אבער מ'דארף פארשטיין, וואס מיינט דאס? למשל, אויב ער זאגט דאס איז מיין... פריער האבן מיר דאך געלערנט, חמרים, אז א יעדער מענטש מעג זיין א חמר. וואס האט צו טוהן, כאילו פאר דער חתונה האט זי געדארפט וויסן? נאר אויב זי האט מקבל געווען.

ר' יצחק: אבער יעצט, **"וכן"**, קוק אין רמב"ם:

ר' יואל אשר: **"וכן יש לה למנעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה"**. זי קען מונע זיין פון אננעמען א דזשאב וואס ער איז נאנט און ער האט עונה מער אפט, צו א דזשאב וואס ער גייט טוהן עונה ווייניגער. **"כגון חמר"**, איינער וואס דרייווט אייזלען האט זיך פארקוקט אינעם גמל, און ער ווערט דזשעלעס אז ער וויל יעצט ווערן א קעמל-טרייבער – אוי, א גמל וויל נאך ווייניגער איינקומען, ער האט איינגעזען אז ס'איז נאך א בעסערע סגולה פאר שלום בית, איינמאל אין זעקס חדשים – קען זי מונע זיין.

דיסקוסיע: די סתירה צווישן הלכה א' און הלכה ב' (פרנסה קעגן עונה)

ר' יואל אשר: אבער איך וויל פארשטיין, מונע זיין מיינט אויב האט זי חתונה געהאט, זי האט געוואוסט אז דאס איז עס, איז על דעת כן סברה וקיבלה. יא, על דעת כן סברה וקיבלה. אדער קען זיין אז די מלאכה רעדט וועט זי איז מסכים. ס'האט נישט אויסגעקוקט אזוי פריער, ס'האט אויסגעקוקט אזוי ווי זי קען נישט פאדערן מער.

ר' יצחק: איך מיין אז ס'איז צוויי אנדערע הלכות. דאס הייסט, די ערשטע הלכה איז געווען וועגן א נארמאלן מענטש. ער האט ארבעט, ס'הייסט ער פארקויפט, ער איז יוצא למלאכתו. אמאל גייט ער אין א שטאט, מאכט זיך אז ער זאגט: איך וויל מאכן א דיעל דריי שטעט אוועק. דעמאלטס זאל ער בעטן רשות, זי קען זאגן: זאלסט נישט גיין היינט, די וואך. די נעקסטע הלכה רעדט פון א מענטש וואס וויל טוישן זיין פראפעשאן, דאס קען זי אינגאנצן מונע זיין, פארשטייסט? די פריערדיגע איז אביסל ווייניגער, זי קען זאגן: איך בעט אז מען זאל נישט גיין, זאל ער בעטן א רשות, פארשטייסט?

ר' יואל אשר: ניין, איך וויל פארשטיין. וועט איך האב געלערנט די פריערדיגע הלכה האב איך פארשטאנען אזוי: אז א מענטש דארף נישט מקריב זיין זיין פרנסה. כאילו זיין פרנסה איז וויכטיגער ווי זיין מצות עונה, און די מצות עונה וועט זיך רעכענען מיט זיין פרנסה. אויב דיין פרנסה איז אבער זייער ווייט, כאילו דיין זכות אדער דיין חוב צו ברענגען פרנסה קומט פאר דעם. און דא זעט אויס אביסל אנדערש.

ס'קען זיין צוויי זאכן:

1. ס'קען זיין **"יש לאשה"** מיינט, זי קען תובע זיין, זי קען פארהאנדלען מיט אים: נעם א דזשאב וואס צאלט אביסל ווייניגער, אבער דו וועסט זיין מער אפט.

2. אדער ס'קען זיין אזוי ווי דו רעדסט, אז ווען סברה וקיבלה – זי האט געזען אז ער פירט שיפן, האט זי מסכים געווען אויף דעם – גייט ער נישט עובר זיין אויף **"לא יגרע"**, ווייל זי האט געטוהן על דעת כן, און דאס איז זייער סטענדערד. אבער אויב ווייל ער שפעטער טשענדזשן, קען זי אים אפהאלטן, ווייל איך האב דאך געמאכט על דעת אז איך גיי האבן מער אפט עונה.

ר' יצחק: די גמרא זאגט אויף דעם: **"רוצה אשה בקב ותפלות מעשרה קבין ופרישות"**. אז איי, וועט ער זאגן: איך מאך מער געלט אלס גמל? איך וויל נישט קיין געלט,

ר' יואל אשר: איך וויל אז דו זאלסט זיין דא. זי האט יא דאס רעכט צו זאגן אז זיין דא מיט מיר איז וויכטיגער ווי דאס געלט, ממילא האט זי דאס רעכט, מ'דארף זיך רעכענען מיט דעם.

דיסקוסיע: דער גדר פון "יש לאשה לעכב" – רעכט קעגן דעם לאו פון "לא יגרע"

ר' יואל אשר: ס'טייטש, און ער וועט שוין עובר זיין אויף **"לא יגרע"**? מ'דארף וויסן, ווייל שפעטער גייט דער רמב"ם זאגן ווען מ'איז יא עובר אויף **"לא יגרע"**.

ר' יצחק: מ'איז נישט עובר קיין שום לאו, מיר רעדן וואס איז דער חיוב, מיר רעדן נאכנישט וועגן דעם לאו. כ'ווייס נישט, דער לאו איז וואטעווער ס'איז.

ר' יואל אשר: חיוב, דער רמב"ם זאגט שוין וועגן **"לא יגרע"** שפעטער.

ר' יצחק: אבער יעצט רעדן מיר וואס איז דער שיעור. דער שיעור איז אזויפיל ווי זיין מלאכה, נאר דאס איז נאר אויב ער האט לכתחילה געהאט די מלאכה. אויב ער וויל טוישן, טאר ער נישט טוישן.

ר' יואל אשר: ס'איז דא צוויי שיעורים. ס'איז דא, ווען מ'זאגט **"יש לאשה"**,

ר' יצחק: זי האט דאס רעכט צו פאדערן עפעס.

ר' יואל אשר: אויב זי פאדערט נישט, דא דארף זי קלאר מוחל זיין, און אויב נישט וועט מען עובר זיין אויפ'ן לאו, ווייס איך וואס. כ'ווייל עפעס זאגן, ווייל שפעטער זאגט דער רמב"ם, ס'זעט אויס אז דעם לאו איז מען בעיקר עובר ווען מען וויל איר דווקא מצער זיין, און נישט טוהן עונה ווען זי וויל, ווייל ס'איז אן ענין פון, ס'איז דא עפעס א רשעות דערצו. דא זאגט ער, **"יש לה למנעו"**, ס'מיינט אזוי ווי זי האט דאס רעכט.

ר' יצחק: אקעי.

ר' יואל אשר: סאו דאס איז נאכאמאל וואס מ'לערנט שפעטער, אבער ער זאגט, ווען מ'זאגט דא זי האט דאס רעכט, זאגט מען נישט, נאכאמאל, זיין מצות עונה איז ער טאר נישט טוהן וויניגער,

כאילו ער גייט יעצט עובר זיין אויף זיין מצות עונה. ס'איז דא אן אנדערע זאך דא, אז זי האט דאס רעכט.

ר' יצחק: ס'איז דאך דא אויך אן ענין פון רעכט. די גאנצע,

ר' יואל אשר: רוב מצות עונה,

ר' יצחק: רוב זאכן רעדט מען נאר פון רעכט, ס'איז א חיוב אזוי ווי זי קען בעטן א גט אויב נישט. כ'ווייס נישט וואסערע אפשען זי וועט האבן, זי וויל זיך גט'ן לכבוד דעם. באט דאס איז כאילו דער...

המשך הלכה ב': דער יוצא מן הכלל פון תלמידי חכמים

פארן לערנען תורה פאר צוויי-דריי יאר אן רשות

ר' יואל אשר: שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער אבער: "**ותלמידי חכמים**", ס'איז דא א יוצא מן הכלל. בדרך כלל קען מען נישט טוישן,

ר' יצחק: אבער ס'איז דא א יוצא מן הכלל.

ר' יואל אשר: א תלמיד חכם מעג יא גיין לערנען זיין תורה, "**שלא ברשות נשותיהן**", זיין שיעור איז מער ווי עני שיעור פון עונה. פאר אים איז מען מתיר אפילו "**שתים ושלש שנים**", אוועקפארן אינגאנצן לערנען פאר צוויי אדער דריי יאר. יא.

ער זעט דאך, מ'פלעגט חתונה האבן יונגער, אזוי ווי ס'איז היינט דער סדר בחור'ישע יארן. די בחור'ישע יארן האט מען געטוהן נאכדעם וואס מ'איז שוין געווען חתונה געהאט, און אוועקגעפארן פון דער ווייב געגאנגען לערנען. ביז צוויי-דריי יאר מעג מען. ס'טייטש, איבערלאזן מזונות וועט מען דאך לכאורה דארפן, יא? מזונות, כסות, אזוי ווי מיר האבן פריער געלערנט, אז נישט וועט זיין "**בית דין יורדין לנכסיו**". אבער מצות עונה האבן די חכמים מתיר געווען פאר'ן תלמיד חכם. וואס איז פשט?

דער מקור אין משנה און גמרא און דער טעם ההלכה

ר' יצחק: וואס איז פשט? ס'איז אינטערעסאנט, ווייל אין דער משנה שטייט אז תלמידים קענען גיין פאר "**שלשים יום**", אזוי שטייט אין דער משנה. און די גמרא, רב האט צוגעלייגט, ער זאגט אז דאס איז אין שיטה פון רבי אליעזר, אבער די חכמים זאגן אפילו צוויי-דריי יאר. און די ריזען איז מיין איך, אזוי געדענק איך דער חתם סופר זאגט, אז די ריזען איז ווייל יעדע ווייב ווייל אמת'דיג אז איר מאן זאל זיין א תלמיד חכם.

ר' יואל אשר: סאו מיר זאגן וואס די ווייב ווייל עכט, אזוי ווי פריער האסטו געזאגט דאס איז וואס די ווייב ווייל עכט. מ'זאגט נישט אפשר ווייל כאילו אז חכמים "**הם אמרו והם אמרו**", אלס תקנות ממצות תלמוד תורה, "**תלמוד תורה כנגד כולם**"?

ר' יצחק: מסתמא גייט עס ביידע צוזאמען. יא, ס'איז אן אינטערעסאנטע הלכה. נאך דער הלכה ווערט געברענגט אין דער גמרא אז מ'קען שטארבן ווען מ'איז עס מקיים,

ר' יואל אשר: כידוע. אה, יענער אין דער גמרא איז מצער געווען זיין ווייב און איז געשטארבן.

ר' יצחק: ס'איז נישט אזוי סימפל צו טוהן למעשה, אבער די הלכה פסק'נט דער רמב"ם אזוי ווי רב אדא בר אהבה. די גמרא זאגט אז מ'פירט זיך אזוי, און מ'איז זיך סומך אויף רב אדא בר אהבה. דאס איז אויך דער מקור פון די קאצקער חסידים וואס פלעגן אוועקלויפן פון דער היים צו פארן צום רבי'ן.

ר' יואל אשר: אלע חסידים, די יושבים וואס זענען אנגעזעסן ביים רבי'ן. אבער ס'שטייט נישט דא זייער קלאר וואס טוט זיך ווען זי איז ממש מוחה. זעט אויס אז יא, אפילו אויב זי איז מוחה, קען זי אים נישט מונע זיין.

ר' יצחק: ער האט דאס רעכט, ער האט רעכט. יא, ס'איז טייטש ער האט רעכט. אקעי. יא, ס'איז א שווערע הלכה צו מקיים זיין, מ'זאל עס נישט טוהן למעשה.

א בטל וואס ווערט א תלמיד חכם

ר' יצחק: ווייטער, נאך א זאך:

ר' יואל אשר: איינער וואס פלעגט נישט ארבעטן און אויך נישט לערנען, ממילא איז געווען עונתו בכל יום, און ער איז געווארן א תלמיד חכם – יעצט גייט ער נאר דארפן טוהן איינמאל א וואך – "**אין אשתו יכולה לעכב**". ווייל צו ווערן א תלמיד חכם

ר' יצחק: האט יעדער איינער דאס רעכט.

ר' יואל אשר: יא, דאס שטייט, "**כתר תורה מונח**" כאילו מורשה, יעדער איד האט דאס רעכט, דעם זכות. דו האסט א זכות צו האבן עונה, איך האב דעם זכות צו ווערן א תלמיד חכם.

ר' יצחק: די ווייב קען נישט, ס'איז אינטערעסאנט אבער, זי קען נישט מעכב זיין אפילו, ס'איז א שטיקל חידוש. אקעי, נאך א זאך וואס א מענטש מעג טוהן, יא? דאס הייסט,

דיסקוסיע: דער טעם פארוואס תלמוד תורה דוחה די רעכט פון דער פרוי

ר' יואל אשר: מ'האט געלערנט וויפיל מ'איז מחויב. ס'טייטש, "**לא יגרע**", פארוואס זאל מען נישט זאגן אז ס'איז אזוי ווי א יעדע מצוה אקעגן א לאו, אדער וואס, עפעס אזא סארט זאך?

ר' יצחק: מ'האט נאכנישט געלערנט דא גארנישט ווען דער מצוה. דו האלטסט אין איין רעדן ווען זאכן וואס איך ווייס נאכנישט. באלד ווען מען זען דעם רמב"ם ווען א מצוה,

ר' יואל אשר: ווען מען זען. איך ווייס נישט, מ'דארף טראכטן. ניין, אפשר איז עפעס אזא מין אזוי ווי אז מיר ווייסן אז יעדע פרוי עכט וויל אז דער מאן זאל לערנען.

ר' יצחק: איך האלט אין איין טראכטן אז ס'איז דא עקסטער א לאו,

ר' יואל אשר: אויב דער רמב"ם זאגט אזוי באלד. אזוי ווי דער רמב"ם זאגט ביי "**לרצונו**", ביי א קרבן,

ר' יצחק: אז עכט וויל יעדע ווייב אז ער זאל זיין א תלמיד חכם. ס'איז געוואנדן לויט ווי דו זאגסט.

ר' יואל אשר: איז די שאלה:

1. צי דרבנן זאגן, מען קוקט נישט אויף איר – פאר דער טובה פון כלל ישראל, פאר דער טובה פון תורה, מעג יעדער איינער ווערן א תלמיד חכם. דאס קען זיין איין זאך, אז מען פייפט אן די ווייב.

2. אדער קען זיין, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט לגבי **"כופין"**, יעדער איד וויל דאך זיין א וואוילער איד, יעדע אידישע פרוי, אן אידישע מאמע וויל דער מאן זאל זיין א תלמיד חכם.

ר' יצחק: עכט ביי דה וועי, ביידע זאכן זענען דאס זעלבע.

ר' יואל אשר: נישט קיין גרויסער חילוק פון די צוויי טעמים, זיי קומען אלע אויס צו דעם זעלבן.

ר' יצחק: מ'נעמט איר אריין אינעם פיקטשער אדער נישט. מען נעמט איר נישט אריין, צו זאגן אז זי וויל איז נישט אריינגעקומען אין דער פיקטשער במחילה. ס'איז די זעלבע עקזעקט זאך, צו זאגן אז ס'איז זייער וויכטיג עונה, אבער נאך וויכטיגער איז צו לערנען.

חידוש: א ראיה פון רבי עקיבא אז אויף מער ווי דריי יאר דארף מען רשות

ר' יצחק: ביי דה וועי, **"שתים ושלש שנים"** איז אויך א שיעור, נישט אויף צען יאר. רבי עקיבא איז געגאנגען פאר צוועלף יאר, דאס איז שוין מער פון דער הלכה. דאס האט זי געדארפט מסכים זיין.

ר' יואל אשר: שטייט ערגעץ אז זי האט געדארפט מסכים זיין? יא, ער האט געזאגט **"שלי ושלכם שלה הוא"**, ווייל זי איז מסכים געווען.

ר' יצחק: ס'מוז זיין אז זי איז מסכים געווען.

ר' יואל אשר: אוודאי. ניין, איך זאג, ווען ער האט געזאגט **"שלי ושלכם שלה הוא"**, הייסט עס אז זי איז מסכים געווען, כדומה, ווייל ווען נישט איר וואלט ער עס נישט געקענט טוהן. אט זעט מען טאקע פון דא אז כאילו ווען זי לאזט נישט וואלט ער נישט געקענט, ממילא קומט איר קרעדיט. אויב קען ער איר מונע זיין, קומט איר נישט אזוי פיל קרעדיט. אקעי.

הלכה ג': חתונה האבן מיט מערערע פרויען און דער חשבון פון עונה

ר' יצחק: "נושא אדם כמה נשים אפילו מאה".

ר' יואל אשר: "בין בבת אחת בין בזו אחר זו". יא, און דא האט א מאן דאס רעכט – א פרוי איז איסורא בעיא, ס'איז דא אזא זאך ווי אשת איש – אבער א מאן קען נעמען מערערע פרויען, **"אפילו מאה".**

ר' יצחק: לגבי זיין חיוב צו זיין ווייב, זאגט ער דא,

ר' יואל אשר: אבער לכאורה איז דאך דא א פראבלעם, ווייל אויב יעדער מאן איז מחויב צו זיין ווייב מצות עונה, איז דאך דא א פראבלעם: ער קען טאקע נעמען מערערע ווייבער, אבער ער דארף דאך געבן יעדער איינער עונה! זאגט דער רמב"ם אזוי: א מענטש מעג נעמען מערערע נשים, אפילו מאה. סיי בבת אחת, אזוי ווי מיר האבן געלערנט אז אויב בבת אחת, איז זיכער אז קיינער קען נישט האבן קיין טענות, ווייל בשעת זי האט חתונה געהאט, האט אין דער זעלבער צייט יענע חתונה געהאט. אבער זה אחר זה, ער טייטשט: "איך האב געמיינט איך בין די איינציגסטע, מארגן דיסקאוואר איך ער האט מקדש געווען נאך איינס."

ר' יואל אשר: אזוי, ווי קענסטו נעמען נאך? **"ואין אשתו יכולה לעכב"** זאגט ער.

ר' יצחק: ניין, אז אפילו אזוי מעג ער.

ר' יואל אשר: מיר האבן שוין געהאט איינמאל דעם בבת אחת וועגן שבע ברכות, צי מ'דארף מאכן פאר יעדן שבע ברכות. אמת, מען דארף מאכן. יא, **"בין בזו אחר זו"**,

ר' יצחק: "ואין אשתו" בקיצור, דארט איז אן אנדער הלכה, לכאורה דא מיינט עס דאס.

דער תנאי פון שאר כסות ועונה און וואוינען אין באזונדערע חצירות

ר' יואל אשר: נעמען נאך א פרוי, **"ואין אשתו יכולה לעכב"**, דאס ווייב קען נישט האבן קיין טענות. גוט. אבער **"והוא שיהיה"**, אבער זיין מצוה פון שאר כסות ועונה איז פאר יעדן איינעם. **"והוא שיהיה יכול ליתן שאר כסות ועונה כראוי לכל אחת ואחת"**, ער זאל געבן פאר יעדן איינעם

ר' יצחק: די שיעורים פון שאר כסות ועונה.

ר' יואל אשר: זייער גוט. זאגט דער רמב"ם נאך א הלכה, אבער זע נאך א הלכה, אז ער קען זאגן פאר דער פרוי: "איך וויל נעמען נאך א ווייב." אבער אזוי ווי מיר האבן פריער געלערנט, אז ער קען נישט צווינגען פאר זיין ווייב אריינצונעמען נאך מענטשן אין דער דירה. א פרוי קען זאגן: "איך וויל נישט די און די מענטשן האבן געלערנט איינער זאגט "כולכן מקודשות לי", קען ער נעמען הונדערט,

ר' יצחק: פערציג.

דער חילוק צווישן "בבת אחת" און "בזו אחר זו"

ר' יצחק: ער רעדט...

ר' יואל אשר: לגבי זיין חיוב צו זיין ווייב. זאגט ער דא, אבער לכאורה איז דאך דא א פראבלעם, ווייל אויב איינער נעמט, אויב איינער האט א... אויב יעדער מאן איז מחויב צו זיין ווייב מצות עונה, איז דאך דא א פראבלעם: ער קען טאקע נעמען מערערע ווייבער, אבער ער דארף דאך געבן יעדן איינעם עונה. זאגט דער רמב"ם אזוי: א מענטש מעג נעמען מערערע נשים, **"אפילו מאה"**, סיי **"בבת אחת"**, אזוי ווי מיר האבן געלערנט **"כולכם מקודשות לי"**, ער קען נעמען הונדערט, יא.

ר' יצחק: וואס איז דער אונטערשייד?

ר' יואל אשר: אזוי ווי אנשטאט טוהן אין ריטעיל טוט ער האלסעיל?

ר' יצחק: ניין, ניין, איך מיין אז דא מיינט ער, יא, אבער דא מיינט ער לכאורה, אז זאלסט זיך נישט זאגן אז אויב בבת אחת, איז זיכער אז קיינער קען נישט האבן קיין טענות, ווייל בשעת זי האט חתונה געהאט, האט אין דער זעלבער צייט יענע חתונה געהאט. אבער זה אחר זה, ער טייטשט: "איך האב געמיינט איך בין די איינציגסטע, מארגן דיסקאוואר איך ער האט מקדש געווען נאך איינס."

ר' יואל אשר: אזוי, ווי קענסטו נעמען נאך? **"ואין אשתו יכולה לעכב"** זאגט ער.

ר' יצחק: ניין, אז אפילו אזוי מעג ער.

ר' יואל אשר: מיר האבן שוין געהאט איינמאל דעם בבת אחת וועגן שבע ברכות, צי מ'דארף מאכן פאר יעדן שבע ברכות. אמת, מען דארף מאכן. יא, **"בין בזו אחר זו"**,

ר' יצחק: "ואין אשתו" בקיצור, דארט איז אן אנדער הלכה, לכאורה דא מיינט עס דאס.

דער תנאי פון שאר כסות ועונה און וואוינען אין באזונדערע חצירות

ר' יואל אשר: נעמען נאך א פרוי, **"ואין אשתו יכולה לעכב"**, דאס ווייב קען נישט האבן קיין טענות. גוט. אבער **"והוא שיהיה"**, אבער זיין מצוה פון שאר כסות ועונה איז פאר יעדן איינעם. **"והוא שיהיה יכול ליתן שאר כסות ועונה כראוי לכל אחת ואחת"**, ער זאל געבן פאר יעדן איינעם

ר' יצחק: די שיעורים פון שאר כסות ועונה.

ר' יואל אשר: זייער גוט. זאגט דער רמב"ם נאך א הלכה, אבער זע נאך א הלכה, אז ער קען זאגן פאר דער פרוי: "איך וויל נעמען נאך א ווייב." אבער אזוי ווי מיר האבן פריער געלערנט, אז ער קען נישט צווינגען פאר זיין ווייב אריינצונעמען נאך מענטשן אין דער דירה. א פרוי קען זאגן: "איך וויל נישט די און די מענטשן

ר' יצחק: קומען אין דער דירה."

ר' יואל אשר: ממילא... א צווייטע פרוי לכל הפחות "**ואינו יכול לכוף אותן לשכון בחצר אחת**", מ'האט דא אפילו מער ווי א דירה, אפילו אין דער חצר קען ער נישט צווינגען. אפשר דארט אויך איז דאך... "**אלא כל אחת ואחת לעצמה**", טייטשט, זייער אינטערעסאנט, דא ביי זה אחר זה רעדט מען, יא? די פרוי זאגט: "דאס וואס איך נעם נאך א ווייב, האסטו נישט דאס רעכט מיר מעכב צו זיין, אבער דו האסט חתונה געהאט, האסט מיר געגעבן דעם מדור, איך וויל נישט נאך פרויען." זי קען פאדערן וואו צו ווואוינען און נישט צוזאמען.

ר' יצחק: זי קען ווואוינען ערגעץ אנדערש. יא.

ר' יואל אשר: זייער גוט. סאו בעיסיקלי, דאס אליין ניוטראלייזד דאס אנדערע רעכט. יא? און די מינוט, איינער וואס קען קויפן אסאך חצירות...

ר' יצחק: ער האט אסאך געלט, יא, ער דארף זיין א גביר. ער דארף עניוועיס, ויהי ידו משגת כמספקם. ער דארף זיין א גביר, און נישט אז ער איז בכלל אז אינו יכול. אינו יכול טאר ער טאקע נישט, כאילו ער טאר נישט מדין שאר כסות ועונה.

ר' יואל אשר: ניין, בחצר אחת איז דאך שוין מער, ס'איז אזוי ווי ער דארף האבן עקסטערע האוסהאלדס, נישט פשט אז ער קען האבן א ריזיג הויז און יעדער איינער

ר' יצחק: זאל האבן א צימערל. וואטעוועור חצר אחת מיינט.

ר' יואל אשר: איז אן אנדער

ר' יצחק: זאך וואס דאס פונקטליך מיינט, אבער דאס ווארט איז אז דאס איז מדין שאר כסות ועונה. א מענטש איז מחויב צו זיין ווייב איר צו קענען אויסהאלטן. אויב נעמען נאך איינס וועט מאכן אז ער קען איר נישט געבן שאר כסות ועונה, פשט שאר כסות ועונה זאגט ער אז ער קען נישט נעמען נאך א ווייב, דאס איז דאך דער טייטש. יא.

חידוש: היתר מאה רבנים אין היינטיגע צייטן קענן דעם דין פון שאר כסות ועונה

ר' יצחק: און ס'קען זיין אז היינט וואס איז נישט דער מנהג, איז זיכער אז ס'איז אויך דאס כאילו איינער וועט זאגן, אפילו ער האט א היתר מאה רבנים – כ'וויל זאגן א חידוש, אוודאי דער היתר מאה רבנים אינקלוד שוין דאס אויך, אבער ס'קען זיין אז איינער וועט זאגן

ר' יואל אשר: אז היינט וואס איז

ר' יצחק: נישט דער מנהג צו נעמען צווי ווייבער, איז קלאר אז יעדער מענטש וואס האט חתונה איז כאילו ער זאגט צו פאר זיין ווייב אז זי וועט זיין זיין איינציגסטע. סאו ער קען נישט זאגן: "כ'האב א היתר, ס'איז מתיר דאס", פארשטייסט? געווענליך וועט ס'איז נוגע איז טאקע נישט נוגע דאס. כ'וויל זאגן נאר אז דאס

ר' יואל אשר: איז דאך נאר אויף אן ענין אין עונה, אן עונה ניין,

ר' יצחק: שאר כסות ועונה, אלע דריי.

ר' יואל אשר: רייט, ס'איז אלע דריי, אבער כ'זאג נאכאמאל, וואס טרייסטו צו זאגן?

ר' יצחק: אז כ'זאג אז די הלכה וואס שטייט אז "**נושא אדם כמה נשים**", איז פשט אז נארמאל, אמאליגע צייטן וועט מענטשן פלעגן נעמען צווי ווייבער, וועט ער האט חתונה געהאט מיט איין ווייב האט זי געדארפט פארשטיין אז ער מעג נעמען נאך איינס, אבער יעצט פארשטייט זי דאך דאס נישט, איז כאילו, ס'איז דאך דא אזא זאך, א מענטש קען זאגן אז מ'וויל נישט אז

ר' יואל אשר: ווייל ס'העלפט נאר אויף דעם חרם דרבינו גרשום, אבער אויסער דעם דארף מען האבן עפעס אן אנדער זאך, א מחילה פון דעם ווייב אז זי

ר' יצחק: זאל מסכים זיין פאר נאך א פרוי.

ר' יואל אשר: סאו דער "**אין אשתו יכולה לעכב**" קען נישט העלפן פאר דעם. סאו דער היתר מאה רבנים קען זיין העלפט סיי אויף רבינו גרשום, סיי אויף דעם פראבלעם, אבער ס'איז שווער,

ר' יצחק: מ'דארף פרעגן וועג ס'איז נוגע

ר' יואל אשר: רעדט מען דאך וועג ס'איז שוין דא א מורדת, נאר מ'האט נישט געוואלט זאגן די מורדת וכדומה, אדער וועג מ'האט א פראבלעם מיט כופה זיין

ר' יצחק: צו

ר' יואל אשר: גט'ן.

ר' יצחק: אפילו איינער וועט טרעפן א היתר פון רבינו גרשום, דארף ער נאך אלץ האבן אויף לא יגרע.

ר' יואל אשר: אה.

ר' יצחק: זייער גוט. אויב נישט איז ער עובר אויף שאר כסות ועונה, לכאורה.

הלכה ד': דער שיעור עונה ביי מערערע ווייבער און די תקנה פון פיר נשים

צעטיילן די עונה לויט דער צאל ווייבער

ר' יואל אשר: זייער גוט. זאגט דער רמב"ם: "**וכמה היא עונתן?**" יעצט כ'האב געזאגט אז ער קען האבן מערערע ווייבער, וועסטו טראכטן אז אויב ער איז א רך וענוג וועט ער דארפן, אויב ער נעמט הונדערט ווייבער, אפילו מאה, וועט ער דארפן טוהן הונדערט מאל א טאג? זאגט דער רמב"ם: "**לפי מניינן. כיצד?**"

ר' יצחק: דא ווערט געוואלדיג שווער, ווייל ס'קומט אויס אז יעדעס מאל וואס ער האט חתונה ווערט ווייניגער די עונה. דארף מען פארשטיין וויאזוי ס'קען זיין.

ר' יואל אשר: אקעי, כ'וועל שוין האבן עפעס א מהלך. "**כיצד? פועל שהיו לו שתי נשים**",

ר' יצחק: א נארמאלער פועל איז דאך איינער וואס האט... יא, יא, צווי מאל א וואך.

ר' יואל אשר: צוויי מאל א וואך. איז צעטיילט מען זיין עקזיסטינג עונה וואס ער האט, די עקזיסטינג עונה וואס ער האט צעטיילט מען צווישן די צוויי ווייבער, טייטשט יעדער איינער האט נאר באקומען א האלבע עונה.

ר' יצחק: איז איינע האט באקומען,

ר' יואל אשר: ס'איז א פלא, א האלבע עונה,

ר' יצחק: איינמאל א שבת.

ר' יואל אשר: ס'איז א פלא, יא, ווייל זיי האבן דאך חתונה געהאט מיט א פועל, און זי האט עקספעקטעד פעמיים בשבוע, למעשה פארלירט זי האלב. און ביי אזוינע "**היו לו ארבע נשים נמצאת עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שבתות**". און ביי הונדערט איז איינמאל אין פיר יאר,

ר' יצחק: וואטעוועור. "**וכן אם היה מלח**",

ר' יואל אשר: איז א דרייוועור פון א שיף, און ער האט פיר ווייבער, און א מלח איז דאך נאר איינמאל אין זעקס חדשים. "**תהיה עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שנים**", איינמאל אין צוויי יאר.

ר' יצחק: יא, זעקס חדשים צעטיילט אויף די פיר קומט אזוי אויס.

דער חשבון פון פיר ווייבער און איינמאל א חודש

ר' יואל אשר: ס'איז א גרויסער חידוש. "**לפיכך צוו חכמים שלא ישא אדם יתר על ארבע נשים**", האבן די חכמים געזאגט אז מ'זאל נישט נעמען מער ווי פיר ווייבער. "**אף על פי שיש לו ממון הרבה**", אפילו ער האט אסאך געלט, און אלס שאר כסות איז נישט קיין פראבלעם, אבער עונה איז דאך יא אייביג א פראבלעם, "**כדי שתגיע להן עונה פעם אחת בחדש**". א געוועהנליכער מענטש, למשל א תלמיד חכם אדער די רעקאמענדעישאן איז איינמאל א וואך,

ר' יצחק: יא, אויך פועלים, רוב מענטשן זענען בערך איינמאל א וואך. ווייל למעשה אזוי זעט אויס, שבת. דער מינימום. ניין, ווייל רוב מענטשן זענען פועלים, רייט? רוב מענטשן זענען נישט

ר' יואל אשר: קיין גמלים חוץ לעיר. פועלים חוץ לעיר? ווייל פועלים בעיר איז דאך צוויי מאל א וואך.

ר' יצחק: רוב מענטשן זענען פועלים בעיר, יא.

ר' יואל אשר: נו, צוויי מאל א וואך.

ר' יצחק: אה, אקעי, איך ווייס נישט. אפשר דאס איז א... איך ווייס נישט פונקטליך.

ר' יואל אשר: פרעגסטו איך נישט צו טראכטן.

ר' יצחק: ס'איז עפעס א שיעור,

ר' יואל אשר: אדער ס'איז א נארמאלע נאמבער.

שמועס: פארוואס מעג די עונה פארקלענערט ווערן און די סתירה אין רמב"ם

ר' יואל אשר: די גאנצע הלכה איז מ'דארף עס פארשטיין, ווייל לאמיר זאגן אז די פרוי קען נישט מעכב זיין דעם מאן פון נעמען נאך א ווייב, אבער פארוואס קען זי נישט זאגן: "איך האב חתונה געהאט על דעת אז דו ביסט א פועל, און איך באקום מיין איינמאל א וואך, מיין צוויי מאל א וואך?"

ר' יצחק: דער תירוץ איז,

ר' יואל אשר: ס'קען זיין אז אין דעם דין אז די חכמים געבן דאס רעכט צו נעמען נאך א ווייב, ליגט אויך אז א מענטש איז נאר א מענטש. פארוואס זאל מען נישט זאגן אז ער דארף צושטעלן מער עונה?

ר' יצחק: ס'איז נישט קלאר, ס'איז צריך עיון א ביסל. מיט דער לומדות קען מען זאגן, אבער פראקטיש בלייבט שוואר.

ר' יואל אשר: און אויך אפילו דאס לשון איז א ביסל: "**והוא שיהיה יכול ליתן כראוי לכל אחת**". ס'האט דאך געזאגט "**כראוי לכל אחת**".

ר' יצחק: "**כראוי לכל אחת**" מיינט לויט נאכדעם וואס ס'גייט ווערן ווייניגער, אזוי מוז מען טייטשן.

ר' יואל אשר: סאו ס'זעט דא אויס עפעס אזוי ווי – וועסט עס נישט ליב האבן אבער, זעסט איך פראטעקט זיך, איך קען שוין ארויסלייגן דעם פאנצער – אז דער פרוי טוט נישט ווי אזוי שטארק דאס נישט זיין מיט דעם מאן, נאר דאס אז דער מאן איגנארירט איר אדער דער מאן וויל נישט זיין מיט איר. אבער איינמאל זי פארשטייט עס, אז אין זיין סיטואציע, טוט ער אויף א מסודר'דיגן וועג, ער טראכט פון איר גענוג אפט לפי המצב. ס'איז טייטש נישט נאר אז פיזיקל דארף זי באקומען... האט זי דאס רעכט, נאר דער ענין פון די אטענשאן, דער ענין אז ער איגנארירט איר נישט.

ר' יצחק: איני יודע, פארענטפערסט נישט די סתירה צווישן "**יכול ליתן**", און נאכדעם זאגט ער א מינוט שפעטער אז ס'ווערט ווייניגער.

ר' יואל אשר: טייטש ער טוט נישט... ער האט איר נישט יעצט מער פיינט ווי ער האט איר פיינט געהאט פאר'ן נעמען דאס נייע ווייב, ס'איז נאר אז פראקטיש האבן זיך זאכן געטוישט.

ר' יצחק: ס'איז לכתחילה פיינט געהאט פאר ער האט געגומען נאך א ווייב?

ר' יואל אשר: איך מיין, ניין, ניין, ער האט זיין רעכט, ער האט זיין רעכט.

ר' יצחק: וואס, איך בין אן אינציגער מאן? וואס נאר איין ווייב?

ר' יואל אשר: מ'דארף האבן דריי פיר. ער האט דאס רעכט. סאו ווילאנג ער איגנארירט איר נישט, נאר זי פארשטייט פון וואו ער קומט, אקעי. יא.

"צוו חכמים" קעגן "עצה טובה" אין דער גמרא

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם ווייטער: "**לפיכך צוו חכמים**".

ר' יצחק: אקעי, דאס איז דער ענין. יא. די "**צוו חכמים**" האסטו שוין געלערנט, יא? ער זאגט "**לפיכך**", ווייבאלד אז ס'ווערט ווייניגער, יא, דאס מיינט אז ווייבאלד אז ס'ווערט ווייניגער, זאל

מען האבן דעם מינימום, אבער דיין קשיא איז פונדעסטוועגן שוועד. די **"צוו חכמים"** איז א געוויסע עצה טובה פון די חכמים, שטייט אין דער גמרא אז ס'איז אן עצה טובה, דער רמב"ם רופט עס **"צוו חכמים"**, ס'איז אינטערעסאנט, הא? זע איך דא אין דער זייט.

ר' יואל אשר: און אין דער גמרא שטייט

ר' יצחק: ס'איז באופן אן עצה טובה? וואו בין איך?

ר' יואל אשר: רבונו של עולם. מ'דארף טאקע פארשטיין, ווייל וועז ס'איז אן עצה טובה קען א מענטש זאגן: "ווייסט וואס? איך וועל זיך אביסל מער אנשטרענגען, איך וועל נישט טוהן אן עונה איינמאל א וואך, איך וועל טוהן דריי מאל א וואך. וואס איז דער פראבלעם?" אבער איינמאל ס'שטייט **"צוו חכמים"**,

ר' יצחק: פארשטייסט וואס איך זאג? די גמרא זאגט: **"תנו רבנן עצה טובה קמשמע לן"**. און דער רמב"ם רופט דאס **"צוו חכמים"**. אבער זעט מען אז **"צוו חכמים"**

ר' יואל אשר: קען מיינען בתור עצה.

ר' יצחק: ניין, ווייל די גמרא זאגט עצה ווייל אז נישט וועט ער דארפן מאכן עונה צוויי מאל א טאג, צוויי מאל א וואך.

ר' יואל אשר: יא, דאס וואס איך זאג. וועז די גמרא זאגט עצה, קען א מענטש זאגן: "אקעי, איך הער דיין פראבלעם, אבער איך וועל טוהן מער ווי איינמאל א וואך עונה, ס'זאל זיין נאך א ווייב דא." דו וועסט דאך נישט,

ר' יצחק: דאס איז דאך דאס ווארט. האסט דאך נישט קיין כח, ס'איז א טרדה, העלאו. די גאנצע מצות עונה איז דא אסומד אז דער מאן האט נישט קיין כח. מ'זאגט אים: "דו מוזט גיין צו עונה", רייט? דאס איז דאך די ריעליטי. ס'הייסט, וועז ער האט אסאך ווייבער, וועט דאס זיכער ווערן די ריעליטי, רייט? זיי וועלן אים רודפ'ן: "נו, קום שוין", און אזויפיל לאה אי לאה טובה. זאגט ער: "אקעי, ווייסט וואס? לאמיר מאכן א נארמאלן סדר, יעדער איינער קומט איינמאל א וואך, דאס איז נאך נסבל, א נארמאלער מענטש קען דאס אויסהאלטן. מער פון דעם וועסטו נישט אויסהאלטן." דאס איז די איידיע.

שמועס: וואס איז דער דורכשניטליכער שיעור עונה פון א נארמאלן מענטש?

ר' יואל אשר: איך ווייס נישט. נו, נו.

ר' יצחק: איך רעד נישט דא קיין גרויסע בעלי תאוה'ס, מ'רעדט דא פון נארמאלע מענטשן. איינער איז א גרויסער בעל תאוה, הניחא נמי,

ר' יואל אשר: רעד איך נישט יעצט. אקעי, איך מיין נאר אז דו האסט מגדיר געווען א נארמאלן מענטש. אויב איינער וויל זיין א נארמאלער מענטש לפי קנה מדתך, וועסט ער.

ר' יצחק: נאכאמאל, פיר ווייבער האבן נארמאלע מענטשן,

ר' יואל אשר: וועסט פיר? וועסט פיר?

ר' יצחק: אבער עס שטייט דאך

ר' יואל אשר: פריער ביי נארמאלע מענטשן. ניין, עס איז א פלא. ניין, אבער... ניין, ס'איז נישט נארמאל צו האבן מערערע ווייבער. איך מיין, עט ליסט אין דעם וועג וויאזוי איך בין אויפגעוואקסן, אבער... אבער מיר האבן דאך געהאט צוויי מאל א וואך איז דאך זייער נארמאל, ער איז דאך פועלים שבעיר. ס'איז נישט איבערגעטריבן אזוי ווי פון בכל לילה. פעמיים בשבוע איז דאך זייער נארמאל. דא גייט מען אוועק אפילו פון פעמיים בשבוע צו איינמאל א וואך.

ר' יצחק: דאך אלץ א פלא. איך מיין אז א סטאטיסטיק פון נארמאלע מענטשן, איך רעד נישט פון אידן מיט זאכן, וועסטו זען אז די עווערידזש מאכן עונה איינמאל א וואך איז עס גאנץ שיין. אזוי האב איך געליינט אין די סטאטיסטיקס, דרך אגב.

ר' יואל אשר: מ'קען נישט טראסטן דאס. וואס איז,

ר' יצחק: דברי קולא צו זאגן פאר אנדערע מענטשן וויסאך מ'איז מתיר? ניין, דברי קולא אין ספעציפיקס, נישט קיין דברי קולא. איינמאל א וואך איז בערך א נארמאלער סדר. קוק עס נאך, וועסטו זען, רוב מענטשן אויב זיי טוען איינמאל א וואך האלט מען שוין גוט.

ר' יואל אשר: ניין, זאג אמאל, וועז דו ליינסט אזא מידיעם מיינט מען נעמט אלע עידזשעס און מען מאכט א מידיעם. ס'האט דאך צו טוהן מיט די לפי

ר' יצחק: המצב נאך דער חתונה. און די גמרא איז דאך אויך דא א מידיעם פאר אלע עידזשעס. איך פארשטיי נישט וואס דו זאגסט.

ר' יואל אשר: דאס איז אלעס. ניין, די גמרא גיט דאך א מינימום, אקעי. און נאכאמאל, זייער אסאך מענטשן גייען דאך, זיי האבן א תקופה וואס זיי זענען א רך וענוג, נאכדעם האבן זיי א תקופה וואס זיי זענען...

ר' יצחק: אבער די גמרא זאגט אויך אן עווערידזש.

ר' יואל אשר: נאכדעם וועסט ער א מלח.

אריינפיר צו הלכות נדרים אין עונה

ר' יואל אשר: נאכאמאל, וועז דו ליינסט אז א "מידיען" מיינט מ'נעמט אלע עידזשעס און מ'מאכט א מידיען, ס'האט דאך צו טוהן מיט'ן...

ר' יצחק: לפי המצב פון דער חתונה צו א מידיען פאר אלע עידזשעס. איך פארשטיי נישט וואס דו זאגסט.

ר' יואל אשר: די גמרא גיט דאך א מינימום. אקעי.

ר' יצחק: און נאכאמאל, נאכאמאל, נאכאמאל.

ר' יואל אשר: א...

ר' יצחק: מלח מיט א פתח ח'? "מלח" איז וועגן זאלץ, ווייל ער גייט אין א זאלציגן ים? איך ווייס נישט. א, אפשר איז עס מלשון מישן? ער מישט דאס וואסער? איך ווייס נישט.

אקעי, בקיצור, יעצט, זייער אינטערעסאנט, אזוי ווי מיר האבן געלערנט ביי שארה וכסותה איז דא אן ענין פון מדיר – המדיר אז

זי זאל נישט עסן, המדיר אז זי זאל נישט אנטוהן – איז דא אויך אן ענין פון מדיר וואס איז נוגע צו דער נושא פון עונה, און דאס גייען מיר יעצט לערנען. יא, שטימט?

הלכה ה': המדיר את אשתו אין עניני צניעות און מעשה שוטים

המדיר את אשתו שתאמר לאחרים דברי קלון

ר' יואל אשר: איך קען קוים ווארטן צו ליינען אין דער PDF: דער מגיד שיעור ברענגט ארויף א געדאנק אז מלח איז וועגן זאלץ. אסאך זאכן ברענגט ער נישט ארויף. **המדיר את אשתו שתאמר לאחרים מה שאמר לה,**

ר' יצחק: אויב איינער מאכט א נדר – יעצט גייט ער עס זיכער ברענגען.

ר' יואל אשר: האסט שוין געזאגט. אויב איינער מאכט א נדר צו זיין ווייב, יא, ער מאכט אויף איר א נדר, אזוי ווי מיר האבן נעכטן געלערנט, טייטש באיזה אופן מ'קען מאכן א נדר אויף דער ווייב, אז וואס? **שתאמר לאחרים,** זי מוז יא זאגן פאר אנדערע מענטשן, **מה שאמר לה,** די סיקרעטס וואס ער האט איר געזאגט, **או מה שאמרה לו מדברי שחוק וקלות ראש שמדבר אדם עם אשתו על עסקי תשמיש.** די דיבורים וועגן תשמיש, זאל פארציילן...

ר' יצחק: זאל פארציילן די...

ר' יואל אשר: אופן ההתנהגות פון שחוק וקלות ראש.

ר' יצחק: די פלערטינג, די פלערטינג. יא. דעמאלטס,

ר' יואל אשר: דאס וואס דער רמב"ם שפעטער זאגט ער זאל מרצה זיין זיין ווייב פארדעם.

ר' יצחק: ממ, אביסל מער פון דעם.

ר' יואל אשר: אקעי, אקעי. **הרי זה יוציא,** אויב ער הייסט איר זאגן אזעלכע זאכן, ער הייסט שערן מיט מענטשן זאכן וואס געווענליך איז זייער פרייוועט, **הרי זה יוציא ויתן כתובה,** וועט מען אים צווינגען אז ער זאל איר געבן א גט, און ער זאל געבן א כתובה. פארוואס? דאס איז נישט א זאך וואס מען קען פארלאנגען פון דער ווייב. א מאן קען פארלאנגען פון דער ווייב זאכן, אבער ער קען נישט פארלאנגען זאכן וואס זענען אבסורד אדער וואס זענען נישט אויסגעהאלטן.

שאין זו יכולה להעיז פניה, זי קען נישט האבן אזא עזות פנים, אזא חוצפה, אזא נישט-איידלקייט, צו פארציילן אנדערע מענטשן **דברי קלון,** זאכן וואס איז א בושה, וואס איז א קלון צו פארציילן פאר אנדערע מענטשן. היות אז וואטעוועור ס'איז בין איש לאשתו איז א קלון,

ר' יצחק: ס'איז א בושה צו זאגן פאר א צווייטן.

ר' יואל אשר: ס'איז א קלון, א בושה. ממילא...

חידוש: דער אמת'ער טייטש פון "בושה" און "עז פנים"

ר' יצחק: "דברי קלון" מיינט, איך מיין אז קלון טייטשט בושה אזוי, יא? בושה איז א... ס'הייסט, "עז פנים" למשל, ס'איז אינטערעסאנט: ביי אונז איז דא דער טייטש "עז פנים" ס'מיינט א מחוצף, אבער דא זעט מען אז עז פנים מיינט נישט מחוצף, עז פנים איז דער אפאזיט פון "מי שיש לו בושה".

"מי שיש לו בושה" מיינט וואס מיר רופן צניעות, יא? בושה איז נישט אזא שעמעדיגער; ס'איז א שכן פון שעמעדיג, אבער ס'מיינט עפעס אזוי ווי ער פארשטייט וואס געהערט צו זאגן פאר וועלכן פלאץ וכדומה. ער האט א געוויסע... אפשר דאס ווארט "איידלקייט", פארשטייסט וואס איך מיין? דאס ווארט בושה איז נישט אזוי שעמעדיגער, ס'איז אן אנדער סארט לעוול. און עז פנים איז אויך נישט קיין מחוצף. עז פנים מיינט אזוי ווי מ'זאגט "אין לו בושה", רייט? ער האט נישט קיין... ער שעמט זיך נישט צו רעדן אין פאבליק ענינים וואס באלאנגען אין דער בעדרום.

ר' יואל אשר: איך טראכט יעצט, ס'איז זייער אינטערעסאנט, ס'שטייט דארטן: **מגיד לאדם מה שיחו – אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידים לו לאדם.** דאס איז דער אייבערשטער **השוכן אתם בתוך טומאותם,** דער אייבערשטער טוט אן ענין פון קלון?

ר' יצחק: ניין, "מגיד להם" מיינט אז אפילו דאס דארף מען נאך אלץ זיך פירן אידיש, נישט פירן...

ר' יואל אשר: אבער איך מיין אז דאס איז...

ר' יצחק: אזוי ווי א קל וחומר וואס מ'האט געלערנט נעכטן, אז מ'האט געלערנט אז ער טאר נישט...

ר' יואל אשר: ער קען איר נישט מאכן זיין אזא פרוי וואס בארגט נישט די כלים, יא?

ר' יצחק: ווייל מ'וועט זאגן אז זי איז א שלעכטע. דא כל שכן וועט מען זאגן אז זי...

ר' יואל אשר: איז א נידריגע פרוי.

מתהפכת בשעת תשמיש און מעשה שוטים

ר' יואל אשר: וכן אם הדירה שתהיה מתהפכת בשעת תשמיש כדי שלא תתעבר, אז זי זאל מתהפך זיין בשעת תשמיש. ניין, "מתהפכת בשעת תשמיש" מיינט שלא כדרכה, אדער ער מיינט אז זי זאל טוהן זאכן אזוי ווי ס'שטייט אז פרויען טוען זאכן אז זיי זאלן נישט נתעבר ווערן?

ר' יצחק: ס'איז דא א שאלה אין דער גמרא. דער רמב"ם האט אזוי פארשטאנען. אין דער גמרא שטייט צוויי זאכן, דאס הייסט, ס'שטייט **ממלאה ומערה לאשפה,** עפעס אזא לשון, און ס'איז נישט קלאר הונדערט פראצענט וואס ער מיינט.

ר' יואל אשר: השחתת הזרע אזא, אדער איז דא אן ענין פון זי איז משחית זרע.

ר' יצחק: דער רמב"ם טייטשט אז ס'איז דא צוויי זאכן. וועלן מיר זען, כ'האב נישט אנגעהויבן צו זאגן דעם רמב"ם. דער רמב"ם טייטשט ס'איז דא צוויי זאכן: ס'איז דא **מתהפכת בשעת תשמיש**

כדי שלא תתעבר, וואס דאס זעט אויס אז זי האט א רעכט צו קענען האבן בעיביס. אויב א מאן פארסט א פרוי צו האבן בירט קאנטראל, עפעס אזא סארט בחינה, אזוי פארשטיי איך. **או שהדירה,** יא, די נעקסטע זאך איז ענליך צו דעם, אבער נישט כדי שלא תתעבר,

ר' יואל אשר: נאר **שהדירה שתעשה מעשה שוטים,** זאל טוהן אין ענין פון עונה מעשה שוטים, זאל טוהן מיאוס'ע זאכן, זאל טוהן עונה באופן פון מיאוס'ע זאכן. מ'דארף נישט קיין עקזעמפלס.

ר' יצחק: דער רמב"ם זאגט "נאריש".

ר' יואל אשר: אינטערעסאנט.

ר' יצחק: אקעי, זאכן וואס זענען שטות.

ר' יואל אשר: דברי שטות, משוגעת'ן וואס ער האט. **הרי זה יוציא ויתן כתובה.**

די פרוי'ס רעכט אויף קינדער אלס א חלק פון עונה

ר' יצחק: נא, אפשר מיינט ער סתם אז עס איז טאקע עניני שטות. אה, די גמרא זאגט, יא, אויף דעם איז דאך דא א שאלה: א פרוי איז דאך נישט מצווה אויף פריה ורביה, וואס גייט איר אן אז זי איז "לא תתעבר"? זאגט די גמרא אז זי וויל אויך קינדער. א פרוי, טאקע, כאילו מדין "שארה כסותה ועונתה" דארף מען געבן פאר דער ווייב קינדער, ווייל זי ווייל אז וועט זי וועט זיין אלט וועלן די קינדער נעמען קעיר פון איר. בקיצור, אזוי שטייט אין דער גמרא. אין דער גמרא שטייט...

ר' יואל אשר: זי האט א רעכט צו פאדערן א קינד.

ר' יצחק: יא.

ר' יואל אשר: אינטערעסאנט. און ס'גייט אריין בגדר "שארה כסותה ועונתה",

ר' יצחק: ווייל ס'איז דער פארט פון וואס א פרוי וויל. א פרוי וויל האבן קינדער.

ר' יואל אשר: רייט? ס'איז נישט קיין מצוה, זי זאל האבן א קינד וואס זאל איר משמח זיין אויף דער עלטער. ממילא, פארדעם קען זי פאדערן אז...

ר' יצחק: די עונה זאל זיין אויף אן אופן וואס זי קען האבן קינדער.

שמועס: וואס מיינט "מעשה שוטים" און דער כח פון צווינגען דורך א נדר

ר' יצחק: איך מיין אז די "מעשה שטות" קען מיינען ליטערעלי אז זי מאכט זיך נאריש. די גמרא זאגט: פיל אן וואסער, גיס עס אין דער אשפה. די שאלה איז, דאס איז א משל אויף פריה ורביה, אדער דאס איז א משל אויף עניני עונה?

ר' יואל אשר: דא רעדט מען וועגן עונה.

ר' יצחק: דער רמב"ם זאגט נישט א כלל אויף קידושין, אז א מאן קען נישט מאכן א נדר...

ר' יואל אשר: אז דו מוזט אייביג טוהן מעשי שטות. קען זיין, אבער דא זעט אויס אז אין עונה איז דא אזא זאך. ס'מאכט זיך אין עונה, היות אז ס'איז נישט דא, אזוי ווי ער זאגט, ס'איז נישט דא קיין סטאנדארדס, אזא ענין פון "דבר שבצינעה", איז דא מענטשן וואס זיי לאזן זיך עקספרעסן זייערע משוגעת'ן. ער קען איר בעטן א טובה, אבער אויב מאכט ער א נדר אז זי מוז טוהן דוקא באופן שטות און זי ווייל נישט, איז "יוציא ויתן כתובה" אזוי ווי יעדעס מאל.

זייער אינטערעסאנט: וועז א מענטש בעט פון זיין ווייב שטותים, אדער ער בעט זי זאל טוהן זאכן וואס איז נישט דער סטאנדארד, איז נישט "יוציא ויתן כתובה". אבער וועז ער טוט עס באופן נדר,

ר' יצחק: ס'טייטש ער פארסט זאכן אויף איר...

ר' יואל אשר: דוקא, ווייל דאס איז דער איינציגסטער וועג צו פארסן,

ר' יצחק: דורך א נדר, דא צווינגט ער איר.

ר' יואל אשר: אבער לאמיר זאגן, א מאן איז פיזיקלי, ער צווינגט זיין ווייב, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט "המענה את אשתו". ס'איז אן איסור, אבער "יוציא ויתן כתובה"? דאס איז אן אנדער פאל.

ר' יצחק: דאס איז אן אנדער זאך. מיר מאכן נישט היינט אזויפיל נדרים. מ'האט אמאל געציילט, און דאס איז געווען...

ר' יואל אשר: דאס איז געווען דער אלימות וואס מענטשן פלעגן ניצן, אדער עט ליסט אין די גמרא'ס.

ר' יצחק: ווייל פון נדרים האט יעדער איינער מורא.

ר' יואל אשר: א נדר איז... יא, איך טראכט ס'איז נאר געווען אזוי...

ר' יצחק: צווישן די תלמידי...

ר' יואל אשר: חכמים און די נערדס.

ר' יצחק: וויאזוי צווינגען זיי איינעם? מיט מאכן א שטארקן נדר, דער בולי, נישט מיט זיינע הענט. דאס איז געווען אנגענומען אז מ'טוט אזוינע זאכן.

ר' יואל אשר: יא, אבער נדרים איז געווען א חלק פון דער לייף. מיר פירן זיך נישט אזוי היינט. אפשר טאקע א גוטע זאך מ'האט געסטאפט צו טוהן אזעלכע שטותים.

ר' יצחק: אבער ענייווייס, זאגט דער רמב"ם אזוי, וואס טוט זיך מיט אזא הלכה? אבער ס'קען אויך זיין דאס טוט זיך ווייטער וואו זי קען זאגן: דו האסט נישט קיין רעכט צו מאכן "דברים המבזים אותי", עפעס אזוי, פארשטייסט?

ר' יואל אשר: מיט א נדר. וואטעוועך, באופן וואס דאס גייט, יא. ווארט, זאגט דער רמב"ם אזוי... אקעי, נאכדעם, סתם אזוי,

ר' יצחק: נאך א זאך איז, ער אסר'ט איר.

ר' יואל אשר: קען אויך פשט זיין, ס'קען זיין אז מדיר איז אייביג מער א לאנג-טערם זאך. א מענטש בעט אמאל א שטות, אקעי, ער האט א שווערע צייט, זי וועט קומען צום רב זאגן, לאז עס אים

אריבערגיין, ער גייט דורך א שוועדע צייט, שיק אים אויף וואקעישאן פאר א וואך. "המדיר את אשתו" איז דאך שוין... מ'גייט דא ארויפלייגן א נייעם חיוב, וואס לכאורה אויך מ'קען זאגן נישט פאר שלשים יום, נאר מדיר את אשתו לאנג-טערם. איך גלייב אז די אלע זאכן, אז מ'טוט אויף א קורצער צייט, אפשר וועט מען נישט זיין יוציא ויתן כתובה.

הלכה ו': המדיר את אשתו מתשמיש המיטה

דער שיעור פון "שבת אחת"

ר' יצחק: אקעי, איז אזוי. וואס איז אויב ער איז אינגאנצן מדיר?

ר' יואל אשר: המדיר את אשתו מתשמיש המיטה, ער מאכט א נדר אז זי זאל נישט קענען האבן מיט אים תשמיש המיטה, גייט עס דאך קעגן דער מצוה פון עונה. איז ווי לאנג גיט מען אים צייט זיך אויסצוטשוכענען פון זיין שטות? **שבת אחת ממתינין לו,**

ר' יצחק: איינמאל א וואך.

ר' יואל אשר: איך האב געזען אין נדרים וואס מ'האט געלערנט, אז ס'איז דא שיעורים, רייט, ווי לאנג מ'גיט... אויך נעכטן האט מען געלערנט ווי לאנג מ'גיט צייט פאר א מענטש זיך... דארט האט מען געגעבן מער צייט, א גאנצן חודש עט ליסט. אבער מ'זעט דא זייער אן אינטערעסאנטן פשט דא, אז משוגענע זאכן, פאר א וואך צייט, א מענטש האט אמאל די רעכט וואנס אין א ווייל צו זיין משוגע פאר א וואך.

ר' יצחק: מ'גיט אים איין וואך. נישט קיין רעכט, אבער מ'קען נישט קומען הייסן געבן א גט אזוי שנעל. מ'רעדט דאך... ניין, פארוואס? ער האט זיך צו בארואיגן.

ר' יואל אשר: שבת אחת ממתינין לו. ס'קען זיין אז דער גדר פון שבת אחת איז ווייל שבת אחת לאזט ער אויס איין מאל. געווענליך טוט ער איין מאל א וואך, דא לאזט ער אויס די איין מאל. מ'לאזט אים אויסלאזן איין מאל. **יתר על כן,** אויב ווייל ער מער ווי דעם, **יוציא ויתן כתובה,** וועט מען אים צווינגען צו געבן א גט און געבן א כתובה, **או יפר נדרו,** אויב ער איז מפר...

הערה אויפ'ן לשון הרמב"ם "או יפר נדרו"

ר' יצחק: סתם אראפגערעדט, פונקט ווי אלע זאכן ביז יעצט. יא.

ר' יואל אשר: וואס האט מען געריעדט פריער?

ר' יצחק: "יפר" איז אן אינטערעסאנטער לשון. "יפר"? דארף זיין "יתיר נדרו". מיין איך ס'מיינט מתיר. ניין,

ר' יואל אשר: דאס רעדט זיך אז דער מאן האט געמאכט.

ר' יצחק: אוי, צו מתיר זיין זיין אייגענעם נדר? דער מאן האט געמאכט, איר מדיר געווען; ער קען נישט צעשטערן זיין אייגענעם נדר, ער דארף גיין צו א רב מאכן א היתר נדרים. א פאני לשון,

ר' יואל אשר: יפר נדרו. אקעי, אינטערעסאנט.

ר' יצחק: יא, ס'שטייט נישט דא קלאר.

דער דין פונעם מלה: דער חילוק צווישן אונס און צער פון א נדר

ר' יואל אשר: אקעי, זאגט דער רמב"ם: **ואפילו היה מלח שעונתו לששה חדשים,**

ר' יצחק: איי, דער מענטש זאגט: וואס ווארטסטו מיר נאר א וואך, איך האב עניוועי נאר עונה אין זעקס חדשים?

ר' יואל אשר: יא, אבער דאס וואס דו קענסט נישט טוהן ווייל דו ביסט אוועק, טוט מיר נישט וויי. אבער דאס וואס דו ווילסט נישט טוהן ווייל דו ביסט א רשע, דאס טוט מיר וויי. דאס זאגט דער רמב"ם: **ואפילו היה מלח שעונתו לששה חדשים, שכיון שנדר** – היות ער האט געמאכט א נדר, און די סיבה פארוואס ער גייט נישט זיין מיט איר איז נישט וועגן ער איז אויפ'ן ים, נאר וועגן דעם נדר, אדער עט ליסט אזוי גייט איר צו טראכטן.

ר' יצחק: ער שיקט איר א מעסעדזש פונעם ים?

ר' יואל אשר: פאר ער פארט ארויס! ער האט געטוהן עונה און ער לאזט זיך ארויס אויף דער נסיעה: כ'גיי נישט אהיימקומען נאך זעקס חדשים ארום...

ר' יצחק: דער בית דין לויפט אים נאך אויפ'ן ים? סטרעינדזש, גיי גיב א גט. **שכיון שנדר הרי ציערה ונתייאשה,**

ר' יואל אשר: האט ער איר מצער געווען און זי איז זיך מיאש.

ר' יצחק: "הנאת תשמישי אסור עליך לעולם ועד". זי איז דאך נתייאש, אפילו ווען ער קומט צוריק גייט ער נישט מאכן.

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, לייגט דער רמב"ם אריין.

ר' יצחק: יעצט פיינעלי האט דער רמב"ם דיסקאוועריד וויאזוי דער נדר גייט פונקציאנירן.

ר' יואל אשר: ער האט אבער אויך אביסל געזאגט אז דער איסור פון ביטול עונה איז...

ר' יצחק: קאנעקטעד מיט דעם צער האשה. לגבי דאס, באלד וועלן מיר זען שפעטער, לגבי דעם סעיף ז' וועט מען אנקומען...

וויאזוי איז מען מדיר (שבועה און נדר אויף תשמיש)

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם וויטער: **וכיצד מדירה?** זאגט דער רמב"ם, ווען מ'רעדט דא א גאנצע צייט וועגן מדיר, וויאזוי מאכט מען דעם נדר? ס'איז נישט אזוי פשוט, ווייל אסאך דיבורים גייען סתם אזוי נישט ארבעטן, ס'גייט נישט ווערן קיין נדר.

שבועה לשוא צוליב שעבוד

ר' יצחק: זאגט דער רמב"ם:

ר' יואל אשר: "ואם נשבע נשבע לשוא", פארוואס? **"מפני שהוא משועבד לה",** ער איז משועבד צו איר.

ר' יצחק: דאס הייסט, א מענטש קען נישט מאכן א נדר אויף יענעמ'ס זאכן, דאס איז לכאורה די סברא. יענעמ'ס זאך קען מען נישט אסר'ן, און דער תשמיש האיש באלאנגט פאר איר, ער האט דאך א חיוב.

ר' יואל אשר: ער ליגט ברשותה.

ר' יצחק: סאו ס'איז נישט זיינס אז ער זאל עס איר אסר'ן.

ר' יואל אשר: ס'איז אינטערעסאנט. יעדעס מאל ער טוט עס האט ער אזוי ווי משלם געווען חובתו. ער האט א מארגעדזש.

ר' יצחק: ס'באלאנגט פאר איר. אינטערעסאנט.

דער חילוק צווישן א שבועה און א נדר אויף זיין הנאה

ר' יואל אשר: יא. א מינוט, אבער סאו וויאזוי קען יא זיין א נדר? **"אמר לה הנאת תשמישך אסורה עלי"**, דאס איז נישט א שבועה, נאר דאס איז א נדר. **"ואסור לשמש"**. דעמאלטס טאר מען נישט משמש זיין, פארוואס? אויב ער זאגט "תשמישי" –

ר' יצחק: זאגט ער דירעקט אויף דער זאך וואס ער...

ר' יואל אשר: ער אסר'ט דעם תשמיש. דער תשמיש איז געווארן אסור, נישט ער איז געווארן אסור צו טוהן תשמיש. א נדר איז דאך אייביג אויף דער חפצא.

ר' יצחק: רייט. אדער א שבועה זיכער. אבער אויב ער מאכט א נדר, ער זאגט **"הנאת תשמישך אסורה עלי"**, פארקערט, ער אסר'ט זיך, רייט?

ר' יואל אשר: נישט ער אסר'ט אויף איר.

ר' יצחק: די הנאה וואס כ'האב פון...

ר' יואל אשר: ער אסר'ט אויף זיך די הנאה פון איר, די הנאה פון טוהן מיט איר תשמיש, **"הרי זה נדר"**, ארבעט עס יא דער נדר, ס'טייטש דער נדר איז חל.

ר' יצחק: ס'הייסט ווייל זי באלאנגט... ער האט נישט קיין... ער מאכט אויף זיין הנאה דעם איסור, נישט אויף איר הנאה. רייט.

פארוואס דער חיוב עונה איז נישט מבטל דעם נדר

ר' יואל אשר: און דעמאלטס, **"ואסור לשמש"**. פארוואס? פארוואס זאל מען נישט זאגן אז ער איז דאך מחויב? ווייל למעשה דער נדר איז חל געווען.

ר' יצחק: קודם כל רייט, ס'איז דא א כלל אז א נדר איז חל אפילו אויף א מצוה, אויף א נדר איז נישט דא די הלכה פון **"מושבע ועומד מהר סיני"**, ווייל אזוי ווי דער רמב"ם איז מסביר אין הלכות נדרים, אז א מענטש זאגט "נודר הנאת מצה עלי", אויך טאר ער נישט עסן מצה, ס'הייסט ער דארף מתיר זיין זיין נדר, מ'גיט אים פעטש וכו', אבער עס ארבעט דער נדר. און ממילא דא זאל מען זאגן האב תשמיש? ניין, מ'קען נישט. **"אין מאכילין את האדם דבר האסור לו"**, ס'איז דאך אסור. ממילא האט ער געמוזט געבן א גט אדער מתיר זיין זיין נדר.

ר' יואל אשר: ס'איז זייער ענליך צו וואס מ'האט געהאט פריער. אויב א קאנדישאן, אויב זי זאגט: "על מנת שתבוא על אביך", קען מען נישט צווינגען דעם אביך צו טוהן אן איסור. מה שאין כן אויב זי זאגט מיט א תנאי, דארט האט דער רמב"ם געזאגט...

ר' יצחק: אקעי. און דא דאס ווארט מער, איך מיין דאס איז א דין אין הלכות נדרים מער אזוי ווי. דאס הייסט, ס'איז דא אזא זאך –

ר' יואל אשר: א מענטש קען אויסקלויגן די סיסטעם.

ר' יצחק: קען נישט זיין **"נשבע על מה שכתוב בתורה"**, און גיי איך מאכן א נדר. א נדר קען מען מאכן, פארוואס? ווייל ער מאכט נישט דעם נדר אויף דער זאך. אויב ער מאכט, דא קען ער נישט, אויף דער זאך וואס באלאנגט שוין פאר איר קען ער נישט, ווייל ס'איז נישט זיינס. אבער דאס איז א הנאה וואס איז זיינס –

ר' יואל אשר: הגם דאס איז א חיוב.

ר' יצחק: ער האט א חיוב צו מאכן די הנאה כאילו. ביי דע וועי, דא זעט מען ער קען נישט זאגן כ'וועל מאכן תשמיש אן הנאה, רייט? דאס איז נישט אזא זאך. סאו, הנאה מיינט נישט א פלעזשור, עס מיינט אזוי ווי דער שימוש. ער קען נישט, וואס באלאנגט פאר אים קען ער אסר'ן, און יעצט כאילו דער חיוב איז א זייטיגע זאך. און מ'קען נישט, איי זאל מען אים פארסן? מ'קען נישט, מ'פארסט נישט א מענטש צו טוהן אן עבירה. איז בלייבט עס סטאק, ממילא איז ער יוציא.

הלכה ז': דער איסור לאו פון מונע זיין עונה און דין חולה

פארוואס ווערט דער לאו דערמאנט נאר ביי עונה?

ר' יואל אשר: "אסור לאדם למנוע אשתו עונתה".

ר' יצחק: דא קומט אויס אן אינטערעסאנטע זאך.

ר' יואל אשר: דא גייט ער רעדן די מצוה.

ר' יצחק: יא. פארוואס האט ער עס נישט געזאגט פריער? בפשטות, אויך **"שארה לא יגרע"**, פארוואס נאר אויף עונה איז דא אן איסור? וואס האט ער דא דערמאנט?

ר' יואל אשר: אה, א גוטע שאלה. מ'האט געקענט זאגן אויף שארה און כסותה אויכעט, אז אויב טוט איינער סתם מונע זיין לצערה.

ר' יצחק: אפשר איז נישט, נו, כ'ווייס נישט. לאמיר זען. אה, ער זאגט אז אין ספר המצוות שטייט טאקע אז אין הכי נמי. קען זיין. אפשר דאס איז מער נפוץ.

ר' יואל אשר: כ'ווייס נישט. ס'קען אויך זיין אנדערש, ווייל מיר האבן דאך אויך געלערנט אז אויף שארה כסותה וועט קענען העלפן מחילה, וואס ער איז דעמאלטס נישט עובר דא אויף **"לא יגרע"**.

ר' יצחק: א תנאי, דאס איז א תנאי. מחילה העלפט אויף עונה, ער קען מתנה זיין. אקעי.

ר' יואל אשר: סאו וואס האט עס צו טוהן? לאמיר עס נישט מאכן. איז דער לשון אז ס'איז שוואכער כאילו ווייל ס'איז נאך דאך תלוי ביי מענטשן, מה שאין כן...

ר' יצחק: אזוי ווי א שם ממון, אקעי.

ר' יואל אשר: באט פארוואס? ניין, וועגן דעם זאגט ער עס דא, ווייל דא איז א שטערקערער איסור מער.

ר' יצחק: יא. ס'בלייבט אלעמאל.

דער תנאי פון "כדי לצערה"

ר' יואל אשר: אקעי. **"אסור לאדם למנוע אשתו עונתה"**. א מאן טאר נישט מונע זיין פון דער פרוי דעם זכות וואס זי האט, לויט די אלע שיעורי עונות וואס מ'האט דא געזעדט. **"ואם מנע"**, אויב האט ער נאר מונע געווען, **"כדי לצערה"**, דא לייגט דער רמב"ם צו זייער וויכטיגע ווערטער, ס'טייטש, אויב די מניעה איז וועגן אנדערע סיבות, אזוי ווי מ'האט געלערנט וועגן ער ארבעט ווייט און אזוי ווייטער, אפילו ער האט נישט קיין רעכט, אדער אפילו אפשר אנדערע סיבות, אבער וועז די סיבה איז כדי לצערה, איר צו אוועקנעמען דעם זכות וואס זי האט, אינטערעסאנט. ניין –

ר' יצחק: כדי לצערה איז מער ווי אוועקנעמען דעם זכות, ס'איז כאילו ער איז ברוגז אויף איר, ער וויל זי זאל די וואך האבן א שלעכטע וואך, כ'ווייס וואס דא... יא.

ר' יואל אשר: **"עבר בלא תעשה"**, ס'שטייט אין רמב"ם וועז טוט ער אז...

ר' יצחק: עס איז גאר לצערה? אבער דאס איז דאך ודאי מסיק לצערה, לצערה מיינט אז ער איז צעקריגט מיט איר, עפעס אזוי, ער וויל איר אפטוהן. רייט.

ר' יואל אשר: נישט וועגן ער האט נישט קיין כח, נאר ער האט דא כח און ער האט חשק, אבער ער וויל עס נישט טוהן ווייל ער האט די פאר...

ר' יצחק: און אויך לאפוקי אזוי מ'קען רעכטן וועגן דעם, אפילו אופנים וואס ער האט נישט קיין רעכט, יא, ער זאגט **"אסור לעשות עצמו מלח"**, איך ווייס וואס, אבער אויב ער האט עס יא געטוהן, האט ער עובר געווען אויף דיני חושן משפט –

ר' יואל אשר: אבער נישט אויפ'ן לאו. שפעטער וועט מען אויך זען וואס, עס איז זייער האקעל וועז ער זאגט וועז לצערה און וועז ממש ער קען נישט, אקעי.

ר' יצחק: מ'וועט שפעטער זען.

א חולה אדער תשש כחו: זעקס חדשים וואַרט-צייט

ר' יואל אשר: **"שנאמר שארה כסותה ועונתה לא יגרע"**. זאגט דער רמב"ם, אבער **"ואם חלה או תשש כחו"**, אבער אויב די סיבה וואס ער טוט עס נישט איז וועגן ס'איז תלוי אין כחו און בריאות מלאכתו, וואס מ'האט פריער געלערנט –

ר' יצחק: **"ואינו יכול לבעול"**,

ר' יואל אשר: ער קען נישט, איז **"ימתין ששה חדשים"**, זאל ער וואַרטן זעקס חדשים **"שמא יבריא"**. מ'זעט דא נאכאמאל אז זעקס חדשים איז דער מינימום.

ר' יצחק: דער מעקסימום. דאס הייסט, דער מינימום, וואטעווער יו קאל איט.

ר' יואל אשר: די גרעסטע עונה וואס קען זיין.

ר' יצחק: ס'איז עט ליסט ששה חדשים מוז זיין.

ר' יואל אשר: רייט. **"שאין לך עונה גדולה מזו"**, דאס איז דער... ווייניגער פון דעם קען נישט קיינער טוהן.

ר' יצחק: **"ואחר כך"**,

ר' יואל אשר: נאכדעם איז אזוי: טוט ער עס נישט לצערה, ער טוט עס ווייל ער האט נישט קיין כח, איז **"או יטול ממנה רשות"**, אדער דארף ער נעמען פון איר רשות, און אויב זי איז מוחל דעמאלטס קען ער בלייבן ווייטער מיט איר, און ס'זעט אויס דעמאלטס אז ער איז נישט עובר דאן אויף **"לא יגרע"**. זי איז מוחל. ס'הייסט נאר אזוי ווי אן אונס, אזוי ווי איינער וואס טוט אן עבירה באונס.

ר' יצחק: יא, ער האט רשות.

ר' יואל אשר: איך פארשטיי נישט. אקעי, יא, רשות מיינט אז ס'איז נישט מצער, ס'איז נישט לצערה. **"או יוציא ויתן כתובה"**,

ר' יצחק: ס'זאגט אז זי איז די בעסטע צו בלייבן חתונה געהאט אפילו אזוי.

ר' יואל אשר: אויב זי ווייל נישט געבן רשות דארף ער צו זיין **"יוציא ויתן כתובה"**.

ר' יצחק: דא זעט מען וואס מ'האט געזאגט פריער, אז עונה איז אזוי ווי א קאנדישאן, אמת אזוי ווי ביי שארה וכסותה האט מען געהאט אן ענליכע זאך אזוי ווי מ'זאגט, אבער ער קען נישט, אפילו ס'איז נישט זיין שולד, ער האט גארנישט געטוהן שלעכטס, אבער ער קען נישט, ער קען נישט, אבער דעמאלטס גיט מען אים –

ר' יואל אשר: זעקס גאנצע חדשים צו ווארטן.

ר' יצחק: יא, סאו אוו קארס ניין. ס'איז זייער גוט.

הלכה ח': דיני מורדת און די טענה פון "מאסתיהו"

דער מהות פון א פרוי'ס חיוב און די הגדרה פון א מורדת

ר' יצחק: יעצט גייט מען לערנען, וויבאלד ס'איז דא אן ענין פון עונה, גייט מען לערנען בעקווארדס וואס זי וויל נישט.

ר' יואל אשר: וואס איז אויב זי וויל נישט?

ר' יצחק: זי איז נישט עובר אויף א לאו.

ר' יואל אשר: אבער וואס איז איר עבירה?

ר' יצחק: וואס איז איר זאך?

ר' יואל אשר: ס'איז ערגער מיט דעם.

ר' יצחק: ס'טייטש, ס'איז ערגעץ איינס די זעלבע זאך.

ר' יואל אשר: זיין פגם איז, ער טוט נישט זיין חוב.

ר' יצחק: איר פגם איז אז זי איז מורד.

ר' יואל אשר: אז זי איז מורד קעגן, ער האט איר קונה געווען, זי גייט אקעגן, וואטעווער, זי איז א רעבעל.

ר' יצחק: זי האט אויך דא א חיוב.

ר' יואל אשר: ס'איז סאטש אן אבוויעס חיוב, אז מ'דארף נישט אויף דעם קיין פסוק אפילו, עפעס אזוי. יא, אבער ס'איז אויך אינטערעסאנט, ווייל מורדת איז אן ענין פון א מרידה אין אזוי ווי א מורד במלכות, א מרידה אין דער אטאריטי. איז דא עפעס א

געוויסע אטאריטי, אז דער מאן האט א רעכט און זי דארף אייביג זיין אוועילעבל?

ר' יצחק: ס'טייטש, ס'איז דאך נישט די זעלבע דער חיוב פונעם מאן און דער חיוב פון דער פרוי. **"היא הנקראת מורדת"**. און וואס טוט זיך אבער וועז א פרוי איז מונע בעלה מתשמיש המטה? איז אזוי: **"האשה שמנעה"**, קודם זאגט דער רמב"ם אזוי ווי א ווארט, זאלסט וויסן, אז ס'שטייט אין דער גמרא מורדת, מיינט עס דאס, ווייל דעמאלטס אויף דעם איז דא א שאלה. ס'זענען געווען וואס האבן געזאגט מורדת מיינט מורדת ממזונות וכולי, ממעשה ידיה. זאגט דער רמב"ם, מורדת וואס איך רעד, טייטש מונע בעלה מתשמיש המטה –

ר' יואל אשר: יא? **"היא הנקראת מורדת"**. דאס מיינט, זי מאכט א מרידה אין דעם –

ר' יצחק: אין דעם מאן.

די טענה פון "מאסתיהו" און כפיית הגט לשעתו

ר' יואל אשר: יא? און וואס טוט מען וועז א פרוי טוט דאס, וועז א פרוי איז מונע בעלה מתשמיש המטה? **"ושואלין אותה מפני מה מרדה"**. פרעגט מען איר, פארוואס האסטו געטוהן דעם מעשה מרידה?

ר' יצחק: אהה.

ר' יואל אשר: איז דא אזא גרויסער חילוק: **"אם אמרה"**, אויב זאגט זי אז די סיבה פארוואס איך טו עס איז ווייל איך האב נישט קיין ברירה, זי איז אזוי ווי מוכרח, **"מאסתיהו"**, איך האב מיך ממאס געווען, **"ואיני יכולה להבעל לו מדעתי"**. דעתי מיינט מרצוני, איך קען מיך נישט ברענגען עס צו טוהן. יא? אהה. דעמאלטס ווערט זי אויס, דעמאלטס קוקט מען איר נישט אן ווי א מורדת, סתם אזוי, ניין ניין –

ר' יצחק: זאגט דער רמב"ם מורדת, זי איז דאך יא א מורדת.

ר' יואל אשר: אבער דעמאלטס איז וואס? איז **"כופין אותו להוציא לשעתו"**.

ר' יצחק: מ'צווינגט אים איר צו געבן א גט. וואס טייטש לשעתו? לשעתו מיינט גלייך. ער באקומט נישט קיין טשענסעס, ס'איז נישטא קיין טשענסעס. טשענסעס איז וועז זי איז צעקריגט מיט אים, גיט מען איר טשענסעס אפשר שלום צו מאכן. אבער זאגט זי זי ווייל נישט, נא פראבלעם, גיי אהיים.

ר' יואל אשר: לחיים ולשלום, ס'איז נישט שייך דאס שידוך אזוי ווי.

שקלא וטריא: דער גדר פון "מאסתיהו" און "לפי שאינה בשביה"

ר' יצחק: זאגט דער רמב"ם:

ר' יואל אשר: **"לפי שאינה בשביה"**, דאס האב איך דאך נעכטן געלערנט שוין אויך, דער מאן קען נישט איינשפארן זיין ווייב אין א דזשעיל, **"שתבעל לשנוי לה"**. די פרוי איז נישט בשביה, אז זי זאל זיך מוזן פארסן צו זיך לאזן נבעל ווערן צו איינעם וואס זי האט פיינט. זי האט נישט ליב, זי האט נישט קיין... זי וואלט געוואלט –

ר' יצחק: אבער זי פילט מיט מיאוס. ניין, איך בין נישט מסכים. איך וויל זאגן קלאר. "מאוס עלי" מיינט נישט אז זי איז געפארסט. דער חילוק פון מיאוס און מורדת איז זיכער נישט אין רמב"ם, אויב נישט אז זי האט א תירוץ, א גוטן תירוץ אבדזשעקטיוו. זי האט גארנישט אבדזשעקטיוו. זי וויל נישט, זי האט אים נישט ליב.

ר' יואל אשר: ניין, אבער זי וויל נישט, זי וויל נישט אים אלס א מאן. אנדערש ווי שפעטער –

ר' יצחק: ער איז א גוטער מאן.

ר' יואל אשר: אבער זי דארף אים צו פיקסן זאל האבן א דראמא. דא איז נישט דא קיין דראמא זאגט ער.

ר' יצחק: רייט, איך זאג אז מענטשן מיינען אז "מאוס עלי" מיינט נעבעך זי איז סטאק. זי איז נישט סטאק. זי וויל נישט, איז נישט. מ'גייט איר נישט צווינגען, מ'גייט איר נישט געבן קיין כתובה, מ'גייט איר גארנישט געבן, ווייל ס'איז איר פאולט, זי האט געזאגט זי וויל נישט.

ר' יואל אשר: מ'קען דאך נישט פארסן חתונה צו האבן.

ר' יצחק: מ'פארסט איר נישט חתונה צו האבן, צו בלייבן חתונה געהאט. אבער דער קנין פון א ווייב –

ר' יואל אשר: איז דאך אנדערש ווי אלע אנדערע קנינים, ווייל ס'איז די איינציגסטע וואס זי איז אויך די מקנה, זי איז זיך מקנה, און זי איז דער קנין. אנדערש ווי א גארבעדזש בעג איז קיינמאל נישט, איך מיין כלים זענען קיינמאל נישט מורד, אבער זיי באלאנגען צו אים.

ר' יצחק: איך ווייס נישט אפילו אויב ס'איז אויס עוולה. דער חילוק פון מיאוס, מאסתיהו און מורדת איז נאר אז זי וויל בכלל נישט, און מ'פארסט נישט קיין פרוי צו בלייבן וועז זי וויל בכלל נישט. זי וויל בכלל נישט, קען זי גיין. נישט אז מ'קען, מ'פארסט אים, ווייל ס'טייטש מ'קען נישט, מ'זאגט פאר דעם מאן, וואס וויל מען טוהן? זי וויל נישט –

ר' יואל אשר: מוז ער איר גט'ן.

ר' יצחק: מוז ער איר גט'ן? אבער ער דארף נישט צאלן דערפאר גארנישט פאר דעם. **"כופין אותו להוציא"**, זאגט דער רמב"ם, **"ותצא בלא כתובה כלל"**.

ר' יואל אשר: סאו טעקניקלי דא האבן מיר יעצט דאס ערשטע מאל אז די פרוי איז די וואס קען באקומען... ס'איז דא א וועג וויאזוי א ווייב, א פרוי קען באקומען א גט, דורך זאגן:

המשך הלכה ח': דין מורדת ד"מאוס עלי" – כפיה לגט און פארלירן די כתובה

דער כח פון דער פרוי צו באקומען א גט און די סברא פון פארלירן די כתובה

ר' יצחק: זי וויל בכלל נישט, קען זי גיין. נישט אז מ'קען, מ'פארסט אים. מ'זאגט פאר דעם מאן: וואס זאל מען טוהן? זי וויל נישט.

ר' יואל אשר: מוזט איר גט'ן. מוזט איר גט'ן?

ר' יצחק: אבער דארפסט נישט צאלן גארנישט פאר דעם. **כופין אותו להוציא**, זאגט דער רמב"ם,

ר' יואל אשר: ותצא בלא כתובה כלל. סאו טעקניקלי, דא א מינוט איז דאס ערשטע מאל אז די פרוי איז די וואס קען באקומען... ס'איז דא א וועג וויאזוי א פרוי קען באקומען א גט, דורך זאגן **מאסתיהו**. הא? מ'האט נאכנישט געלערנט בכלל גט, אקעי. נאר וואס יא? וואס פארלירט זי יא? כתובה. כתובה איז דאך עפעס וואס שרייבט דער מאן.

ר' יצחק: ס'איז דאך עפעס וואס... הייסט אז זי באקומט נאר דורך דעם וואס דער בית דין גייט כופה זיין דעם מאן, רייט,

ר' יואל אשר: זי באקומט נישט דירעקט? רייט, רייט. זי האט די רעכט צו פאדערן דעם גט, און דער בית דין וועט אים כופה זיין. נאר וואס דען? זי גייט פארלירן די כתובה, ווייל די כתובה איז דאך עפעס וואס דער מאן גיט **כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה**, און דא איז זי די וואס איז איר נישט יארדע, זי גייט ארויס **בלא כתובה**.

בלאיותיה הקיימין און צוריקגעבן דעם מאנ'ס מתנות

נאר וואס יא? **ותיטול בלאיותיה הקיימין**. ער קען איר נישט אויסטוהן די וועש, די אויסגעניצטע וועש. ס'טייטש, איינמאל א יאר האבן מיר געלערנט קויפט מען וועש. ער דארף איר נישט קויפן יעצט קיין נייע וועש, אבער דאס וואס זי האט, בלייבט זי. [[#2]] **בין מנכסים שהכניסה לבעלה ונתחייב באחריותן**, פיין,

ר' יצחק: בלאיותיה מיינט אירע אייגענע זאכן, ס'איז דאך...

ר' יואל אשר: בלאיותיה מיינט נישט דוקא פון וועש, **בלאיותיה** מיינט אפגעווען אלקטע זאכן. פון וועלכע מיני זאכן? ס'טייטש געניצטע זאכן?

ר' יצחק: זאכן וואס זי האט געברענגט.

ר' יואל אשר: רייט. **בין מנכסים שהכניסה**, אה, **בלאיותיה**, די בלאות פון איר נדוניא וואס זי האט ארייגעברענגט. דא זאגט ער וועלכער מין נדוניא: סיי דאס וואס מ'קען אלס נכסי מלוג, און סיי דאס וואס מ'קען אלס נכסי צאן ברזל. **בין מנכסים שהכניסה לבעלה**, און דער בעל איז געווארן **נתחייב באחריותן**, און דאס הייסט נכסי צאן ברזל, **בין מנכסים** וואס דער מאן עסט נאר דערפון די פירות, און איז **לא נתחייב באחריותן**, וואס הייסט נכסי מלוג. ס'איז דאך... ס'הייסט,

ר' יצחק: וואס זי האט געברענגט, קען זי אהיימגיין דערמיט.

ר' יואל אשר: אבער פון דעם מאן נעמט זי גארנישט: **ואינה נוטלת משל בעלה כלום, ואפילו מנעל שברגלה ומטפחת שבראשה** וואס ער האט איר געקויפט,

ר' יצחק: שלקחן לה, ס'איז דאך... ס'הייסט זיין חיוב מן הדין שאר וכסות,

ר' יואל אשר: רייט, וואס מ'דארף קויפן יעדן יום טוב, וואס ווייטער? **פושטת ונותנת**. זי טוט עס אויס, זי גיט אים צוריק, יא. **וכן כל שנתן לה מתנה מחזרת אותו**, גיט זי אים צוריק, **שלא נתן לה על מנת שתיטול ותצא**.

ר' יצחק: אוי, גוט.

ר' יואל אשר: מ'דארף וויסן... וואס מ'דארף וויסן איז, וויפיל יאר, כ'מיין, אויב למשל צען יאר איז זי געווען א גוטע ווייב, ער קען יעצט צונעמען אירע שיך?

ר' יצחק: יא, זי האט עס געהאט, זי האט עס געהאט ביז יעצט, אבער ער האט עס נישט געגעבן א מתנה אז זי זאל עס האבן בתור א גרושה, וואס זי האט אליין געוואלט.

ר' יואל אשר: אוקעי, יא. זי האט געהאט ביז יעצט, ס'נישט קיין פראבלעם.

דער יסוד פון "ואיני יכולה" און די מבוכה אין היינטיגע צייטן

זא, אקעי, שוין, דאס איז אלעס, דאס איז אלעס וועט זי זאגט **מאסתיהו** און זי קען נישט. **ואיני יכולה** מיין איך איז דאס וויכטיגערע ווארט ווי **מאסתיהו**. דער רמב"ם האט אריינגעלייגט דאס ווארט **ואיני יכולה**.

ר' יצחק: ווייל כ'האב געזאגט, דאס ווארט דא איז נישט אז זי איז אן אונס, זי איז אן אונס ברצון, איט דאזעגט מעיק עני דיפערענס. די פוינט איז, זי האלט נישט דערביי. הא, א גוטן טאג.

ר' יואל אשר: ס'נישטא צו וועמען צו רעדן. זיין רעאליסטיש, יא? **ואם מרדה**, נא די זאכן זענען זייער ממש מציאות, וואס מאכט אסאך סענס. **ואם**, אבער זי זאגט נישט **מאסתיהו** און איך קען נישט. נאר וואס דען? **מרדה מתחת בעלה כדי לצערו**. און צו מצער זיין. איך האלט אז בזמן

ר' יצחק: הזה וואס כתובה מאכט נישט אויס פאר גארנישט, דארף מען אויכעט זאגן אז זי קען נישט האבן די קינדער. באט דאס איז מיין שיטה, שוין. **ואם מרדה**, ווייל פאר דעם דארף מען פארשטיין, ס'קען דאך זיין א מענטש, היינט, איך מעג דאס זאגן, היינט איז דא א גאנצע מבוכה, ווייל די פוסקים איז נישט יעדער איינער מסכים צו דעם רמב"ם. דאס איז די שיטת הרמב"ם והגאונים וואס מ'קען זען באלד, אז א מאוס עלי איז מען **כופין אותו להוציא**, ס'איז דא וועגן דעם א מחלוקת, וכו' וכו'. אבער על כל פנים, אזוי ווי דו זאגסט, דאס שכל'דיגע מאכט דא סענס.

אבער אלעמאל, אפילו לויט דעם רמב"ם וואס וועז זי זאגט **מאסתיהו** באקומט זי א גט, באקומט זי גארנישט דערפאר. די גאנצע כתובה איז דאך דאס וואס די פרוי האלט זיך אויף, זי באקומט וועז מ'גיט איר, ווי דו זאגסט **כדי שלא תהא קלה בעיניו**, זי פארלירט, זי פארלירט זייער אסאך. זי פארלירט אפילו וואס זי האט געהאט ביז יעצט. זי גיט צוריק, זי טוט איר אויכעט, זי טוט

זיך אויס איר, וואטעווער, איר בעקיטשע. **מטפחת שבראשה. מטפחת שבראשה.**

און היינטיגע צייטן, די וואס זאגן מיט דער שיטה, זאגן: יא, באקומט זי, מ'קען אים צווינגען צו א גט, אבער זי נעמט נאך זיינע זאכן אויכעט, און ער גייט איר נאך צאלן דערפאר, מזונות, ווייל ס'שטייט דאך בעל חייב במזונות, און ער צאלט עס פאר איר. רייט ביי די וועי, די גאנצע זאך וואס מ'זאגט מזונות פאר די קינדער איז שקר. מ'גיט עס נישט פאר די קינדער, מ'גיט עס פאר דער ווייב.

ר' יואל אשר: קיי, ווייל זי איז די וואס נעמט קעיר מיט זיי יום ביומו.

ר' יצחק: יא, יא, סא בקיצור מ'גיט עס פאר איר, זי מוז נישט קויפן מזונות מיט דעם, דו ווייסט? ס'איז שוין אמאל געווען א מענטש האט גערופן זיין ווייב אין בית דין, ער זאגט אז זי קויפט נישט גענוג פאר די קינדער, ער נעמט צוריק די מזונות? ניין, ס'גייט איר סטרעיט אין איר בענק אקאונט, וואס א געהעריג, ארגינעל מזונות פאר די קינדער מיינט אז ער זאל

ר' יואל אשר: גיין שאפינג פאר זיי.

ר' יצחק: אוקיי, מ'דארף, ס'נישט קיין קשיא, הער אויס, כ'זאג נאר אז די ריעליטי איז אז היינט וואס מ'ניצט די הלכה, ניצט מען עס, אז ער דארף נאך צוצאלן אויכעט. סאו פארוואס האט דער עולם געדארפט מאכן א תקנה אז זי דארף עפעס פארלירן פאר דעם? ס'קען נישט זיין אז איך קען תובע זיין, און ס'איז מיין פראבלעם, לאמיר שוין זאגן מיט דעם רמב"ם וואס **כופין אותו להוציא**, אבער ס'קען דאך נישט זיין אז ער דארף נאכדעם צוצאלן.

ר' יואל אשר: האט נישט קיין זין.

הלכה ט': מורדת כדי לצערו — התראה און הכרזה

דער חילוק צווישן "מאסתיהו" און "כדי לצערו"

[[#3]] זאגט דער רמב"ם ווייטער: **"ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו"**,

ר' יצחק: אה,

ר' יואל אשר: טאמער ס'איז נישט דער פאל פון **מאסתיהו**, נאר זי טוט עס **כדי לצערו**, **"ואמרה"** נאך מער. זי מאכט דראמע. יא, **"ואמרה הריני מצערת אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך"**, זייער אנדערש ווי **מאסתיהו. מאסתיהו** מיינט: איך קען אים נישט, זי האט זיך פארפרעמדט פון אים. דא איז זי נישט פארפרעמדט פון אים, ס'איז דא עפעס א קשר נאר זי איז באליידיגט,

ר' יצחק: יא.

ר' יואל אשר: דארטן איז דא אהבה, איז אויך דא דראמע. ס'איז דא שנאה, ס'איז דא כדומה. **כי עזה כמות אהבה, קשה כשאול קנאה. "או מפני שקיללני או מפני שעשה עמי מריבה"**, איך ווייל אים צופיקסן. איז פשט אז דאס מורד זיין איז אליין א חלק פון א רילעישענשיפ, אויב מ'וואלט געזאגט אזוי. דאס מרידה דארט איז ארויס פון א רילעישענשיפ, זי גייט ארויס פון דער רילעישענשיפ. דא איז א חלק פון דער רילעישענשיפ, זי האט יעצט א פארוויקלטע רילעישענשיפ, און מ'זאגט: מ'גייט אים צופיקסן. דו האסט מיר געטוהן אזוי, גיי איך דיר טוהן דאס.

די ערשטע התראה פון בית דין

"וכיוצא בדברים אלו", איז אזוי: **"שולחין לה מבית דין"**, און ער רופט איר צו בית דין, זי זאגט עס פאר בית דין, יא, **"שולחין לה מבית דין ואומרין לה"**, ס'איז אינטערעסאנט דער לשון **שולחין לה**, ווייל לכאורה דא **ואמרה** איז, זי זאגט עס פאר בית דין. ס'קען זיין אז זי זאגט עס פאר דעם מאן, דער מאן קומט זאגן פאר בית דין אז אזוי האט זי געזאגט. **"שולחין לה מבית דין ואומרין לה"** זיי זאגן אזוי: **"הוי יודעת"** זאלסטו וויסן **"שאם את עומדת במרדך"**, אז אויב דו בלייבסט מיט דיין נארישער מלוכה איבער די פיס, **"אפילו כתובתיך מאה מנה"**, אפילו אויב דיין כתובה איז הונדערט מנה, **"הפסדת אותה"** פארלירסטו עס.

ר' יצחק: מען שרעקט איר אן.

שמועס: די שפראך פון חושן משפט אנטקעגן דעם איסור פון "בני מריבה"

ר' יואל אשר: איך וויל דא געבן א ווארף אריין אז מ'רעדט דאך נישט דא מיט דעם שלום בית. טייטש אזוי, דער בית דין גייט נישט זיין יעצט דער בעיביסיטער צו זאגן: פארוואס האסטו איר טאקע געשאלטן? זאג שנעל "איים סארי", און יעצט גייען ענק ווערן די בעסטע שעפעלעך. ס'קען זיין מ'טוט דאס אויכעט, אבער דער רמב"ם רעדט נישט דא. דא רעדט מען פון דער חושן משפט'דיגער, די זכויות און חובות שפראך, אויב איז זי געראטן. וואס איך וויל זאגן איז, שפעטער גייען מיר זען אז ער טאר נישט וואוינען מיט איר בשעת מריבה, יא? דער רמב"ם ברענגט דא די בני תשע מידות?

ר' יצחק: אבער ער זאגט יא.

ר' יואל אשר: ניין, אבער איך וויל עפעס זאגן. למשל ווען זי זאגט: פארוואס בין איך נישט געווען מיט אים פאריגע וואך? א גאנצע וואך האט ער זיך געפירט, האט ער געמאכט מיט מיר, געטשעפעט. נו. איז קען זיין אז דער רב, דער משפיע, גייט זאגן: העי, העי, דו ווייסט אז מ'טאר נישט וואוינען מיט א ווייב בני מריבה?

ר' יצחק: וואס? ס'איז דאך נישט נוגע, ער טוט עס נישט. ס'איז נישטא דא קיין תשמיש. ביידע קען קיינער נאכאמאל,

ר' יואל אשר: נאכאמאל, ער האט געוואלט, זי האט נישט געלאזט. איך זאג, אויב האלט מען אינמיטן א מריבה, איז זי אפילו געראטן מיט'ן נישט וועלן האבן תשמיש, ווייל בני מריבה איז פון די בני תשע מידות, מ'וועט אים זאגן: בעט זיך שנעל איבער מיט איר. אבער נישט דא איז דער מקום, לאמיר ענדיגן מיין פוינט, נאר נישט דא איז דער מקום וואו מ'גייט רעדן די אלע מיני זאכן. איך זאג, אויסער וועו ס'איז דא דער אישו, ער האט איר געשאלטן און זי האט יעצט מורד געווען, אויסער וואס ס'איז דא דער זכות פון

עונה, איז דא נאך חלקים צו דעם. ס'איז דאך אויך דא שפעטער אז א מענטש דארף זיין נייס צו זיין ווייב, און אז באמת טארן זיי נישט האבן עונה ווייל זיי שעלטן זיך איינער דעם אנדערן וואס ס'איז פון די בני תשע מידות וואס איז דא בני מריבה ובני שכרות. נאר וואס דעו? דא רעדט מען פון דעם חלק העונה.

ר' יצחק: איז געווארן אריינגעווארפן א קליינע זאך אבער נישט מסכים מיט דעם. מ'טאר נישט מורד זיין קיינמאל נישט, אפילו נישט בשעת דער מריבה.

ר' יואל אשר: אט דא איז סעיף מורדת. מ'טאר נישט. שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער:

ר' יצחק: [[#4]] זי קען תשובה טוהן, מ'גיט איר צייט תשובה צו טוהן. זי דארף נאר תשובה טוהן זיך איבערצובעטן, נא פראבלעם, דאס איז שוין דיטעילס.

ר' יואל אשר: דו קריגסט זיך שוין ווייטער. איך זאג נאר אז דער רמב"ם דא רעדט פון דעם דעפארטמענט פון דעם בית דין. ביי דעם בית דין, די ישיבה וואס עס שטייט עונה דעפארטמענט, זאגט אים אזוי. אבער שפעטער גייט דאך דער רמב"ם רעדן די אנדערע שפראך, אז ער קען איר נישט כופה זיין, און דער רמב"ם זאגט אז מ'טאר נישט טוהן מתוך מריבה, די אלע זאכן.

ר' יצחק: ס'איז קלאר. די כפיה קומט נישט דא אריין, מ'רעדט דאך דא אז ס'איז נישט דא. דער הוה אמינא פון כופה זיין איז קיינמאל נישט, פאר דעם איז דאך זי א מורדת ווייל ער קען איר נישט כופה זיין. וועו ער קען איר כופה זיין איז דאך נישט מורדת, לאמיר איר איבערלייגן. מ'לייגט איר נישט איבער. ס'איז נישט דא, זי גייט זיך אוועק, ס'איז נישט נוגע, זי פאלגט נישט. ער פארסט איר נישט, ער איז נישט קיין חיה, ער איז נישט קיין רשע, ער איז נישט קיין גוי, מ'רעדט דאך פון א נארמאלן מענטש.

ר' יואל אשר: ניין,

ר' יצחק: איך זאג בני מריבה איז בכלל, רעדט פון אסאך א קלענערן לעוועל. ער רעדט סתם אז מ'איז נישט אינגאנצן מיט דער אהבה. ס'רעדט נישט פון דעם אז זי זאגט איך וויל נישט און ער צווינגט איר, דעמאלטס איז ער סתם א חיה רעה. ס'איז נישטא אזא אפשען דא בכלל אין די אלע הלכות. מורדת מיינט סך הכל אז זי זאגט איך וויל נישט, רייט? ס'מיינט נישט מער פון דעם.

די הכרזה אין שול פיר וואכן און די צווייטע התראה

ר' יואל אשר: רייט? יא, זאגט דער רמב"ם ווייטער: **ואחר כך,**

ר' יצחק: נאכדעם וואס מ'האט איר שוין געווארנט, ס'הייסט מ'ווארנט איר.

ר' יואל אשר: יא, מ'ווארנט איר, מ'ווארנט איר אז דו גייסט פארלירן דיין כתובה. **ואחר כך מכריזין עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בכל יום, ארבע שבתות זו אחר זו.** פיר וואכן, רופט מען אויס אין שול, מ'פארשעמט איר, מ'ניצט שעימינג. **ואומרין פלונית מרדה על בעלה.** ס'איז אינטערעסאנט. **פלונית מרדה על בעלה.** יא. ס'איז אינטערעסאנט, אבער יא, אבער פרויען קומען נישט אין שול און ס'איז נאך א ווירד זאך, די מענער פאר זיך אליין רעדט מען וועגן תשמיש המיטה פון יענעם און יענעם. אן אינטערעסאנטע זאך.

ר' יצחק: א חוצפה פון דער פרוי זעט מורא'דיג אויס...

ר' יואל אשר: דאס מיינט אזוי אן ענין פון קלון.

ר' יצחק: דאס... יא, יא, דאס איז די פוינט, די פוינט איז דער קלון.

ר' יואל אשר: ס'איז אינטערעסאנט. מ'וויל איר פארשעמען. ס'זעט אויס אז דאס סטראשענען מיט דער כתובה איז נאכנישט גענוג.

ר' יצחק: פלונית מרדה על בעלה. ניין, מ'האט איר געסטראשעט אז זי גייט עס פארלירן, אבער ס'האט נישט געהאלפן. ס'האט געהאלפן? אודאי וועט עס העלפן. יא,

ר' יואל אשר: יא.

ר' יצחק: ואחר, נאכדעם וואס מ'האט עס שוין אויסגערופן,

ר' יואל אשר: ס'איז א חזקה דא דער שיעור פון דריי חדשים, דריי יום טובים, פיר וואכן, פיר מאל, איינמאל נאכ'ן צווייטן, דאס הייסט, ס'איז אינטערעסאנט, ווייל ס'איז געווען אזא מוסד וואס האט געהייסן **הכרזה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.** ס'האט אויך געהייסן עיכוב קריאה, א מענטש האט געקענט ארויפגיין אינמיטן ליינען, נישט לאזן ליינען, אז אפילו ביי אונז אין שול.

ר' יצחק: דאס איז א שפעטערדיגע זאך. אבער היינט איז אויך דא דאס, מ'רופט אויס אין בית המדרש פאר אפיעלס. נאך די אפיעלס רופט מען דאס אויס: רבותי, **פלונית מרדה על בעלה.** ביי די ווערי, היינט פארציילט מען אויך אזעלכע זאכן,

ר' יואל אשר: נאר מ'שרייבט עס אין די וואטסעפ. היינט טוט מען עס אין מקוה, נישט אין שול. זאגט ער: **ואחר ההכרזה שולחין לה פעם שניה ואומרין לה.** מ'זאגט איר: **אם את עומדת במרדך הפסדת כתובתיך.**

ר' יצחק: מ'זעט דא קלאר אז די כתובה איז געווען א גרויסער טרעט אלעמאל.

ר' יואל אשר: אבער פארוואס ווארנט מען מיט דער כתובה צוויי מאל? ווייל אפשר ביי דעם ערשטן מאל מיינט מען אז מ'בלאפט.

ר' יצחק: ס'איז אלעס אזוי ווי פרעה, מ'ווארנט, מ'ווארנט,

ר' יואל אשר: מ'ווארנט. ווייל דאס איז אלעס די התראה,

ר' יצחק: מן הדין וואלט מען געדארפט גלייך גט'ן אן א כתובה.

ר' יואל אשר: ס'זעט אויס אז די כתובה איז אזא ביג דיעל אז ס'איז ערגער ווי די הכרזה. ס'איז אסאך ערגער ווי די הכרזה. די הכרזה איז נאר א טול אין דעם אנגרייטן

ר' יצחק: פאר דער התראה איבער דער כתובה.

ר' יואל אשר: ואחר ההכרזה שולחין לה פעם שניה...

הלכה י': דער סדר פון איבוד הכתובה און די צוועלף חדשים

די ווארענונגען און דער גדר פון "נמלכין בה"

ר' יואל אשר: זי גייט דא פארלירן א כתובה.

ר' יצחק: רייט. מ'זעט דא קלאר אז די כתובה איז געווען א גרויסער טרעט אלעמאל.

ר' יואל אשר: אבער זעט מען... פארוואס ווארנט מען מיט דער כתובה צוויי מאל? ווייל אפשר ביים ערשטן מאל מיינט זי אז מ'בלאפט...

ר' יצחק: ניין, ס'איז אלעס אזוי ווי פרעה: מ'ווארנט, מ'ווארנט, מ'ווארנט, אפשר, כולי ואולי. יא, ווארט.

ר' יואל אשר: אם עמדה במרדה, און דאס איז אלעס פאר דער הוצאה.

ר' יצחק: ס'הייסט, מן הדין וואלט מען געדארפט גלייך גט'ן אן א כתובה. יא, ס'זעט אויס אז די...

ר' יואל אשר: די כתובה איז אזא ביג דיעל אז ס'איז ערגער ווי די הכרזה. ס'איז אסאך ערגער ווי די הכרזה. די הכרזה איז נאר א טול אין דעם אנגרייטן פאר איבוד הכתובה. אודאי. **ואחר ההכרזה שולחין לה מבית דין פעם שניה...**

ר' יצחק: ס'איז לעוועלס פון ווארענען. איך ווייס נישט פונקטליך וואס איז דא אין פשט.

ר' יואל אשר: אבער מ'זעט דא אן ענין פון דריי מאל ווארענען. **אם עמדה במרדה ולא חזרה,** ביים דריטן מאל, **נמלכין בה.** וואס טייטש **נמלכין בה**?

ר' יצחק: דעמאלטס שמועסט מען מיט איר.

ר' יואל אשר: וואס טייטש מ'שמועסט מיט איר?

ר' יצחק: מ'טרייט איר נאכאמאל איבערצורעדן.

ר' יואל אשר: ס'טייטש אפילו דעמאלטס, אויסער דער הכרזה, איז אויך... ס'איז דא צוויי זאכן. ס'איז דא עפעס א גוד קאפ און א בעד קאפ. ס'איז דא דער מענטש וואס מאכט די הכרזות, דער מכריז, און ס'איז דא דער נמלך, איינער רעדט מיט איר, טרייט צו בעסער פארשטיין וואס גייט פאר. "נמלכין" מיינט מען גייט צו טעראפי. ס'טייטש, הכרזה איז איין זאך, און **נמלכין בה** איז מער... מ'טרייט צו פארשטיין פון וואו זי קומט.

ר' יצחק: ס'שטייט נישט קלאר, נאר וואס טייטש נמלכין...

ר' יואל אשר: נמלך איז א לשון פון **נמלך במלאכי השרת,** מ'נעמט איר, מ'גיט איר עצות...

ר' יצחק: מ'טרייט איר צו שמועסן... פערסוועידן, יא, יא, רייט, אוקעי. איבערצורעדן, ס'איז נישט קלאר. ביסט געריכט, אפשר דא שטייט די שלום בית. ס'איז זייער פאני, נאך דער גאנצער סטראשע, דעמאלטס דערמאנט מען זיך

ר' יואל אשר: צו מאכן שלום בית. ניין, ווייל יעצט האט זי זיך שוין געבראכן, זי האט זיך שוין געעפנט די אויגן אז עפעס איז ראנג דא, און די גאנצע וועלט איז אקעגן איר. אסאך מאל פעלט אויס צו פושן ביז דער ענד, און דעמאלטס איז מען גרייט.

ר' יצחק: אוקעי. וואטעווער ס'איז שוין.

דער פראצעס איז לטובתה איר צו באשיצן

ר' יואל אשר: נמלכין בה, און אויב זעט מען אז גארנישט העלפט נישט, דעמאלטס **ותאבד כתובתה ולא יהיה לה כתובה כלל.** און וואס טוט זיך יעצט... ס'טייטש, דאס רעדט מען די גאנצע זאך וועז דער מאן וויל איר נאכנישט פארטרייבן.

ר' יצחק: ניין, ניין, ער וויל. דער מאן וויל איר גלייך פארטרייבן.

ר' יואל אשר: דער מאן קען איר דאך גלייך געבן א גט.

ר' יצחק: ער קען, אבער מיט א כתובה. ער קען מיט א כתובה, ער וויל נישט.

ר' יואל אשר: ער וויל נישט... דאס הייסט פארלירן די כתובה, אוודאי נאר.

ר' יצחק: אויב ער וויל גלייך גט'ן מיט א כתובה, קען ער יעדע מינוט.

ר' יואל אשר: רייט, סאו די אלע זאכן איז... בעצם די אלע הכרזות איז איר נאך צו באשיצן, אז ביז דעמאלטס דארף זי נאך באקומען די כתובה.

ר' יצחק: רייט, רייט. איטס ווערי... מ'גיט איר זייער אסאך. מסתמא ביסטו געריכט, ווייל ס'מאכט זיך אז א מענטש צעקריגט זיך, מ'קען נישט גלייך זאגן מרידות, דאס איז לכאורה די...

ר' יואל אשר: רייט, זייער גוט.

ר' יצחק: יא. ס'איז געבויעט זייער... ס'איז זייער נייס די הלכה צו איר אין א סערטן סענס.

שמועס: דער חיוב עונה אלס חושן משפט אקעגן שלום בית

ר' יואל אשר: פארשטייסט וואס איך זאג? יא. ניין, אבער איך זאג, פון דעם סאבטעקסט פון די זאכן קען אויסקומן ווי מ'פיניגט די ווייב, און דער מאן קען זיין די גרעסטע חיה. דער מאן האט דאך איר געשאלטן קללות נמרצות. אבער וואס זאגט מען, דא רעדט מען אלס דין עונה. ס'קען זיין אז דער רב נעמט זיך אויך צו דעם מאנ'ס ביינער, און ער לערנט אים אויס וואסערע עוולות ס'איז צו שעלטן מענטשן. ס'זעט אויס זייער שטארק אזוי ווי, ס'איז דאך דא אזא פארזעצטע שלום בית, סאו זי האט טאקע געטוהן די גראבע זאך פון נישט טוהן עונה, אבער ער שעלט. ניין, איך גלייב נישט, ס'איז נישט קיין אמת'דיגע טענה, אבער דאס איז דאך נישט די נושא דא ווייטער.

ר' יצחק: איך ווייס נישט, דאס איז אן אנדער נושא. מ'האט געקאלט דעם מענטש, ער זאל שוין אויפהערן שעלטן.

ר' יואל אשר: מ'גייט צו דעם בית דין קללה דעפארטמענט. דא רעדט מען א גאנצע צייט פון עונה, כתובה, די זאך.

ר' יצחק: די אלע הלכות זענען חושן משפט, ס'איז נישט קיין הלכות וואס מ'לערנט פון דעם שלום בית. איך ווייס נישט, שלום

בית מוז מען לערנען ערגעץ אנדערש.

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם ווייטער: **ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש.** ביז צוועלף חדשים.

ר' יצחק: שנים עשר חודש, וועלכעס מ'רעדט... איך וועל נאר זאגן איין זאך: ס'איז נישטא קיין רעכט, א פרוי האט נישט קיין רעכט צו מורד זיין. ניין, ווייל דאס איז אזוי ווי... לאמיר פרעגן אן אנדער שאלה, פארוואס קוקסטו עס נישט אן אזוי? דו דארפסט געדענקען, דו מסתכל'סט אין הלכות אז עונה איז א חיוב, ס'איז אפילו מער ווי א ממונ'דיגער חיוב, עטליסט א ממונ'דיגער חיוב.

שטעל זיך פאר דער מאן זאגט איין טאג... אוקעי, איך וויל פארציילן א מעשה. דו סאונדסט אזוי, איך בין סארי אז איך רעד דא שטותים, ס'איז נוגע אבער. וועז ס'קומט א פרוי און זאגט: "איך וויל נישט גיין אין מקוה", יא, זי איז מורדת מתשמיש המיטה. זי זאגט פארוואס? "דער מאן האט געשאלטן". זאגט איר דער רב: פארוואס האט ער געשאלטן? אוקעי.

מארגן קומט א מאן, קומט אריין א פרוי אין בית דין, זי זאגט אן אנדער מעשה: "מיין מאן האט אויפגעהערט צו קויפן לאנטש". יעדן טאג, א מאן דארף קויפן, דארף דאך צאלן. שור. ער לייגט נישט אריין, איך האב א בענק אקאונט. עונה איז א גרעסערער חיוב, מ'רעדט אז ס'איז א גרעסערער חיוב. ווי דער מאן האט א חיוב איר צו געבן א קרעדיט קארד, האט זי א חיוב אים נישט צו זיין מורד מתשמיש. ס'איז די זעלבע זאך.

ר' יואל אשר: אוקעי.

ר' יצחק: עונה איז א פאני מענטש. יא, אבער מ'זעט שפעטער וועז דער

ר' יואל אשר: רמב"ם לייגט צו: עונה איז אן אנדער זאך. ס'איז נישט אנדערש, ס'איז ערגער. ס'זעט אויס אין הלכה אז ס'איז ערגער.

ר' יצחק: אגעין, רבונו של עולם, דאס איז שוין פרטים. נאכדעם וואס דו ביסט א חיוב,

ר' יואל אשר: דארפסטו דאך אריינלייגן אין דעם מצב. די פרטים זענען אבער אויך נוגע.

ר' יצחק: איך רעד דאך יעצט פון דער מציאות וועז מ'קומט צום דיין. דער דיין לערנט נישט נאר דעם פרק, דער דיין לערנט אויך דעם נעקסטן פרק וואס דו זאגסט אונז אז מ'דארף דא האבן. ניין, ס'איז דער נעקסטער פרק. ניין, ס'איז א שלעכטער פרק אין אבן העזר. ניין. דא אין דעם פרק שטייט אויך מ'פארסט נישט קיינעם נישט. אבער מ'האט נישט קיין רעכט. מ'פארסט אויך נישט קיין מענטש צו געבן פרנסה. מ'מוז אבער. ס'איז די זעלבע זאך, ס'איז אזא מרידה. ס'איז נישט קיין תירוץ "כ'בין נישט אין דער מוד".

מילא וועז כ'פטר זיך, כ'זע ס'איז נישט פאר איר, גיסטו איר א גט אן א כתובה. נאו פראבלעם! עני טיים קען זי זאגן **מאסתיהו** און כ'וויל נישט קיין כתובה. זי קען דאס אלעמאל, זיכער לויט'ן רמב"ם. ס'איז דא אנדערע ראשונים וואס דינגען זיך אויף דעם. אבער לויט'ן רמב"ם קען זי אלעמאל דאס זאגן. אבער ס'איז נישטא קיין היתר. כ'ברענג דאך נאר ארויס אז אונז זענען...

ר' יואל אשר: כ'זאג נישט אז ס'איז א היתר, כ'זאג פארקערט. מ'צוטיילט צוויי דינים, מ'קען אויך קעיר נעמען פון דעם כלל. אז זי זאגט אז א גזלן זאגט אז מ'מעג נישט נארן.

ר' יצחק: אוקעי, איך פרעג א שאלה: וועז דער מאן הערט אויף, פארמאכט אלע אירע קרעדיט קארדס, הייבסטו אויך גלייך אן צו טראכטן אפשר איז

ר' יואל אשר: דאס א משל פון

ר' יצחק: דער מחלוקת וואס זיי האבן קודם?

ר' יואל אשר: ס'איז אנדערש. ס'איז נישט אנדערש, ס'איז אייביג... אוקעי, לאמיר גיין ווייטער. ס'איז פארקערט! ס'איז אנדערש, אנדערש... ס'איז נישט אנדערש, איך בין נישט מסכים. לאמיר ענדיגן דעם גאנצן רמב"ם, ווייל דער רמב"ם שפעטער גייט ברענגען נאך זאכן וועגן יושר און אומיושר. אגעין, מ'זאגט דאס קיינמאל נישט אין דעם קאנטעקסט. ס'איז נישט אמת. ס'איז נישט אנדערש, ס'איז ערגער. זאגט דער רמב"ם: **כסדר הזה,** לאמיר נישט רעדן פערסאנעל אבאוט איט. זיי פערסאנעל, זייער וויכטיג.

דער גדר פון "ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש"

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם אזוי: **כסדר הזה עושין לה,**

ר' יצחק: ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש. נישט נאר וואס מ'לאזט איר א חודש, פיר וואכן, נאכדעם וואס מ'האט שוין פארלוירן די גאנצע כתובה,

ר' יואל אשר: נאך אלץ באקומט זי מער, מער צייט. יא? **ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש.** ביז צוועלף חדשים דארף ער איר נישט געבן א גט. ניין,

ר' יצחק: און אויך... ער קען איר געבן א גט, אבער מיט א כתובה. ער טאר איר נישט געבן א גט...

ר' יואל אשר: אה, זי האט נאך אלץ נישט פארלוירן די כתובה. זייער גוט.

ר' יצחק: ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש. כ'ווייס נישט וואס איז פשט פון דעם. אפשר וועלן זיי זיך מפייס זיין.

ר' יואל אשר: ניין, ס'איז איר זכות אז ער פארלאזט איר נאכנישט, ער קען נאכנישט גיין יעצט חתונה האבן מיט א צווייטער און איר פארלאזן.

ר' יצחק: נאו, נאו, נאו. אלעמאל זי איז דער וואס וויל דעם גט דא. דאס איז די גאנצע מעשה פון וואס מיר רעדן, זי זאגט "כ'וויל אים נישט", רבונו של עולם!

ר' יואל אשר: מ'גייט איר געבן א גט אן א כתובה. יא, אבער מ'האלט איר אויף.

ר' יצחק: לאמיר זאגן אין די צוועלף חדשים ברעכט זי זיך. אויב זי ברעכט זיך אין די צוועלף חדשים, א מינוט,

ר' יואל אשר: איך וויל וויסן, אויב זי ברעכט זיך אין די צוועלף חדשים. יא. אבער לכאורה גייט ער דארפן מאכן א נייע כתובה מדין **אסור לו לאדם לשהות עם אשתו בלא כתובה.** סאו זי האט נישט ממש פארלוירן איר כתובה, סאו ס'איז יא מ'נעמט זיך אן פאר איר. כ'ווייס נישט. ס'איז אלעס לטובתה, די גאנצע צייט איז לטובתה.

איך וואלט געזאגט פשט אזוי: אז היות ס'איז דא אן ענין פון לצערו, דארף מען עס געבן. קומט אויס אז מ'זעט דא דעם ענין, די חכמים האבן יא געוואלט אז מען זאל נישט מאכן א גט סתם אזוי, איך ווייס נישט צי וועגן **מזבח מוריד דמעות.**

ר' יצחק: יא, זיי טרייען.

ר' יואל אשר: זיי טרייען. און ער פארלירט נאכנישט די רעכט איר צו האלטן אלס זיין ווייב, און אפשר גייט זי, שיל קאם אראונד, זעקס חדשים שפעטער וועט זי שוין ענדליך מוחל זיין אז ער האט איר געשאלטן. אבער אין די צוועלף חדשים האט זי נישט מזונות, ווייל אז זי שטעלט נישט צו עונה, זי איז א מורדת, איז זי יעצט אין א מצב אז זי האט פארלוירן דעם זכות מזונות.

ר' יצחק: רייט. באט כ'זאג אז אין די צוועלף חדשים, טעארעטיקלי האט זי פארלוירן די כתובה, נאר מ'וואלט נאך, אפשר וועלן זיי זיך מפייס זיין. און אין הכי נמי, נאכדעם וואס זיי וועלן זיך מפייס זיין וועט ער לכאורה דארפן מאכן א כתובה, איי דאנט נאו.

ר' יואל אשר: ס'איז נישט קיין כתובה. און אויכעט אויב זענען זיי ביידע מסכים אז ס'איז נישטא קיין ברירה, צי וועט ער יא נאך דארפן געבן א כתובה אדער נישט, דאס איז די שאלה.

ר' יצחק: בתוך י"ב חודש קען

ר' יואל אשר: ער איר נישט אוועקשיקן אן א כתובה. ס'איז אינטערעסאנט, ווייל ס'איז יא געשטאנען **ולא יהיה לה כתובה כלל.**

ר' יצחק: און וואס נאר? **ואין נותנין לה גט.** ס'קען זיין אז **ואין נותנין לה גט...**

ר' יואל אשר: ואין נותנין לה גט מיינט אז ער האט א רעכט, מ'מוטשעט אים נישט, מ'איז אים נישט כופה צו געבן א גט.

ר' יצחק: מ'איז נישט כופה, יו קיפ אן סעיאינג מ'איז אים נישט כופה. מ'איז אים נאר כופה ווען זי וויל,

ר' יואל אשר: ווען זי זאגט **מאסתיהו.** רייט, דא וויל זי דאך עס יא.

ר' יצחק: מ'איז זי נישט כופה, זי האט די רעכט צו זאגן איך וויל נאכנישט קיין גט, אוקעי. דער פוינט פון דער צייט מאכט סענס, מענטשן וועלן זיך בארואיגן מיט דער צייט. אויב מ'וועט זיך בארואיגן וועט מען גיין צוריק צום אלטן נארמאל, די גאנצע זאך איז דאך. אבער ס'איז נישט קלאר וואס געשעט אין די צוועלף חדשים.

ר' יואל אשר: פארשטייסט וואס איך זאג? יא.

ר' יצחק: אוקעי. ס'איז זייער פאני אז אלע מפרשים גייען דא אריין **כופין אותו להוציא.** כ'פארשטיי נישט, ס'קומט נישט צו, ס'מאכט עס בעקווארדס. דער פשט דא איז אז זי וויל בלייבן חתונה געהאט און מורד זיין מתשמיש, כאילו, אבער זי וויל די כתובה, דאס איז דאך וואס זי וויל.

ר' יואל אשר: ניין, דאס איז דאך וואס די רעגולערע פרוי זאגט: ער מוז זיך טשענדזשן, ווען ער וועט אויפהערן מקלל זיין, וואטעווער, וועט אלעס ווערן גוט. סאו אזא פראצעס דויערט צוועלף חדשים, שוין.

זאגט דער רמב"ם: **ואם מתה קודם הגט,** אויב זי איז געשטארבן,

ר' יצחק: און זיי האבן זיך געשלאגן ביז'ן לעצטן טאג, איז **בעלה יורשה,** ווייל ער האט נישט פארלוירן זכותים, זי האט פארלוירן זכותים. עפעס אזוי.

הלכה י"א: מרידה כדי לצערו ווען עס איז סיי ווי נישטא קיין תשמיש, און ארוסה ויבמה

דער פרינציפ פון מרידה: דער "דוקא" איז ערגער ווי די מעשה

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **כסדר הזה עושין לה אם מרדה כדי לצערו.** דעם סדר טוט מען אויב זי האט מורד געווען, און די סיבה איז געווען לצערו. זאגט דער רמב"ם: **ואפילו היתה נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש,** אפילו אויב באמת האט זי נישט געקענט טוהן תשמיש, ווייל זי האט נישט געקענט מטהר זיין,

ר' יצחק: איז די זעלבע זאך, דער "דוקא" איז ערגער ווי די מעשה.

ר' יואל אשר: ואפילו היה בעלה מלח שעונתו לששה חדשים, ממילא האט ער עניוועיס נישט די רעכט, אבער ווען זי זאגט: דו ווייסט פארוואס כ'האב נישט קיין עונה? נישט וועגן דו ביסט ניין הונדערט מייל אוועק, נאר ווייל איך ווייל נישט. רייט. זעסט ס'איז זייער שטארק דער פרינציפאל, ס'איז די בושה פון דער רעכט, פון ווערן רידזשעקטעד. **ואפילו יש לו אשה אחרת,**

ר' יצחק: אפילו אויב **יש לו אשה אחרת,** פעלט אים בכלל נישט קיין עונה,

ר' יואל אשר: אבער די זאך איז,

ר' יצחק: זי טוט עס **כדי לצערו.** שרייבט, **וכן** זאגט דער רמב"ם, **וכן**

מרידה ביי אן ארוסה און א יבמה

ר' יואל אשר: נאך וועך הייסט א מורדת? אינטערעסאנט. **ארוסה שהגיע זמנה לינשא, ומרדה כדי לצערו,** ארוסה,

ר' יצחק: וואס זי האט שוין באקומען קידושין,

ר' יואל אשר: און ס'איז געקומען די צייט, אזוי ווי מיר האבן געלערנט פריער אין הלכות קידושין, אז ווען עס קומט די צייט,

מ'גיט י"ב חודש אדער אלמנה שלשים יום, איז **ומרדה**, זי איז מורד געווען, זי קומט נישט צו דער חתונה, און זי טוט עס **כדי לצערו, ולא נישאת**, זי האט נישט חתונה. ס'הייסט זי לאזט נישט, בעיסיקלי, **לינשא** דא מיינט אויך די זעלבע זאך: זי לאזט זיך נישט האבן עונה, ס'מיינט נישט זי קומט נישט צו דער סעודה.

ר' יצחק: יא.

ר' יואל אשר: אבער עונה און חתונה איז די זעלבע זאך. **הרי זו**, דאס הייסט **מורדת מתשמיש**, וועט מען טוהן דעם זעלבן סדר פון הכרזות פיר וואכן, דעם גאנצן פראצעס.

ר' יצחק: און זי האט געמוזט חתונה האבן. נישואין מיינט עונה, נו וואס דען מיינט עס?

ר' יואל אשר: וכן יבמה שלא רצת להתייבם כדי לצערו.

ר' יצחק: אינטערעסאנט. אויב זי ווייל סתם אזוי נישט, קען זי אפשר זאגן זי ווייל חליצה, אבער זי טוט עס בדוקא.

ר' יואל אשר: יבמה שלא רצת להתייבם, און זי טוט עס **כדי לצערו**, זעט אויך אויס אז די זיקה וואס ער האט, די מצוה וואס ער האט מייבם צו זיין איז אזוי ווי אן ארוסה, און זי ווערט מחויב. דארף מען האבן א מאמר? זי ווערט מחויב פון וועז זיי הייסן א יבם און א יבמה, מ'רעדט דאך נישט דא פון א שומרת יבם וואו מ'האט נאכנישט מחליט געווען ווער פון די ברידער...

דער דין פון א יבמה וואס איז א מורדת און דער סדר פון הכרזות

ר' יצחק: וואס?

ר' יואל אשר: ניין, וועגן דעם זאג איך, א יבמה קען זיין נאכדעם וואס מ'האט מחליט געווען אז מ'גייט נישט טוהן חליצה, נאר מ'גייט טוהן יבום וכדומה. **שלא רצת להתייבם** מיינט נישט – מ'קען דאך אייביג זאגן, חכמים האבן דאך מתקן געווען חליצה. **שלא רצת להתייבם** מיינט אז מ'האט אפגעשמועסט יבום, ס'איז אזוי ווי הגיע זמנה לינשא, די זעלבע ווי א נארמאלע פרוי הייסט אן ארוסה שהגיע זמנה לינשא, וועט הייסן א יבמה וואס איז געקומען די צייט – איך ווייס נישט וואו ס'איז געשטאנען וויפיל צייט מ'גיבט פאר א יבמה – און זי טוט עס כדי לצערו, איז אויך **"כסדר הזה עושין לה"**. איך ווייס נישט.

ר' יצחק: איך ווייס נישט. אקעי. ס'איז אביסל פאני. אפשר איז דאס לויט דער שיטה אז מ'דארף מאכן יבום.

ר' יואל אשר: אקעי, איך ווייס נישט.

ר' יצחק: אהא. זאגט ער, ס'מיינט איך פארשטיי נישט קלאר די הלכה פון יבמה, מ'דארף קענען בעסער דעם נושא פון יבום.

ר' יואל אשר: אזוי זענען דא אלע ספיקות אויפ'ן פלאץ.

די הכרזות אויף א מורדת

וואס מ'זעט דא אמת'דיג איז, אז אויב איז דא א מקום פאר א טראק מיט סיינס וואס זאל ארומפארן און מכריז זיין קעגן מענטשן, איז עס קעגן מורדות.

ר' יצחק: נישט א טראק, ס'איז דא א מראה מקום, מ'גייט ביי קריאת התורה, אדער ביי... דער רמב"ם זאגט יעדן טאג ביי זיי, דער רמב"ם זאגט פיר וואכן יעדן טאג, די אנדערע ראשונים זאגן נאר שבת. עס שטייט א מחלוקת. דער רמב"ם זאגט **ארבע שבתות**, אבער ס'מיינט יעדן טאג. דער רמב"ם זאגט קלאר כל יום. אקעי, איך ווייס נישט ווי מ'...

ר' יואל אשר: יא, שבת ווייל דער...

ר' יצחק: ווייל דער רא"ש זאגט אז דער עולם איז אין שול נאר שבת.

ר' יואל אשר: ניין, אויכעט ווייל די עונה איז דאך ליל שבת, זי קען צולויפן דעם נעקסטן צופרי צום רב אין ביהמ"ד.

ר' יצחק: ניין, מ'רעדט שוין נאך וואכן וואס ס'איז געגאנגען אין בי"ד און מ'האט קלאר געמאכט, מ'איז דאך דן.

הלכה י"ב–י"ג: די נכסים פון א מורדת וואס גייט ארויס נאך צוועלף חדשים

אקעי, די מורדת:

ר' יואל אשר: "כשהיא יוצאת אחר שנים עשר חודש בלא כתובה", זי איז שוין דורכגעגאנגען דעם גאנצן

ר' יצחק: פראסעס און זי איז יוצאת בלא כתובה,

ר' יואל אשר: איז **"תחזיר כל דבר שהוא של בעל"**, דארף זי צוריקגעבן אלעס פאר דעם בעל, אזוי ווי מיר האבן פריער געלערנט לגבי וועז זי זאגט מאיס עלי.

ר' יצחק: איך מיין לכאורה די זעלבע זאך.

דער דין פון תפיסה ביי די בלאות

ר' יואל אשר: אבער ס'איז דא איין חילוק. **"אבל נכסים שהכניסה לו ובלאיותיהן קיימין"**, וואס מיר האבן פריער געלערנט ביי מאיס עלי,

ר' יצחק: איז געשטאנען אז זי באקומט עס, און דא שטייט אז זי באקומט עס נאר אז זי איז תופס.

ר' יואל אשר: דא קומט עס נישט, אבער דא איז א ספק. דא איז א ספק צי ס'קומט זיך איר צי נישט, די בלאות. ס'זעט אויס אז אפשר איז עס א ספק אין וואס דער דין התלמוד איז, איז ממילא, **"אם תפשה"**, אויב זי האט געכאפט די בלאות –

ר' יצחק: אין דער גמרא און, דער רמב"ם האט געזאגט

ר' יואל אשר: לגבי אלע הלכות וועז די גמרא בלייבט מיט א ספק איז געווען ספק מגורשת, ס'איז א מין זאך, פסק הלכה.

ר' יצחק: יא, ביי ממון העלפט תפיסה.

ר' יואל אשר: ביי ממון העלפט תפיסה, ווייל וואס ס'געשעט איז אז די חכמים גייען נישט מוציא זיין מיד המחזיק נאר מיט א ודאי, אין ספק מוציא מידי ודאי. איז **"אם תפשה"**, אויב זי האט געכאפט, **"אין מוציאין מידה"**. אבער **"ואם תפשן הבעל"**, אויב

ער האט געכאפט, **"אין מוציאין מידו"**, ס'גייט זיין אזא כל דאלים גבר.

ר' יצחק: או יא, ס'הייסט נישט כל דאלים גבר, ס'הייסט אז ווער ס'איז מחזיק געווען, בעיסיקלי.

ר' יואל אשר: יא.

ר' יצחק: דו האסט דא נישט קיין גבר. יא, אבער תפשה קען אויך מיינען אז ס'ליגט ביי איר.

ר' יואל אשר: זי איז אנגעטוהן מיט דעם.

ר' יצחק: וואטעווער, ס'ליגט אין איר סטארעדזש, וואטעווער.

ר' יואל אשר: **"אין מוציאין מידו"**. וועז איינער קומט צו בית דין, גייט זיך בית דין נישט אננעמען פאר ארויסצונעמען.

ר' יצחק: נישט פאר דער זייט,

ר' יואל אשר: און נישט פאר דער זייט.

פארלוירענע נכסים וואס דער מאן האט מקבל געווען אחריות

"וכן כל מה שאבד מנכסיה שקיבל הבעל אחריותן עליו". זי האט אריינגעברענגט נכסים, און דער מאן האט מקבל געווען אחריות. וועז ס'איז דא א נארמאלער גט, וואס דער מאן דארף געבן א כתובה, דארף ער געבן אחריות, דארף ער צוריקגעבן די נכסים, ריסטארן אזוי ווי ס'איז געווען. **"אינו משלם לה כלום"**, ווייל דא גייסטו דאך אוועק אלס מורדת.

ר' יצחק: רייט, און דאס וואס ער וועט נעמען אחריות איז נאר אויב ער גיט א גט. יעצט אז זי איז א מורדת, זי קען גיין לחיים ולשלום, באקומט זי גארנישט, אפילו די זאכן וואס זענען כולו אירס, זיי האבן זיך אונטערגענומען. ס'האט נישט צו טוהן.

הלכה י"ד: די תקנות פון די גאונים אין בבל קעגן דין התלמוד

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **"זהו"**, די אלע וואס איך האב יעצט אויסגעשמועסט, וויאזוי ס'ארבעט דער דין פון מורדת, און מ'גייט צו דעם בית דין, איז דא הכרזות, און וויאזוי ס'גייט צו מיט דער כתובה – **"זה הוא דין התלמוד במורדות"**, דאס איז דער דין פון דער גמרא אין מורדת. אבער **"ואמרו הגאונים"**, אין די ספרי הגאונים זאגן זיי, **"שיש להן בבבל מנהגות אחרות במורדת"**, זיי זאגן אז אין בבל האט מען זיך אנדערש געפירט ביי א מורדת. ער זאגט נישט אז די גאונים זאגן... ס'זעט אויס ווי די גאונים זאגן אז אפשר שוין בזמן התלמוד איז געווען אנדערש דער מנהג דארטן.

ר' יצחק: ניין, ניין, בבבל מיינט מ'מאכט תקנות פאר פארשידענע ריזענס.

ר' יואל אשר: אקעי, די גאונים האבן געהאט אנדערע תקנות ביי מורדות.

ר' יצחק: וואס? יא, מיר קענען עס נישט יעצט.

שמועס: וואס האבן די גאונים געטוישט?

ר' יואל אשר: אבער וואו קומט אויס דער חילוק? וואס האבן די גאונים געטוהן אנדערש?

ר' יצחק: זיי האבן געגעבן גט'ן גלייך, זיי האבן נישט געווארט צוועלף מאל.

ר' יואל אשר: זיי האבן נישט אזוי לאנג געווארט פאר איר.

ר' יצחק: זיי זענען נישט געווען נמלכין בה? מען דארף פארשטיין, ס'איז זייער א פארוויקלטע סוגיא, ווי דו זאגסט. איך געדענק אז לעצטע מאל האבן מיר געלערנט מער בעיון די אלע שיטות וועגן דעם, אבער זיי האבן געטוישט. די גאונים מיין איך האבן געזאגט קלאר, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט, אז ס'שטייט אין דער גמרא איין זאך. ס'קען זיין צוויי זאכן: ס'קען זיין א מחלוקת וואס שטייט אין דער גמרא, און ס'קען זיין אז אין דער גמרא שטייט יא איין זאך, אבער די גאונים האבן געמאכט א תקנה אז מ'טוט אנדערש. סאו, דער רמב"ם זאגט אפילו נישט וואס די מנהגים זענען. ס'הייסט דער רמב"ם פארשטייט אז די גאונים האבן געווואוסט אז וואס אין דער גמרא שטייט איז איין זאך, אבער זיי האבן אן אנדערן מנהג. אבער ס'קען אויך זיין אז זיי האבן געהאט אנדערש אין דער גמרא.

ר' יואל אשר: אבער זייער מנהג איז געווען מער מחמיר אויף דער פרוי. זיי האבן געלאזט דעם מאן פריער אוועקשיקן א גט אן א כתובה.

ר' יצחק: ס'איז נישט קלאר צו מיר. מ'דארף פארשטיין וויאזוי זיי האבן פארשטאנען. בקיצור,

ר' יואל אשר: איך מיין אז די מחלוקת איז געווען די דיטעילס פון די ד' שבתות, ווי אסאך צייט מ'גיבט, אדער מער.

ר' יצחק: אקעי, ס'איז נישט קלאר. זיי האבן געטוישט, אבער ס'קען זיין אז וואס זיי האבן געהאלטן איז מורדת, איז וואס דער רמב"ם רופט מאיס עלי. בקיצור, ס'איז א גאנצע קאמפליקעישאן וואס איז דער טייטש. שולחן ערוך ברענגט אויך נישט די שיטת תקנת הגאונים, אבער אויב איך געדענק, האבן די גאונים געהאלטן – ס'הייסט ס'איז דא א שאלה וואס די גאונים האבן געהאלטן, אבער דער רמב"ם האט פארשטאנען עפעס אז די גאונים זאגן אז מ'גיבט גלייך א גט אן א כתובה בעיסיקלי, מ'וואלט נישט די צוועלף חדשים.

ר' יואל אשר: כופין את הבעל להוציא? זיי האבן געמוזט כופה זיין דעם מאן, אדער דער מאן האט דאס רעכט צו געבן? דאס איז נישט קלאר.

ר' יצחק: ס'איז אויך נישט קלאר ווי איך זאג, דער רמב"ם האט פארשטאנען א געוויסע הגדרה לויט ווי זיי האבן געלערנט וואס טייטש מאסתיהו און וואס טייטש מורדת. די גאונים, וואס דער רמב"ם רופט מורדת, רופן זיי מאיס עלי. סאו ס'איז אביסל נישט

ר' יואל אשר: קלאר פון וואס מען רעדט לכתחילה.

ר' יצחק: סאו מ'דארף, בקיצור, ס'איז אביסל א צומישטע סוגיא. בקיצור, דער רמב"ם דא גייט מיט זיין וועג, אז ער האט אלעמאל ליב דעם תלמוד.

דער רמב"ם ווארפט אפ די מנהגים פון בבל

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם אז מען זאל וויסן אז דער מנהג פון בבל, **"לא פשטו אותן המנהגות ברוב ישראל"**. רוב אידן, רוב בתי דינים, האבן עס נישט אנגענומען. מנהג ברוב ישראל מיינט צו זאגן אז די בתי דינים טוען נישט אזוי, ס'האט נישט שייכות קיין מנהג וואס יעדער איד טוט. זיכער,

ר' יצחק: "מנהג" מיינט דא, ווען דער רמב"ם זאגט **"מנהגות"** מיינט נישט אז ס'איז א מנהג,

ר' יואל אשר: ס'איז א מנהג פון דעם בית דין, אוודאי. **"ורבים וגדולים חולקין עליהן ברוב המקומות"**. אין די רוב מקומות פון אידן האט מען נישט געטוהן אזוי ווי זיי, איז טייטש **"רבים וגדולים"**, די בתי דינים, די תלמידי חכמים האבן זיך חולק געווען אויף די גאונים. ממילא איז **"בדין התלמוד ראוי לתפוש ולדון"**.

ר' יצחק: ס'הייסט **"חולקין עליהן"** מיינט אז חוץ פון דעם וואס מען פירט זיך נישט, זאגן זיי אויך אז ס'איז עפעס נישט... נישט ריכטיג.

ר' יואל אשר: רייט. רייט, ווייל ס'איז עפעס געגאנגען קעגן דעם תלמוד. אזוי ענדיגט ער צו: ס'איז **"ראוי לתפוש"**.

ר' יצחק: נישט ריכטיג, נישט צודק, נישט,

ר' יואל אשר: אבער ס'איז אינטערעסאנט, דער רמב"ם האט דא א זיסע ווערטער-שפיל, ווייל ער האלט אינמיטן – ער האט גראד געזאגט **"אם תפשה"**, דער וואס איז תופס, דער האט עס. וואו לוינט זיך צו תופס זיין? אין דין התלמוד.

ר' יצחק: אינטערעסאנט. **"לתפוש"** מיינט מ'זאל אננעמען, יא.

ר' יואל אשר: אבער איך זאג, דאס ווארט תפשה איז אים געלעגן פשוט אין זיין צונג פון דער פריערדיגער הלכה.

ר' יצחק: איז דער רמב"ם זאגט אז מ'זאל איגנארן דעם ענין פון...

ר' יואל אשר: און פארוואס ברענגט דער רמב"ם בכלל אז ס'איז דא א גאונים אנדערש?

ר' יצחק: ווייל מסתמא ווייסן דאך מענטשן, דער רי"ף ברענגט עס, ס'איז דאך זאכן וואס יעדער איינער וואס לערנט די סוגיא וועט זען, ער פרעגט גלייך א קשיא אויף דעם רמב"ם: אבער פארוואס זאגסטו אזוי? ס'שטייט דאך אנדערש! זאגט דער רמב"ם, איך ווייס דערפון און איך איגנאר עס. עד כאן דין המורדות.

הלכה ט"ו: דער דין פון א מאן וואס איז א מורד

יעצט גייען מיר לערנען וועגן א מורד. ס'איז דא אויכעט א מורד. יא?

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם,

ר' יצחק: יא? **"המורד על אשתו"**,

ר' יואל אשר: יא, זאגט דער רמב"ם ווייטער.

די באדייטונג פונעם לשון "מורד" ביי א מאן

ר' יצחק: ס'איז אינטערעסאנט אז ער הייסט אויכעט א מורד.

ר' יואל אשר: ווייל מורדת מאכט סענס, אויף דעם גייטס ווענען מורד ווענען מזון.

ר' יצחק: דא גייט ער רעדן ווענען מורד אויף מזון? יא ביידע, ווואלט איך געזאגט אז א מורד איז אביסל א פאני לשון, ווייל מורדת האט מען אזוי געטייטשט כאילו ער איז קונה אותה, און זי איז מורד, זי ווידערשפעניגט אין זיין... אבער דו זעסט אז ס'איז דא א זאך ווי מורד באשתו, אלזא די לשונות... א מורד אויף דער... ער איז מורד מחיובו.

ר' יואל אשר: ס'קען זיין אזוי, אז ס'איז דא זאכן וואו ער איז דער מלך און זי איז אונטערגעווארפן. און ס'איז דא פארקערט, ווען ער גייט ארבעטן א גאנצן טאג איר צו ברענגען געלט, איז ער דער עבד

ר' יצחק: און זי איז דער מלך. זי איז...

ר' יואל אשר: ניין, אבער דא איז ער אויכעט מורד מתשמיש אין די ענד. **"איני בא עליה"**. אה. **"המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס"**.

ר' יצחק: מ'זעט פון די לשונות, מ'האט געערעדט ווענען דעם אויף אמאל, די לשונות ארבעטן, זיי זענען נישט מקפיד אלעמאל אויף דער הייעראַרקי אז ער איז אין טאפ.

ר' יואל אשר: איז ער טאקע א מורד אין דעם דיעל צווישן זיי. מורד מיינט נישט אזוי ווי מורד במלכות. ממילא קען זיין אויכעט א...

ר' יצחק: בקיצור, זענען ביידע מלכים, אזוי האב איך מורא.

פארוואס ביים מאן שטייט נאר "שנאתיה" און נישט "מאסתיה"

ר' יואל אשר: יא. **"המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס"**. כ'וועל ווייטער אנהאלטן די זן ומפרנס, **"אבל איני בא עליה מפני ששנאתיה"**, כ'האב איר פיינט. דאס איז זייער ענליך צו דעם צווייטן מין מורדת. פריער האבן מיר געלערנט ווענען א מורדת וואס ווייל אים נישט געבן לצערו, אזוי ווי די ערשטע מורדת וואס זאגט מאסתיהו, דאס איז אויך לצערה מיינט עס לכאורה.

ר' יצחק: דא, מאי שנא ס'איז **"שנאתיה"**? ווייל לכאורה, ביי דעם מאן איז נישט שייך מאסתיה. מאסתיה? גיב איר א גט! דו קענסט נישט האבן קיין טענות אויף קיינעם. ס'איז נאר שייך אז ער ווייל דא, ער איז להכעיס דא. ער ווייל איר דווקא, יא, **"שנאתיה"** מיינט דער קיצור פון וואס שטייט פריער מפני שהיא מקללת אותי,

ר' יואל אשר: איך ווייס וואס, אזוי מיינט ער.

דער קנס פון מוסיפין על כתובתה

וואס טוט מען? איז ביי דער פרוי טוט מען הכרזות מיט די זאכן, דעם מאן סטראשעט מען מיט געלט, מען ווייסט אז מען ארבעט מיט מענער. **"מוסיפין לה על כתובתה"**, מען לייגט צו אויף דער כתובה א גאנצע צייט, **"משקל שש ושלשים שעורה של כסף"**, מ'האט פריער געלערנט אז די כתובה איז עפעס א סוירטען אמאנט פון שעורה, רבי האט אויך געזאגט שעורות, וויפיל שעורות עס איז געווען.

ר' יצחק: ער זאגט אז ס'איז די דינר, יא.

ר' יואל אשר: סאו דא לייגט מען צו זעקס און דרייסיג, אביסל מער, שעורות פון כסף יעדן שבת,

ר' יצחק: המ. יעדע וואך, יא? יעדע וואך. און דען אויף פאראויס קען מען בלייבן. **"וישב"**?

ר' יואל אשר: פשט יעדעס מאל ער איז א מורד בעצם, יא?

ר' יצחק: ווייל יעדע וואך איז

ר' יואל אשר: דאך דער שיעור דאך. **"וישב"**, און ער קען בלייבן וואוינען מיט איר **"ולא ישמש כל זמן שתרצה"**. ווי לאנג זי – טייטש אויב זי פאדערט א גט, זי זאגט ער גיט מיר נישט א, מ'האט שוין געלערנט פריער,

ר' יצחק: קען זי פאדערן א גט.

ר' יואל אשר: גלייך נאך א וואך קען זי זאגן איי עם אוט אוו איט. אבער אז זי בלייבט, שי סטיקס אראונד, אפשר וועט ער זיך מיישב זיין און אזוי ווייטער. ס'איז די לענגערע סטארי, די קאמפליקעישאן וואס מיט דער פרוי דארף מען מאכן הכרזות, וויאזוי דיעלט מען מיט דעם מאן? מ'האלט אין איין נעמען פון אים מער גענלט.

ר' יצחק: מען נעמט אים נישט גענלט,

ר' יואל אשר: מ'איז אים מער מחייב, אז וועז ער גייט איר עקטשולי... סאו ממילא בעיסיקלי, וואס ער מאכט איז אז אדער זאל ער איר

המשך הלכה ט"ו: דער לאו פון "לא יגרע" ביי א מורד

דער ציל פונעם קנס און דער איסור לא תעשה

ר' יואל אשר: וישב ער קען בלייבן וואוינען מיט איר **ולא ישמש כל זמן שתרצה היא לישב**, ווי לאנג זי... פשט איז, אויב זי פאדערט א גט, זי זאגט: ער גיט מיר נישט א... דאס האט מען געלערנט פריער, קען זי פאדערן א גט. מ'האט שוין געלערנט פריער.

ר' יצחק: נאך א וואך קען זי זאגן "המדיר".

ר' יואל אשר: אבער אז זי בלייבט, she sticks around, אפשר ער וועט זיך מישב זיין אזוי ווייטער – ס'איז די לענגערע סטארי, די קאמפליקעישאן וואס מיט דער פרוי דארף מען מאכן הכרזות – וויאזוי דיעלט מען מיט דעם מאן? מ'האלט אין איין נעמען פון אים מער גענלט.

ר' יצחק: נישט מען נעמט אים גענלט, מ'איז אים...

ר' יואל אשר: מ'איז אים מער מחייב אז וועז ער גייט איר... עקטשולי, סאו ממילא, בעיסיקלי וואס ער מאכט איז, אדער זאל ער איר, רייט, אדער זאל ער זיך בעסער צושטעלן, אויפהערן מורד זיין, אדער זאל ער איר געבן א גט, איר באפרייען. ער וויל דאך איר נאכנישט געבן א גט, דאס איז זיין מאטיוועישאן דער קנס. רייט, אבער no problem...

ר' יצחק: דער רמב"ם באצאלן. זאגט דער רמב"ם:

ר' יואל אשר: זאלסט אבער וויסן אז דאס איז נישט אנשטאט. פשט, זאלסט נישט יעצט מיינען אז: אה, איך קען עפארדן! ער האט אפאר ווייבער, יעדן איינעם גיט ער צו שש ושלשים שעורה, און ער איז פטור. **ואף על פי שכתובתה הולכת ונוספת**, אבער ס'איז דא **הרי הוא עובר בלא תעשה**.

ר' יצחק: ס'איז דא נאך א חלק.

ר' יואל אשר: דער לא תעשה. רייט, סאו ס'טייטשט אז נישט אז די שש ושלשים שעורה איז אזוי ווי לכבוד דעם איז זי מוחל אדער עפעס. ניין, זי איז גארנישט מוחל, ער איז ווייטער עובר בלא תעשה.

ר' יצחק: שנאמר לא יגרע.

ר' יואל אשר: וואס מען לערנט ארויס פון דעם: **שאם שנא** וואלט ער איר פארטריבן, **שאם שנא ישלח**, זאל ער איר פארטרייבן. ס'איז דאך דא א מצוה פון... ס'איז דאך דא אן אפשען פון א גט, זאל ער איר געבן א גט. **אם שנא ישלח? שאם שנא?** דאס איז געבויעט אויף עפעס א גמרא, ניין? וואס די גמרא זאגט. געדענקסט אזא זאך? ערשט געשטעלט א תנאי בשעת... א.

אבל לענות, האלטן דארטן און איר פיניגן דורך מונע זיין עונה – אינטערעסאנט, דאס פארקערטע פון "עונה" איז "לענות", יא? פיניגן. יא, ס'איז א קאנעקשען. **לענות אסור**, טאר ער נישט אויפהאלטן, ממילא איז ער עובר אויפ'ן לאו, דאס וואס ער גיט צו. ער האט א רעכט.

דאס דא זאגט עס דער רמב"ם זייער קלאר, גראדע אזוי ווי איך האב געזאגט, אז ס'איז דא צוויי דינים דא: דער רב וואס איז א משפיע – זאלסט וויסן, דו ביסט עובר אויף א געפערליכער עבירה; נאכדעם די חושן משפט'דיגע זיצונג גייט לייגן פרעשור דורך מוסיף זיין מער גענלט.

ר' יצחק: ווי לאנג ער... דער רמב"ם זאגט אויך מען טאר נישט, כאילו. אז ער טאר עס נישט טוהן. מען טאר נישט. דאס וואס מ'לייגט פרעשור, דאס איז ווייל ער האט די מעגליכקייט.

ר' יואל אשר: מען קען נישט פארסן. זי בעט נישט א גט, ער ווייל נאכנישט געבן א גט, ממילא איך מיין ביידע מאל איז ווייל דער בית דין ווייל נאך, ווי לאנג, ס'זאל נישט זיין א גט ווי לאנג ס'איז נאך בכח, אפשר וועט עס נאך מאכן ארבעטן, אבער אין די מינטאים איז ער עובר אויף אן איסור.

ר' יצחק: ער איז עובר אויף א לאו. און דא גייט דער רמב"ם זאגן אז מ'קומט נישט קיין מלקות.

ר' יואל אשר: אה, זע, דא זאגט דער רמב"ם.

דער מקור פאר "שאם שנא ישלח": גמרא גיטין און נבואת מלאכי

ר' יצחק: אה, אבער דאס זאג איך, די גמרא, מען ברענגט א גמרא אין גיטין צ', שטייט א פסוק: **"כי שנא שלח"**. האט מלאכי געזאגט, דאס איז דער פסוק פון **"ה' מוריד עליו דמעות"**. דאס הייסט, ער זאגט אז **"אתה בגדת"**, ווייל דו האסט בוגד געווען אין

דיין **"אשת נעוריך"**, און דער אייבערשטער זאגט **"לא תבגוד"**. זאגט דער נביא: **"כי שנא שלח"**, נאו פראבלעם, דו האסט איר פיינט? אזוי טייטשט די גמרא: דו האסט איר פיינט? שיק איר אוועק! אויף וואס האלטסטו איר, און דו נעמסט נישט קעיר פון איר? סאו, און אזוי זאגט די גמרא אז ביי זיווג שני, **"אם שנאתה שלח"**. זעט אויס אז דער רמב"ם איז געבויעט אויף דער זאך. און דער רמב"ם...

ר' יואל אשר: אמם, גיי צוריק א רגע אין דעם...

ר' יצחק: פסוק **"כי שנא שלח"**.

ר' יואל אשר: **"ובאשת נעוריך אל יבגוד"**, זייער שיין, מ'דארף גיין פון... דאס איז זייער א שיינער פסוק, **"ובאשת נעוריך אל יבגוד"**. זאלסט נישט בוגד זיין, זאלסט נישט מורד זיין. וואס דען? אויב ס'מאכט זיך, דו קענסט נישט בועל זיין ווייל דו האסט א שנאה? **"שלח"**, שיק אוועק. קען נישט בלייבן מיט א שנאה. **"וכסה חמס על לבושו"**, ווייס שוין נישט וואס דאס טוט דא.

ר' יצחק: בקיצור, מ'דארף וויסן צי מ'קען טייטשן דעם גאנצן פסוק דארט, אבער אזוי טייטשט די גמרא.

ר' יואל אשר: משל צווישן דעם אייבערשטן מיט אידן?

ר' יצחק: הא? ניין, ניין, ניין, ס'רעדט פון די ווייבער זייערע.

ר' יואל אשר: נישט קלאר וואס עקזעקטלי מיינט...

ר' יצחק: **"חלל יהודה קודש ה'"**,

ר' יואל אשר: **"ובעל בת אל נכר"**, די תועבה וואס דור וויל צוברענגען. ניין, ניין, ניין.

ר' יצחק: ניין, ניין. ס'מיינט ליטערעלי אז זיי האבן געמומען נשים נכריות, **"בת אל נכר"**, נישט דעם אל נכר אליינס. און ער טענה'ט אז די אידישע ווייבער זענען ברוגז, דאס איז די מעשה דא בעיסיקלי. ס'איז געווען מענטשן בימי מלאכי, בימי עזרא, וואס זיי האבן געהאט אידישע ווייבער, און צו דעם האבן זיי צוגענומען נאך א גוי'אישע ווייב. זאגט דער נביא: וואס רודפ'סטו איר? דאס איז די עקזעקט ידיעה. ס'איז מניעת שאר, כסות, ועונה, וואטעוועך, זי בלייבט אינדערהיים אליינס. זאגט ער: נאו פראבלעם, דו ווילסט איר אוועקשיקן? ס'איז דא א טייטש, מ'דארף טייטשן, אבער אזוי טייטשט דא דער רמב"ם: ווילסט איר אוועקשיקן? שיק איר אוועק! וואס האלטסטו איר, און דו רודפ'סט איר? דאס איז דעם רמב"ם'ס.

סאו דער רמב"ם קומט דא על כל פנים זאגן: דער מענטש מיינט אז ער איז א בעסערער – וואס איז בעסער, א גט? איך האלט איר, איך גיב איר... ניין, א גט איז בעסער, לאז איר לעבן! וואס האלטסטו איר, און דו ביסט מקיים "לענות", "לא יגרע"? עפעס אזוי, דאס איז די תכונה.

ר' יואל אשר: אויף אן אופן וואס זי...

ר' יצחק: איז נישט מוחל, פארשטייט זיך.

ר' יואל אשר: וואס דען? א ברירה האט זי מוחל צו זיין, האלאו? ניין, אויב זי וויל...

ר' יצחק: זי ארבעט נישט. אויב ס'איז "לא יגרע", מיינט אפשר אז ס'זאל...

ר' יואל אשר: נישט אויסקומען אז ער איז עובר אויף "לא יגרע", יא.

ר' יצחק: וואס דען.

פארוואס מען גיט נישט קיין מלקות אויף דעם לאו

ר' יואל אשר: מ'רעדט דאך אן אויף... זאגט דער רמב"ם: יעצט ווען איך האב געזאגט אז ס'איז א לאו, און דער לאו איז נישט דעפענדענט אין דער פיקטשער פון ווי לאנג מ'מאכט עס ארבעטן, איז דאך אז ס'איז א געהעריגער לאו; איז פשט אז דער לאו איז נישט תלוי אין די אנדערע פאליטיקס. אויב אזוי, דעמאלטס איז עס א געהעריגער לאו, זאל ער באקומען מלקות! **"ולמה לא ילקה על לאו זה? מפני שאין בו מעשה."** ממם. ס'איז א מניעה, ס'איז א שב ואל תעשה, און אויף דעם איז נישט דא קיין מלקות.

ר' יצחק: אזוי ווי דער כלל. סאו למעשה, this לאו doesn't help us. אויב מ'וואלט אים געגעבן פסק, וואלט מען געהאט א וועג אים צו פארסן צו טוהן עפעס דא. מ'האט נישט קיין וועג, מ'קען אים נאר זאגן אז ער טוט א לאו. ס'איז זייער פאני. ס'טוט נישט אויף גארנישט דער לאו. איך מיין, ס'טוט אויף פאר אן ערליכן איד, פאר דעם פאני ערליכן איד וואס האט נאר מורא פון טוהן לאו'ן און נישט פון פארלירן געלט, נישט פון זיין סתם א שייגעץ. איך מיין...

ר' יואל אשר: ער מיינט צו זאגן אז דו טוסט נישט די ריכטיגע זאך. א מענטש וואס וויל טוהן טובה, ער איז א בן אדם טוב, זאגט ער: דו טוסט נישט א גוטע זאך.

ר' יצחק: מ'דארף אנקומען צו א...

ר' יואל אשר: ניין, אין דעם פריערדיגן... פריערדיגן?

ר' יצחק: אין דעם פריערדיגן פאל וואלסטו געזאגט אז...

ר' יואל אשר: איינמאל דער בית דין זאגט איך גיב עס צוועלף חדשים, איז פשט אז ס'איז דא אזא אפשען. זאגט דער רמב"ם:

ר' יצחק: ס'איז נישט אן אפשען.

ר' יואל אשר: ס'איז נישט אמת'דיג דא אן אפשען. זאגט נישט אז ס'איז אן אפשען. דאס אז דער בית דין צווינגט נאכנישט פאר א גט, איז פאר אנדערע סיבות, אבער ער איז וויטער עובר, ער טוט א דבר שלא טוב. שוין, זאגט דער רמב"ם וויטער. אקעי.

הלכה ט"ז: וועמען מאן וויב לייקענען זיך וועמען איז מורד

די טענות פון "כדרך כל הארץ" און א ויכוח איבער דער מאס עונה

ר' יואל אשר: הלכה ט"ז. און מ'האט שוין פריער געלערנט אויך, און אסאך מאל ווייסט מען נישט וואס די סטארי איז, אזוי ווי

למשל ענליך געווען ביי דער מעשה פון בתולים. וואס טוט זיך וועז דער בית דין קען נישט אויספיגורן וועד איז עכט מורד?

"איש ואשתו שבאו לדין הוא אומר זו מורדת ממני מתשמיש והיא אומרת לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמו", וויפיל ער וויל. אדער פארקערט, **"וכן אם טענה היא שהוא מורד"**... אבער, **"אלא כדרך כל הארץ אני עמו"**, איך מיין אים נאכצוגעבן, רייט, אויף די... אדער פארקערט, רייט? יא, **"והוא אומר לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמה"**.

דאס איז נישט וועז זיי... אסאך מאל איז דא וועז ס'איז דא אן אמת'דיגער ויכוח: זי טענה'ט אז ער דארף געבן מער ווייל ער איז א רך וענוג; מ'רעדט נישט פון דעם, פשוט זיי לייקענען זיך.

ר' יצחק: ביי די וועי, איך ווייס נישט...

ר' יואל אשר: אויב מ'נעמט אן טאקע "כדרך כל הארץ", אפשר מיינט ער צו זאגן: ניין, איך דארף נישט געבן מער.

ר' יצחק: ס'איז just a euphemistic way of saying the amount. אבער ס'איז אינטערעסאנט, פרעגסט טאקע א גוטע שאלה: וואס איז וועז די מחלוקת איז נישט צי אינגאנצן נישט, די מחלוקת איז אז ער פירט זיך אז ער איז א מלח, און דערווייל איז ער א...

ר' יואל אשר: מ'האט שוין פריער געהאט, אז ער קען נישט טוישן נאך דער חתונה.

ר' יצחק: יא.

ר' יואל אשר: אבער דאס הייסט שוין א מורד אויף דעם לעוועל? אממ, אה, צי מורד... אפשר מורד גייט די גאנצע צייט אויף דעם, אויף די איינמאל א וואך. אזוי זעט אויס אביסל, יא.

ר' יצחק: אז מען איז איינמאל א וואך, רופט מען אויס...

ר' יואל אשר: און איינמאל א וואך... אקעי. איך דארף טראכטן, ווייל... ס'איז אויך ממש דער לאו? דער וואס האט א העכערע עונה?

ר' יצחק: לכאורה ס'איז דא דער לאו.

ר' יואל אשר: אבער ס'קען זיין אז דער פראצעס פון וויאזוי מ'ענדיגט אדער יא אדער נישט דעם גט, די מערידזש וועגן דער מרידה, אפשר נאר דארטן איז אנדערש. אקעי.

ר' יצחק: דאס פרעג איך, ס'איז נישט קלאר, שטייט זיך צו...

חרם און יחוד בפני עדים

ר' יואל אשר: וואס טוט בית דין אין אזא פאל? דער בית דין ווייסט נישט. ער אדער זי זאגט מורד, דער אנדערער זאגט קיינמאל נישט מורד. **"מחרימין בתחילה על מי שהוא מורד ולא יודה בבית דין"**. מ'מאכט א חרם, whoever איז אמת'דיג מורד און איז נישט מודה, איז דער רבי זייער שטרענג פאנישן. כלומר מ'גייט מאכן א חרם. **ואחר כך**, יא, **אם לא הודו** – "מחרימין" מיינט ממש אזוי ווי הלכות חרם וואס מיר האבן געלערנט אין בית דין.

ר' יצחק: אבער אן קיין נאמען. זיי גייען נישט קענען... מ'האט געלערנט, יא, אבער ס'איז נישט קיין נפקא מינה, ס'איז נאר זיי צו דערשרעקן, ווייל מ'קען זיך נישט פירן בחרם.

ר' יואל אשר: ווייל מ'ווייסט דאך נישט וועד ס'זאגט ליגנט.

ר' יצחק: אה, ווייסט דאך נישט, אה. **ואחר כך**... איידער מ'גייט וויסן האבן זיי שוין געסאלווט די פראבלעם.

ר' יואל אשר: **ואחר כך, אם לא הודו**, זיי האבן נאך אלץ נישט מודה געווען, **אומרין להן התייחדו בפני עדים**. גייטס יעצט אריין אין א צימער, און... יא. **נתייחדו**... ווייל דער איינער האט אים טוען געווען, איינער האט עפעס געמאכט נויזעס, וואלט עכט גארנישט געווען דארט.

ר' יצחק: ס'איז נישט דא קיין נויזעס... ניין.

ר' יואל אשר: ס'שטימט צו... ס'איז פריוואט. ניין, ווייל דער איינער האט אים טוען געווען, שטימט מיט דעם אז א מענטש טאר נישט טוהן ביאה בפני כל אדם, וואס דער רמב"ם זאגט אין אנדערע פלעצער. סאו **התייחדו בפני עדים** מיינט בסך הכל: שפאר אריין די טיר. סאו ביי נארמאלע מענטשן at least דאס העלפט, ווייל זיי גייען זיך טרעפן דא אין א מבוכה, אינדרויסן שטייען מענטשן עדים, ס'איז א ווירד זאך.

ר' יצחק: שוין, זיי זאלן זיך... נו, יא, I don't know...

"מבקשין מן הנטען ועושין פשרה": וועז די הלכה לאזט עס איבער צום דיין

ר' יואל אשר: וואס ס'גייט העלפן. אקעי, **מבקשין מן הנטען**... יא, מ'קען הערן פארוואס. **מבקשין מן הנטען**, רייט, מ'בעט פון דעם וואס מ'האט אויף אים טענות.

ר' יצחק: די פרוי זאגט אז ער איז מורד אדער פארקערט, בעט מען פון איר: טו מיר א טובה, פיגור אויס דא די מעשה.

ר' יואל אשר: רייט, הער אויף מיט דיינע משוגעת'ן, make things give up. **ועושין פשרה כפי כח הדיין**.

ר' יצחק: דער רמב"ם בעיסיקלי זאגט נישט קיין תירוץ. זאגט נישט וואס צו טוהן. דער ראב"ד זאגט שוין גלייך אז ער פארשטייט נישט וואס מיינט א פשרה.

ר' יואל אשר: אזוי ווי מיר האבן געהאט פריער אין "נמלכין". "נמלכין" איז געווען אזוי ווי: טרעף עפעס אן אנדערן וועג.

ר' יצחק: נישט אלעס קען מען... רייט.

ר' יואל אשר: אזוי ווי דער רב מיט זיין סטראשע העלפט נישט, זאל מען רופן די רביצין אלס א טעראפיסט, וואטעווער, טרעף עפעס אן אנדערן וועג. יא.

ר' יצחק: ס'איז נישט קלאר. און אין דער גמרא, דער ראב"ד זאגט ער פארשטייט נישט, אין דער משנה פון דעם גלייך שטייט **"השמים ביני לבינך"**.

ר' יואל אשר: חוץ אז פשרה מיינט עולם הבא, מ'וועט שוין נאכקוקן שלחן ערוך אויך.

ר' יצחק: יא. בקיצור, דער רמב"ם, אין איין פלאץ שטייט מ'זאל מאכן א סעודה, זיך שטרעגלען, זען זיי...

ר' יואל אשר: צושטעלן אזוי. אזוי אינטערעסאנט, דאס זעט אויס אזוי ווי די מעשה פון רבי שמעון בן יוחאי.

ר' יצחק: די באקאנטע מעשה.

ר' יואל אשר: יא, ס'איז דא פראקטישע עצות. ניין, ס'איז זייער אינטערעסאנט, אזוי ווי אסאך מאל... ס'איז זייער אינטערעסאנט, אז די "נמלכין" איז אזוי ווי... דא איז שוין דער רבי מער א צדיק, וואו דער רבי זאגט: איך ווייס וואס איז ענקער פראבלעם, ענק זענען נעבעך ביידע הונגעריג און צעבראכן, ענק זענען ביידע ארימעלייט, לאמיר ענק מאכן א גרויסע סעודה. ביים שטרעגלען זען זיי, אז אינדרויסן וועט שטיין עדים. אקעי. **"אין כאן מקום לחרמות"** נישט **"שגגאי להם"**, אבער דער ראב"ד לאזט נישט די חרמות.

ר' יצחק: זייער אינטערעסאנט. בקיצור, ס'איז נישט קלאר. דא איז דער רמב"ם אינגאנצן אויף דיין זייט. At some point, די הלכה הייבט הענט, ער זאגט: אונז ווייסן מיר נישט וואס צו טוהן, גיט זיך אן עצה.

ר' יואל אשר: פליז. יא, מ'מאכט נישט קיין "גנאי להם", יא בקיצור.

ר' יצחק: דער רמב"ם טרייט ווי שטארק צו מאכן הלכות, מתייחד זיין בפני עדים וכו' וכו', מאכן חרמות. אבער in the end, גיט זיך אן עצה. דאס איז דעם רמב"ם'ס דרך דא. אקעי.

דער איסור פון "לבעול בפני כל בריה"

ר' יצחק: אקעי, **"אבל"**, זאגט דער רמב"ם, **"אבל"**, איי, זאל מען פלעין מאכן קלאר...

ר' יואל אשר: די פראבלעם אז זי זאגט נאך אלץ, אפילו נאך יחוד ווייסט מען נאך אלץ נישט וואס דער אמת איז, איז דאך נאר ווייל די עדים בלייבן אינדרויסן פון דעם צימער ביים יחוד. אויב אזוי, פארוואס זאל מען נישט מאכן, זאל איינער זיין דארטן, ממש זיין א משגיח? **"אבל לבעול בפני אדם אי אפשר, לפי שאסור לבעול בפני כל בריה."**

ר' יצחק: זייער גוט.

ר' יואל אשר: אונזערע "בפני כל בריה" מיינט אפילו ביי חיות א זאך אזוי?

ר' יצחק: יא, יא, גראדע שטייט אזוי, אפשר אין הלכות דעות, אבער דא רעדט מען אז יא, מ'טאר נישט. דאס איז נישט קיין אפשען בעיסיקלי.

ר' יואל אשר: ממילא מ'מוז נישט... דער שלום בית איז דא נישט דוחה דעם דרך ארץ פון...

ר' יצחק: ס'איז נישט קיין וועג. אקעי, עד כאן הלכות עונתה. יעצט גייען מיר לערנען "לרפאותה ולקוברה".

ר' יואל אשר: "לקוברה" אויב די "רפאותה" האט נישט אויסגעארבעט.

ר' יצחק: קודם עונה, נאכדעם רפואה, נאכדעם קבורה.

ר' יואל אשר: זייער גוט. **"בפני כל בריה"** מיינט אפילו בחיות אזא זאך אזוי?

ר' יצחק: אקעי, גראדע שטייט אזוי טאקע, אזוי שטייט דאכט זיך,

ר' יואל אשר: אפשר אין הלכות דעות,

ר' יצחק: אבער דא רעדט מען אז יא, מ'טאר נישט. דאס איז נישט קיין אפשן בעיסיקלי. ממילא אונז ווייסן און ס'איז נישט דוחה.

ר' יואל אשר: ס'טייטש, דער שלום בית דא איז נישט דוחה דעם דרך ארץ פון, ס'איז נישט קיין וועג.

הלכה י"ז: דער חיוב פון "לרפאותה"

ר' יצחק: אקעי, עד כאן הלכות עונתה. יעצט גייען מיר לערנען לרפאותה ולקברה.

ר' יואל אשר: אויף אירע כוחות, קודם עונה נאכדעם רפואה.

ר' יצחק: אויב די רפואה האט זיך נישט

ר' יואל אשר: אויסגעארבעט דארף ער איר קובר זיין. זאגט דער רמב"ם אזוי: די נעקסטע זאך וואס מ'לערנט פון די תקנות חכמים פון כתובה איז, אז **"האשה שחלתה חייב לרפא אותה עד שתבריא"**. ער דארף איר אויסהיילן. ס'טייטש, אויב ער איז נישט קיין דאקטער, דארף ער איר באצאלן

ר' יצחק: רפואות ביז זי ווערט געזונט.

ר' יואל אשר: אהה. וואס טוט זיך אין אזא פאל **"ראה שהחולי ארוך"**, ס'איז א חולי מ'קען נישט ארויסקריכן דערפון, א לאנגער חולי, **"ויפסיד ממון הרבה לרפואה"**, ס'גייט אים קאסטן זייער אסאך געלט, **"ואמר לה"**, זאגט ער איר אזוי: **"הרי כתובתך מונחת"**, איך גיי דיר געבן די עמאונט פון דער כתובה, **"או רפאי עצמך מכתובתך"**, אדער הייל זיך אויס מיט דעם געלט וואס דו באקומסט פון דער כתובה. זאגט: איך גיב דיר די כתובה, איך בלייב יא חתונה געהאט, איך וועל דיר געבן די עמאונט, ביז מאתיים וועל איך אויסהיילן, מעבר למאתיים וועל איך הייבן הענט. **"או הריני מגרשך ונותן כתובה והולך"**, אהה. **"שומעין לו"**, ער האט דאס רעכט דאס צו,

ר' יצחק: דאס צו, ס'איז דא א געוויסער לימיט כביכול וויפיל ער דארף צאלן, אזויפיל ווי די כתובה. סאו ער קען איר געבן די טשויס: דו ווילסט אויסניצן די כתובה און בלייבן, אדער דו זאגסט דו ווילסט נישט בלייבן אזוי? נא פראבלעם, מ'גיט א גט און דו ביסט פטור. און ביסט געבליבן מיט דער כתובה ענייוועיס בעיסיקלי.

דער גדר פון "מפני דרך ארץ" און דער מקור פונעם ספרי

ר' יואל אשר: אבער זאגט דער רמב"ם, פארשטייט זיך אז דאס איז נישט קיין זאך וואס מען מעג טוהן. אפשר מיט'ן חושן משפט קען ער, מ'קען אים נישט צווינגען צו באצאלן פאר אייביג, אבער **"ואין ראוי לעשות כן מפני דרך ארץ"**. דרך ארץ דא מיינט

נישט — דרך ארץ געוועלך מיינט דאך פארקערט פון חוצפה. דא איז דרך ארץ פארקערט פון רחמנות,

ר' יצחק: יא. יא, ס'איז נישט קיין וועג. ס'איז נישט קיין וועג בכלל.

ר' יואל אשר: נאט עט אלל. און דא גייען מיר זען יעצט וועגן לפדותה. קענסט מאכן דא א קעפל "לפדותה". זאגט דער רמב"ם: **"נשבית"**,

ר' יצחק: אויב זי איז געווארן געפאנגען. ס'וועט געברענגט אויף דעם עפעס א מדרש, אז א קל וחומר פון א, וויאזוי הייסט עס? שטייט ביי די, ער ברענגט עס נישט דא? דארף מען דא פארציילן. ס'שטייט ביי די, נישט וואס מיר גייען צוריק, שטייט אין דעם ספרי לגבי די, וואו ברענגט ער עס? ביי יפת תואר, **"ושלחתה לנפשה"**, דאס הייסט אז דאס מעג ער נאר טוהן, אויב זי איז געווען קראנק, דארף ער איר קודם אויסהיילן און נאכדעם אוועקשיקן.

ר' יואל אשר: אה, קענסט נישט ארויסלייגן א קראנקע פרוי אויף דער גאס.

ר' יצחק: "קל וחומר לבנות ישראל שהן טהורות וקדושות", דאס איז די גע'גנב'עטע יפת תואר, אפילו דעמאלטס טאר ער נישט.

ר' יואל אשר: אבער א יפת תואר וועט זיין דרך ארץ, ביי אן אידישער פרוי וועט עס זיין מער ווי דעם, ווייזט אויס, אקעי. יא,

ר' יצחק: איך ווייס נישט, אקעי. שוין, לפדותה.

הלכה י"ח: דער חיוב פון "לפדותה"

אשת כהן און דער גדר פון פדיון שבויים

ר' יואל אשר: "ולפדותה". זאגט דער רמב"ם, **"נשבית"**, זי איז געווארן געפאנגען,

ר' יצחק: "חייב לפדותה". "אם היה כהן",

ר' יואל אשר: און איינמאל זי איז געווארן געפאנגען, איז דאך דא א דין אין הלכות איסורי ביאה אז א כהן טאר נישט זיין מיט א פרוי וואס איז געווארן געפאנגען, ווייל ס'איז דא א חזקה אז זי איז געווארן נבעלה,

ר' יצחק: רייט, אפילו ס'איז באונס.

ר' יואל אשר: איז **"שכבר נאסרה עליו"**, זי איז געווארן נאסרה יעצט ווען זי איז געווארן געפאנגען, ס'גייט דאך זיין א גרויסער פראבלעם, ווייל ער קען איר נישט אהיימנעמען נאכדעם.

זאגט דער רמב"ם, חייב לפדותה איז נישט איר אהיימצוברענגען צו זיך, דאס וואלט געווען סעלפיש. לפדותה איז איר ארויסלייזן פון דעם שווערן מצב וואו זי איז, ווייל דאס איז זייער קלאר דא. ער איז **"פודה אותה ומחזירה לבית אביה"**, ער איז איר פודה כדי זי זאל קענען זיין פריי, און נישט כדי זי זאל קענען קומען צו אים.

ר' יצחק: איך מיין אז דער חידוש איז, אפילו דו וואלסט געקענט זאגן אז פארוואס זאל ער זיין איר פודה? ווייל ער גייט ווערן אסור ענייוועיס, פארוואס זאל ער איר פודה זיין? זיין טייטש, ער דארף.

ר' יואל אשר: ער דארף איר פודה זיין און אהיימשיקן. פודה זיין איז נישט, אויב זי איז נאר פודה געווען ווייל איך דארף איר האבן, וואלט דאס געווען איז עס יא אזוי, גוט, ס'וואלט... ניין, ס'איז, יא. ס'איז פאר איר, דאס איז א זכות וואס זי האט אז דער מאן דארף איר אויסלייזן,

ר' יצחק: און דאס פארלירט זי נישט. יא, אבער מארגן, די רגע זי קומט אהיים ווערט זי אויס איר, אויס מאן,

ר' יואל אשר: רייט? יא, אבער דאך איז ער,

ר' יצחק: האט ער דעם חיוב. יא,

אשת ישראל און דער טייטש פון "לפדותה" — צוריקברענגען אהיים

ר' יואל אשר: "ואפילו היו בעיר אחרת, מטפל בה עד שמחזירה למדינתה". אפילו צו אירע עלטערן, ער דארף איר צוריקפירן צו... יא, זייער אינטערעסאנט. ער קען נישט זאגן איינמאל מ'האט איר אהיימגעברענגט, די שטאט.

ר' יצחק: מ'האט איר פודה געווען,

ר' יואל אשר: גיי בלייב דארטן אין א פארקערטער שטאט. די דעפינישן פון פודה זיין אין אזא פאל וואס, וואו בית אביה איז אן אנדער פלאץ, ענדיגט זיך ווען ער איז מחזירה למדינתה. און נאכדעם קען ער איר מגרש זיין, **"ונותן לה כל כתובתה"**, ער דארף איר געבן די כתובה, ווייל זי איז דאך געווען אן אונס, וואס איז זי שולדיג אז זי איז געווארן נשבה? רייט.

"היה בעלה ישראל שהשבויה מותרת לו", די שבויה איז מותר צו אים, זעט אויס דא דאס ווארט איז אז ער קען נישט זאגן כ'וויל נישט וואוינען

ר' יצחק: מיט א פרוי

ר' יואל אשר: וואס איז געווארן אינוואלווד פאר אן אנדער מאן.

ר' יצחק: "מחזירה לו לאשה כמות שהיתה". ער מיינט צו זאגן אז ער מעג.

ר' יואל אשר: ער מעג? ס'איז זיכער ער מעג,

ר' יצחק: ס'איז דאך נאר א דין אין א כהן. טאקע אינטערעסאנט, סאו וואס איז דער חידוש? ס'איז נישט קלאר. אה, קוק וואס זאגט דער רמב"ם: **"ואם רצה אחר כך מגרשה"**, פשט איז פודה זיין.

ר' יואל אשר: מ'איז משלח א גט צו די רויבערס דארט, נאר ער...

ר' יצחק: זייער גוט, ער קען נישט זאגן, תיפוק לי איז כולל ברענג איר צוריק אהיים. פשוט פשט, אפשר דאס איז דער טייטש: "לפדותה" איז טייטש ברענג איר צוריק אהיים, נאכדעם וואס דו גיסט א גט, אדער נאכדעם איז ער א כהן און ער קען נישט... א כהן איז א יוצא מן הכלל, ער קען נישט אהיים ברענגען, ער דארף איר ברענגען צו איר טאטן, ווייל ער טאר נישט אהיים גיין מיט איר. אבער נארמאל "לפדותה" מיינט ברענג איר צוריק אהיים. נאכדעם קענסטו געבן א גט, גייסטו צוריק צום נארמאלן סדר. דאס איז

עפעס דער טייטש. פארוואס טייטש "לפדותה" מיינט אהיים ברענגען, ווייס איך נישט, אבער אזוי זעט אויס. יא?

ר' יואל אשר: אקעי, מ'רעדט סתם, מ'דארף פארשטיין די סיטואציעס, זי איז אין א ווייט לאנד... יא,

ר' יצחק: אבער "לפדותה"... דאס איז א טייטש אין דעם תנאי "לפדותה". דער שיעור ענדיגט זיך ווען

ר' יואל אשר: זי קומט אן לחוף מבטחים, ווען זי קומט אן צו א סעיף פלאץ.

ר' יצחק: דאס איז איר פלאץ. אז "לפדותה" איז נישט טייטש אויסלייזן פון דארט, ס'מיינט אהיים ברענגען. א נייער טייטש.

ר' יואל אשר: רייט.

הלכה י"ט: די שיעורים פון "לפדותה"

דער דין פון "יתר על כדי דמיה"

ר' יואל אשר: שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער: **"אין מחייבין את הבעל"**, דא איז אבער דא ביי פדיון שבויים איז דא עפעס א נייער לימיט. אז ס'איז דאך דא א כללות'דיגע הלכה אין דין פדיון שבויים, אז מ'לייזט נישט אויס קיין שבויים מער, יתר על כדי דמיהם. די סיבה איז, אונז האבן שוין געלערנט דאס?

ר' יצחק: ניין, אבער כ'מיין מ'דארף זען צי דאס איז תלוי,

ר' יואל אשר: לאמיר זען. לאמיר זען אזוי: **"אין מחייבין את הבעל לפדות את אשתו ביתר על דמיה"**, מער וויפיל ס'איז איר ווערט. וויפיל די ווערט איז ווייס איך נישט, אבער ס'איז דא עפעס א מער ווערט

ר' יצחק: און וויפיל ס'איז ווערט.

ר' יואל אשר: "אלא במה שהיא שוה כשאר השבויות".

ר' יצחק: אזוי ווי אלע אנדערע... אן איד זאל נישט זיין טייערער, איך מיין דאס איז דער דין ביי יותר על כדי דמיהן, אז אן איד זאל נישט זיין טייערער, וועלן גויים גיין כאפן אידן. יא, סאו זי איז נישט אנדערש פון אלע אנדערע שבויות. אזוי ווי אלע אנדערע שבויות איז מען נישט פודה ביתר מדמיהן, זי איז אויך נישט. איי, דער בעל? קעגן דעם בעל, נישט אנדערש פון ענימענג,

ר' יואל אשר: ענייוואן עלס. ס'שטייט דא מ'טאר נישט אדער ס'שטייט אז די מצות לפדותה איז נישט קיין גרעסערער חיוב ווי דער געוועלכער... מ'איז נישט חייב. דער לימוד פון חז"ל גייט אויך דערויף וועו א מאן וויל אויסלייזן א ווייב. אקעי, געוועלך טאר מען נישט, דאך.

ר' יצחק: אבער דא שטייט אז מ'דארף נישט, דער בעל איז נישט חייב.

ר' יואל אשר: נאכאמאל, א מענטש אליין וואס איז געווארן געפאנגען מעג געבן וויפיל געלט ער וויל זיך אויסצולייזן. גייט דערויף אויב דער מאן וויל, אפשר וועט ער אויך מעגן דעם זעלבן מין וועג. ס'קען זיין. ס'שטייט דארטן ס'גייט פון די כספי צדקה איז איין שמועס.

ר' יצחק: אקעי, מ'דארף וויסן, מ'האט שוין געערעדט וועגן דעם אמאל. ס'איז פשוט לכאורה אז ער מעג פאר זיך אליינס, אבער טייטשט עס דא

ר' יואל אשר: אז ער דארף נישט. דארף מען זען לכאורה צי ער מעג פאר דער ווייב אויך.

ר' יצחק: איי ודאי, אפשר מעג ער, ער ויל נישט.

ר' יואל אשר: ענייוועי, אבער דער דין פון יותר על כדי דמיהן, דאס איז אויך א מגביל פון דעם דין לפדותה,

ר' יצחק: דאס ווערט דער שיעור פון לפדותה.

ווען דאס אויסלייז-געלט איז מער ווי די כתובה

ר' יואל אשר: רייט. זאגט דער רמב"ם: **"היו דמיה יתר על כדי כתובתה"**, דאס געלט איר אויסצולייזן איז מער ווי די כתובה, און ער ויל זאגן אזוי, אזוי ווי מ'האט געלערנט לגבי רפואה: **"ואמר הריני מגרשה וזו כתובתה"**, זאל זי ניצן די

ר' יצחק: כתובה **"תלך ותפדה את עצמה"**,

ר' יואל אשר: "אין שומעין לו, אלא" ער האט דעם חיוב קודם זאל זיין, **"כופין אותו ופודה אותה, אפילו היו דמיה עד עשרה בכתובתה"**, אפילו אויב ס'איז צען מאל אזויפיל, דער פדיון שבויים קאסט צען מאל אזויפיל ווי די כתובה. **"ואפילו אין לו אלא כדי פדיונה"**, אפילו אויב ער האט נישט דאס געלט, ער דארף גיין שאפן, בארגן. איז דער חיוב צו גיין אזוי ווייט.

שמועס: פארוואס איז פדיון שבויים הארבער ווי רפואה?

ר' יואל אשר: מ'דארף פארשטיין, פארוואס ביי פדיון איז אנדערש ווי ביי רפואה?

ר' יצחק: ווייל פדיונה איז זי אין א דעינדזשער סיטואציע. אין רפואה? זי איז קראנק, זי ווייסט נישט.

ר' יואל אשר: מאכסט יעצט א נייעם דין אין רפואה? ס'איז נאר א מין רפואה? איך ווייס נישט, ס'איז נישט קלאר.

ר' יצחק: איך ווייס נישט. ס'איז א שאלה, פארוואס לגבי רפואה קען ער יא זאגן אזוי? איך ווייס נישט. איך מיין אז רפואה האט זי אן עצה. ער גיט איר די כתובה, זאל זי טרייען צו חתונה האבן מיט א צווייטן, עפעס אויספיגורן. דא איז זי סטאק ערגעץ דארטן אין די הרי חושך.

ר' יואל אשר: נאכאמאל, דארפסט מאכן א נייע אוקימתא אז דא רפואה שטייט נישט דא דווקא ווען זי טריט עפעס א שווערן פימפל. דו קענסט דאך אויך מיינען אז זי איז טויט קראנק, און דער מאן גייט איר יעצט לאזן און זי גייט שטארבן א פאר טעג שפעטער.

ר' יצחק: זי איז סטאק ביי די גויים ערגעץ.

ר' יואל אשר: ס'איז אנדערש. זי איז אבער סטאק מיט א קראנקהייט, ס'איז אויך נישט דא איינער וואס זאל קעיר נעמען פון

איר. ס'איז געשטאנען אז ס'איז נישט קיין דרך ארץ. אבער פארוואס האט ער יא דא רעכט

ר' יצחק: און דא האט ער נישט דאס רעכט?

ר' יואל אשר: ס'איז נאכנישט קלאר. ס'קען בלייבן אפן. אויב איינער טראכט א גוטן ענטפער, קען ער אריינשיקן אין אונזער... אריינשיקן אין איינע פון אונזערע פלעטפארמס. אריינשיקן א גוטן הסבר.

ר' יצחק: מען קען אריינלייגן א פעיפער אונטער אונזער טיר. דאס איז די פלעטפארם. אקעי.

דיוק אין לשון הרמב"ם: "חולי ארוך" קעגן "חולי גדול"

ר' יואל אשר: ס'קען זיין, ס'קען זיין **"ראה שהחולי ארוך"**, ס'שטייט נישט אז א חולי מסוכן. א חולי ארוך מיינט אפשר א קראניק קרענק.

ר' יצחק: יא יא.

ר' יואל אשר: זי איז אין א מצב וואס ער גייט דארפן צאלן יעדע וואך, לאנג טערם, פאר עפעס א,

ר' יצחק: עפעס א... ס'איז נישט קיין,

ר' יואל אשר: ס'איז נישט קיין סכנה. איך בין מדייק אויף דעם ווארט **"ארוך"**, נישט "ראה שהחולי גדול", און מ'גייט דארפן יעצט ברענגען א טייערע... היינט, ברענגען א טייערע סורדזשערי. ס'האט צוטוהן, א חולי ארוך. מאכסט נישט קיין אוקימתא. דער רמב"ם האט געזאגט, מ'מעג מדייק זיין אין דעם לשון הרמב"ם, כדי צו מסביר זיין א שווערע קשיא. **"ראה שהחולי ארוך"**, און ס'גייט אים קאסטן זייער אסאך געלט, ווייל זי גייט יעצט לעבן פאר לאנגע יארן. זי גייט האבן די זעלבע אריכות ימים ווי אים, נאר מ'גייט דארפן אייביג צאלן פאר דעם דאקטער פאר עפעס א זאך וואס זי האט.

ר' יצחק: ביסט מסביר די זעלבע זאך וואס איך זאג, אז רפואה איז נישט אזוי ווי אן עקיוט זאך. ס'איז נישט פשט אז זי איז סטאק, ער דארף איר ארויסנעמען, נאכדעם קענסטו זען צי דו ווילסט איר געבן א גט. רפואה איז פשט, זי איז דא, זי איז קראנק. דו מאכסט אבער נאך די זעלבע אוקימתא וואס דו האסט פריער דורכגעווארפן אז ס'רעדט זיך אז זי איז נישט מסוכן.

ר' יואל אשר: ווייל דער רמב"ם זאגט נישט א חולי גדול, נאר א **"חולי ארוך"**.

דער חיוב פון א יחיד און פון דער קופה של צדקה ביי א חולה מסוכן

ר' יצחק: איך האב געהערט, אבער ס'איז נישט קיין חילוק פון דער אוקימתא וואס דו האסט געזאגט אז ס'איז נישט קיין גוטע אוקימתא, און איך הער אז ס'איז נישט אזא גוטע אוקימתא. איך וויס שוין די אוקימתאס. איך וויס, אפשר, סתם אזוי פרעגן א שאלה. ווען מ'זעט אן איד, לאמיר, וויסט וואס? פארגעס פון דעם מאן. אז מ'זעט אן איד דא איז א חולה מסוכן, מ'קען אים ראטעווען מיט א מיליאן דאלער, איז ער מחויב צו געבן?

ר' יואל אשר: דארפסטו גיין צו דעם רב, ס'איז נישט דיין חיוב. ביי א מת מצוה איז דא אז דער ערשטער מענטש האט אים געזען. ביי רפואה איז דאך פשוט ס'איז נישט דער ערשטער מענטש וואס זעט אים. דער ערשטער מענטש טאר עס נישט איגנארן, מסתמא אל תתעלם, לא תעמוד על דם רעך, ער דארף לויפן צו דעם רב. אבער מ'גייט קוקן אין הלכות צדקה, ווער האט דעם חיוב? דער רב, די קופה של צדקה. דאס איז דאך דאס ווארט, לרפאות... נאכאמאל, אין הלכות צדקה שטייט דער רמב"ם, זאגט דער רמב"ם אז מצות פדיון שבויים קודם לכל המצוות שבתורה. דאס איז פשט אז א יעדער דארף לויפן טוהן פדיון שבויים.

המשך הלכה י"ח-י"ט: דער חילוק צווישן פדיון שבויים און רפואה, און דער גדר פון נשבית פעם שניה

דער חיוב ממון פונעם מאן קעגן דעם חיוב הצדקה פון דער קהילה

ר' יואל אשר: דארפסטו גיין צו דעם רב, ס'איז נישט דיין חיוב. ביי א מת מצוה איז דא אז דער ערשטער מענטש האט אים געזען. ביי א רפואה איז דאך פשוט, ס'איז נישט דער ערשטער מענטש וואס זעט, און דער ערשטער מענטש טאר עס נישט איגנארירן, ביי אזא "אל תתעלם", "לא תעמוד על דם רעך", ער דארף לויפן צו דעם רב. אבער מ'גייט קוקן אין הלכות צדקה, ווער האט דעם חיוב? דער רב, די קופה של צדקה.

דאס איז דאך דאס ווארט, **לרפא אותה.** נאכאמאל, אין הלכות צדקה שטייט דער רמב"ם, זאגט דער רמב"ם אז **מצות פדיון שבויים קודם לכל המצות שבתורה,** קומט אויס אז יעדער דארף לויפן טוהן פדיון שבויים. אבער ווען ס'איז דא א מאן, האט דער מאן דעם חיוב מדין עונה.

ר' יצחק: ער איז א חיוב, מ'נעמט פון דעם געלט.

ר' יואל אשר: און ווען ער האט נישט קיין געלט, איז פשט אז ער דארף עס אויך טוהן. וויאזוי טאקע? ווייל ער גייט לויפן נאך צדקה? ניין, ניין. דער חיוב פון דעם מאן איז, מ'נעמט זיין גאנץ געלט אדער ער נעמט עס אליינס און ער גיט עס. ער דארף נישט נאכגיין געלט. אונז זענען ווייט צוריקגעגאנגען אז ס'איז דא א צדקה.

ר' יצחק: ניין, מ'האט דא געליינט, אונז האבן פריער געליינט, **ואפילו אין לו אלא כדי פדיונה.** ער האט אבער יא, מ'נעמט זיין גאנץ געלט, עס בלייבט אים נישט קיין פעני. ער דארף נישט גיין צדקה פאר זיך אליינס, אבער ער דארף פרעגן, דער פשט אז זיין גאנץ געלט איז מחויב פאר דעם. אבער ס'איז א חיוב, ס'איז א חיוב ממון, ס'איז נישט קיין ענין פון...

דער חילוק אין מציאות צווישן פדיון שבויים און רפואה שאין לה קצבה

ר' יואל אשר: קען זיין אז פדיון שבויים האבן חכמים אנגעקוקט אלס עפעס אן ענין פון פיקוח נפש, מה שאין כן רפואה.

ר' יצחק: ס'איז מער וויכטיג. [[#2]] נאר פונקטליך, פארוואס איז עס מער וויכטיג? אין וועלכן וועג איז עס מער וויכטיג?

ר' יואל אשר: *איך מיין אז איך האב א גוטן הסבר. אז זיין שטארק קראנק פאר לאנגע יארן איז א נייע מציאות וואס מ'האט היינט מיט רעספירעיטארס און אלע מיני סורדזשעריס. אין אמאליגע צייטן, קראנק פאר לאנג טוירם, האט געמיינט א געוויסער מחוסר אבר. א מענטש וואס איז געזונט און האט א פראבלעם מיט א פוס, מיט א האנט. זיין קראנק פאר הונדערט יאר צוריק, אדער וואטעווער, פאר היינטיגער רפואה מיט זייער אסאך נייע זאכן, איז מען געשטארבן.*

שוין, איך פרעג א קשיא: א מענטש איז געווארן דיאגנאזד מיט קענסער, קען דער מאן איר זאגן, דא האסטו דיין מאתיים מנה און גיי דיר ווייטער? ניין, קען מען נישט, ווייל דאס וואס מ'רעדט דארטן איז חולי ארוך, מ'גייט א גאנצע צייט דארפן טריטמענט זאל נישט האבן יסורים. ווייל ס'גייט זיין אזא זאך ווי פדיונה, די חכמים מסתם. פדיונה קוקן די חכמים אן ווי א גרויסע סכנה, און רפואה רעדט מען פון אנדערע זאכן. איך זאגפאר א מציאות אזוי, אז די זאך אז א מענטש זאל זיין א חולה מסוכן פאר לאנגע יארן, אז אויב זי וועט נישט האבן דעם טריטמענט און זי וועט נישט האבן די מעדיצין, גייט זי שטארבן, טייערע מעדיצין יעדן חודש, איז נישט געווען. איך זאג א מציאות אז ס'איז נישט געווען.

ר' יצחק: ביסט מחדש א מציאות וואס איך בין נישט מסכים.

ר' יואל אשר: דו ווייסט נישט. ס'איז דא זאכן וואס איך ווייס און דו ווייסט נישט.

ר' יצחק: דו ווייסט וואס ס'איז געווען טויזנט יאר צוריק? און מ'האלט נאך אינמיטן, ניין? יא, יא, יא. אה, דאס איז פיין. בקיצור, איך קען הערן אז פדיון האט אן אנדער דין, דו מאכסט עפעס שווער פארוואס ס'איז אן אנדער דין, איך ווייס נישט. ס'איז א קשיא אויב דער טעם איז אן אנדער דין. וואו בין איך דא ביים טעקסט? **במה דברים אמורים**, אה.

דער לימיט אויף פדיון שבויים: נשבית פעם שניה

ר' יואל אשר: ס'איז אבער יא דא א לימיט. אויף פדיון שבויים איז אויך א לימיט. די אלע זאכן איז וועז די פרוי איז נעבעך געווארן געפאנגען, אבער **אבל אם פדאה** —

ר' יצחק: ער האט איר אויסגעלייזט...

ר' יואל אשר: פאר מיר שוין דאס ערשטע מאל. **אבל** אויב האט ער איר אויסגעלייזט —

ר' יצחק: און זי איז געווארן נאכאמאל געפאנגען, יא?

ר' יואל אשר: און ער איז שוין פאר'סיק'ט, ער איז שוין פעד-אפ. **ורצה לגרשה**, ער וויל איר מגרש זיין, און זי זאל זיך אויסלייזן מיט איר אייגן געלט, **הרי זה מגרש ויתן כתובתה והיא תפדה את עצמה**. פארוואס זאגט די הלכה אזוי? איך ווייס נישט פארוואס, ס'איז דא עפעס א חשד אז עפעס איז דא א קנוניא? אדער איך ווייס נישט וואס?

ר' יצחק: ס'איז א חידוש, א מאן דארף איינמאל פודה זיין זיין וויב, אזויפיל געלט דארף ער ארויסגעבן, נישט צוויי מאל.

ר' יואל אשר: פארוואס? שאר, כסות, אלע אנדערע זאכן איז דאך אין יעדן טאג?

ר' יצחק: *ניין, העלאו, פדיון איז א גרויסע הוצאה, און ס'איז כנגד עפעס, רייט? כנגד פירות האט מען געדעדט.*

ר' יואל אשר: כנגד פירות איז צוגעלייגט...

ר' יצחק: *ניין, ניין, פדיונה נישט, פדיון איז נישט מדאורייתא, פדיון איז דרבנן, פדיון איז א געוויסער חיוב ממון, ס'איז דא א לימיט. אזוי ווי מ'לערנט יעדע זאך האט א לימיט, ס'איז נישטא קיין שום חיוב ממון אן קיין לימיט. דער לימיט איז איינמאל, איז דער לימיט אויף די פירות.*

ר' יואל אשר: *אה, דאס וועט זיין אזוי ווי דער חולי ארוך, דאס וועט זיין דאס פארקערטע פון חולי ארוך.*

ר' יצחק: קען זיין. יעדע זאך האט א לימיט. דארט הייסט ער א שייגעץ, דא שטייט אפילו נישט אז ער הייסט א שייגעץ.

ר' יואל אשר: *דא ווערט זייער גוט פארענטפערט אונזער קשיא וואס מיר האבן זיך געפלאגט מיט רפואה, ווייל עס וועט זיין אזוי ווי חולי ארוך. אסאך זאכן האבן א לימיט. ס'איז נישט קלאר.*

ר' יצחק: אן איינמאליגע קרייזיס דארף מען... אבער עפעס א לימיט, אזוי זעט אויס.

ר' יואל אשר: אבער נאך איינמאל קען זיין כל נכסיו,

ר' יצחק: וואס איז יא אין א געוויסן זין אנלימיטעד.

ר' יואל אשר: אקעי. און ביי רפואה אבער איז אויך אפשר די זעלבע זאך,

ר' יצחק: *דער חולי ארוך מיינט טאקע זי איז געווארן קראנק, מ'דארף יעצט מאכן א סורדזשערי —*

ר' יואל אשר: *דארף ער צאלן די סורדזשערי. חולי ארוך וועט זיין אזוי ווי זי איז געווארן געפאנגען נאכאמאל.*

ר' יצחק: נישט זיכער, כ'ווייס נישט. מ'דארף וויסן צו דעם גאנצן דיוק וואס דו האסט יעצט מחדש געווען פון חולי ארוך, מ'דארף קוקן אין די מקורות צי ס'שטייט אזוי.

הלכה כ': מי שנשבית אשתו והוא במדינת הים

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם ווייטער: **מי שנשבית אשתו והוא במדינת הים**, ער איז אין א ווייטער מדינה און דאס ווייב איז געווארן געפאנגען, איז אזוי ווי מיר האבן געלערנט לגבי מזון איז **בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין**, מ'פארקויפט זיינע נכסים **בהכרזה**.

ר' יצחק: אבער דא איז מיט א הכרזה.

ר' יואל אשר: אה, פריער איז נישט געשטאנען בהכרזה?

ר' יצחק: ווייל דאס איז א נייע מציאות.

ר' יואל אשר: *אפשר דארטן איז עס אן ענין פון קנס אויף וואס דו לאזסט איבער דיין ווייב אן עסן.*

ר' יצחק: *דא איז דאך געשען א טראגעדיע וואס מ'האט נישט געקענט אויסרעכענען. הכרזה איז אז מ'מאכט זיכער צו באקומען מער געלט פאר אים, רייט? דאס איז דער טייטש פון דער הכרזה, פארוואס דא דארף מען הכרזה?*

ר' יואל אשר: ווייס נישט. **ופודין אותה כדרך שהבעל פודה,** מיט די זעלבע דינים. ס'הייסט, לא יוסיף על כדי נכסיו –

ר' יצחק: אדער נאר איינמאל.

ר' יואל אשר: רייט.

הלכה כ"א: המדיר את אשתו ונשבית

ר' יואל אשר: שוין, זאגט דער רמב"ם וואס טוט זיך אין אזא פאל: **המדיר את אשתו נדר** – איינער מאכט זיין ווייב א נדר, **שהוא חייב בגללו לגרשה וליתן כתובתה.** ער האט געמאכט א נדר –

ר' יצחק: איינער פון די נדרים –

ר' יואל אשר: אז ער קען נישט... "הנאת תשמישך עלי" למשל. און נאכדעם איז זי געווארן געפאנגען, **אחר שהדירה.** זאגט דער רמב"ם, זאגט מען נישט אז דער חיוב לפדותה גייט אן ביז דעם גט, נאר פון ווען ס'איז דא א חיוב צו געבן א גט איז מען שוין **אינו חייב לפדותה, שמעת שהדירה נתחייב לגרשה וליתן כתובתה.** אינטערעסאנט דער לשון, **נתחייב לגרשה,** ער מעג איר שוין גט'ן אדער... ניין,

ר' יצחק: ער איז מחויב. נישט מעג. ער איז מחויב צו גט'ן.

ר' יואל אשר: ער איז פון די מענטשן –

ר' יצחק: וואס מען צווינגט אים... מ'צווינגט אים צו געבן...

ר' יואל אשר: ער קען נאך מתיר זיין, און דא פלוצלינג, יא.

ר' יצחק: טאקע סעד. נישט נאר וואס איר מאן האט איר מדיר געווען –

ר' יואל אשר: נאר זי איז נאך נשבית אויך. אקעי.

הלכה כ"ב: אשה האסורה על בעלה מאיסורי לאוין ונשבית

ר' יואל אשר: ווייטער זאגט דער רמב"ם: **האשה שהיתה אסורה על בעלה מאיסורי לאוין,** א פרוי וואס איז אסורה על בעלה מאיסורי לאוין –

ר' יצחק: למשל אלמנה לכהן גדול –

ר' יואל אשר: וואס דער כהן גדול האט נישט געפאלגט די מצוה און ער האט געמומען אן אלמנה –

ר' יצחק: איז זי געווארן געפאנגען –

ר' יואל אשר: אינו חייב לפדותה. קידושין איז חל, רייט? ס'איז חל. רייט, **אינו חייב לפדותה,** ווייל זייערע קידושין, זייער חתונה איז נישט קיין לעדזשיטעמעט חתונה. ס'איז ענליך צו "שהרי נתחייב לגרשה". זי איז א גאנצע צייט א "נתחייב לגרשה", יא? לכאורה. **אלא נותן לה כתובתה, והיא תפדה את עצמה.**

ר' יצחק: אה, אלעמאל, כתובה באקומט זי.

ר' יואל אשר: אויך ביי יענעם פאל. פרעגט דער רמב"ם אן אינטערעסאנטע קשיא: **והלא השבויה אסורה לכהן, והרי הוא פודה אותה.** כ'האב דאך פריער געלערנט אז אויך א שבויה דארף דער מאן אויסלייזן, און פון ווען זי איז געווארן א שבויה איז זי דאך געווארן אסור לכהן, פארוואס איז עס אנדערש ווי אנדערע איסורי לאוין?

זאגט דער רמב"ם: **מפני שלא היתה אסורה מקודם.** זי איז נישט געווען אסור מקודם. **ואיסור השביה הוא שגרם לה,** דער איסור השביה האט גורם געווען, ממילא איז זי אן אונס. זי האט חתונה געהאט מיט אים כדת וכדין. יעצט איז געשען די שביה, סאו האט ער די מצוה מצד די כשר'ע קידושין.

טייטש, דער חיוב לפדותה איז נישט ווייל יעצט זענען מיר א קאמפעטעבל קאפל. דער חיוב לפדותה איז נישט ווייל מיר זענען יעצט א גוטע קאפל וואס מעג זיין צוזאמען, נאר ווייל ווען זיי האבן חתונה געהאט זענען אונז געווען מותר, און דעמאלט איז געקומען דער חוב. אבער דארט איז דא א גאנצע צייט א חיוב פון נתחייב לגרשה –

ר' יצחק: נאך פון פאר דעם.

שמועס וועגן דעם פירוש הפרישה און די גדרים פון איסור שבויה

ר' יצחק: *ער ברענגט אזא טייטש פון דער פרישה אז דער חיוב לפדותה איז געווארן די רגע וואס זי איז געווארן נשבית, און דער איסור איז געווארן איין רגע שפעטער. אז פארוואס? ס'איז דאך די זעלבע צייט?*

ר' יואל אשר: *מחמת "באים כאחד", אזא... ס'מאכט נישט קיין סענס, וואס דער חיוב... ס'מאכט יא סענס, ווייל ס'איז נישט באים כאחד. טייטש, קודם פאנגט מען, ערגעץ וואו נאכ'ן פאנגען ווען עס ווערט ביינאכט, ווען מ'איז אריינגעקומען אין דעם אוהל איז א יחוד... יא, מ'האט שוין געלערנט פריער, אזוי ווערט א דין שבויה ווען מ'פאנגט. פארוואס? דער חיוב פדיון שבויים הייבט זיך אן די מינוט ווען זי ווערט געפאנגען. יא, מ'דארף קוקן אין הלכות שבויה, אפשר אויב ווייסט מען ווי לאנג עס דויערט נאך צו טראגן מיט דער טראק ביז מ'פארט צו דעם טאנעל איז נאכנישט דא קיין דין, מ'דארף קוקן אין הלכות שבויה.*

ר' יצחק: אבער ס'איז א חזקה וואס מ'האט געלערנט אפילו אין אומר –

ר' יואל אשר: *מ'דארף קוקן אין הלכות שבויה אויב זי איז נאר געווען געפאנגען פאר א האלבן טאג, אפשר ס'איז קיינמאל נישט געווען –*

ר' יצחק: א חזקה.

ר' יואל אשר: *די גאנצע חזקה איז וועז ס'הייסט א שבויה, לכאורה וועז ס'איז נאכנישט געווען כדי שיעור ביאה אדער כדי...*

ר' יצחק: סתם ס'איז צופיל לומדות, מ'דארף זאגן א נארמאלן תירוץ אזוי ווי דו זאגסט.

ר' יואל אשר: איך העלף יעצט, שוין, איך זוך דעם אמת.

ר' יצחק: איך עקספלאור אלע אפשענס. אקעי, אדער האבן מיר געלערנט וועז עס לויפט אויס. קבורה.

הלכה כ"ג: חיוב הבעל בקבורת אשתו

ר' יואל אשר: [[#3]] עונה און פדיון און רפואה, איז יעצט קבורתה. **מתה אשתו חייב בקבורתה**, דאס ווייב איז געשטארבן איז ער חייב איר צו באגראבן.

ר' יצחק: ער דארף צאלן פאר דער הוצאה.

ר' יואל אשר: און באגראבן איז נישט נאר דער עצם קבר, נאר אויך די פיצשעפקעס ארום, די שבע ברכות פונעם באגראבן, די חתונה... **ולעשות לה הספד וקינים כדרך כל המדינה**, מאכן א הספד און קינות כדרך כל המדינה, וויאזוי מ'טוט עס דארט. ס'איז דא פלעצער וואו מ'מאכט ממש א גרויסן מצב, א פול בענד, און ס'איז דא פלעצער וואו מ'מאכט א קלענערע. זאגט דער רמב"ם וואס איז דער מינימום: **ואפילו עני שבישראל לא יפחתו לו משני חלילין**, צוויי פייפערס וואס באגלייטן דעם הספד, **ומקוננת**, און א ווייגערקע. **ואם היה עשיר הכל לפי כבודו** –

ר' יצחק: לויט וואס דער מנהג איז.

ר' יואל אשר: ער האט געהאט עפעס אן אידישע קארטון פון ר' אלחנן, וויאזוי האט ער געהייסן? הערצמאן? יא, יא, עפעס א בעל מוסר אין א נאווארדאקער קהילה אין ווילייאמסבורג. ער פלעגט לייגן אסאך מאל אזעלכע בילדער, נאך פאר די עי-איי פיקטשערס: עפעס איינער זעט א הערליכן קבר פון עפעס א גרויסן עושר, זאגט ער: "דאס הייסט געלעבט!"

ואם היה עשיר הכל לפי כבודו. זאגט דער רמב"ם: **ואם היה כבודה גדול מכבודו**, זי איז געווען נאך א גרעסערע, מער אשה מכובדת אזוי ווי אונז האבן געלערנט "עולה עמו ואינה יורדת עמו", זי האט א העכערע, איז **קוברין אותה לפי כבודה, שהאשה** – אה, דא מיין איך זאגט דער רמב"ם דאס ערשטע מאל דעם לשון: **עולה עם בעלה ואינה יורדת**, ער האט עס שוין געזאגט? כ'מיין נישט – **ואפילו לאחר מותה.**

יקרא דחיי או דשכבי ביי "עולה עמו ואפילו לאחר מותה"

ר' יצחק: *דאס הייסט, איי זי איז שוין טויט, וואס איז איר חלק? ס'איז נישט קיין דין, ער איז געווארן מחויב צו געבן –*

ר' יואל אשר: *א קבורה פאר'ן ווייב לויט איר סטאנדארט.*

ר' יצחק: *זייער אינטערעסאנט. יא, היות מ'וואלט געקענט מיינען אז נאכדעם וואס זי איז טויט איז דאך נאר געבליבן ער –*

ר' יואל אשר: *זאל מען גיין נאר לויט זיין סטאנדארט. ס'האט שוין צו טוהן מיט דער סוגיא פון יקרא –*

ר' יצחק: *דחיי אדער יקרא דשכבי, יא, אבער דאס איז א –*

ר' יואל אשר: חיוב פון קבורה, דער שיעור, יא.

הלכה כ"ד: עמד אחד מדעת עצמו וקברה

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **לא רצה לקבור את אשתו** – ער האט נישט געוואלט, **ועמד אחד מדעת עצמו וקברה** – א צווייטער איז געקומען איר באגראבן, **מוציאין מבעלה בעל כרחו ונותנין לזה.** ס'איז אזוי ווי פריער וואס מ'האט געלערנט אזא ענליכע הלכה לגבי די מזונות, איז געקומען א צווייטער און געטוהן זיין זאך.

דער חילוק צווישן א פרעמדן וואס צאלט קבורה קעגן מזונות

ר' יצחק: מזונות איז ער נישט שולדיג. דא איז ער יא שולדיג.

ר' יואל אשר: ס'איז אנדערש. אה, זאגט ער **מדעת עצמו**, יא.

ר' יצחק: אויב די מזונות איז נאר אויב זי האט געבארגט.

ר' יואל אשר: זי האט געבארגט. איז **מוציאין מבעלה בעל** –

ר' יצחק: כרחו ונותנין לזה, פארוואס?

ר' יואל אשר: כדי שלא תהיה זו מושלכת לכלבים, זי זאל נישט נעבעך ליגן בבזיון.

ר' יצחק: [[#4]] כ'כאפ נישט וואס ער מיינט, וואס דאס מיינט. וואס האט דאס צו טוהן?

ר' יואל אשר: ווייל ער איז א גרעסערער חיוב. אז דער מאן האט דאך דעם חיוב, זאגט מען נישט אזוי ווי דארטן.

ר' יצחק: *אה, כ'מיין צו זאגן אז ביי די מזונות, אזוי ברענגט ער שוין, אז דו קענסט טראכטן אז דער מענטש איז א חיה, ער האלט נישט ביים געבן מזונות, כ'ווייס נישט. אבער ס'איז זיכער אז ער ווייל אז מ'זאל באגראבן זיין פרוי. נישט קיין ספק ער וויל –*

ר' יואל אשר: *דאס ווייל ער זיכער, האט ער זיכער יא געטוהן בעצם על דעתו.*

ר' יצחק: *עפעס אזוי. דארט קען אלעמאל זיין ער האט געהאט עפעס אן אנדערן חשבון.*

ר' יואל אשר: שטארבן נו, אבער נישט אמאל לוויה... פארשטיין. ניין, דארטן א מענטש טראכט אז ס'איז דאך עפעס א...

ר' יצחק: *ס'קען אלעמאל זיין עפעס אן עצה. ער האט געפלאנט –*

ר' יואל אשר: *ער האט געהאט אן אנדערן פלאן. זי וועט גיין טרעפן עפעס א בועז, זי וועט זיך עפעס אן עצה געבן. רייט.*

ר' יצחק: יא.

ר' יואל אשר: אקעי. **היה במדינה אחרת כשמתה אשתו** – און ער איז נישט דארטן,

ר' יצחק: אבער ס'איז זיכער אז ער וויל אז מ'זאל באגראבן זיין פרוי. נישט קיין ספק. ער וויל ס'זאל...

ר' יואל אשר: ער וויל נישט עס זאל ליגן. האט ער זיכער יא געטוהן בעצם על דעתו.

ר' יצחק: עפעס אזוי. דארט קען אלעמאל זיין ער האט געהאט עפעס אן אנדער חשבון.

ר' יואל אשר: שטארב נאר אבער, אבער נישט אמאל לוויה... פארשטיין. ניין, דארט, א מענטש טראכט אז ביי מזונות...

ר' יצחק: קען אלעמאל זיין עפעס אן עצה, עקזעקטלי, ער האט געפלאנט.

ר' יואל אשר: ער האט געהאט אן אנדער... איך האב א לעבעדיגן מענטש, יעצט איך וועל גיין טרעפן עפעס א ביי אז יעצט איך וועל עפעס אן עצה געבן. רייט.

ר' יצחק: יא.

קבורת האשה וועו דער מאן איז אין אן אנדער לאנד – דין הכרזה

ר' יואל אשר: אקעי. **היה במדינה אחרת כשמתה אשתו**, און ער איז נישט דארטן, איז אויך, אזוי ווי ביי אלע אנדערע הלכות – נישט אלע אנדערע הלכות, אזוי ווי ביי די פאר אנדערע הלכות וואס אונז האבן געלערנט – איז **בית דין יורדין לנכסיו, ומוכרין...**

ר' יצחק: דא שטייט אז ס'איז **בלא הכרזה**.

ר' יואל אשר: מ'דארף וויסן די דינים פון הכרזה אויב דו קענסט שנעל געבן א קוק, אקעי? **וקוברין אותה**... דאס ווייס איך, מ'באגראבט איר **לפי ממון הבעל, ולפי כבודו או לפי כבודה**, אזוי ווי ער האט געזאגט אז ס'האט צו טוהן ווי רייך ער איז, ווי רייך זי איז. אבער דער ענין פון הכרזה וויס איך נאכנישט.

ר' יצחק: הכרזה מיינט אז מ'איז מכריז אז פאבליקלי האט מען פארקויפט, אזוי אז מ'באקומט א גוטן פרייז. מ'פארקויפט ביחיד, האסט געטראפן איינעם וואס איז דא פאר קויל...

שקלא וטריא: דער חילוק צווישן קבורה און פדיון שבויים בנוגע הכרזה

ר' יואל אשר: ס'איז אן הכרזה. לפדותה איז אן עמערדזשענסי. פארקערט. נאכאמאל.

ר' יצחק: ביי לפדותה האבן מיר געזאגט מ'דארף יא הכרזה.

ר' יואל אשר: אה, אויך בהכרזה. און דא שטייט **בלא הכרזה**.

ר' יצחק: ס'שטייט **לכרגא**, איך ווייס נישט וואס איז כרגא, **למזוני ולקבורה** איז בלא הכרזה, אבער אלעס אנדערש איז מיט אן הכרזה. נישט קלאר פאר מיר פארוואס.

ר' יואל אשר: סאו נאכאמאל. די הכרזה איז א טובה פאר דעם מאן אז ער זאל באקומען דאס מערסטע אויף זיין קרקע.

ר' יצחק: רייט, אבער ס'איז דא זאכן וואס זענען געגנוג וויכטיג אז מ'איז נישט דורש די...

ר' יואל אשר: וועו איז בלא הכרזה נאכאמאל?

ר' יצחק: דא, קבורה למשל, אדער ביי מזונות.

ר' יואל אשר: אין הספד, יא. מ'קען עס זען אז ס'איז...

ר' יצחק: נישט פאר דעם הספד.

ר' יואל אשר: פאר די... ניין, פאר פדיון איז יא, דארף יא זיין הכרזה.

ר' יצחק: רייט. אינטערעסאנט. ער איז נישט מסביר געהעריג. ס'הייסט אין צוויי, איך ווייס נישט.

ר' יואל אשר: מ'זעט נאר המבואר ערגעץ וואו זאגט ער אזעלכע זאכן.

ר' יצחק: אונז האבן אים, מ'דארף אים עפענען, באט ער וויל זיך נישט עפענען, סאו איך ווייס נישט.

ר' יואל אשר: אהה. פארשטאפט מיט א מקופה זיין.

ר' יצחק: יא, וואטעווער, דאס רוקט זיך נישט.

ר' יואל אשר: מיט דעם האבן אונז געענדיגט. אהה. הלכות פרק י"ד. פרק י"ד, דרייצנטער פרק פון די דרייצן הלכות, חיובי בעל ואשה. ניין, דרייצנטער פרק פון הלכות, ספר אשה.

ר' יצחק: פערצנטער פרק.

ר' יואל אשר: דער פערצנטער פרק פון אישות.

צוויי סברות צו פארענטפערן דעם חילוק צווישן קבורה און פדיון שבויים

ר' יצחק: יא. ער זאגט אז דא איז מער אן עמערדזשענסי עפעס. פארוואס ביי פדיונה איז נישט קיין עמערדזשענסי?

ר' יואל אשר: פדיונה איז דאך לכאורה זייער א גרויסע עמערדזשענסי! מ'דארף וויסן וואס דער פדיונה רעדט פון. ס'איז נישט דאס וואס מ'זאגט היינט קידנעפינג, אפשר איז נישט קיין פדיון, ס'איז סתם א פיקוח נפש ממש, נאר הכרזה איז וויניגער, מ'זוכט די צייט.

ר' יצחק: זעט אויס אז דער וועג וויאזוי ס'האט געארבעט, ס'איז נישט מעלה נישט מוריד איין מינוט. איי דאנט נאו וואס וויל ער זאגן?

ר' יואל אשר: קבורה רעדט מען דאך אויך נישט פון איין מינוט.

ר' יצחק: מ'רעדט דאך, זעט אויס אז יא, יא, ס'דארף זיין גלייך, יענעם טאג. כ'ווייס נישט, פדיון, כ'ווייס נישט, מ'קען דא נישט העלפן, אזוי שטייט די הלכה.

אפשר איז דא א בעסערע ריזען פארוואס דער חילוק, אפשר דער תירוץ פון עמערדזשענסי איז נישט א תירוץ. אפשר איך טראכט אן אנדער זאך: אז פדיון קען זיין זייער טייער, און ס'איז וויכטיג צו באקומען דאס מערסטע געלט, ווייל ס'קען אונז נישט זיין געגנוג געלט, משא"כ קבורה איז דא געגנוג געלט. אזוי דמיון איך, פשט כ'ווייס נישט קיין... אקעי.

Generated by Shiur Upload Automation